

Översiktsplan 2040

Antagandehandling 2025-08-18

Förord

Enköpings nya översiktsplan presenteras här med stolthet och framtidstro. Planen har tagits fram i samråd med våra invånare, företagare och andra aktörer i samhället. Målet har varit att skapa en hållbar och attraktiv kommun där alla kan trivas och växa. Planeringsinriktningen gäller för hela kommunen där vi står inför spännande utmaningar i en växande kommun. Översiktsplanen har ett särskilt geografiskt fokus på sex prioriterade tätorter; Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro samt kommunens landsbygd.

Vi växer både som stad och kommun, och med det följer ett stort ansvar att planera för såväl dagens som morgondagens behov. Översiktsplanens uppgift är att skapa förutsättningar för att kunna växa på ett långsiktigt hållbart sätt. Vi skapar förutsättningar för att år 2040 kunna vara 60 000 enköpingsbor och fler företag samtidigt som vi värnar natur och kulturvärden.

De speciella värden och kvaliteter som finns på landsbygden ska bevaras och stärkas. Vi ser vår attraktiva landsbygd som en konkurrensfaktor i regionen och ska fortsätta att möjliggöra för ett varierat boende här. Fokus ska ligga på en bebyggelseutveckling som förstärker eller värnar de värden som finns på platsen med placeringar som anpassas och integreras i den värdefulla miljö som finns här.

En ständigt förändrad omvärld ställer nya krav på en modern samhällsplanering. Ett förändrat säkerhetsläge, världsekonomin utveckling och ett förändrat klimat innebär att vi måste göra avvägningar och prioriteringar kring när och hur vi tar mark i anspråk.

Översiktsplanen är ett verktyg för att hantera alla dessa frågor. Den ger oss riktlinjer för hur mark- och vattenområden ska användas och utvecklas, hur vi skapar en god livsmiljö för våra invånare, och hur vi kan främja ett hållbart näringsliv och en väl fungerande infrastruktur. Den tar också hänsyn till det ökade behovet av bostäder, skolor och annan samhällsservice, liksom hur vi kan skapa trygga och levande stadsdelar och byar.

Jag vill rikta ett stort tack till alla som har bidragit med synpunkter och engagemang i arbetet med denna plan. Det är genom dialog och samarbete som vi skapar en kommun där vi alla känner oss hemma.

Ulrika Ornbrant

Ordförande i kommunstyrelsens plan-, mark-, och exploateringsutskott.

Innehåll

1. Utvecklingsinriktning	14
2. Mark- och vattenanvändning	24
Introduktion till del 2	26
Fjärdhundra med omland	30
Grillby med omland	40
Hummelsta med omland	54
Lillkyrka och Södra Trögd	64
Skolsta tätort	74
Örsundsbro med omland	82
Landsbygden	96
Infrastruktur och kollektivtrafik	106
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)	110
3. Tematiska områden	118
Bostäder	120
Näringsliv	123
Transporter och infrastruktur	126
Rekreation och friluftsliv	131
Tätortsnära grönstruktur och ekosystemtjänster	138
Ekologiska värden och samband	140
Teknisk försörjning	150
Beredskap	160
Miljö- och hälsorisker	162
Miljökvalitetsnormer	169
Klimatanpassning	174
4. Riksintressen och skydd	182
Riksintressen	184
Övriga skydd	208

Inledning

Översiktsplanen är det viktigaste strategiska dokumentet i kommunens samhällsplanering och den bidrar till att förverkliga den politiska visionen. Översiktsplanen ska beskriva hur mark- och vattenområden ska användas, och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är vägledande i samhällsplaneringen.

Översiktsplanens avgränsning

Den här översiktsplanen fokuserar på hur Enköpings landsbygd och de prioriterade tätorterna Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro ska utvecklas. Översiktsplan 2040 ersätter de fördjupade översiktsplanerna för Örsundsbro (1995), Grillby (1992) och Hummelsta (1993).

För Enköpings stad, Haga och Bredsand finns en fördjupad översiktsplan antagen år 2018. Det innebär att dessa områden inte fått uppdaterade markanvändningskartor i denna översiktsplan men att planeringsprinciperna i denna översiktsplan gäller i hela kommunen. Det finns fortsatt specifika planeringsprinciper i FÖP som endast gäller för området Enköpings stad, Haga och Bredsand. Under perioden 2024–2028 ska kommunen påbörja ett arbete med att revidera den fördjupade översiktsplanen. Inför revideringen behöver fördjupade planeringsunderlag tas fram, till exempel för energiförsörjning, grönstruktur och bedömning av klimatrelaterade risker. Den kunskap och det planeringsunderlag som samlats in för framtagande av Översiktsplan 2040 bidrar till att utveckla ställningstaganden kring utveckling av de områden som omfattas av den fördjupade översiktsplanen.

Den tidsmässiga avgränsningen för denna översiktsplan är år 2040 men för vissa avsnitt görs utblickar i ett längre tidsperspektiv, exempelvis för klimatpåverkan och klimatanpassning kopplat till bebyggelsens livslängd.

Så används och genomförs översiktsplanen

Översiktsplanen används av många olika grupper; de som har mark eller söker mark att utveckla eller bygga på, företag, kommunen själv men även av myndigheter och domstolar. Översiktsplanen används som vägledande underlag inför planering av exempelvis infrastruktur eller i situationer då en detaljplan eller ett bygglov har överklagats. Planen används också i olika prövningsärenden enligt miljöbalken. Den utveckling som beskrivs i översiktsplanen är en sammanvägning av olika intressen och en avvägning kring vad som är önskvärt utifrån rådande förutsättningar.

Översiktsplanen är vägledande i planeringens efterföljande steg: detaljplanering, förhandsbesked, bygglov och tillståndsprövning. Dessa steg innehåller kommunala myndighetsbeslut som fattas med stöd av plan- och bygglagen och det är kommunen som har ensamrätt att fatta dessa beslut. Det kallas ofta för det kommunala planmonopolet. Det innebär att kommunen bestämmer hur mark exempelvis ska bebyggas. Kommunen ska däremot alltid samråda förslag på ändringar, i såväl översiktsplaner som detaljplaner för att olika intressenter ska få möjlighet att bidra med synpunkter, önskemål och kunskap.

Att förverkliga översiktsplanens förslag är till stor del beroende av marknadskrafterna och privata aktörers initiativ. Kommunen har själv ett begränsat markinnehav. I de lägen där kommunen äger marken har kommunen stor rådighet kring utvecklingen. Oavsett vem som vill förverkliga en samhällsbyggnadsidé så är det viktigt att det finns en tydlig politisk inriktning och prioritering för utvecklingen i kommunen. Detta för att alla aktörer ska ha kännedom om målbilden och hur de kan bidra till dess uppfyllelse. Översiktsplanen är det främsta verktyget då. Nästa skede i planeringsprocessen innebär detaljplaneläggning av nya bostads- och verksamhetsområden. För större och mer komplexa bostads- eller verksamhetsområden kan detaljplaner föregås av ett programskede. För enklare exploatering kan det vara tillräckligt att ansöka om förhandsbesked.

Planeringsprinciper tydliggör kommunens inställning

Översiktsplanens utvecklingsstrategier visar vägen för utvecklingen i hela kommunen och våra planeringsprinciper är kommunens ställningstagande kring användning, utveckling, bevarande och skydd. Planeringsprinciperna gäller i efterföljande planering, vid tillsyn och prövning. Planeringsprinciperna kan omfatta geografiska områden, tematiska områden och kan reglera exempelvis avgränsning av områden eller möjligheter till utveckling. De tematiska planeringsprinciperna gäller också för hela kommunen.

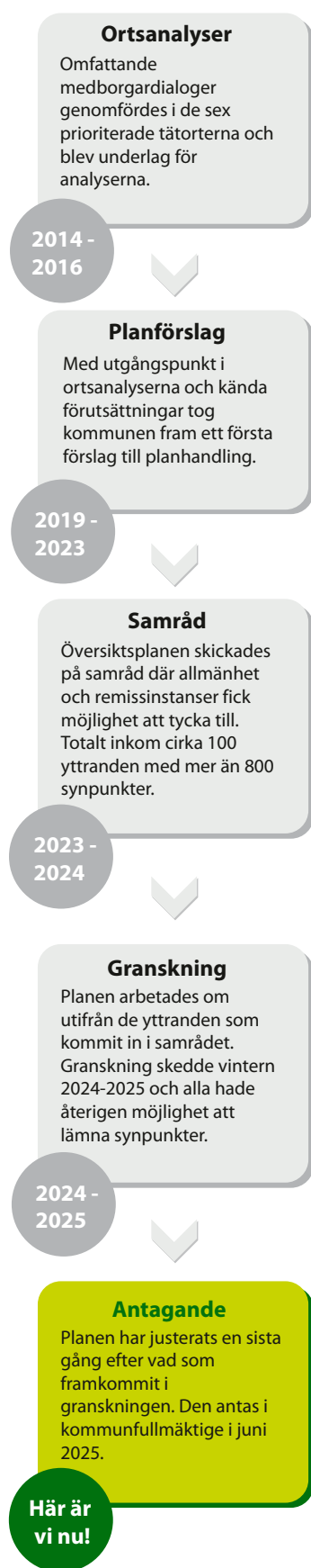
En utbyggnadsplan prioriterar

Enköpings kommun har en utbyggnadsplan för bostads- och verksamhetsområden, större infrastrukturobjekt och kommunal service. Utbyggnadsplanen innehåller en tidsatt prioriteringsordning över när olika områden ska planeras och byggas ut uppdelat på femårsintervaller. Utbyggnadsplanen blir därmed en viktig pusselbit i kommunens arbete med att genomföra översiktsplanen.

Kontinuerlig översiktsplanering och planeringsstrategi

Kommunerna ska kontinuerligt följa upp och utvärdera om översiktsplanen är aktuell. Detta ska göras minst vart fjärde år genom att kommunen antar en planeringsstrategi. Planeringsstrategin i sig innebär ingen ändring av översiktsplanen men den beskriver vad kommunen ska fokusera på och om det finns delar av planen som behöver ändras. Strategin blir därför ett verktyg för att stämma av hur väl översiktsplanen stämmer med såväl politisk inriktning men också omvärldens utveckling och hur användbar översiktsplanen är. Det blir en form av färdplan framåt till nästa översiktsplan. Enköpings kommun antog en första planeringsstrategi under 2024. Den beskriver nuläge och vilka planeringsunderlag och aktiviteter som kommunen kan arbeta vidare med inom de kommande fyra åren för att förstärka vår översiktsplanering.

De kommande åren ska kommunen följa upp om översiktsplanen leder till de effekter som vi förväntat oss och bedöma om översiktsplanen är till stöd för olika beslut. Resultatet blir sedan underlag inför utvecklade arbetssätt, nästa planeringsstrategi, och utveckling av våra översiktsplanedokument.

Så har planen arbetats fram

Kommunal översiktsplanering handlar om att beskriva hur kommunens mark och vatten ska användas och översiktsplanen ska ge en riktning för framtiden. Medborgarnas synpunkter blir därför särskilt viktiga. Redan år 2014–2016 genomfördes omfattande dialoger med medborgare i kommunens mindre orter som en inventering inför uppdateringen av kommunens översiktsplan. Detta arbete resulterade i att ortsanalyser togs fram för de sex prioriterade tätorterna. Ortsanalyserna har fungerat som underlag i framtagandet av denna plan och finns publicerade på kommunens webbplats. År 2020–2021 genomfördes dialogmöten med medborgare i mindre referensgrupper för att samla in synpunkter och kunskap inför arbetet med översiktsplanen. Resultatet har sedan bidragit till att forma planen. Kommunen har även genomfört särskilda dialoger med barn i orterna, för att diskutera hur barnen ser på sina bostadsorter och diskutera deras framtidsfrågor.

Under samråd och granskning har kommunen på nytt träffat medborgare vid utställningar av planförslagen, informationstillfällen och sammankomster där förslagen presenterats. Det har också givits möjlighet att tycka till anonymt via en digital dialogkarta. Synpunkter som kommit in under dessa återfinns i samrådsredogörelsen och granskningsutlåtandet.

Kommunstyrelsens Plan-, mark- och exploateringsutskott (PLEX) har styrt arbetet och fattat beslut om samråd och granskning. Planen har sedan antagits i kommunfullmäktige, kommunens högsta politiska organ. Samverkan har även genomförts med våra kommunala bolag. Planen har tagits fram i omfattande dialog med kommunens nämnder och förvaltningar.

Miljökonsekvensbeskrivning och hållbarhetsbedömning

De förändringar i den fysiska miljön som genomförandet av en översiktsplan leder till antas i princip alltid innebära en betydande miljöpåverkan. Därför ska en strategisk miljöbedömning tas fram i samband med översiktsplanen. Syftet med en strategisk miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Det handlar alltså inte enbart om att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, utan det är ett kontinuerligt och integrerat arbete som utvecklar planförslaget.

Den strategiska miljöbedömningen har genomförts tillsammans med en hållbarhetsbedömning för att få en bredare analys av planens konsekvenser på miljön. Det innebär att planens effekter och konsekvenser bedöms utifrån hela hållbarhetsperspektivet, det vill säga sociala, ekonomiska och ekologiska konsekvenser samt att barnperspektivet bevakas.

Figur 1: Processen för en ny översiktsplan.

Det här är Enköping!

Första gången Enköping nämns i skriftlig källa är under tidig medeltid. Vid den tiden och för lång tid framöver utgjorde staden en viktig plats för både nationell och internationell handel. Landskapet i kommunen är präglad av en mångtusenårig historia som på många olika sätt tas till vara av dem som bor och verkar i området idag. Kommunen utgörs till stor del av åkermark som är värdefull för nuvarande och framtida livsmedelsproduktion. De boende och företagandet på landsbygden utgör kittet i den levande landsbygden där landskapsbilden är av högsta betydelse.

Enköpings geografiska läge gör att många kan komma till oss, för att bo, arbeta och uppleva. Det ger också Enköpingsborna möjligheter att ta del av utbudet som finns i Mälardalen och kringliggande städer, på bekvämt avstånd. Dessa unika förutsättningar har historiskt sett lockat hit nya invånare från hela Sverige, och därmed lett till en ihållande befolkningsökning i kommunen. Ökningen förväntas hålla i sig framöver, och runt år 2040 beräknas kommunens befolkning vara 60 000. Enköpings läge i Mälardalen gör att många pendlar ut från kommunen för arbete i närliggande kommuner. Under 2023 pendlade ungefär 10 000 enköpingsbor till andra kommuner för arbete. Men samma år pendlade även ungefär 5 500 människor in i Enköpings kommun för att arbeta här.

Större delen av kommunens befolkning bor i och runt Enköpings tätort. En stor andel av befolkningen bor på landsbygden. År 2024 bodde ungefär 13 300 invånare på landsbygden, vilket motsvarar 27,5% av kommunens befolkning. Trenden att bosätta sig på landsbygden verkar hålla i sig även framöver. Enköpings kommun hade år 2024 större andelar barn och äldre än både riket och Region Uppsala. Trenden i riket är en åldrande befolkning och minskade barnantal och så är även trenden i Enköpings kommun. Förändringen av de demografiska trenderna är däremot inte lika stark i Enköpings kommun i jämförelse med regionen och riket. Det beror till stor del av den stora inflyttningen av unga vuxna samt familjer med små barn.

48 591

Personer bor i Enköpings kommun (januari 2025).

18%

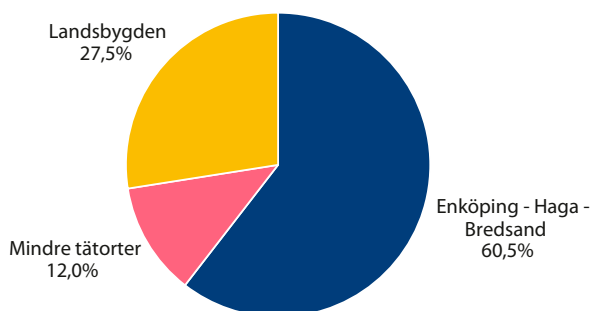
har befolkningen ökat med totalt de senaste tio åren.

13,6%

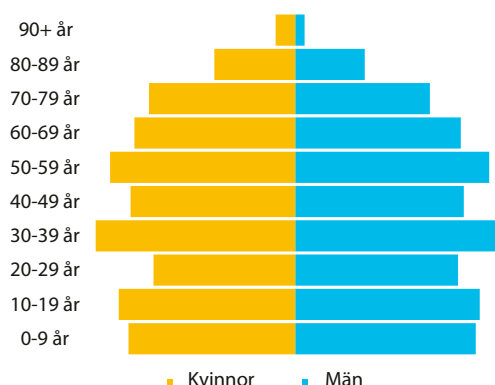
av befolkningen är egenföretagare.

40%

av den arbetande befolkningen pendlar till annan kommun.

Figur 2: Befolkningens geografiska fördelning.

Figur 3: Åldersfördelning år 2024.

Vägledande för översiktsplanen

Målen och styrdokumentet som berör den fysiska planeringen är många och återfinns inom en rad sektorer. Den lokala samhällsplaneringen ingår i en lång kedja av lagar, överenskommelser och beslut. Vi har en kommunal vision och kommunala mål, samtidigt som vi är en del av en region och en större omvärld. Översiktsplanen beaktar många olika perspektiv och gör avvägningar mellan olika intressen med utgångspunkt i nationell och regional styrning.

Länk:

FN:s globala mål

De globala målen vägleder oss

Agenda 2030 är FN:s hållbarhetsmål som även EU förbundit sig till. Bakom beslutet ligger insikten om att vi idag är den första generationen som kan utrota hungern och fattigdomen, och sannolikt den sista som kan stoppa klimatförändringarna. Det finns också en bred uppslutning om att ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet är beroende av varandra. De 17 globala målen med sammanlagt 169 delmål handlar om att bygga en rättvisare och mer jämställd värld inom planetens gränser.

Regeringen har det övergripande ansvaret för de nationella miljömålen, som är en del i arbetet att uppnå målen i Agenda 2030. Det innebär att vi ska ha en samhällsplanering som möjliggör för kommande generationer att leva ett friskt och hälsosamt liv i goda livsmiljöer.

Enköpings kommun berörs av 14 av de 16 miljö kvalitetsmålen, samtliga mål förutom Storslagen fjällmiljö och Hav i balans.

Länk:

Färdplan för ett hållbart län
Länsstyrelsen Uppsala

Färdplan och hållbarhetslöften i Uppsala län

Länsstyrelsen i Uppsala län arbetar med åtgärdsprogram för miljömål genom "Färdplan för ett hållbart län". Färdplanen bidrar till att uppnå de nationella miljömålen genom en planerad serie av fyra regionala åtgärdsprogram som tas fram i bred samverkan med länets aktörer.

Varje åtgärdsprogram samlar prioriterade åtgärder för länets aktörer inom ett temaområde. Programmens temaområden är: minskad klimatpåverkan, ekosystem och biologisk mångfald, vatten och samhällsutveckling.

Åtgärdsprogrammen har fyraåriga genomförandeperioder och omfattar samtliga svenska miljömål som länet berörs av. För att stärka och synliggöra genomförandet av färdplanens åtgärdsprogram har kommunen undertecknat hållbarhetslöften och därmed åtagit sig att genomföra ett antal åtgärder ur samtliga av åtgärdsprogrammen.

Storregional samverkan inom östra Mellansverige (ÖMS)

Regionerna i östra Mellansverige samverkar för att kunna dra nytta av varandras styrkor och utvecklas optimalt. Den gemensamma strategin har namnet ÖMS 2050. De sju länen i östra Mellansverige; Stockholm, Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Örebro, Södermanland och Östergötland utgör en i flera avseenden sammanlänkad enhet, med en gemensam marknad för arbete, utbildning och bostäder.

Tillsammans med Mälardalsrådet samverkar regionerna för att bidra till en positiv utveckling i länen, där samverkan och storregional planering inom östra Mellansverige ska förbättra invånarnas livsvillkor och näringslivets förutsättningar inom ramen för vad miljön och klimatet tillåter. Inom samarbetet har gemensam strukturbild tagits fram. Strukturbilden pekar ut de högst prioriterade noderna och stråken som har en nyckelfunktion för målen för en växande region.

Länk:

ÖMS 2050

Storregional samverkan inom En Bättre Sits (EBS)

En Bättre Sits är det transportpolitiska samarbetet mellan de sju länen Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland och Gotland. Arbetet koordineras av Mälardalsrådet, med Mälardalsrådets styrelse som formell ägare. Förankring och ledning sker genom politiska styrgrupper. Genom samverkan och gemensamma prioriteringar önskar man säkerställa att nationella investeringar hamnar inom Stockholm-Mälardalsregionen.

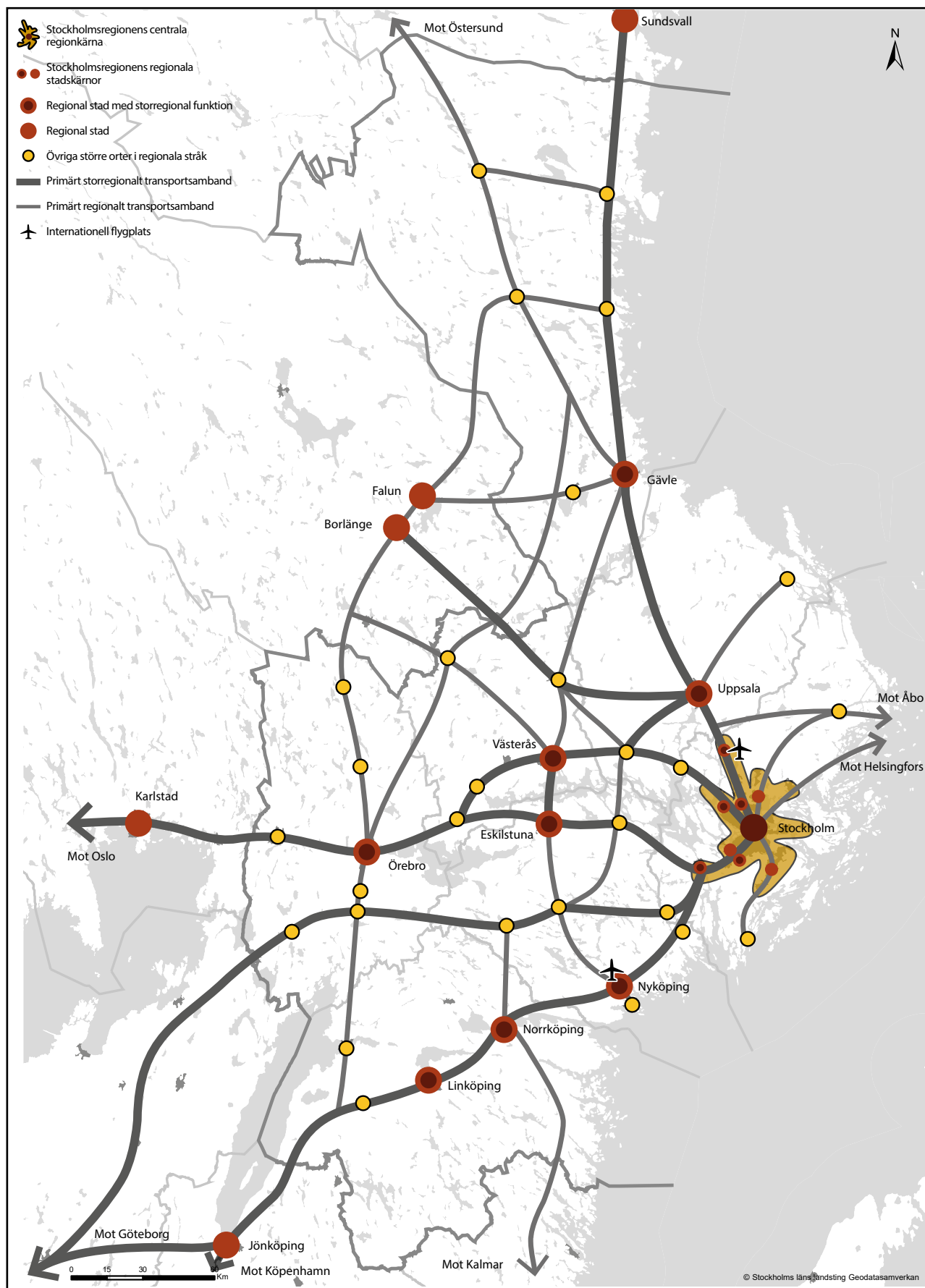
Arbetet resulterar i storregionala systemanalyser som inlämnas till regeringen och Trafikverket som underlag inför deras arbete med nationell plan för infrastrukturen. Hösten 2024 överlämnades en ny systemanalys inför regeringens beslut om ny nationell plan. I systemanalysen framför Stockholm-Mälardalsregionen vikten av att ingånga avtal och redan beslutade åtgärder i den nationella planen för transportinfrastruktur genomförs enligt tidsplan och utan förseningar, däribland:

- Ostkustbanan Uppsala till länsgränsen Stockholm/Uppsala: Två nya spår på sträckan Uppsala-länsgränsen Stockholm/Uppsala, dvs. fyra spår hela sträckan Stockholm-Uppsala.
- Mälarbanan Tomtebodavägen-Kallhäll: Utbyggnad till fyra spår mellan Tomtebodavägen och Kallhäll.
- Hjulstabron: Ny bro som möjliggör utvecklade godstransporter på Mälaren och krävs för att dra full nytta av genomförda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar.

Länk:

Storregional systemanalys
En bättre sits

Karta 1. Storregional strukturbild för ÖMS med fokus på Ortsstruktur och storregionala samband.

Källa: Stockholms läns landsting

Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län (RUS)

Regionerna arbetar fram regionala utvecklingsstrategier för att peka ut en strategisk inriktning så att hållbarhetsmålen kan nås. Uppsala läns regionala utvecklingsstrategi sträcker sig fram till och med 2024. Den regionala utvecklingsstrategin anger prioriterade områden för samhällsplaneringen. Det handlar om att skapa ett transporteffektivt samhälle med tillgängliga och hållbara transporter, att säkra och skapa attraktiva livsmiljöer och att utveckla tillförlitlig fossilfri infrastruktur samt planera för ett samhälle som främjar hälsa och för omställningen till effektiv och nära vård. Vi ska också skapa förutsättningar för livskraftiga naturmiljöer och en hållbar livsmedelsförsörjning.

I RUS finns ett uppdrag om att utreda formerna för att utveckla en regional samhällsplanering i länet under programperioden. Utredningen ska belysa hur en regional samhällsplanering kan synliggöra regionala och storregionala samband och beroenden samt stärka samspelet mellan länets olika delar, mellan stad och land och med omkringliggande geografier. Exempel på samband är fysiska strukturer för bebyggelse, näringsverksamhet och anläggningar, regionala och delregionala kärnor, natur-, grön- och rekreationsområden, vattenförsörjning, kulturarv, infrastruktur för transporter liksom strukturer som minskar sårbarhet och klimatpåverkan.

Våren 2024 inleddes arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi som planeras att antas i oktober 2025.

Gemensam utvecklingsplan för Fyra Mälarstäder

Sedan år 2011 finns ett etablerat samarbete med Västerås, Eskilstuna och Strängnäs - Fyra Mälarstäder. Syftet med samarbetet är att stärka kommunerna nationellt och i Mälardalsregionen. Tillsammans är kommunerna en part i en expansiv tillväxtregion. Samarbetet utgår från en gemensam avsiktsförklaring inom tio samhällsviktiga områden. Med utgångspunkt i avsiktsförklaringen beslutades det 2020 om en gemensam utvecklingsplan för Fyra Mälarstäder. Den gemensamma utvecklingsplanen visar samarbetets inriktning fram till år 2050.

Länk:

Gemensam utvecklingsplan
Fyra Mälarstäder

Samhällsplanering med utgångspunkt i nationella mål

Folkhälsomål

Det övergripande nationella folkhälsomålet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att minska de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Kommunala beslut kan påverka folkhälsan exempelvis om de avser social trygghet, planering av trafikmiljöer, boendemiljöer och närmiljön. En av de viktiga aspekterna i folkhälsan är hur boendemiljön påverkar oss. För att vi inte ska få en negativ hälsoeffekt av våra bostäder eller boendemiljöer gäller det att ett stort antal faktorer uppfyller vissa hårda krav, exempelvis bullernivå, luftkvalitet och radonhalt.

Transportpolitiska mål

Riksdagen har beslutat om ett klimatmål för transportsektorn. Målet innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes luftfart, ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. Enköpings kommun har beslutat sig för att ta fram en klimafärdplan som specificerar åtgärder för att minska kommunens klimatpåverkan. I samhällsplaneringen ska vi eftersträva bebyggelse i kollektivtrafknära lägen och noder för att minska avstånden mellan olika målpunkter och därmed öka förutsättningarna för hållbara resor och minskat bilberoende.

Friluftsmål

Det finns nationella mål för friluftslivet i Sverige. Det övergripande målet är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Enköping ska fortsatt möjliggöra för ett fritt och varierat friluftsliv genom tillgänglighet till sådana områden.

Arkitektur, form och design

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. För Enköpings kommun så betyder det att vi skapar livsmiljöer där alla kan trivas och att utveckling sker med hänsyn till kulturbygden.

Kulturmiljömål och olika kulturperspektiv

Nationella mål är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. För Enköpings kommun betyder det vi ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning, att vi främjar ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas och att vi uppmärksammar barns och ungas rätt till kultur. Vi ska också tillskapa eller bevara platser som främjar kulturupplevelser. Vi bidrar till ett attraktivt kulturliv med kulturanläggningar och möjliggör för mötesplatser för att kunna utöva kultur.

Jämlikhet och jämställdhet

Ambitionen att skapa ett jämlikt samhälle ska genomsyra all kommunal verksamhet. Det innebär att ge förutsättningar och möjligheter för lika rättigheter och att motverka diskriminering. Olika miljöer och byggnader behöver anpassas så att personer med funktionsnedsättning eller äldre personer kan nyttja dem i samma utsträckning som andra. Samhällsfastigheter såsom vård, skola och förskola och idrottshallar ska vara tillgänglighetsanpassade så långt som möjligt.

Möjligheten att bo kvar i olika skeden av livet ska främjas och personer med funktionsnedsättning ska ha goda möjligheter till ett självständigt liv. Enköpings kommun planerar därför nya miljöer och områden med utgångspunkten att människor är olika och har olika behov. Kommunens särskilda bostäder till exempel för äldre och personer med särskilda behov, bör så långt det är möjligt integreras i bebyggd miljö för att främja integrering i samhället för de boende. Särskilda boendeformer bör även ha nära till allmänna kommunikationer med tanke på de boende, personal och besökare.

Enköpings kommun planerar för att olika grupper såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning, ska kunna använda utomhusmiljöer för rörelse och lek samt säkrar gång- och cykelvägar för att öka dessa gruppers möjlighet till rörelse och transport. Samhällsplaneringen ska också ta hänsyn till att män och kvinnors sätt att organisera vardagslivet skiljer sig åt på befolkningsnivå. Exempelvis kör män bil i större utsträckning än kvinnor, som istället nyttjar kollektivtrafik i högre grad. Forskning visar också att kvinnor i stor utsträckning anpassar sitt rörelsemönster och tillvägagångssätt beroende på hur trygg eller otrygg en väg känns.

Barnperspektiv på den fysiska planeringen

Barns rätt att påverka sin omgivning och rätt att vara trygga i den fysiska miljön ska väga tungt inom samhällsplaneringen. Barnkonventionen blev en del av svensk lag 2020, vilket innebär att barnens bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn. För att barn ska kunna ta del av den fysiska miljön krävs att den är anpassad efter deras behov, de ska inte utsättas för fara och ytor ska uppfylla krav på skugga, luftkvalitet och ljudnivåer. När vi planerar utifrån barnens perspektiv, kan vi även tillgodose behov av andra grupper i befolkningen, exempelvis våra äldre och personer med funktionsnedsättning.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige har antagit FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen ger inga nya rättigheter, utan förtydligar vad som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska få sina rättigheter uppfylla och ger ett antal allmänna åtaganden för att nå dit. I samhällsplaneringen handlar det om att skapa miljöer som är tillgängliga för alla oavsett funktionsnedsättning. Enköpings kommun prioriterar detta arbete, bland annat genom ett tillgänglighetsråd som arbetar för att förbättra kommunala verksamheter och service för personer med funktionsnedsättning. Rådet utgör också remissinstans i ärenden som berör situationen för funktionsnedsatta i kommunen.

1 Utvecklings- inriktning

ENKÖ

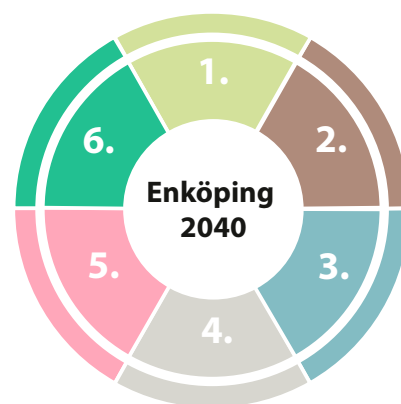
OPING

Enköpings kommun växer

År 2040 är vi 60 000 Enköpingsbor. Det betyder att Enköpings kommun ska kunna växa med ungefär 11 500 nya invånare. Det medför att kommunen ska möjliggöra för och tillskapa de funktioner eller den service som behövs i form av bostäder, vård och omsorg, skola, vägar, teknisk infrastruktur, grönstruktur, mötesplatser, kultur och fritid. Översiktsplanen skapar förutsättningar för att den utvecklingen kan realiseras.

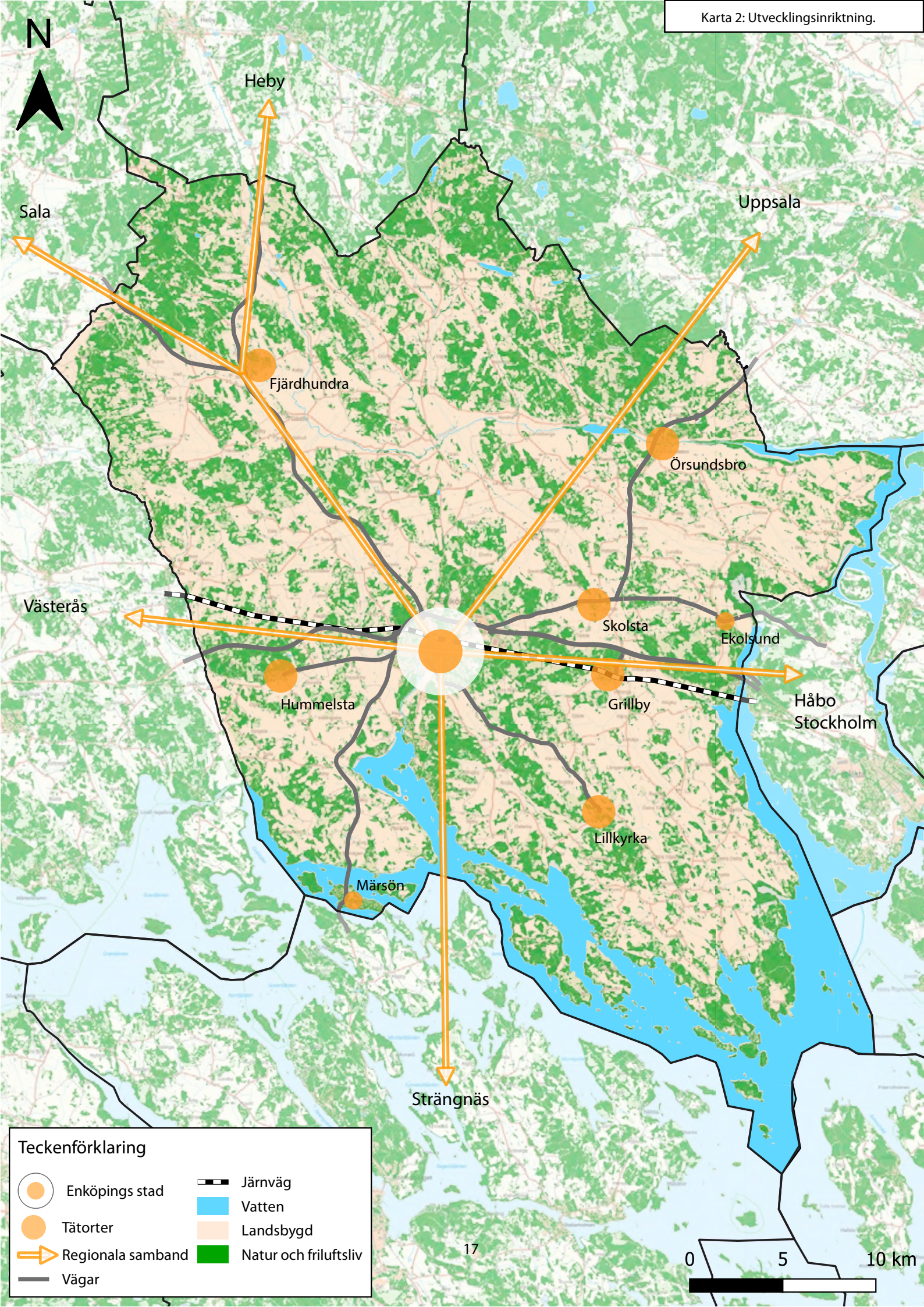
Enköpings kommun har ett strategiskt läge i den starkt växande Mälardalsregionen och det tar vi vara på. Variationen av olika orter som kopplas samman av goda kommunikationer ger invånarna tillgång till ett brett utbud av arbetstillfällen, boendemiljöer, utbildningsmöjligheter, naturupplevelser och fritidsaktiviteter inom nära avstånd. Kommunen ska också vara en samhällsaktör som strävar efter en minskad klimatpåverkan på framförallt lokal och regional nivå. Enköpings kommuns utvecklingsinriktning är utgångspunkt för kommunens arbete med att driva frågor i regionala och nationella sammanhang och de sex utvecklingsstrategierna bidrar till att hela kommunen stärks.

Genom en medveten samhällsplanering bidrar Enköpings kommun till att de globala hållbarhetsmålen kan uppfyllas samtidigt som vi skapar en bättre framtid för nuvarande och kommande generationer Enköpingsbor.

Våra sex strategier visar vägen

1. Hushålla med mark- och vattenresurser.
2. Prioritera i bebyggelseutvecklingen.
3. Förstärka bebyggelseutvecklingen i kollektivtrafikstråk.
4. Utveckla infrastruktur och kommunikationsstråk.
5. Stärka lokalt näringsliv och verka för en levande landsbygd.
6. Värna och förstärka grön- och blåstruktur.

1. Hushålla med mark- och vattenresurser

Kommunens bebyggda miljö ska utvecklas utifrån god resurshushållning där all exploatering sker i syfte att förstärka Enköpings kommuns värden och identitet samt förstärka funktioner som bidrar till att nuvarande och kommande generation kan leva ett gott liv. All bebyggelse ska ske i lägen som passar respektive syfte och funktion. Enköpings kommun ska hushålla med markresurserna både inom tätort och på landsbygd för de olika funktioner som de innehar. Enköpings kommun ska vara en hållbar omvärldsaktör med minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional och nationell samt global nivå. Vi driver högklassiga miljöprojekt och vi hushåller med jordens resurser. Hållbar miljö och energi ingår som en självklarhet i allt samhällsbyggande.

Inom infrastrukturplaneringen är fyrstegsprincipen ett vedertaget begrepp: tänk om, optimera, bygg om och bygg nytt. Det är även applicerbart på annan typ av planering för att ta fram den ekonomiskt och ekologiskt bästa lösningen i varje specifikt fall. Metoden tillämpas för att säkerställa en god resurshushållning och för att åtgärder ska bidra till en hållbar samhällsutveckling. Vi tillämpar metoden i vår samhällsplanering förenklat i tre steg i stället för fyra. För Enköpings kommun innebär det att:

I första hand

Enköpings kommun ska i första hand sträva efter att utveckla den befintliga bebyggelsen genom att renovera, uppdatera och effektivisera i större utsträckning. För infrastrukturplaneringen innebär det att Enköpings kommun i första hand ska genomföra åtgärder som påverkar behovet av transporter och resor samt val av transportsätt. Mobility management är samlingsnamn för åtgärder för att främja hållbara transporter genom ändrat beteende.

I andra hand

I andra hand ska redan anspråkstagen mark omvandlas, exempelvis industrimark till bostadsbebyggelse eller funktionsblandad bebyggelse inom redan bebyggda miljöer. Omvandling av redan anspråkstagen mark innebär att det är möjligt att dra nytta av den infrastruktur och teknisk försörjning som redan finns på plats. Detsamma gäller vid förtätning. När vi hushåller med marken på detta vis, minskar vi påverkan på landskapets övriga värden och funktioner samt de areella näringarna. Det bidrar till att effektivisera nyttjandet av redan anspråkstagen mark. I kommunens centrumkärnor ska utveckling möjliggöras för genom funktionsblandade ytor för ökad utveckling av lokalt näringsliv. Vi bygger också tätare i centrum för att skapa en närhet mellan olika målpunkter. Det ger också förutsättningar för mer folkliv och närhet samt stärkta förutsättningar till kollektivtrafik.

För infrastrukturen handlar det om att optimera befintlig infrastruktur för ett mer effektivt nyttjande eller att bygga om det som finns på plats. Det kan exempelvis ske genom att en bred gata nyttjas på nya sätt genom att måla in cykel- och gångområde eller att utöka turtätheten i kollektivtrafiken.

I sista hand

I sista hand ska oexploaterad mark tas i anspråk. Vad, var och hur vi bygger är centrala frågor för anpassningen till landskapet så att de värden som gör Enköping attraktivt kan bibehållas eller förstärkas. När vi bygger nytt för olika typer av verksamheter och industri ska vi göra det utifrån verksamheternas bidrag till området och medborgarna, samt verksamheternas påverkan på omgivningarna. Större industrietableringar ska anvisas till platser nära befintlig infrastruktur och med fördel till platser där fler verksamheter av samma sort har eller ska etableras. På så sätt kan de också dra nytta av varandra. För infrastrukturplaneringen handlar det i sista hand om nyinvesteringar och att bygga om eller bygga helt ny infrastruktur.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi växer med omsorg och hushåller med våra resurser så att vi undviker att ta ny mark i anspråk.
- Vi lokaliserar ny bebyggelse så att investeringar i infrastruktur och service utnyttjas effektivt.
- Vi möjliggör för omvandling av äldre nu relativt centralt liggande verksamhetsområden med industri eller tunga transporter till områden för bostäder och lokalt näringsliv.
- Vi nyttjar våra resurser på ett effektivt sätt och utgår från fyrstegsprincipen vid all planering av transportsystemet.
- Vi säkerställer och bibehåller god kvalitet på luft, vatten och miljö vid omvandling och förtätning.

2. Prioritera i bebyggelseutvecklingen

Utvecklingen av den fysiska miljön tar avstamp i kommunens bebyggelsestruktur med en stad, ett antal mindre tätorter samt mindre samhällen och byar på landsbygden som alla binds samman av kommunikationsstråk. Vår samhällsplanering ska möjliggöra för en variation av boende i olika geografier. Det gör vi genom en medveten markanvändning i våra mindre tätorter och med tydliga planeringsprinciper för utveckling utanför tätorterna. Enköpings kommuns utgångspunkt är att förstärka bebyggelsen i de lägen där vi understödjer eller utökar möjligheten för service. Servicefunktionerna behöver utvecklas i samma takt som vår bebyggelse och infrastruktur. Enköpings kommun prioriterar vår bebyggelseutveckling enligt följande:

Vi växer mest i Enköpings stad

Den största befolkningstillväxten ska fortsatt ske inom Enköpings stad medräknat Haga och Bredsand. Inriktningen om att förtäta och omvandla områden i staden ligger fast. Då kan vi dra nytta av redan gjorda investeringar i bland annat infrastruktur. En tätare stad kan möjliggöra för ett rikare folkliv och ökad känsla av trygghet. Service, handel och kollektivtrafik får bättre förutsättningar. En utmaning med förtätning är att säkerställa värdefulla lokala naturområden och att inte försämma kvalitén på luft, vatten och miljö. En omsorgsfull förtätning är central. Enköpings stad har en fördjupad översiktsplan som fortsatt gäller. Därför har inga nya utvecklingsområden föreslagits inom Enköpings stad, Haga eller Bredsand i denna översiktsplan. Vi ska fortsätta utveckla staden med fokus på att bygga klart det vi påbörjat och planera för nästa steg i enlighet med kommunens utbyggnadsplan.

Vi utvecklar sex prioriterade tätorter

Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro ska utvecklas som livskraftiga tätorter utifrån sina olika förutsättningar, med syfte att hela Enköpings kommun ska leva. Det betyder att efter staden, ska dessa mindre tätorter växa mest. Motiven är de samma som för Enköpings stad men i mindre skala. De två större orterna Grillby och Örsundsbro har en positiv utveckling som ska fortgå. För de fyra minsta tätorterna Skolsta, Hummelsta, Lillkyrka och Fjärdhundra är det viktigt att bibehålla och utveckla service och funktioner.

När vi planerar för nya bostadsområden i orterna så eftersträvar vi en variation i bostadsbestånd och upplåtelseformer för att komplettera den befintliga bebyggelsen. Våra tätorter växer inifrån och ut för att bidra till närhet mellan målpunkter och för att stärka underlaget för handel och service. De mindre tätorterna är viktiga noder för sina respektive omland, med handel, skola och förskola, mötesplatser, idrott och arbetsplatser. Genom att möjliggöra för utveckling i tätorterna kan fler dela på gemensamma funktioner.

Vi bygger på landsbygden

Kommunen har en stor landsbygd med många byar och med en spridd bebyggelse. För Enköpings kommun är en attraktiv landsbygd en konkurrensfaktor i regionen. Många söker sig till landsbygden för en livsstil som staden inte kan erbjuda. Fokus ska därför ligga på en bebyggelseutveckling som förstärker eller värnar landsbygdens olika värden med placeringar som anpassas och integreras i värdefull jordbruks- och rekreationsmark samt understödjer service och kollektivtrafik. Vi ska värna omgivningarna för de som redan bor på landsbygden och vi ska fortsatt välkomna nya invånare. Enköpings kommun ska fortsättningsvis möjliggöra för ett varierat utbud av boendemiljöer. Landsbygdsboenden med närhet till våra tätorter ska också bidra till att förstärka den service och de funktioner som finns inom tätorterna.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi möjliggör för ett brett utbud av boendeformer för livets alla skeden.
- Vi bedriver en aktiv markpolitik i syfte att ha en planberedskap i balans med vår planeringsinriktning.
- Vi är ett föredöme i fråga om social hållbarhet. Den upplevda tryggheten ska öka och Enköpingsbornas samhörighet ska stärkas.
- Vi eftersträvar bebyggelseutveckling i närhet till tätorterna eller inom tätorterna för att stödja utveckling av service i våra noder.
- Vi samverkar med olika aktörer för att bidra till att service och kommunikationer utvecklas i takt med bostadsbyggandet.
- Vi utvecklar bebyggelse på landsbygden i samklang med de värden och funktioner som landsbygden har och med hänsyn till de som redan bor där.

3. Förstärka bebyggelseutvecklingen i kollektivtrafikstråk

I Enköpings kommun finns ett antal starka kollektivtrafikstråk som också sammanfaller med populära bebyggelseområden. Genom att fortsatt lokalisera bebyggelse i dessa områden kan vi säkerställa en god kollektivtrafikförsörjning och samtidigt möta efterfrågan på attraktiva bebyggelselägen. Det handlar exempelvis om stråket längs med riksväg 55 mot Skolsta, Örsundsbro och Uppsala samt stråket västerut mot Hummelsta och Västerås. Vi har även ett antal stråk som med stöd av ytterligare bebyggelseutveckling på sikt skulle kunna få en förbättrad kollektivtrafikförsörjning. Detta gäller till exempel riksväg 70 mot Fjärdhundra, stråket söderut mot Lillkyrka, riksväg 55 söderut mot Strängnäs samt mot Grillby. Vi ser därför fördelar med en stärkt bebyggelseutveckling även här.

Genom att utveckla bebyggelsen med närhet till kommunens kollektivtrafikstråk kan vi fysiskt närma oss varandra och det vi behöver i vår vardag: närhet till arbete, skola och förskola, fritidsintressen, kompisar och så vidare. Sträckorna mellan målpunkter blir kortare vilket kan öka rörelsefriheten för flera grupper, framförallt för barn, ungdomar och äldre, när behovet av bil minskar och valmöjligheterna för hållbart resande ökar. Fler bostäder som tillkommer i anslutning till kollektivtrafikstråken kan bidra till att bibehålla och stärka den befintliga kollektivtrafiken och på sikt förhoppningsvis till att kollektivtrafiken kan utökas.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi eftersträvar bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära stråk för att öka rörelsefriheten hos olika grupper i samhället, minska behovet av bil och på sikt bidra till underlag för utökad kollektivtrafik.

4. Utveckla infrastruktur och kommunikationsstråk

Enköpings kommun har ett bra kommunikationsläge med närhet till flera stora städer. Närheten är en grundförutsättning för kommunens attraktivitet och konkurrenskraft i regionen. Resande och transporter ökar kontinuerligt i hela Mälardalen såväl som i Enköping och kommunen präglas av en stor arbetspendling. Många reser till arbeten i andra kommuner, men på senare år har inpendlingen ökat. Enköpings kommun kopplas också samman med intilliggande storstäder och regioner genom välutvecklade kommunikationsstråk. Den regionala tillgängligheten är beroende av en välfungerande transportinfrastruktur och ett välmatchat utbud. Tillsammans med nationella och regionala aktörer fortsätter vi att utveckla och stärka såväl befintliga som nya kommunikationsstråk med målbilden om en sömlös region.

Flera större infrastruktursatsningar behöver förverkligas. Mälarbanan som trafikerar Örebro och Stockholm är ett viktigt kommunikationsstråk. En kapacitetsökning skulle bidra till ökad rörlighet i hela regionen. Arosbanan som är en föreslagen ny järnväg mellan Enköping och Uppsala blir även den ett viktigt kommunikationsstråk för pendlare och knyter ihop spårbunden trafik i Mälardalsregionen. En ny Hjulstabro ska säkerställa godstransporter på Mälaren och fullt ut kunna dra nytta av de gjorda investeringarna i hamnarna i Västerås och Köping. Kollektivtrafiken med buss behöver förbättras för att möjliggöra för en högre andel hållbara resor, särskilt norrut mot Sala och Heby, söderut mot Strängnäs och inom kommunen mot Lillkyrka och Grillby.

Kommunens större cykelstråk behöver utvecklas. Cykel kan vara användbart för en del av en sträcka och i kombination med ett annat färdmedel, ofta kollektivtrafik. Det finns en cykelväg mellan Enköping och Hummelsta som används för arbetspendling. På sikt kommer det att bli möjligt att cykla mellan Uppsala och Enköping och de tätorter som ligger längs sträckan. Det finns en potential till ökad besöksnäring om kollektivtrafik och cykling till attraktiva besöksmål förbättras. Enköpings kommun kommunicerar kontinuerligt behov kopplat till möjligheten att cykla längs med det statliga vägnätet till Region Uppsala som ansvarar för prioritering av de regionala cykelvägarna.

Flera av de prioriterade tätorterna genomkorsas av statliga genomfartsvägar. Vägarna skapar utmaningar med bullerstörningar och barriäreffekter som försämrar tillgängligheten och trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter. Kommunens ambition är att ta över vägar från Trafikverket för att kunna förbättra trafiksäkerheten. I en landsbygdskommun som Enköping med stor andel bilburna medborgare, en utspridd bebyggelse på landsbygden och en varierad tillgång till kollektivtrafik beroende på var vi bor, finns en särskild utmaning med en övergång till de mer hållbara trafikslagen. Bilen kommer fortsatt att vara ett viktigt transportmedel i vår kommun. Genom att samla bebyggelseutveckling i goda lägen kan vi öka förutsättningarna för övriga trafikslag. Kommunens hållbarhetsarbete ska bidra till successiva utsläppsminskningar och översiktsplanens genomförande är en del i det.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi strävar efter hållbara transportsystem som tillgodoser befolkningens resebehov. Resandeökningen ska framförallt ske genom gång, cykel och kollektivtrafik.
- Vi samverkar med regionala och nationella aktörer för: fortsatt utbyggnad av Mälarbanan med högre kapacitet, nytt pendeltågsstopp i Grillby, ny järnväg mellan Västerås-Enköping-Uppsala (Arosbanan) samt ny Hjulstabro.
- Vi verkar för att utveckla och stärka kollektivtrafikstråk söderut mot Strängnäs, norrut mot Sala och Heby, samt till Lillkyrka och Grillby.
- Vi verkar för att kommunens uttalade behov av förstärkningar i gång- och cykelvägnätet förverkligas och verkar för bättre förutsättningar för gående och cyklister.
- Vi tar över väghållarskapet av Trafikverket för det statliga vägnätet, på prioriterade sträckor inom kommunens mindre tätorter för ökad rådighet kring vägnas utveckling.
- Vi samverkar med Region Uppsala för att förstärka kollektivtrafik och regionala gång- och cykelvägar för att främja hållbara färdmedel och öka rörelsefriheten hos olika grupper i samhället.

5. Stärka lokalt näringsliv och verka för en levande landsbygd

Enköpings kommun skapar förutsättningar för att hela kommunen ska leva genom att möjliggöra för och stödja utveckling av lokalt näringsliv. Kommunens näringslivsprogram och landsbygdsprogram ska bidra till fortsatt utveckling av näringsliv och samhälle på landsbygden och ge förutsättningar för företag att växa och utvecklas inom till exempel besöksnäring eller genom ökad delningsekonomi och cirkulär ekonomi. Vi samverkar också med näringslivet för den gröna omställningen. Enköpings kommun ska parallellt arbeta för att förstärka utbudet av service i våra noder så att tätorterna kan underlätta för landsbygdsbornas vardag. Enköpings kommun ska även arbeta för att stärka kollektivtrafiken så att fler får möjlighet att välja alternativa färdssätt till bilen. Sammantaget ska både service och kollektivtrafik finnas inom rimligt avstånd.

Precis som i övriga landet finns en tyngdpunkt på urbanisering även i Enköpings kommun. Samtidigt lockas människor till landsbygden för ett annat sätt att leva, mer utrymme, lugnare, tystare och närhet till natur, kultur och friluftsliv. Det är värden Enköpings kommun ska bevara och förstärka genom en varsam komplettering av bebyggelsen med tyngdpunkt på strategiska lägen. Enköping har en levande landsbygd och rikt landsbygdsliv, mycket tack vare Enköpings läge i regionen, variationen i miljöer, tillgång till kultur- och föreningsliv, och ett varierat näringsliv.

Sociala aspekter som föreningsliv eller kulturliv ska också fortsättningsvis bidra till en aktiv och levande landsbygd. Detta sker delvis i utbyte mellan tätort och omland, men också genom de mötesplatser och engagemang som sker på landsbygden. Det lokala förenings- och kulturlivet skapar gemenskap, stärker identiteten i bygden och är en starkt bidragande faktor till social hållbarhet genom mänskliga möten. Det bidrar också till att stärka besöksnäringen på landsbygden.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi är en attraktiv plats för att etablera, driva och utveckla företag.
- Vi har tydliga kriterier för markanvisning som styr mot tänkt utveckling och målbild för Enköpings näringsliv.
- Vi samverkar med näringslivet och akademin för att stärka kompetensförsörjningen i kommunen.
- Vi skapar utrymme för det lokala näringslivet i våra mindre tätorter, så att det får möjlighet att utvecklas. Det handlar om centrala lägen i tätorternas centrum för att ge goda förutsättningar för lokal handel.
- Vi driver på näringslivsutvecklingen på landsbygden genom att möjliggöra och underlätta för företag inom gröna näringar, besöksnäring och verksamheter som verkar för delningstjänster.
- Vi utvecklar och marknadsför destinationer inom kommunen för att locka fler besökare.
- Vi samverkar med näringslivet och bidrar till minskad klimatpåverkan för att spara energi och ställa om till förnybarhet.

6. Värna och förstärka grön- och blåstruktur

Enköpings kommun har en stor landsbygd med rika naturmiljöer och väletablerade gröna besöksmål. De olika landskapstyperna är hembygd för många människor och tillgången och närheten till natur i vardagen är viktig under livets alla skeden. Vårt brukande av naturmiljöerna behöver vara långsiktigt hållbart, både för areella näringars behov och utifrån natur- och miljövärden. Även friluftslivet ska utvecklas med hänsyn till detta. I Enköpings kommun möjliggör vi för utbyggnad i såväl tätorter som på landsbygden i samklang med landskapets olika värden. Kommunens storstadsnära läge gör Enköpings landsbygd attraktiv som bostadsort och besöksmål, och det vill vi bibehålla. Enköpings kommun ska därför bevara och integrera stråk, kilar och enklaver i en större sammanhängande struktur för att stärka rekreativa värden, förutsättningar för biologisk mångfald och öka möjligheter att hantera klimatförändringar. Det är särskilt viktigt att stärka gröna kopplingar mellan stad, tätort och naturområden på landsbygd utifrån dessa olika perspektiv. När vi bygger nytt utgår vi från följande principer för hänsyn, i prioriteringsordning: undvika, minimera eller kompensera påverkan på gröna värden.

Mälarstränderna och vattenområdena utgör ovärderliga inslag i kommunens livsmiljöer och för de ekosystemtjänster som de levererar. Mälaren är också dricksvattentäkt för mer än två miljoner människor och öar och stränder är välbesökta utflyktsmål för fler än enköpingsborna. Kommunens skogsområden ger värdefulla naturupplevelser och utgör viktiga spridningskorridorer för biologisk mångfald. I övrigt består kommunen av en stor andel öppen jordbruksmark med vidsträckt åkerlandskap där grön- och blåstrukturen är mer sparsam. I mötet mellan skog och öppen åker finns mosaiklandskapet med många natur- och kulturmiljövärden. Tillsammans bidrar det till en tilltalande landskapsbild med varierade habitat för olika arter och rekreativmiljöer för våra invånare och besökare.

Tätorternas grön- och blåstruktur

Kommunens tätorter har olika god tillgång till natur. Vissa tätorter är i princip helt omgivna av åkermark medan andra har god tillgång till grönstruktur. Vi ska säkerställa både närhet och tillgång till natur av tillräcklig storlek. Detta sker genom att värna eller utveckla befintliga grönområden samt genom att tillskapa nya grönområden eller stråk. Grön- och blåstrukturen ska fortsatt erbjuda medborgare i alla åldrar närhet till rekreation, spontana mötesplatser, lek- och rörelsemöjligheter och friluftsliv. Den tätortsnära grönstrukturen bidrar också till att stärka kommunens motståndskraft inför ett förändrat klimat och klimatanpassning av tätorterna med skugga, frisk luft, bullerdämpning, biologisk mångfald och som fördröjningsytor vid nederbörd.

Landsbygdens grön- och blåstruktur

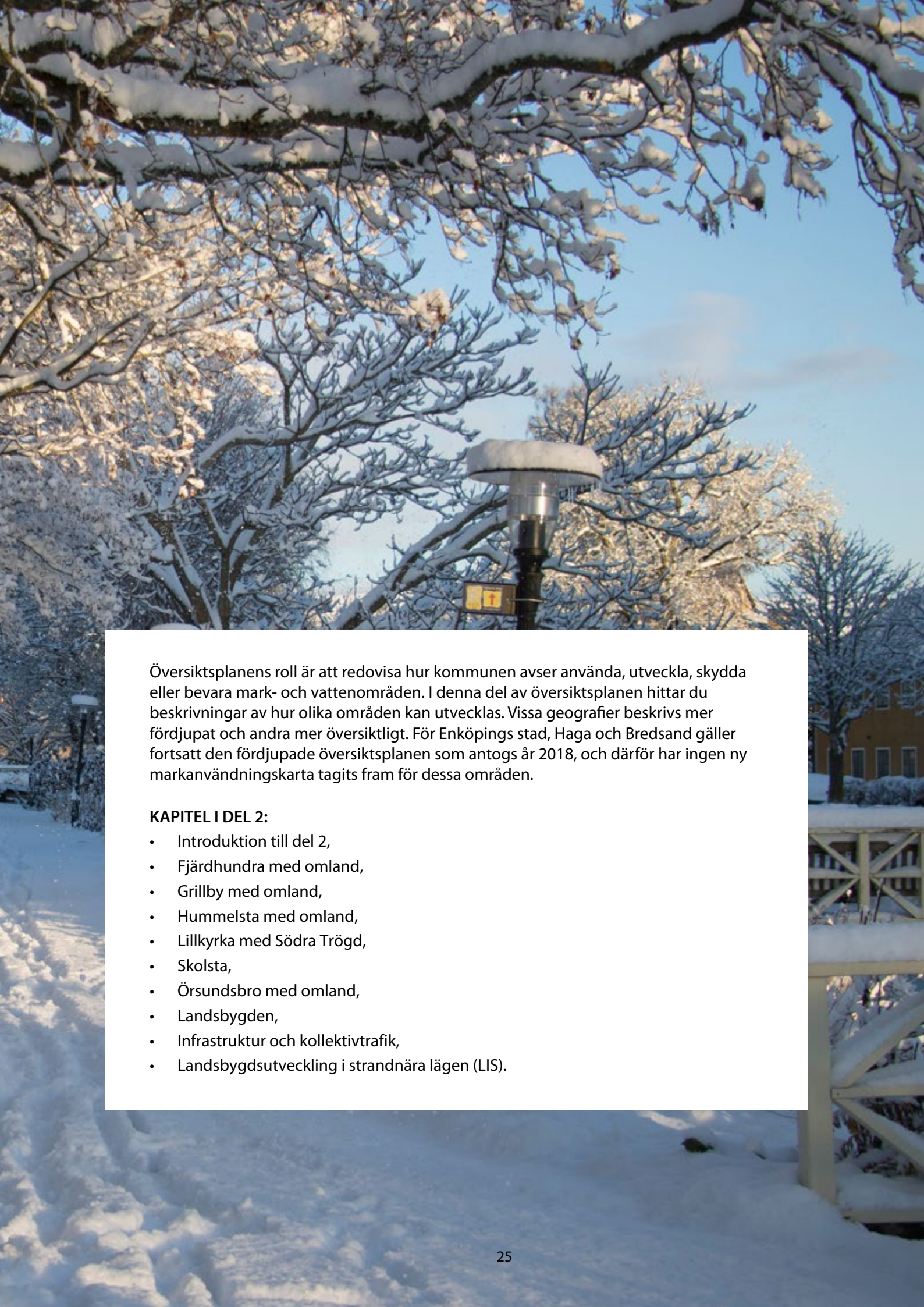
Landsbygden har många områden med höga naturvärden och värden för rekreation och friluftsliv. Dessa kan vara allt från större sammanhängande områden till mycket små biotoper. I flera fall omfattas områden med höga värden av olika formella skydd. De skyddas då eftersom deras natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden anses vara så pass höga och omistliga. Kommunens mosaiklandskap är kulturhistoriskt och ekologiskt värdefullt, och bär med sig sällsynta och värdefulla kvaliteter med sina skiften mellan skogsmark och öppen jordbruksmark. Spridningskorridorer mellan olika områden är viktiga för att bevara en biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativmiljöer för invånare och besökare. I de mer tätbefolkade delarna i vårt land är det också särskilt angeläget att hushålla med stora, sammanhängande områden utan storskalig exploatering för friluftslivet. Kommunen har därför pekat ut ett antal områden som är relativt oexploaterade idag. På så vis kan de behålla de kvaliteter som finns i områden utan storskalig exploatering.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont

- Vi stärker gröna kopplingar och stråk inom tätorterna för biologisk mångfald, rekreation och ekosystemtjänster.
- Vi värnar grönstrukturer och naturområden för att på så sätt låta naturen lösa vissa av nutidens och framtidens utmaningar.
- Vi värnar, utvecklar och tillgängliggör kommunens större sammanhängande natur- och friluftsområden och säkrar spridningskorridorer för en bibehållen biologisk mångfald.
- Vi utformar, brukar och förvaltar den grönbåa strukturen så att biologisk mångfald bevaras, ekosystemtjänster främjas och vattenkvaliteten förbättras.
- Vi skapar plats för vatten och ökad andel gröna områden för beredskap och rekreation genom en medveten samhällsplanering.

A photograph of a winter landscape. In the foreground, a large, dark tree trunk stands on the left, with its branches heavily laden with snow. To the right, a path or clearing is covered in a thick layer of snow, with some shadows cast across it. In the background, more snow-covered trees and a small, dark structure, possibly a bench or a small building, are visible. The sky is a clear, pale blue. The overall scene is peaceful and serene.

2 Mark- och vattenanvändning

Översiktsplanens roll är att redovisa hur kommunen avser använda, utveckla, skydda eller bevara mark- och vattenområden. I denna del av översiktsplanen hittar du beskrivningar av hur olika områden kan utvecklas. Vissa geografer beskrivs mer fördjupat och andra mer översiktligt. För Enköpings stad, Haga och Bredsand gäller fortsatt den fördjupade översiktsplanen som antogs år 2018, och därför har ingen ny markanvändningskarta tagits fram för dessa områden.

KAPITEL I DEL 2:

- Introduktion till del 2,
- Fjärdhundra med omland,
- Grillby med omland,
- Hummelsta med omland,
- Lillkyrka med Södra Trögd,
- Skolsta,
- Örsundsbro med omland,
- Landsbygden,
- Infrastruktur och kollektivtrafik,
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS).

Introduktion till del 2

45%

av marken i kommunen är jordbruksmark. I hela Sverige är samma siffra 7,4%. Skogsmark utgör cirka 44% av markytan. Bebyggd eller anlagd mark utgör ungefär 5%.

27,5%

av kommunens invånare bor på landsbygden, att jämföra med det nationella snittet på 12,2%.

Översiktsplanens roll är att redovisa hur kommunen avser använda, utveckla, skydda eller bevara mark- och vattenområden. Beskrivningarna gäller främst tidsperioden fram till år 2040, och i vissa fall görs utblickar bortom år 2040. Vissa geografier beskrivs mer fördjupat och andra mer översiktligt. Översiktsplanen möjliggör för utveckling, men det är behov och marknadskrafter som påverkar om översiktsplanen blir verklighet. I de fall kommunen äger marken har vi full rådighet över utvecklingen. Flera av utvecklingsområdena i tätorter och på landsbygd ägs dock av privata fastighetsägare, utveckling i sådana områden sker på fastighetsägarens initiativ.

Utveckling i tätorterna (sida 31-95)

I dessa kapitel beskrivs vilken utveckling som är möjlig i kommunens sex prioriterade mindre tätorter. Det finns beskrivande texter för varje utvecklingsområde som klargör vilken utveckling som är möjlig samt en mark- och vattenanvändningskarta som visar vilken plats som avses. Numreringen på ytor är inte en prioriteringsordning, utan ett stöd för att orientera sig mellan text och karta. Kartorna visar även områden inom tätorten där nuvarande markanvändning ska fortsätta, och områden där förändring redan är påbörjad. Kartorna är översiktliga och exakta avgränsningar för ytor för utveckling avgörs i senare planeringsskeden.

Utvecklingen i tätorterna har bedömts utifrån exempelvis efterfrågan på bostäder, tillgänglig mark, kapacitet i skola, förskola eller vatten- och avloppssystemet. För varje tätort beskrivs även behov. Vissa behov som beskrivs kan vara utanför kommunens rådighet men är viktiga att beskriva för framtida utveckling och kommunens dialog med ansvariga myndigheter exempelvis trafik- eller kollektivtrafikfrågor. Det kan också handla om behov som kan lösas genom privata eller ideella initiativ, exempelvis mötesplatser eller aktiviteter för olika grupper i samhället. I vissa fall har behov identifierats som skulle kunna tillgodoseas av kommunen, men som för närvarande saknar finansiering. I varje kapitel redovisas även olika risker och hänsyn som behöver beaktas i samhällsplaneringen, ofta i tidigt skede.

Utveckling på landsbygden (sida 96-105)

Kommunens utgångspunkt är att landsbygden ska fortsätta utvecklas med såväl nya bostäder som verksamheter. Utveckling av landsbygden bedöms genom en lokaliseringsprövning som sker stegvis med utgångspunkt i platsens förutsättningar.

Utveckling av ny infrastruktur (sida 106-109)

Kommunen har flera behov av ny infrastruktur, exempelvis förstärkningar på nuvarande Mälarbana och tillskott av ny järnväg genom Arosbanan. Hjulstabron och riksväg 55 är under utveckling och kommer att öka kapaciteten för såväl sjöfart som vägtrafik. Här beskrivs också kommunens behov av kollektivtrafik utifrån de större stråken utanför tätorterna samt prioriterade sträckor för förbättrade cykelmöjligheter.

Utveckling i strandnära lägen (LIS) (sida 110-117)

Kommunerna har möjlighet att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Inom fem områden ges möjlighet att stärka besöksnäringen och förbättra förutsättningarna för rekreation.

N

Teckenförklaring

	Enköpings stad		Prioriterade tätorter
	Övriga tätorter		Tätortutvecklingsområde
	Hjulstabron		Vatten
	LIS-område		Landsbygd
	Vägar		Natur och friluftsliv
	Järnväg		Fördjupad översiktsplan Enköpings stad
			Järnvägsreservat Arosbanan

27

0

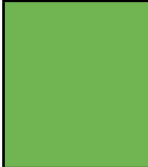
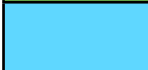
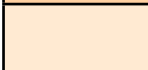
5

10 km

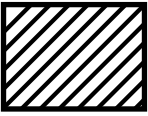
Så läser du mark- och vattenanvändningskartorna

Mark- och vattenanvändningskartorna visar var och hur kommunen vill att mark- och vattenområden ska användas och utvecklas på lång sikt. Kartorna visar både områden där nuvarande användning av mark kan fortsätta, och områden där användningen kan ändras. Färgläggningen visar vilken markanvändning som gäller. Områden med heldragen eller streckad kantlinje är de där ändrad markanvändning möjliggörs. Kartorna är översiktliga och exakta avgränsningar för ytor för utveckling avgörs i senare planeringsskeden.

Tabell 1: Kategorier för mark- och vattenanvändning	
Färg	Kategori
	<u>Tätorter</u> : Tätorter i Enköpings kommun med minst 200 folkbokförda personer.
	<u>Tätortsutvecklingsområde</u> : Områden i anslutning till tätorterna är strategiska områden för tätortsexpansion och kan i framtiden bli intressanta att utveckla. Områdena är ofta viktiga natur- och kulturmiljöer, betydelsefulla för rekreation eller livsmedelsförsörjning. Det gör att markens användning är av stort intresse, inte bara för sakägarna och de boende här, utan också för en större allmänhet. Inom tätortsutvecklingsområden ska därför alla initiativ till utveckling bedömas utifrån ett strategiskt perspektiv, bland annat för att långsiktigt säkra tätorternas utvecklingsmöjligheter och göra avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen.
	<u>Bostadsbebyggelse</u> : Sammanhängande bebyggelse som består i huvudsak av bostäder och där det kan förekomma ett fåtal servicefunktioner. Inom den här kategorin återfinns såväl flerbostadshus, radhus och parhus samt villor med olika upplåtelseformer. Här finns gator, gång- och cykelvägar samt grönområden blandat med bebyggelsen.
	<u>Funktionsblandad bebyggelse</u> : Områden för funktionsblandad bebyggelse har stads- och tätortsmässig karaktär och innehåller många olika servicefunktioner tillsammans med bostäder, exempelvis kontor, handel, vårdinrättningar eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Den här kategorin används för områden i tätorterna som har eller planeras få ett varierat utbud av offentlig och kommersiell service och servar ett större omland. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan ingå i kategorin.
	<u>Skola och förskola</u> : Här finns skolor med skolgårdar och förskolor med förskolegårdar. Här inryms även fritidslokaler och parkering som tillhör skolans eller förskolans verksamhet. Det kan även finnas inslag av idrottsytor.
	<u>Idrottsområde</u> : Här finns idrottsplatser av olika slag såväl inomhus som utomhus, som nyttjas av både skola och föreningsliv.
	<u>Kyrka</u> : Här finns kyrkor med kyrkomiljöer som exempelvis begravningsplatser, prästgårdar och klocktorn som tillhör kyrkan och kyrkans verksamhet.
	<u>Verksamheter</u> : Här finns verksamheter av olika typer med stor variation i omgivningspåverkan. Det kan handla om verksamheter som är ytkrävande, som genererar tung trafik, buller eller lukt men även kontor eller besöksanläggningar.
	<u>Grönområde</u> : Här finns tätortsnära grönområden inom tätortsgränsen, med olika värden och funktioner för alla invånare. Här kan det även finnas lekplatser och ytor för olika utomhusaktiviteter. De gröna områdena kan vara ytor som sköts mer intensivt, men även naturmark eller vatten inom tätortsgränsen. Områdena innehåller värden som är viktiga att skydda i en stad och samhällen som växer, exempelvis för klimatanpassning, livsmiljöer för djur och växter, estetiska värden eller för rekreation. Här förekommer även tätortsnära skogsbruk och skogsskötsel.
	<u>Park</u> : Område för park och parkliknande miljöer som är iordningställda och kräver skötsel.

	Natur och friluftsliv: Området visar större sammanhängande naturområden utanför tätorterna. Områdena som genom sin storlek eller innehåll har särskild betydelse för att främja kommunens biologiska mångfald, friluftsliv samt förutsättningar att utveckla ekosystemtjänster. Områden för rörligt friluftsliv och rekreation med tillhörande anläggningar ingår likväl som skogsbruk och skogsskötsel.
	Vatten: Kategorin används för hav, kustvatten, sjöar och vattendrag. Mindre anläggningar och verksamheter kan förekomma.
	Transportinfrastruktur: Område för person- och godstrafik på väg eller järnväg med tillhörande anläggningar. I bebyggda områden ingår vägar, gång och cykelvägar.
	Transportinfrastruktur – reservat: Området avser ett reserverat område för utvecklad transportinfrastruktur. Reservatet påverkar möjligheten till ändrad mark- och vattenanvändningen på platsen.
	Teknisk anläggning: Område för teknisk infrastruktur som försörjer samhället med exempelvis energi, vatten, elektronisk kommunikation samt olika skyddsåtgärder. Här finns exempelvis avloppsreningsverk, dagvattendamm eller kraftvärmeverk. Anläggningarna förvaltas av olika aktörer.
	Jordbruk: Mark för odling och djurhållning samt tillhörande byggnader inom tätorten. I kategorin ingår även mark i träda.
	Landsbygd: Större landsbygdsområden med mindre byar eller spridd bebyggelse där landskapet präglas av naturmark och areella näringar. Kategorin avser endast mark utanför tätorterna.

Tabell 2: Status på områden i mark- och vattenanvändningskartan

	Ändrad markanvändning: Ytor där översiktsplanen möjliggör för utveckling genom ändrad markanvändning. Det innebär att nuvarande mark- och vattenanvändning ersätts med ny mark- och vattenanvändning. Ändrad användning avser områden för exploatering eller omvandling. Gränserna är ungefärliga. I ortskartorna beskrivs dessa områden med bokstav och siffra.
	Ändrad markanvändning (påbörjad): Här visas områden med pågående detaljplanprocess och områden där det finns detaljplan men där exploateringen inte påbörjats. Här finns politiska beslut som innebär att förändringen kan förverkligas.
	Markreserv för framtida utveckling: Områden där markanvändningen kan ändras på sikt, troligen efter 2040. Här behövs ytterligare utredningar innan utveckling blir aktuellt.
Enbart en färgad yta	Nuvarande användning: avser de områden där inga större förändringar planeras, utan fortsatt pågående användning gäller.

Fjärdhundra med omland

Fjärdhundra tätort ligger i övergången mellan Mälardalslandskapets vidsträckta och sammanhängande odlade slättmarker och ett mer småbrutet skogslandskap. Orten har jämförelsevis gott utbud av service och rekreativsmöjligheter. Läget mellan Enköping och Sala och Heby, nära riksväg 70, gör att det finns pendlingsmöjligheter inom och utanför kommunen. Omlandet präglas av en vacker natur med ett flertal naturreservat, stora skogsområden och öppna jordbruksmarker i kulturlandskapet. Här finns ett aktivt föreningsliv och en stark entreprenörsanda.

I Fjärdhundra bodde år 2024 drygt 900 personer i samhället och cirka 2700 på den omkringliggande landsbygden. Befolkningen i Fjärdhundra tätort väntas öka med cirka 100 personer till år 2033 i takt med att nya bostäder byggs i detaljplanerat område. Den omkringliggande landsbygdens befolkning väntas öka med cirka 100 personer genom bland annat antagna förhandsbesked.

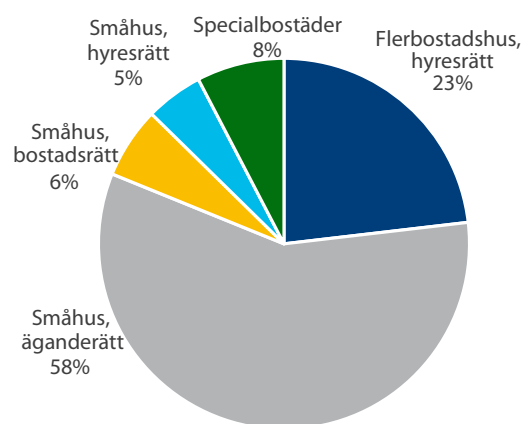
Utvecklingsmöjligheter och behov

Fler och varierade bostäder

I Fjärdhundra tätort finns cirka 430 bostäder (år 2024). På landsbygden finns cirka 1140 bostäder, vilket förväntas fortsatt öka med främst förhandsbesked.

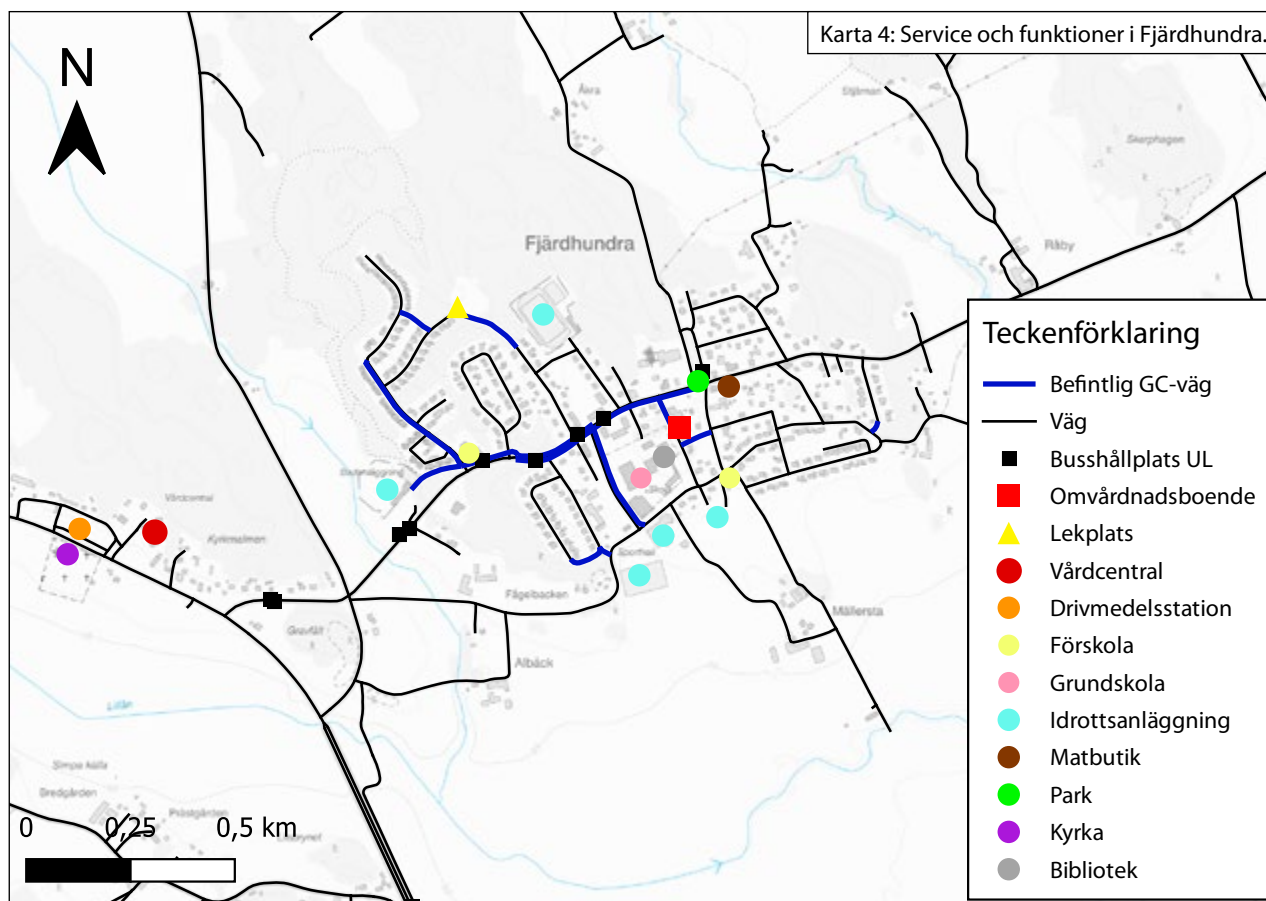
Översiktsplanen möjliggör för 15-30 nya bostäder förutom de redan 30-60 bostäder som redan är planlagda men ännu inte byggda. I Fjärdhundra tätort finns en viss variation av bostadstyper men de allra flesta är småhus. När nya områden bebyggs skulle bostadsrätter kunna bidra till ett mer varierat bostadsbestånd i tätorten, exempelvis genom radhus eller mindre flerbostadshus. Andra bostadstyper som senior- och trygghetsboende skulle bidra till möjligheten att bo kvar på orten även när behov och önskemål förändras.

Figur 4: Bostadstyper i Fjärdhundra tätort.

Fler mötesplatser och utökat lokalt näringsliv

Det finns behov av att tillskapa platser för lek samt att utveckla den centrala parken med funktioner som kan locka fler åldersgrupper. Dessa mötesplatser kan bidra till att underhålla och utveckla tätortens gemenskapskänsla. En utveckling av silotomten kan bidra till ökade möjligheter för handel, service och bidrar till mer folkliv och rörelse i ortens centrala delar.

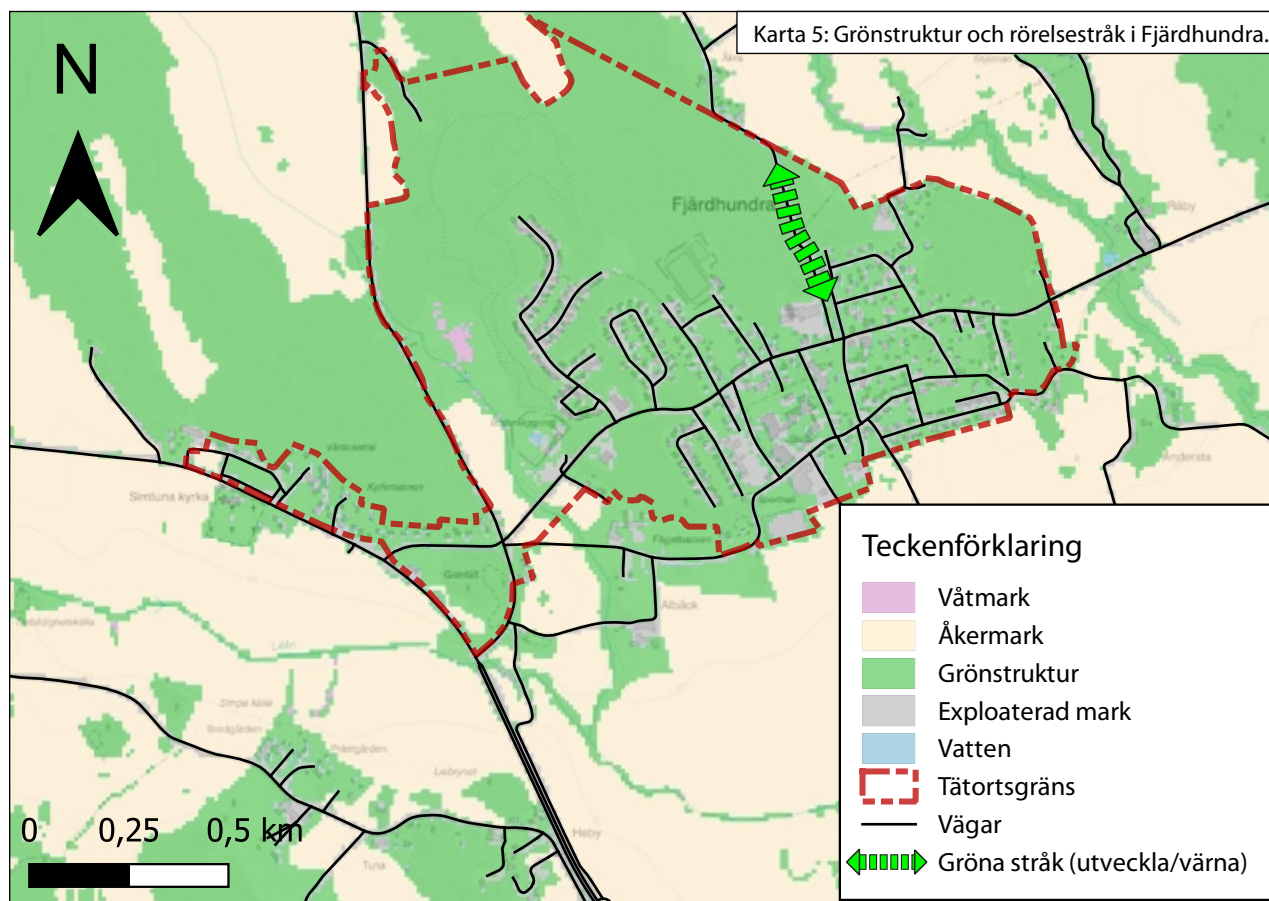

Infrastruktur och kollektivtrafik

I samhället finns behov av åtgärder för att sänka trafikhastigheten, framför allt förbi Fjärdhundra förskola (Stora vägen/Eklundavägen) men även på andra vägar så som Stora vägen längs med hela tätorten. Trafikverket är huvudman för Stora vägen och väg 254.1 som förbinder Stora vägen med väg 70. Kommunen ska verka för att överta väghållarskapet för dessa vägar från Trafikverket för att få fullständig rådighet över gatunätet i orten.

Det finns även ett behov att skapa fler och säkrare cykelvägar inom tätorten så att de befintliga cykelvägarna binds ihop och cyklisterna tryggare kan färdas i trafiken. Barn och ungas behov ska särskilt uppmärksammas. En prioriterad åtgärd är att koppla ihop orten med vårdcentralen som är lokaliserad utmed riksväg 70. Här finns en utmaning kring markförhållanden i närheten av bäckravinen. Det finns en befintlig bro över ravinen, men den är smal. Ravinen är i sin tur bred och djup. En annan viktig åtgärd är en gång- och cykelväg längs Stora vägen genom tätorten, från affären och österut till Råby (finns inte med i kartan). Vägen är smal vilket innebär trafikfara för oskyddade trafikanter. Här samsas gående och cyklister med personbilar, lantbrukets maskiner och andra tunga fordon. På landsbygden saknas det till stor del möjlighet till separata cykelförbindelser. Längs riksväg 70 mellan Enköping och Fjärdhundra finns sträckor där det är möjligt att cykla, medan andra delar saknar cykelmöjligheter. Tillsammans med Region Uppsala ska kommunen se över cykelbarheten längs med felande länkar på sträckan.

Busstrafiken har relativt god turtäthet mellan Fjärdhundra och Enköping men sämre mot Heby och kollektivtrafik saknas helt till Sala. Med tätare turer skulle fler kunna lockas att välja kollektivtrafiken. I Heby kan byte ske till tåg för att resa vidare till Uppsala eller Sala. I Enköping kan byte ske till tåg eller buss för att resa vidare till bland annat Stockholm, Västerås och Uppsala. Kommunen verkar för att busstrafiken förstärks genom dialog med Region Uppsala.

Grönstruktur och rekreation

Fjärdhundra tätort har generellt en god tillgång till grönstruktur. Skogsmarken sträcker sig in i ortens bebyggda delar, och förbinder bostadsområden och verksamhetsområden med de större naturområdena i norr. Den tätortsnära naturen karakteriseras av äldre barrskog, bitvis med en naturskogsliknande karaktär. I ett skogsparti i norra delen av tätorten har den fridlysta svampen bombmurkla påträffats år 2022. Den fridlysta orkidén knärot har också påträffats i ett bestånd, och även talticka har hittats. Förekomsten av dessa arter tas i beaktande vid skötsel av den kommunala skogen. I ortens sydöstra delar präglas landskapet av en stor andel jordbruksmark. Naturområdet som angränsar orten i öster spelar en viktig roll för tätortens grönstruktur och bör bevaras. Längst i söder finns även ett bestånd med flera naturvärdesträd av lövträd, bland annat ask och lönn.

Nordväst från centrum finns ett elljusspår med två eldplatser, men även ett system med mindre stigar runt elljusspåret. Terrängen är kuperad och i de torrare partierna finns inslag av hällmarkstallskogar, men med inslag av gran och björk i sänkorna. Flera träd runt elljusspåret är äldre än 125 år. De skogliga områden i västra Fjärdhundra är speciellt viktiga utemiljöer för Enköpings skolor. I centrum finns en anlagd park och norr om centrum finns en större lekplats. Vid exploatering av område F1 och F2 (läs mer på kommande sidor) bör ett grönt rörelsestråk säkerställas mellan skogsområdet i ortens norra del ned till Fjärdhundraparken. Vid omvandling av område F3 bör ett grönt rörelsestråk säkerställas som förbinder området med skogsområdena i tätortens norra del och parken i centrum. Sammantaget bildas då ett längre rörelsestråk. De gröna rörelsestråken kan också bidra med utökade möjligheter för pollinatörer att hitta föda vilket skulle gynna olika ekosystemtjänster.

Utvecklingsområden i Fjärdhundra tätort

F1 – detaljplanlagt område för bostäder

Området är cirka 3,5 hektar stort och ägs både av en privat fastighetsägare och av kommunen.

Område F1 är planlagt för 30 bostäder (2008) men detaljplanen har inte genomförts. Planbesked har getts för att arbeta fram en ny detaljplan för att tillåta radhus och parhus istället för enbart villor som i den nu gällande planen. Det skulle bidra till ett mer varierat bostadsbestånd i Fjärdhundra tätort. Området bedöms istället kunna omfatta omkring 60 bostäder och ligger inom kort avstånd till service och grönytor. Eftersom området har en gällande detaljplan och arbete med förändring har inletts beskrivs ytan som pågående bostadsbebyggelse i markanvändningskartan.

Då orten har ett litet utbud av mötesplatser ska ytor avsättas för exempelvis lekpark inom området. Den nya bebyggelsen ska också anpassas till befintlig grönstruktur, som i möjligaste mån ska bevaras. Bibehållen grönstruktur bidrar också till att skapa en intressant boendemiljö och blir en bra övergång mot det öppna odlingslandskapet samt ett skydd mot vind. Idag består marken av en blandning av gles skog och ängsmark. Det finns en gammal banvall som löper genom planområdet i nord-sydlig riktning. Undersökningar visar att området är förorenat sedan tidigare verksamhet. De platser där riktvärden överskrids kan efterbehandling bli nödvändig. Samtidigt har banvallen potential att bevaras som ett grönstråk som sträcker sig från parken i centrum, genom område F1 och ut i skogen i norr.

F2 - markreserv för bostäder bortom år 2040

Området är cirka 1,5 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Området är markreserv för när fler bostäder behöver tillkomma på orten. Det innebär att fastighetsägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling. Det är troligt att utbyggnad här blir aktuellt tidigast efter år 2040, men området kan tas i anspråk tidigare om behov uppstår. I den södra delen av området finns en mindre yta som är planlagd år 1953 för järnvägsändamål. I övrigt ligger området utanför detaljplan.

Området består idag av gles skog och har ett bra läge med närhet till centrala Fjärdhundra och kort avstånd till livsmedelsbutik, skola och busshållplats. Området kan dra nytta av infrastrukturinvesteringar i vägar och VA som ändå behövs för att utveckla område F1.

Området har avgränsats för att undvika de mer kuperade delarna av skogen väster om Änderstavägen eftersom dessa partier skulle kräva stora ingrepp i naturmiljön. Området har också avgränsats i norr för att undvika påverkan på känsliga arter knutna till äldre barrskog.

Inom området kan det finnas lågpunkter där oönskade vattenmängder kan samlas vid händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Detta behöver undersökas närmare i samband med detaljplanläggning. Även dagvattenhanteringen ska lösas inom området.

F3– flerbostadshus och lokalt näringsliv

Område F3 är cirka 1,2 hektar stort och ägs av privat en fastighetsägare.

Här möjliggörs för ett fåtal flerbostadshus med utrymme för handel eller service på bottenplan. Uppskattningsvis 15-30 bostäder kan tillkomma. Området har ett bra läge i närhet till centrala Fjärdhundra och kort avstånd till livsmedelsbutik, skola och busshållplats. Utveckling här kan skapa utökat folkliv och rörelse i centrumkärnan. Vid utveckling av området ska trafiksäkerheten mot Stora vägen säkerställas.

Planeringsförutsättningar

Länk:

Ortsanalys för Fjärdhundras
Enköpings kommun

Jordbruket och småföretagandet präglar Fjärdhundrabygden. Jordbruket, småindustrin och verksamheter inom exempelvis bygg och transport ger viktiga arbetstillfällen. Här finns inga större verksamheter eller industrier utan både tätort och omlandet har fortsatt ett småskaligt näringsliv, inom exempelvis areella näringar och hantverk. I bygden finns kaféer, boende, gårdsbutiker med mera. På senare år har även hästnäringen växt sig starkare. Flera företagare finns inom besöksnäringen, vilket märks inte minst genom besöksområdet och företagarföreningen Fjärdhundraland. Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram. Näringslivet stärker också förutsättningarna för en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen.

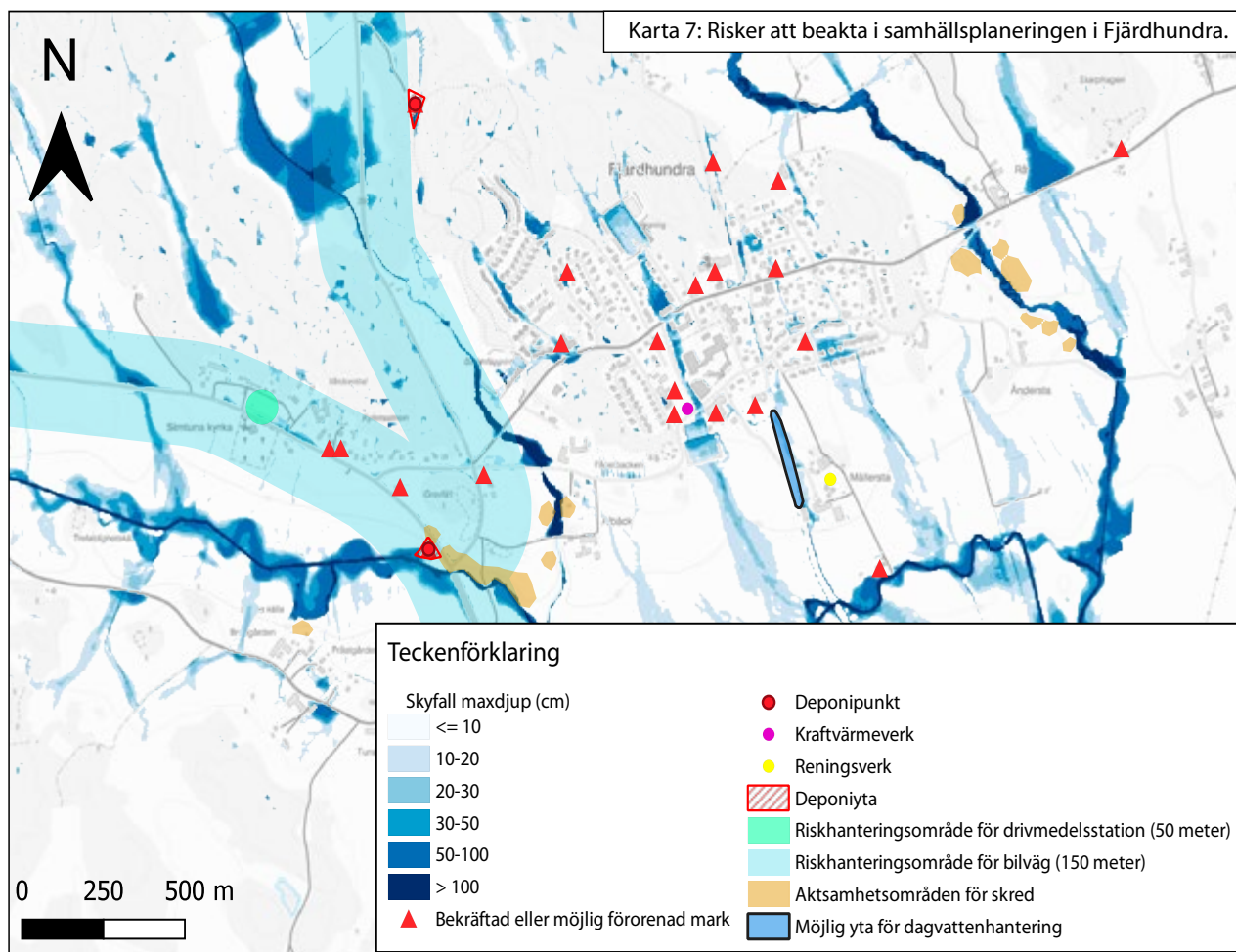
I tätorten finns ett begränsat serviceutbud. Mataffären och pizzerian är viktiga mötesplatser i ortens centrala delar. Tätorten har ett antal olika mindre verksamhetsområden och platser för lättare industri men inget renodlat större verksamhetsområde finns. Företagen ligger istället integrerade i tätorten. De tillkommande funktionsblandade ytor kan bidra till ett utökat småskaligt och lokalt näringsliv. I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Fjärdhundra.

Fjärdhundraskolan och ortens förskolor är viktiga för tätortens och omlandets befolkning och för att barnen ska ha möjlighet att gå i skolan i sitt närområde. Skolan har i dagsläget utrymme att öka sitt elevantal, framför allt på högstadiet. En av orsakerna är att många elever i högstadiet väljer andra alternativ i Enköpings stad. Både skolan och förskolan har hela kommunens nordvästra del som upptagningsområde. Fjärdhundraskolan är också en viktig mötesplats som bidrar till ökad inkludering och socialt sammanhang för invånarna. Skolans lokaler används också för fritidsgårds- och kulturverksamhet och det är viktigt att detta samnyttjande kan fortsätta. Kulturlivets förutsättningar kan stärkas med en mötesplats utanför skolans lokaler. En samlokalisering med biblioteket är en möjlig lösning. Idag är biblioteket ett kombinerat folk- och skolbibliotek. Även Fjärdhundrabadet är en viktig mötesplats under sommarhalvåret. Fjärdhundra har också en vårdcentral som är viktig för hela omlandet.

I Fjärdhundra tätort försörjs hushållen med kommunalt vatten och avlopp. Fjärdhundras reningsverk har kapacitet för de bostäder som planeras i tätorten. Vid ytterligare byggnation behöver vatten- och avloppsnätet genomgå en översyn och sannolikt förstärkas.

Dagvatten

Dagvatten belastar idag spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av reningsverkets kapacitet. Denna skulle kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet. Dagvatten och det renade spillvattnet rinner ofördröjt ut i recipient Lillån. Lillån är en vattenförekomst som idag inte når upp till god ekologisk eller kemisk status. I kommunens vattenplan beskrivs hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna säkerställas, läs mer i Del 3, sida 151. Den delen av Lillån där utsläppet sker är också en del av ett markavvattningsföretag. Kommunen tar ansvar för sin belastning av markavvattningsföretaget genom att bidra till underhåll och andra åtgärder. För att nå en långsiktigt hållbar dagvattenhantering i Fjärdhundra behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet.

Risker för människors hälsa eller miljö

I och runt Fjärdhundra tätort finns ett antal risker som behöver beaktas i tidigt skede i planeringen. Kommunens skyfallskartering har exempelvis identifierat ett antal lågpunkter som riskerar att översvämmas. Några av dessa sammanfaller med bebyggelse eller infrastruktur, förorenade områden eller områden med viss risk för skred. I områden där det finns risk för översvämning eller skred behöver extra försiktighet vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet eller om exploatering sker inom översvämningsriskområde. I kartan ovan finns ett område i närheten av reningsverket utpekad som möjligt för att hantera dagvatten.

Väg 70 och väg 254 är transportleder för farligt gods. Inom 30 meter från vägkant ska därför ingen bostadsbebyggelse tillkomma och inom 150 meter gäller skyddsavstånd där riskbedömning ska göras. Skyddsavstånd gäller även för drivmedelsstationen i ortens västra del. Det finns även flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark, främst från historisk markanvändning. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov. Fördjupande beskrivningar om olika risker och tillhörande planeringsprinciper finns i Del 3, sida 162.

Skyddade områden och hänsynsområden

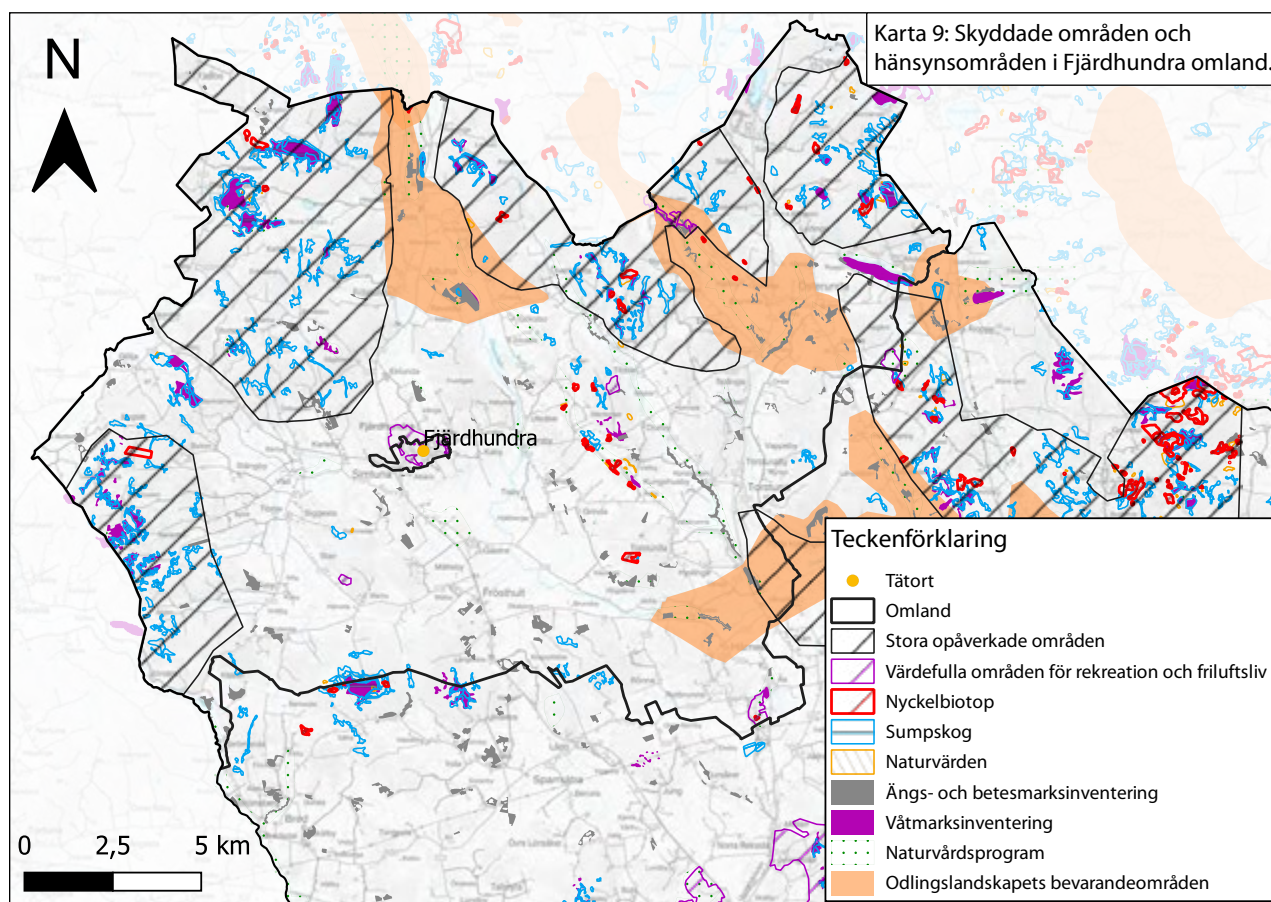
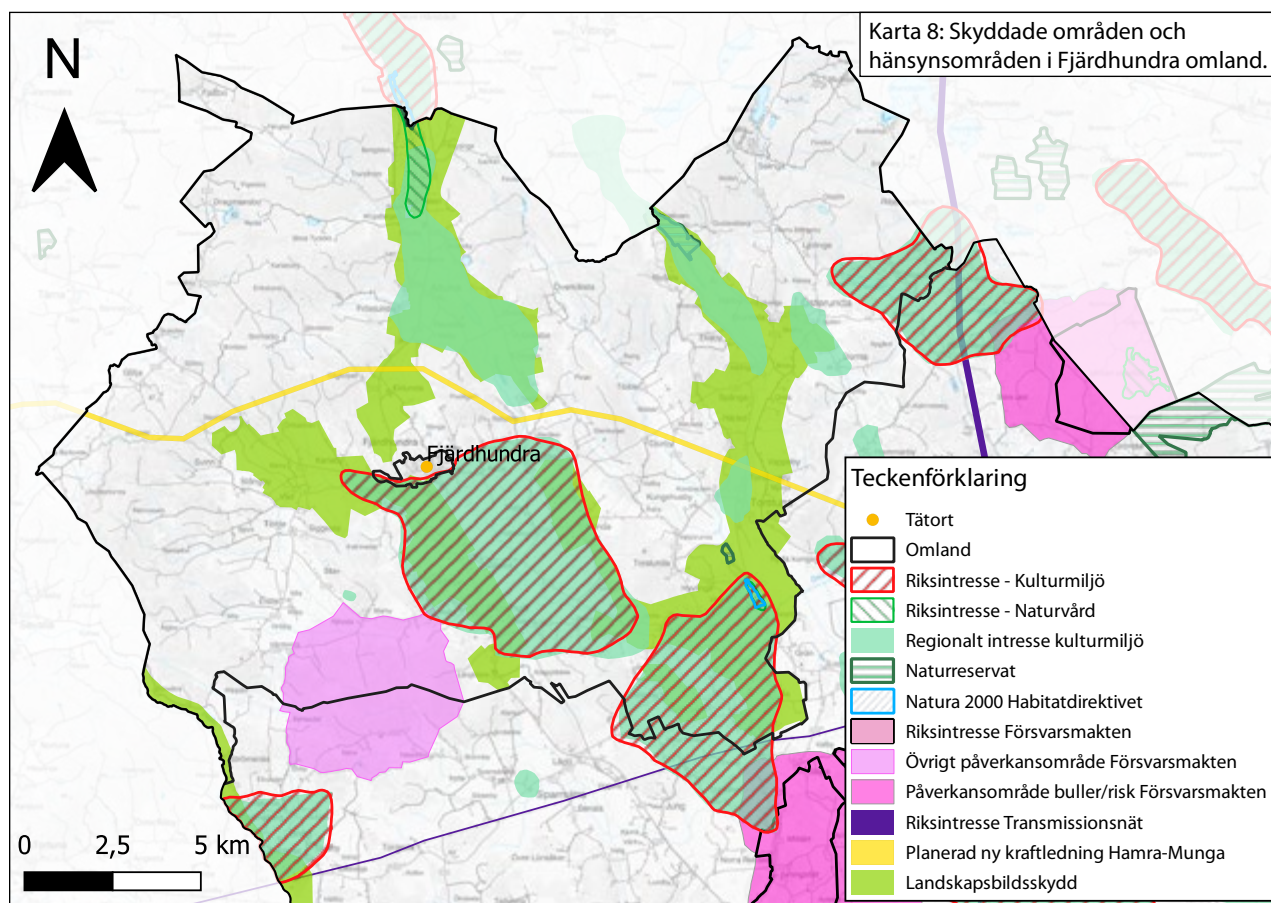
Inom Fjärdhundrabygden finns rikligt med spår efter äldre tiders människor kring odlingsbygderna. Söder om tätorten ligger Fjärdhundraslätten som är ett riksintresseområde för kulturmiljövård. Ytterligare två riksintresseområden för kulturmiljö berör kommundelen och i andra delar av omlandet finns även landskapsbildskydd som ska beaktas vid tillståndsprövningar. I omlandet finns fyra naturreservat och flera områden med höga naturvärden som ingår i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Örsundaån med flera biflöden avvattnar denna del av kommunen. Ån är utpekad som värdefullt vatten genom sin komplexa morfologi, meandrande delsträckor och källvattenutflöden. Här finns en rik och varierad flora och fauna. Fisken asp kan vandra årligen upp genom ån till sin lekplats. Flera delsträckor av ån är nedskurna i raviner med rik växtlighet och höga naturvärden. Två av dessa åsträckor ligger inom naturreservat. Fjärdhundraslätten breder ut sig kring Örsundaån. Den öppna jordbrukslätten och kringliggande mindre jordbruksbygder kring åarna är betydelsefulla rastlokaler för olika arter gäss och rovfåglar under vår- och höstflytten. Naturbetesmarker av olika slag som ännu hävdas genom bete eller magra marker med en historik som betesmark har ofta höga naturvärden med arter kopplade till ansvarsnaturtypen torrängar eller andra hävdgynnade naturtyper. Några av dessa områden är beskrivna i olika inventeringar. För att främja naturbetesmarkernas värden betalas restaureringsstöd och ersättning för skötsel av markerna.

Fjärdhundrabygdens odlade lerjordar omges av skogsområden som är kommunens högst belägna delar från 50 till nära 100 meters höjd över havet. Skogsområdena utgörs mestadels av produktionsskog men där finns även magra hållmarkstallskogar och en del skogliga våtmarker. Tack vare denna skogsmosaik finns fortfarande förutsättningar för storskogens fåglar såsom orre, järpe och tjäder och det är arter och miljöer som inte finns i övriga kommunen. Flera av dessa skogsområden är utpekade som stora opåverkade områden, områden som saknar storskalig exploatering. Några områden, särskilt öster om tätorten, anses innehålla särskilt höga ekologiska värden och viktiga strukturer och funktioner för omgivande områden, särskilt runt Hårsbäcksdalen och området Forsby/Djurby/Grinda. En del skogspartier med äldre träd, lång kontinuitet där naturliga skogsprocesser tillåts och där det är gott om död ved har beskrivits som nyckelbiotoper eller skogliga naturvärdesobjekt, ofta små områden. Sådana skogsområden är avgörande för många hotade skogsarter. Några av dessa artrika skogsområden är biotopskyddsområden eller omfattas av naturvårdsavtal varvid fastighetsägare erhållit ekonomisk ersättning. Vånsjöåsen med betad öppen åsmiljö är ett exempel på naturbetesmark med ansvarsnaturtypen torräng och söder om Fjärdhundra finns också värdefulla livsmiljöer inom jordbrukslandskapet med en särskild koncentration runt Altuna.

Landskapet är varierat och präglat av jord- och skogsbruk sedan lång tid tillbaka. De areella näringarna är viktiga för sysselsättning och kommunens huvudsakliga ställningstagande är att jordbruksmark ska skyddas mot exploatering. Utvecklingen av tätorten och landsbygden behöver därför vara väl planerad så att mark ianspråk tas på ett hållbart sätt.

En ny stor kraftledning kommer att anläggas mellan Hamra- Munga där nära 20 km ledning i huvudsak kommer att placeras i skogsområdena norr om Fjärdhundrabygdens storskaliga jordbruksområden. Området närmast den nya kraftledningen omfattas av en samrådszon, så som kring befintliga stora kraftledningar i kommunen. Läs mer på sida 153. I landskapet finns även Försvarmaktens påverkansområde där särskild hänsyn gäller. Utöver den förändring som översiktsplanen möjliggör i tätorten, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen. Mer att läsa om ekologiska värden och samband återfinns i del 3, sida 140. De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd, från sida 182. I båda dessa kapitel finns särskilda planeringsprinciper.

Grillby med omland

I Grillby ligger naturen och friluftsområdena runt knuten, samtidigt som det finns en närhet till Stockholm och Uppsala. E18 och järnvägen går i öst-västlig riktning genom den norra delen av bygden och den östra delen kantas av Mälaren. Pendlingsmöjligheterna, lugnet, naturen och småskaligheten gör orten till en attraktiv bostadsort. Mataffären och skolan är uppskattade och viktiga nav, och fungerar båda som mötesplatser för hela bygden. Det bidrar till att göra samhället levande. Landsbygden består av ett flertal byar och gårdar samt jordbruks- och skogsområden.

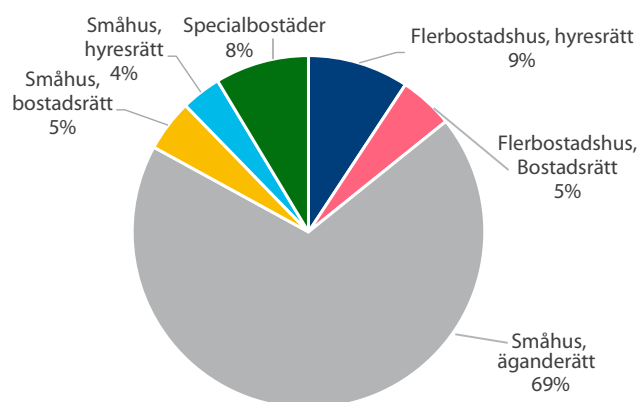
År 2024 bodde ungefär 1150 personer i samhället och cirka 2400 på den omkringliggande landsbygden. Enligt befolkningsprognosen 2024 väntas befolkningen i Grillby tätort öka med ungefär 200 personer till år 2033. Befolkningen på omgivande landsbygd väntas öka med nästan 500 invånare under samma period, bland annat genom utbyggnaden av Ekolsunds slottsby. Översiktsplanens utvecklingsområden möjliggör för ytterligare befolkningsökning i tätorten till år 2040.

Utvecklingsmöjligheter och behov

Fler och varierade bostäder

Grillby tätort har goda förutsättningar för att växa genom flera utvecklingsområden. I Grillby tätort finns (år 2024) cirka 470 bostäder. Totalt möjliggör översiktsplanen för planläggning av cirka 130 nya bostäder fram till år 2040. Planberedskap finns sedan tidigare för ytterligare cirka 100 bostäder inom Grillbyängen. Grillby omland förväntas också öka från nuvarande cirka 970 bostäder, främst genom förhandsbesked. Bostadsbeståndet i tätorten består främst av småhus med äganderätt. Lägenheter skulle vara ett positivt tillskott i tätorten då det skulle komplettera det befintliga bostadsutbudet väl, särskilt i upplåtelseformen hyresrätter.

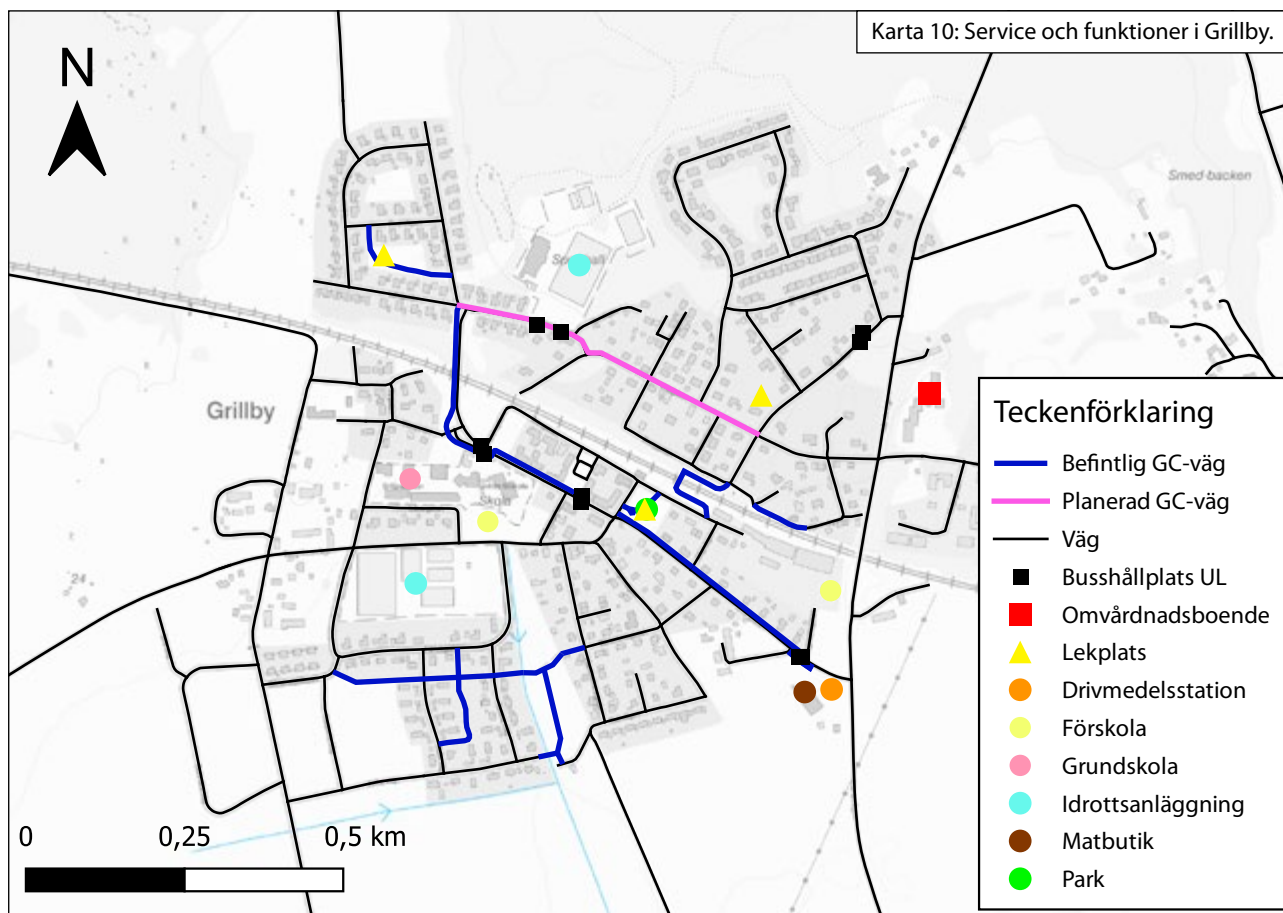
Figur 5: Bostadstyper i Grillby tätort.

Utökad skola, ny förskola och plats för vårdcentral

I Grillby finns en kommunal grundskola för låg- och mellanstadiet. Skolan har kapacitet för de bostäder som planeras i Grillbyängen (G1, läs mer på kommande sidor), och delvis för de bostäder som är kan tillkomma inom området vid matbutiken och macken (G4). Om fler bostäder tillkommer inom tätorten kan skolan behöva byggas ut innan år 2040. En sådan utbyggnad eller tillbyggnad kan få plats inom det utökade skolområdet. I tätorten finns också en kommunal förskola och en fristående förskola med tidsbegränsat bygglov. I Ekolsund, i Grillbys omland, finns även en fristående förskola. På sikt behöver en ny förskola tillkomma vilket planen möjliggör för (G2).

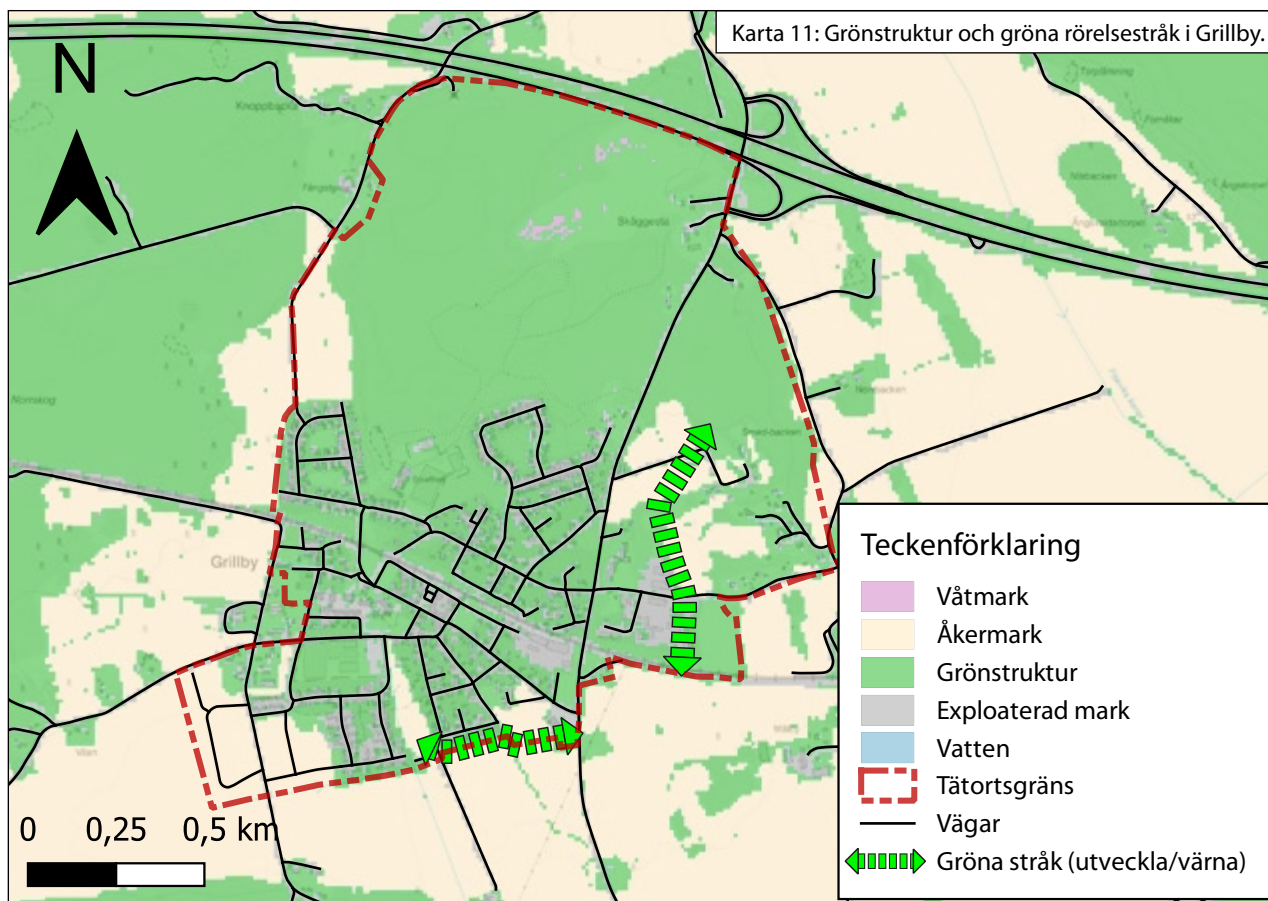
Medborgare har vid flertalet tillfällen lyft behovet av en vårdcentral på orten. Även om det i dagsläget saknas planer på en vårdcentral i Grillby tätort så möjliggör översiktsplanen för det. Om en vårdcentral, tillkommer, finns fördelar med att etablera den öster om Länsvägen, eftersom det skulle innebära en närhet till omvårdnadsboendet Tallgården. Även område G4 vid nuvarande matbutik skulle vara lämplig plats med anledning av befintliga enkla anslutningsvägar och närhet till Länsvägen.

Fler mötesplatser

Genom ett tillskott av mer funktionsblandad bebyggelse inom tätorten kan fler mötesplatser tillkomma. Barn och ungdomar har ett behov av egna mötesplatser utanför skoltid, till exempel i form av en samlingslokal eller fritidsgård. Skolans lokaler är redan idag en viktig mötesplats som samlar ortens alla barn och här skulle en fritidsgård med fördel kunna tillskapas. Andra viktiga mötesplatser för barn är exempelvis ortens grönytor, idrottsplatser och lekplatser. Dessa ska underhållas för att främja möten och rekreation. När tätorten växer så växer även behovet av lekplatser, och fler mötesplatser för lek behöver därför tillskapas där nya bostäder tillkommer. När Grillby växer med fler invånare är det också viktigt att tillgång till mötesplatser för fler grupper i samhället genom exempelvis utemiljöer för friluftsliv, idrottsplatser samt lokaler och anläggningar för föreningslivet säkerställs och utvecklas i samma takt. I Grillby saknas bibliotek utöver skolbiblioteket. Biblioteksbussen stannar på orten enligt regelbunden tidtabell. Ett folkbibliotek skulle vara möjligt inom någon av de funktionsblandade ytorna och bidra till fler mötesplatser.

Vid Grillby torg har det tidigare funnits ett antal handel- och serviceverksamheter vilket bidragit till torgets betydelse som mötesplats för bygdens invånare. För att främja folklivet i Grillby är det önskvärt att torget återigen används som en levande mötesplats.

Grönstruktur och rekreation

Grillbys läge mitt i ett öppet jordbrukslandskap med järnvägen som delar orten i en sydlig och en nordlig del, skapar olika tillgång till omgivande grönområden för de boende. Tillgången på grönstruktur är avsevärt större för de som bor norr om järnvägen. Där finns det fler skogspartier än i söder och ett mer uppbrutet jordbrukslandskap. I de norra delarna finns större naturområden med anlagda stigar och motionsspår och en mer finmaskig grönstruktur inom tätorten. Naturområdena utgör viktiga rekreationsområden och utepedagogiska miljöer för skola och förskola. Inom skogsområdet finns en nyckelbiotop som är särskilt viktig att värna. I Grillbys södra delar finns den anlagda parken Anna Lindhs park och ett naturstråk öster om Grillbyängen. I övrigt finns begränsad med allmänt tillgänglig grönstruktur. Här finns behov av att säkerställa mer grönstruktur som är allmänt tillgänglig och länkar samman befintliga grönområden.

Det blir viktigt att både värna men också tillskapa nya områden för rekreation när tätorten växer, eftersom den befintliga grönskan annars riskerar att slitas ut av ett ökat besökarantal. En hållbar förvaltning av befintliga områden är viktig likväl som en utveckling av nya områden. När område G2, G3 och G6 i ortens östra del (se karta 12) utvecklas så ska samtidigt gröna rörelsestråk säkerställas för att bibehålla kopplingen till naturområden i norr och de goda möjligheterna till rekreation i tätorten. Det skulle även vara värdefullt att utveckla ett grönt rörelsestråk i gränsen mot det öppna åkerlandskapet, som kan förbinda område G1 och G4, förslagsvis med en naturlig plantering.

Skogsområdet söder om område G1 har särskilt stora värden för rekreation i ortens södra del och bör därför värnas från exploatering, alternativt behöver ny bebyggelse noggrant anpassas i relation till skogsbandet mot åkermarken samt till befintlig bebyggelse. Det finns även flera sammanhängande och viktiga fritids- och rekreationsområden samt kulturella utflyktsmål i närhet till Grillby tätort som också fortsatt ska värnas.

Utvecklad infrastruktur och kollektivtrafik

I samhället finns behov av åtgärder för att sänka hastigheten, framför allt mellan Grillbyängen och skolan. För att kommunen ska få rådgivet över denna del av vägen önskar kommunen att ta över väghållarskapet från Trafikverket längs med denna sträcka. Trafikverket är även väghållare för Länsvägen, som förbinder orten med motorvägen och resterande Trögden. I samband med utbyggnaden av de nya områdena öster om Länsvägen behöver barriäreffekten minskas. Kommunen ska föra dialog med Trafikverket om behovet av åtgärder i tidigt planeringsskede så att barriäreffekten kan minska och trafiksäkerheten öka.

I Grillby tätort finns en del befintliga cykelvägar men det finns även ett behov av att bygga ihop i gång- och cykelvägnätet för att öka trafiksäkerheten och underlätta för gående och cyklister. Det finns även ett behov att förbättra cykelmöjligheterna mellan Grillby och Skolsta.

På grund av Grillbys geografiska läge arbetar många invånare på annan ort, till exempel i Uppsala eller Stockholm. Kommunen lyfter regelbundet behovet av utökad kollektivtrafik till och från Grillby i dialog med Region Uppsala som ansvarar för kollektivtrafiken. En stor förbättring av ortens kommunikationer skulle uppnås genom tillskapandet av ett tåguppehåll, något som skulle kunna bli aktuellt om pendeltågstrafiken förlängdes västerut. Kommunen säkerställer att översiktsplanen inte försvårar utbyggnad av Mälarbanan. År 1996 antogs en detaljplan med syfte att möjliggöra dubbelspår genom orten. I planen finns mark reserverad för stationsläge i ortens östra del, men exakt placering behöver utredas närmare. Kommunens målbild är att ett tågstopp i Grillby ska förverkligas omkring år 2040. Läs mer på sida 107.

Ekolsund och Ekolsunds slottsby

Ekolsund samhälle ligger i Grillby omland, direkt söder om motorvägen. Här bor knappt 200 invånare. Norr om motorvägen vid Ekolsunds slott, cirka tre km norr om Ekolsund, pågår nybyggnation med cirka 170 småhus vilket kommer att öka invånarantalet i området markant. Området kommer i och med utbyggnaden att kunna bli en tätort inom planeringsperioden och kallas i denna översiktsplan för Ekolsunds slottsby. I närheten av detta område finns en förskola i privat regi, i övrigt saknas service i området.

Det finns inga kommunala intentioner att vidareutveckla Ekolsunds slottsby. Framväxten av denna nya tätort kan däremot på sikt skapa efterfrågan på olika former av kommunal service exempelvis utökade skolskjutsturer och kommunalt väghållaransvar för området. På sikt kommer kollektivtrafikförsörjning till området behöva ses över och säkerställas.

Detaljplaner reglerar markanvändningen inom Ekolsund och Ekolsunds slottsby, och styr byggandet. För områden som inte reglerats i detaljplan men angränsar till Ekolsund, gäller planeringsprinciperna för byggande på landsbygden vid lokaliseringssprövning.

Utvecklingsområden i Grillby tätort

G1 – pågående bostadsutveckling

Området omfattar cirka 11,3 hektar och ägs av privat fastighetsägare.

Område G1 är planlagt för cirka 200 bostäder, huvudsakligen för villabebyggelse. I den redan utbyggda delen finns omkring 100 bostäder i form av villor, parhus och små flerbostadshus. Utbyggnaden av kommunala gator och VA i den resterande delen pågår.

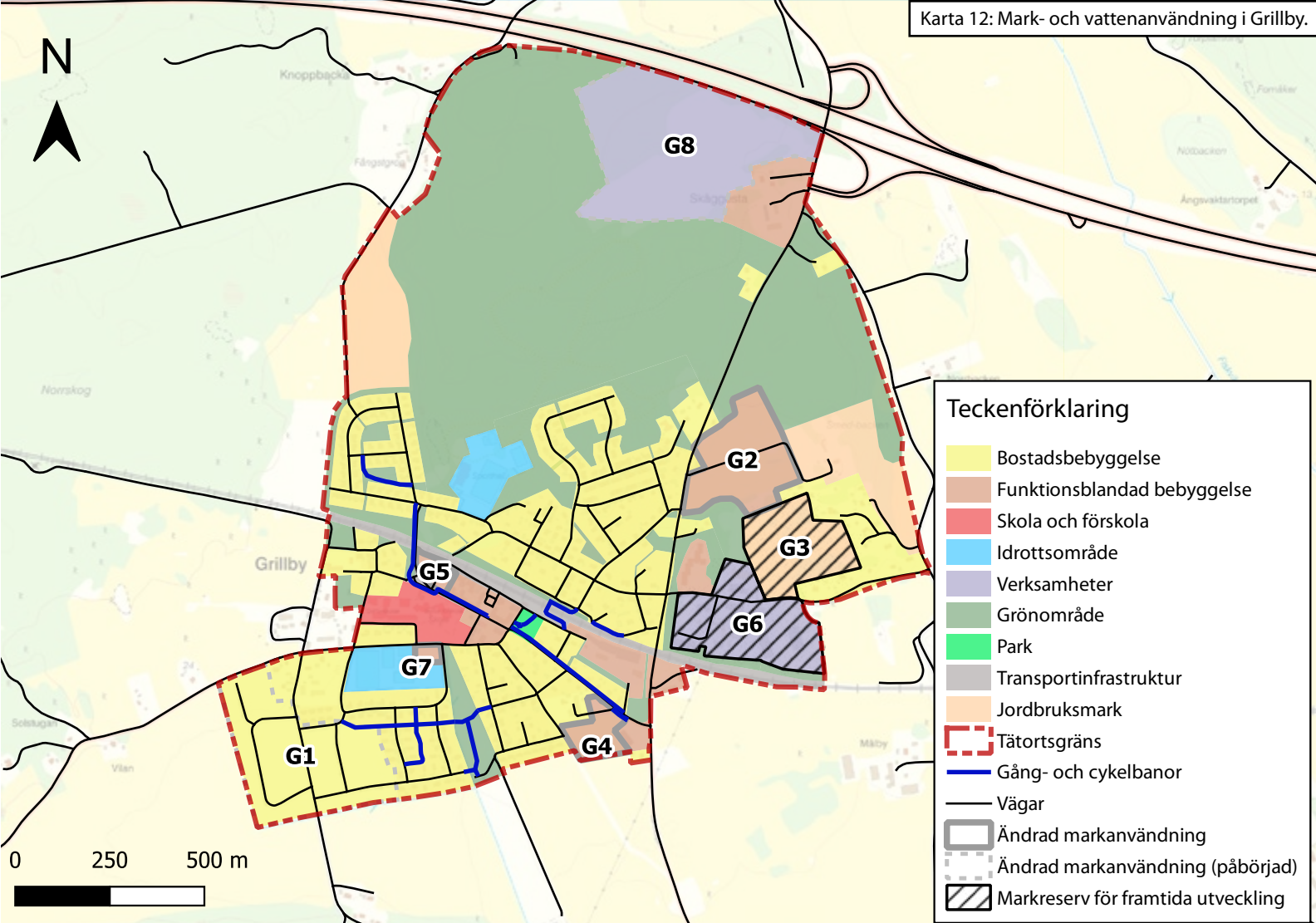
G2 – bostäder, förskola och lokalt näringsliv

Område G2 ägs av kommunen och är cirka 6,5 hektar stort.

Område G2 möjliggör för cirka 80 bostäder i form av flerbostadshus, radhus och parhus samt en ny förskola. På den här platsen kan Grillby växa med årsringar utåt vilket skapar en närhet mellan bostäder, arbetsplatser och service. Den nya förskolan förväntas täcka behovet av fler förskoleplatser i Grillby i samband med att bostadsbyggnationen ökar. När Grillby växer, växer också vårdbehovet. Genom utpekandet av funktionsblandad bebyggelse inom detta område så möjliggörs för exempelvis en vårdcentral här.

Vid utveckling av området behöver olika samhällsfunktioner säkerställas. Det handlar exempelvis om behov av lekplatser eller andra mötesplatser, utveckling av gång- och cykelvägar och att säkerställa säkra skolvägar. Den statliga Länsvägen utgör en barriär mellan området och resterande tätorten och detsamma gäller i viss mån för järnvägen. Gångtrafikanterna passerar exempelvis korsningen vid Tallgården där de samsas om trafikutrymmet med både personbilar och tung trafik i en smal korsning. Här behöver åtgärder vidtas för att minska barriäreffekten och öka trafiksäkerheten. Närheten till Länsvägen kan även medföra krav på bullerskyddande åtgärder. Andra funktioner så som dagvattenhantering och åtgärder för klimatanpassning behöver också säkerställas. Frågorna ska hanteras i tidigt planeringsskede. Med anledning av områdets storlek och de många olika funktioner som ska säkerställas kan framtagande av ett planprogram bli aktuellt.

Området består idag av en blandning av skogsbevuxen mark, hagmark och åkermark. En del av marken är så fragmenterad att ett rationellt jordbruk inte kan bedrivas på platsen idag. Del av marken upplåts i nuläget som betesmark. Här ska en varsam utveckling ske för att nuvarande miljö med åkerholmar ska kunna bidra till en trevlig boendemiljö när den integreras på ett omsorgsfullt vis. När området exploateras är det fördelaktigt om det skapas ett grönt rörelsestråk från skogen norr om området till grönområdet söder om det. Orten är till största del omgiven av åkermark och därför är det svårt att hitta annan alternativ placering på annan marktyp. Alternativa områden i väster eller i norr om Grillby tätort har avfärdats. Området i väster är rikt på fornminnen och omfattas av riksintresse kulturmiljö. I norr finns ortens större naturområde som används för rekreation, idrott och utomhuspedagogik. I naturområdets sydvästra del finns också ett gravfält som skyddas som fornminne.

Kartan visar utvecklingsområden i tätorten. Dessa är markerade med bokstav + siffra. Då översiktsplanens kartor är översiktliga, är avgränsningar för ytor och dragna linjer uppskattade. Mer information om kartans kategorier finns att läsa i inledningen till Del 2.

G3 – markreserv för småskaliga flerbostadshus och lokalt näringsliv

Område G3 är cirka 5,4 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Område G3 är markreserv och brukas idag genom aktivt jordbruk. Det innebär att fastighetsägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling med blandade funktioner. Det är troligast att ett behov av utveckling uppstår först efter år 2040, men området kan bebyggas tidigare om ortens förutsättningar förändras. Tillsammans med område G2 kan detta område utvecklas med fler bostäder, plats för lokalt näringsliv och plats för annan service. Här kan bostäder med fördel samplaneras med andra funktioner, exempelvis mötesplats.

Här behöver olika samhällsfunktioner säkerställas i planskedet. Det kan handla om att säkerställa eller utveckla grönstrukturen och olika mötesplatser, och att säkerställa en god dagvattenhantering. Flera trafikfrågor behöver hanteras i tidigt skede: säkerställa gång- och cykelvägar, säkra skolvägar och minska barriären från Länsvägen. Precis som område G2, ligger område G3 öster om Länsvägen.

Då orten i huvudsak är omgiven av jordbruksmark finns ingen alternativ placering på annan marktyp än åkermark. Detta område betraktas som lämpligt utifrån tillgänglig mark, avvägningar mot intressen för jordbruk och fornminnen samt tillgängliga angoringsvägar. Området bidrar till att skapa en närhet mellan bostäder och underlättar teknisk infrastruktur. Här kommer det dessutom att finnas närhet till den nya förskolan om denna byggs.

G4 – plats för bostäder och lokalt näringsliv

Området är cirka 1,7 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Här ges orten möjlighet att utvecklas genom förtätning med en närhet mellan bostäder, arbetsplatser och service, skola och förskola. För att variera Grillbys bostadsbestånd kan med fördel en blandning av flerbostadshus och parhus eller radhus med olika upplåtelseformer uppföras. Med en lite tätare bostadsbebyggelse i form av lägre flerbostadshus, parhus eller radhus bedöms området kunna inrymma cirka 30 bostäder. Läget är gynnsamt intill matbutiken och med närhet till skola och förskola. I bottenvåningarna på flerbostadshusen skulle verksamhetslokaler kunna inrymmas, särskilt i byggnader närmast matbutiken för att på så sätt ge förutsättningar för ett bredare utbud av service i Grillby. Här skulle det även vara möjligt att etablera en vårdcentral.

Utvecklingen av området behöver ske med omsorg i mötet med det gamla Grillby med gårdsbebyggelse och intilliggande äldre kvarter längs Kyrkvägen. Genom området bör ett gång- och cykelstråk som förbinder Kyrkvägen-Renvägen med Storgatan och matbutiken anläggas för att öka trafiksäkerheten. Fastigheten omfattas av stadsplanen från 1962. I planen är större delen av området mark som inte får bebyggas, men det innehåller också byggrätter för bland annat ekonomibyggnader. Området har ett positivt planbesked.

Marken är delvis bebyggd men består till största del av åkermark. Själva åkermarken är idag ett skifte i begränsad storlek. Det är en utmaning att hitta lämplig mark som inte består av åkermark i Grillby. Orten är i princip helt omsluten av bruksvärd jordbruksmark. Naturområdet i tätortens norra delar har utretts som alternativ men är ett viktigt tätortsnära sammanhängande grönområde och ett populärt rekreativt mål för ortens invånare. Det anses därför olämpligt att exploatera. Området har också redan tillgängliga angöringsvägar. Intrånget i odlingslandskapet begränsas också till en mindre yta intill redan anspråkstagen mark.

Området angränsar till öppen mark i söder och här skulle skyddsplanteringar med naturlig karaktär kunna separera bebyggelse från det öppna slättlandskapet. Planprocessen behöver hantera störningar från intilliggande verksamhet, exempelvis genom att uppföra en grön korridor även mot öster. Det skulle även ha vissa visuella fördelar mot den annars hårdgjorda ytan på verksamhetsområdet.

Då område G4 ligger i anslutning till förorenad mark ska risker beaktas och efterbehandling kan bli aktuellt. Ny bebyggelse behöver placeras anpassat till att ortens drivmedelsstation är belägen på grannfastigheten. Den kommande detaljplaneprocessen behöver visa att risknivån blir acceptabel och eventuella åtgärder vidtas för att platsen ska bedömas som lämplig för bostäder och kan bebyggas. I områdets norra del finns även ett fornminne som ska beaktas vid exploatering, exempelvis vid planering av uppställningsplatser eller lagringsplats för massor under byggtiden. Ytterligare en fråga att lösa är dagvattenhanteringen inom fastigheten.

G5 – parkering eller mötesplats

Området är cirka 0,7 hektar stort och ägs av kommunen.

Området är centralt beläget i Grillby och består av två mindre delområden på vardera sida om Brunnsgatan. Området kan utvecklas för funktionsblandad användning, exempelvis parkering för att avlasta skoltomten, hundrastgård eller för centrumändamål. Den västra delen av marken är detaljplanlagd som parkering eller skyddszon. Områdets östra del är detaljplanlagd för bostadsändamål men har inte byggts. Det finns en station för fastighetsnära återvinning inom östra delen av området som föreslås finnas kvar tills vidare.

Områdets utvecklingsmöjligheter begränsas av närheten till järnvägen. Delvis genom det buller som järnvägen genererar samt att det råder ett skyddsavstånd till järnvägen med tillhörande riskhanteringsavstånd. Detta gör att viss försiktighet måste vidtas, och att tomten bedöms som olämplig för byggnation med varaktig vistelse exempelvis bostäder eller skola. Här finns teknisk infrastruktur som också ska beaktas vid exploatering. Området är dessutom lågt liggande och här finns risk för översvämningar i händelse av skyfall eller kraftig och långvarig nederbörd. I områdets nordvästra del finns även ett aktsamhetsområde för skred. Riskerna med skred kan komma att öka i samband av skyfall eller kraftig och långvarig nederbörd. Dessa risker ska därför behandlas i tidigt planeringsskede.

G6 – möjlighet att omvandla verksamhetsområde till funktionsblandad bebyggelse

Området är cirka 7,7 hektar stort och ägs till största del av privata fastighetsägare, och delvis av kommunen.

Område G6 omfattas av två detaljplaner. Den ena är antagen 1969 för i huvudsak industriändamål medan den andra är antagen 2019 och är planlagd för logistik, kontor och småindustri. Området inhyser idag olika typer av verksamheter bland annat inom byggsektorn och ett åkeri. Om de befintliga verksamheterna i framtiden skulle flytta till annat område, exempelvis område G8, skulle detta område istället kunna omvandlas till funktionsblandad bebyggelse. Tillsammans med område G2 och G3 skulle området kunna inrymma bostäder, utrymme för lokal handel eller restauranger, olika mötesplatser och är även en möjlig plats för en framtida vårdcentral. Närheten till ortens omvårdnadsboende Tallgården förstärker lämpligheten för en vårdcentral här.

Inom området är det värdefullt att utveckla ett grönt rörelsestråk som kopplar ihop området med G2 och G3.

Länsvägen är en barriär mot resten av tätorten och åtgärder behöver vidtas när området bebyggs för att minska barriäreffekten och för att öka trafiksäkerheten. Områdets utvecklingsmöjligheter begränsas av närheten till järnvägen. Delvis genom det buller som järnvägen genererar samt att det råder ett skyddsavstånd till järnvägen med tillhörande riskhanteringsavstånd. Detta gör att viss försiktighet måste vidtas, och att fastigheten bedöms som olämplig för byggnation med varaktig vistelse exempelvis bostäder närmast järnvägen.

Området har även ytor som klassas som förorenad mark på grund av historisk markanvändning. Riskerna ska beaktas i tidigt planeringsskede om området omvandlas för andra ändamål än verksamhet och industri. Efterbehandling kan bli aktuellt. Dagvattenfrågorna ska också hanteras i tidigt planeringsskede.

G7 - mer utrymme för Grillbyskolans verksamhet

Området är cirka 0,3 hektar stort, och ägs av kommunen.

Området är redan detaljplanelagt och en översyn av detaljplanen behövs för att utveckla ytan. Idag har område G7 inget specifikt användningsområde utan används som en förlängning av det angränsande idrottsområdet.

Inom område G7 finns hög flexibilitet kring vad som kan tillkomma med utgångspunkt i skolverksamhetens behov. Det kan handla om en framtida utbyggnation av skolan, att bygga en idrottshall för att avlasta skoltomten eller användas som parkering. I samband med en eventuell utbyggnad av skolans lokaler bör plats för fritidsgård och skolbibliotek säkerställas i anslutning till skolan, förslagsvis inom samma byggnad som skolverksamheten. Här ställs även krav på åtgärder för ökad trafiksäkerhet längs Boglösavägen oavsett vad området ska användas för.

G8 – detaljplanelagt verksamhetsområde

Området är cirka 20,9 hektar stort och ägs av privat fastighetsägare.

Område G8 utgörs delvis av skogsmark och en större andel äldre jordbruksmark. Området är planlagt som verksamhetsområde sedan år men detaljplanen har ännu inte genomförts. Det är troligt att nuvarande äldre detaljplan behöver ersättas med en ny om området ska utvecklas.

Området har ett logistiskt bra läge intill E18 och kan därför på sikt ersätta område G6. Vid utveckling av området behöver säkra gång- och cykelvägar tillkomma så att det finns alternativa färdmedel till bil för områdets arbetsplatser, främst in till de centrala delarna av Grillby tätort.

Länk:

Ortsanalys för Grillby
Enköpings kommun

Planeringsförutsättningar

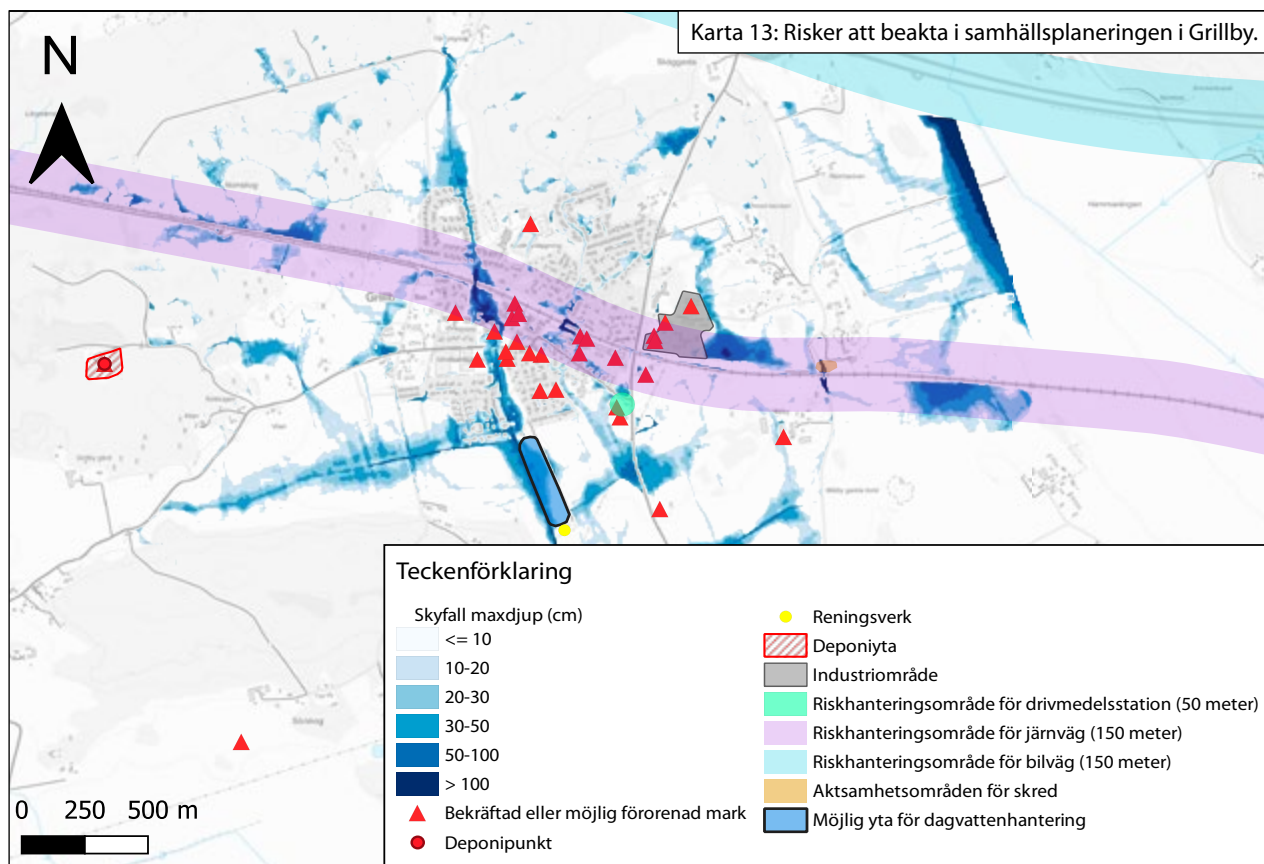
Grillby är en utpräglad jordbruksbygd och jordbruket står tillsammans med verksamheter inom exempelvis bygg, handel och transport, för merparten av arbetstillfällena. Det lokala näringslivet är småskaligt. Det finns även vissa företag knutna till nätverket Fjärdhundraland som bidrar till att utveckla besöksnäringen och skapa nya samarbeten mellan företag, föreningar och privatpersoner med målet att det ska vara enkelt och trevligt för besökare att ta sig mellan besöksmålen och upplevelserna.

Inom tätorten finns vatten- och avloppskapacitet för redan planlagt område G1, och delar av område G4. Ytterligare bostäder i tätorten kräver åtgärder för att stärka VA-nätet. Trots begränsningar i VA-nätet och markens förutsättningar är Grillby en av de tätorter där mest nybyggnation pekas ut. Grillby avloppsreningsverk är beläget i södra delen av orten och försörjer både Grillby och Skolsta.

Dagvatten rinner till Fiskviks kanal som avvattnar till Mälaren i Arnöfjärden som idag uppnår måttlig ekologisk status. För att nå en långsiktig dagvattenhantering och förbättra vattenstatusen i recipienten behöver åtgärder byggas in som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. I kartan på nästa sida finns ett område föreslaget som en möjlig yta för dagvattenhantering inom tätorten.

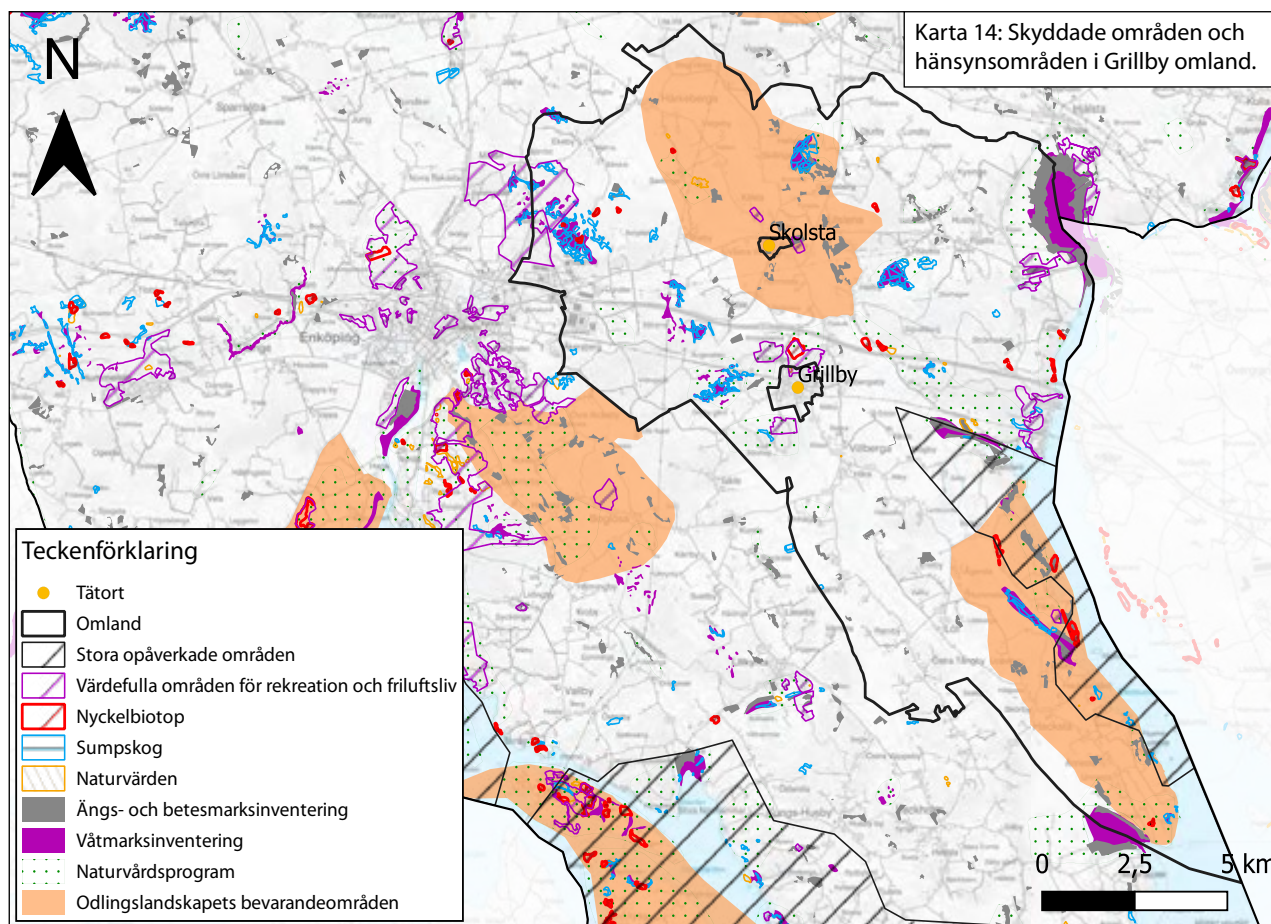
Foto: Enköpings kommun

Risker för människors hälsa och miljö

I Grillby tätort finns ett antal risker som behöver beaktas i tidigt skede i planeringen. Det har exempelvis identifierats ett antal lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas. Det har även identifierats vissa områden med risk för skred och områden med instabila jordar. I sådana riskområden behöver extra försiktighet vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet, liksom om det byggs inom låglänta områden där det finns översvämningsrisk. Inom tätorten finns också flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark, främst från historisk markanvändning. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov.

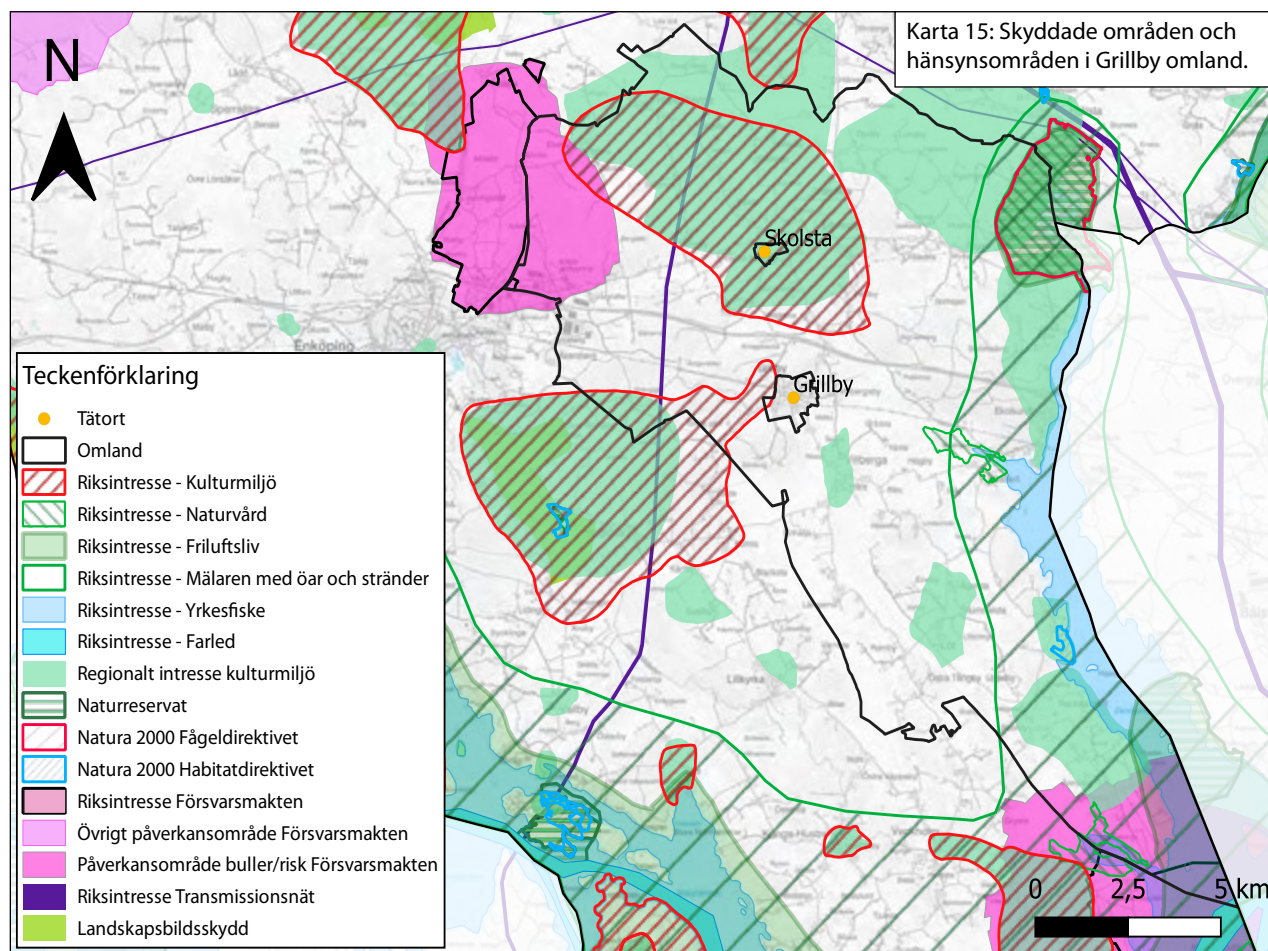
Järnvägen och E18 är godkända för transporter av farligt gods. Här gäller skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd vid ny bebyggelse. Det råder också skyddsavstånd kring ortens drivmedelsstation samt reningsverket i ortens södra delar. För reningsverket gäller ett skyddsavstånd som i förhärskande vindriktning är cirka 400 meter. Fördjupande beskrivningar om olika risker finns i Del 3, sida 162. För risker i Skolsta tätort, läs kapitel om Skolsta på sida 75.

Skyddade områden och hänsynsområden

Landskapet i Grillbys omland är varierat med stora öppna jordbrukslätter avgränsade av skogklädda moränhöjder. I öster sluttar landskapet ner mot Ekolsundsviken. I vikens norra ände ligger Hjälstaviken med sitt grunda vatten, låglänta betade stränder och med ett rikt fågelliv som har motiverat naturreservatsskydd, Natura 2000-område och att Hjälstaviken betraktas som ett internationellt viktigt våtmarksområde. Ytterligare ett par långgrunda vikar längs Ekolsundsviken är av riksintresse för naturvård. Vid såväl Ekolsunds slott som Fånö slott finns miljöer med höga kulturhistoriska värden samt höga naturvärden delvis knutna till herrgårdslandskapets ädellövsmiljöer. Ädellövsmiljöer i anslutning till Ekolsunds slott ligger delvis inom Hjälstavikens naturreservat. Vid Fånö finns en långsträckt ekallé, artrika ekhagar och strandängar som är Natura 2000-område. I och i anslutning till Mälaren finns höga naturvärden på land och i vatten såsom exempelvis skogsmark med äldre träd där störningskänsliga stora rovfåglar kan ha sina boplatser eller grunda vattenmiljöer av betydelse för fisk och andra arter. Strändernas och strandnära naturvärden värnas genom att exempelvis strandskyddet upprätthålls. Vattendragen i kommundelen är relativt små, omges alla av jordbruksmark och är kraftigt påverkade av uträtning och dikning.

Här och var i landskapet finns betesmarker och hagmarker ofta på uppstickande magra moränhöjder med höga ekologiska värden där ett flertal sällsynta arter med specifika ekologiska krav kan leva, exempelvis backsippa och andra hävdgynnade växter som kan vara värdväxt för hotade insektsarter såsom fjärilen svartfläckig blåvinge eller sandbin och andra pollinerande insekter. Även i en del övergivna hagmarker kan arterna leva kvar länge vilket motiverar hänsynstagande och gärna återupptagen beteshävd. Några av dessa områden är beskrivna i olika inventeringar. För att främja naturbetesmarkernas värden betalas restaureringsstöd och ersättning för skötsel av markerna.

Väster om tätorten ligger det skogliga våtmarksområdet Grillbykärren, en ovanlig naturtyp i trakten. I direkt anslutning till tätorten ligger Nordiaskogen med motionsspår, en tätortsnära skog med naturvärden och ett viktigt rekreationsområde. Skogliga nyckelbiotoper är viktiga miljöer för flera naturvårdsarter och i omlandet finns några biotopskyddsområden där markägare fått ersättning för att bevara höga naturvärden.

Tvårs genom Grillbys omland sträcker sig både E18 och järnvägen vilka båda utgör en ekologisk barriär. Det finns ett antal vägtunnlar under motorvägen som hjälpligt kan fungera som viltpassager. Särskilda anpassade faunapassager saknas dock. Öster om tätorten finns fler intressanta naturområden med såväl kulturhistoriska, botaniska och ornitologiska värden, exempelvis runt Villberga by.

Jordbrukets betydelse för sysselsättning och ekonomi ska beaktas vid utveckling i området. Skogsbruket ska också kunna fortgå. Utöver den förändring som översiktsplanen möjliggör i tätorten, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar skyddade områdena eller särskilda intressen. Utvecklingen av exempelvis järnvägen Arosbanan behöver bedömas när det finns mer underlag kring dess framtida spårdragning. Läs mer om Arosbanan på sida 107, och om ekologiska värden och samband på sida 140. De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd, från sida 182. I dessa kapitel finns särskilda planeringsprinciper.

Hummelsta med omland

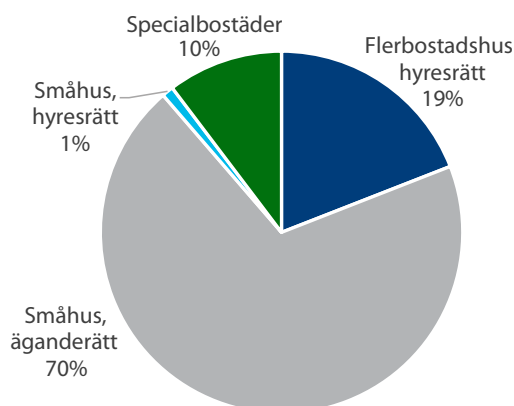
Hummelsta ligger mellan Enköping och Västerås längs den tidigare sträckningen av E18. Det geografiska läget och de goda förbindelserna bidrar till att många hummelstabor pendlar till sitt arbete i en närliggande ort. Bygden runt Hummelsta utmärks dels av skogspartier men även av öppna odlingsmarker, djupa dalgångar och vackra herrgårdsmiljöer. Det är en lugn och trygg ort att bo i. Här finns en populär skola och ett aktivt föreningsliv med många engagerade medborgare. År 2024 bodde ungefär 950 personer i samhället och cirka 2500 personer i omlandet.

Utvecklingsmöjligheter och behov

Komplettera bostadsbeståndet

I Hummelsta fanns år 2024 ungefär cirka 400 bostäder i tätorten och cirka 970 bostäder på landsbygden. I Hummelsta kan det framöver tillkomma fler bostäder fördelat på flera områden. Ny bebyggelse ska lokaliseras inom den befintliga bebyggelsestrukturen och utgöras av förtätningar. Totalt möjliggör planen för cirka 90 bostäder fram till år 2040 utöver 30 villor som redan är planlagda men ännu inte byggda. Det nuvarande bostadsbeståndet i Hummelsta tätort består till största del av småhus med äganderätt. För att komplettera bostadsbeståndet och skapa bättre förutsättningar för invånare i alla åldrar att hitta ett boende som passar skulle bostadsrätter behöva tillkomma i Hummelsta.

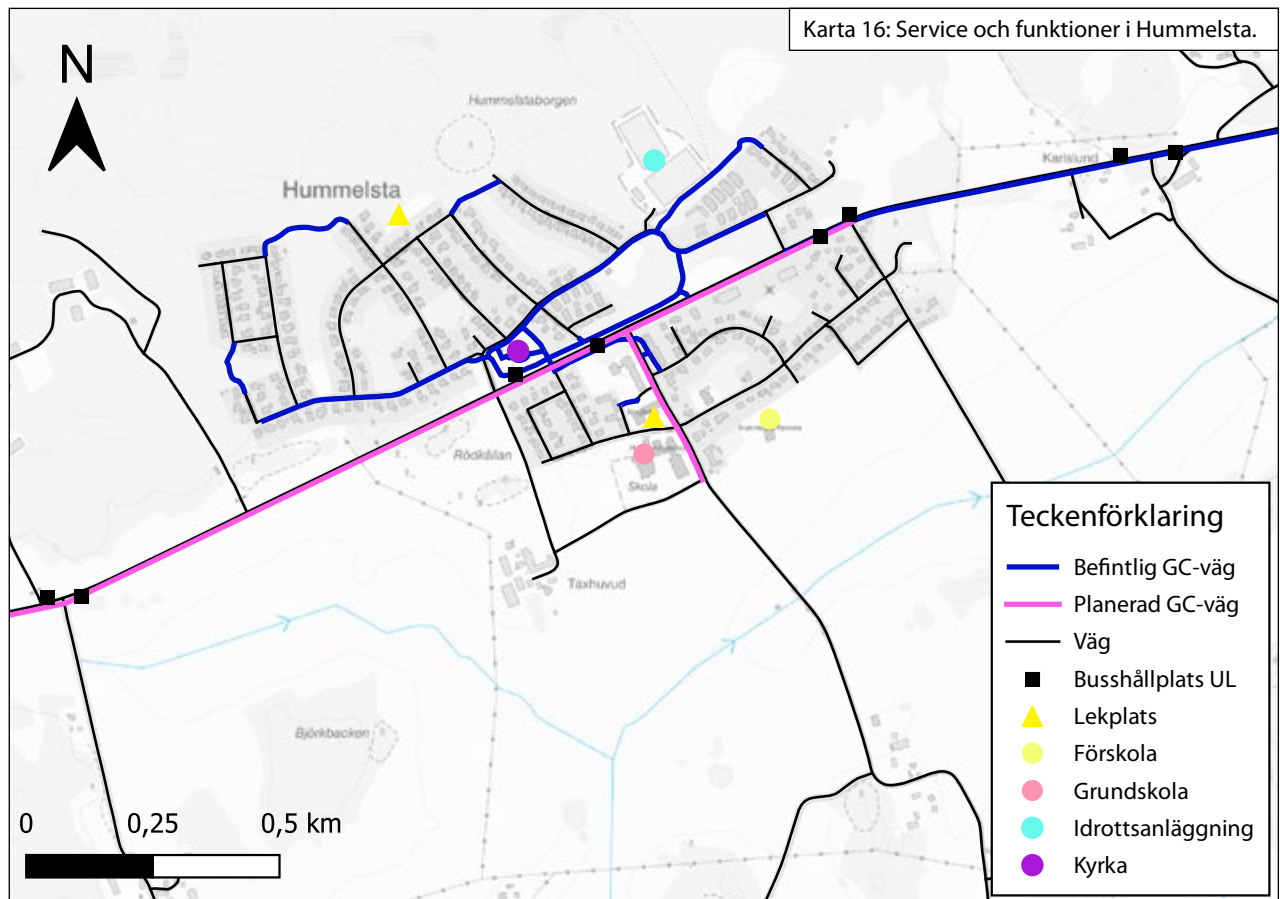
Figur 6: Bostadstyper i Hummelsta tätort.

Fler mötesplatser och utökat näringsliv

I Hummelsta har bebyggelsen inslag av verksamheter, framförallt i lägen intill väg 515. I såväl ortsanalyser som i dialog med Hummelstas invånare lyfts behov av utrymme för företag att utvecklas inom orten. Planen möjliggör utveckling av det lokala näringslivet på ett flertal ytor. I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Hummelsta. Ett utökat lokalt näringsliv kan bidra till mer liv och rörelse i ortens centrala delar genom fler mötesplatser.

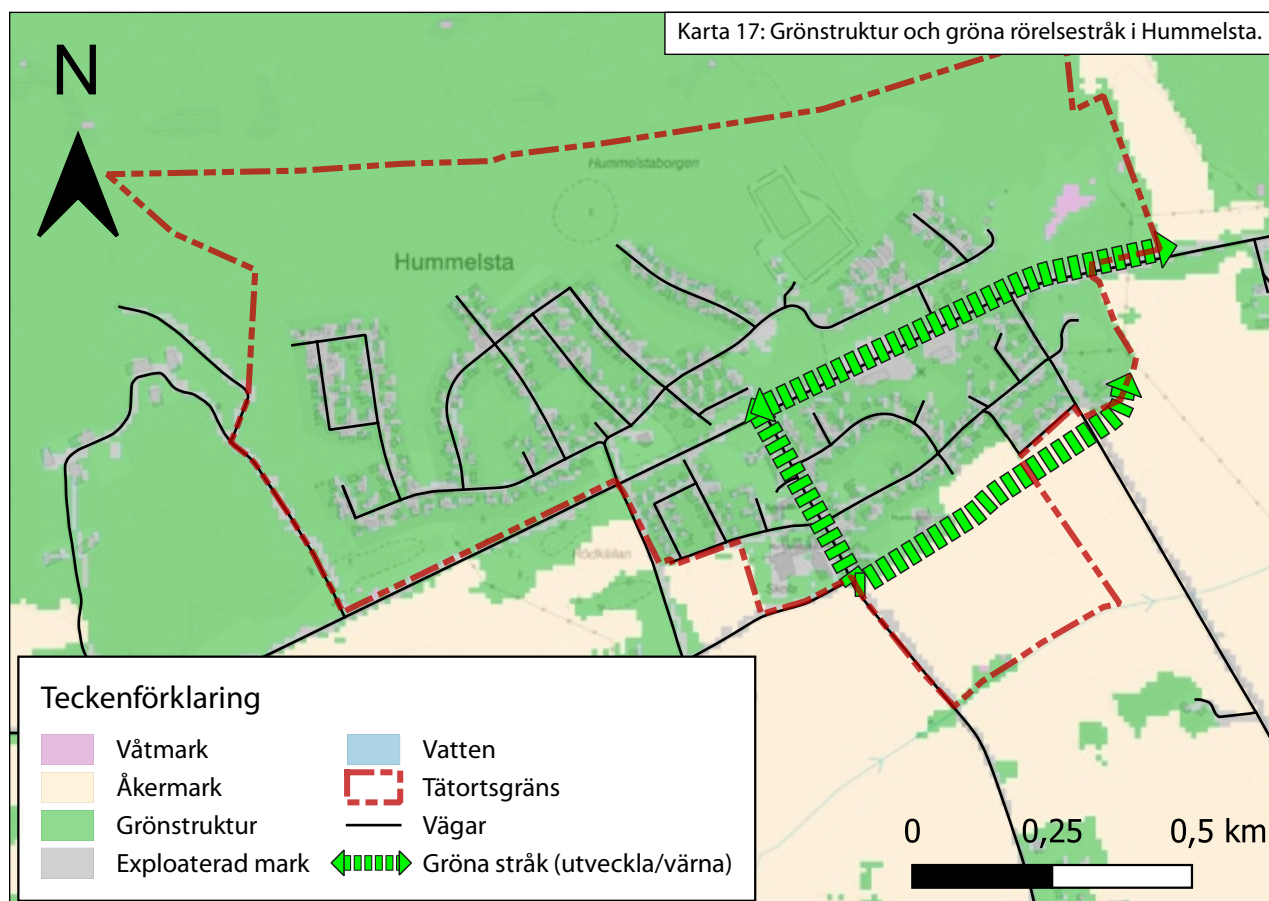
Hummelsta har idag goda förutsättningar för idrott och friluftsliv. När bostäder byggs är det viktigt att även tillgång till utemiljöer för friluftsliv, idrottsplatser samt lokaler och anläggningar för föreningslivet säkerställs och utvecklas i samma takt för att gynna många olika grupper i samhället. I de södra delarna av orten finns exempelvis möjlighet att tillskapa en ny park i samband med framtida bostadsbyggande.

Utvecklad infrastruktur och kollektivtrafik

Hummelsta är på många sätt präglad av väg 515 (tidigare E18) med goda kommunikationer till Västerås och Enköping. Vägen delar samhället i två delar med bullerstörningar och barriäreffekt för gående och cyklister som följd. Trafikverket är väghållare och kommunen önskar att hastighetssänkande åtgärder genomförs på sträckan som går genom samhället samt att säkra passager ses över. I samband med översyn av påverkan från buller kan även förebyggande åtgärder för förbättrad luftkvalitet genomföras genom att integrera mer grönska. Trafikverket är också väghållare för Svinnegarnsvägen som passerar förbi skolan. För att kommunen ska få rådighet över den del av vägen som har betydelse för trafiken inom orten avser kommunen ta över väghållarskapet längs med den aktuella sträckan.

Tillgång till god kollektivtrafik är viktig för Hummelstas attraktivitet. Hummelsta har relativt goda bussförbindelser och kommunen ska verka för att busstrafiken bibehålls i dialog med Region Uppsala. Boende i Hummelsta har även goda förutsättningar för cykelpendling utifrån närheten till Enköping och de cykelmöjligheter som finns längs med väg 515. Cykelvägen fortsätter dessvärre inte in i Hummelsta tätort och det finns därför ett behov av att förlänga cykelvägen. Det skulle förbättra trafiksäkerheten för alla trafikanter. Kommunen bedömer att en cykelväg skulle rymmas inom den befintliga vägkroppen och således vara en relativt kostnadseffektiv åtgärd. En cykelväg genom samhället skulle även kunna bidra till en avsmalning av vägen vilket skulle kunna ha en hastighetssänkande effekt. Genom att förlänga cykelvägen ytterligare 3 km till länsgränsen i Östanbro, utökas möjligheten att cykla mellan Östanbro och Enköping.

Grönstruktur och rekreation

Närheten till naturen lyfts som en av Hummelstas stora styrkor. I princip alla skogliga bestånd som ligger i och runt Hummelsta besöks av invånarna och har därmed ett socialt värde. Hummelsta har överlag god tillgång till natur och grönområden som är sammanlänkade med varandra genom stråk av parkmark. Ortens befintliga stads- och detaljplaner har lagt grunden för ett finmaskigt nät av grönstruktur. Väg 515 (gamla E18) utgör en barriär för Hummelstas grönstruktur i öst-västlig riktning och delar av orten i en nordlig och en sydlig del. Tillgången på natur och grönområden är särskilt god i den norra delen där den finmaskiga grönstrukturen har direkt koppling till de stora skogsområdena i norr. I söder gränsar orten till öppet jordbrukslandskap, men även i ortens södra delar finns avsatta ytor för grönstruktur i befintliga stads- och detaljplaner i form av befintliga och framtida grönområden, parker, stråk och passager av parkmark och naturlika skyddsplanteringar.

De norra skogspartierna utgör större rekreatiomsområden med upptrampade stigar. Här finns resterna av en forntida försvarsfästning, en fornborg, och här finns även en idrottsplats samt elljusspår. I östra Hummelsta finns en tidigare deponi som använts som festplats, idag framförallt för valborgsmässöfirande. Platsen är inventerad som förorenat område på grund av den historiska markanvändningen och är planlagd som naturpark. Platsen erbjuder idag en fin utblick över landskapet.

I takt med att Hummelsta växer finns behov av att bevara och förstärka ortens grönstruktur samt utveckla svaga samband, exempelvis genom att utveckla ett grönt rörelsestråk längs med gamla E18 som förbinder befintliga grönområden med varandra. Några av ortens vägar och gator kantas av planlagd parkmark med potential att förstärka och skapa gröna trafikmiljöer och att knyta ihop grönområdena i södra Hummelsta. De mest utmärkande exemplen är parkmarksstråket längs väg 151, Gamla vägen och Svinnegarnsvägen. Vid exploatering i ortens yttre delar mot jordbrukslandskapet kan naturlika planteringar utgöra skydd mot störningar, skapa tydligare gränser mellan tätorten och omgivande landsbygd, samt stärka den biologiska mångfalden. Ett exempel är område H1 där en naturlig plantering även kan bidra till att minska riskerna för översvämningar.

Utvecklingsområden i Hummelsta tätort

H1 – detaljplanlagt område för bostäder

Området är cirka 10,3 hektar stort och ägs till största delen av en privat fastighetsägare. Den nordligaste delen är kommunägd mark.

Området utgörs av jordbruksmark och är sedan tidigare planlagt för bostäder i form av villabebyggelse. I detaljplanen lyfts särskilt vikten av att utveckla området med grönska i randzonen mot odlingslandskapet.

Sedan området planlagts har kommunen tagit fram en skyfallskartering. Resultatet visar att detaljplanens låglänta södra delar riskerar att översvämmas i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Med en tätare bebyggelse i områdets norra del kan de låglänta områdena i söder lämnas oexploaterade. På så vis minskar risken för översvämningsskador samtidigt som mindre jordbruksmark tas i anspråk och infrastrukturen nyttjas mer effektivt. Det skulle också lämna tillräckliga ytor för att hantera dagvatten i den södra delen av området. De idag planlagda bostäderna bedöms kunna rymmas på ungefär hälften av ytan, men exakt avgränsning behöver göras i samband med att en ny detaljplan tas fram.

H2 – flerbostadshus och lokalt näringsliv

Området är cirka 0,5 hektar stort och ägs av kommunen. Det är planlagt för allmänt ändamål.

Området H2 har tidigare varit plats för ortens kommunala förskola som nu har ersatts. Området skulle med fördel kunna användas för att komplettera Hummelsta med lite tätare bebyggelse av flerbostadshus eftersom det ligger centralt med korta avstånd till skola, förskola och kommersiell service. Området bedöms kunna inrymma cirka 10–20 nya bostäder med lokaler för verksamheter såsom exempelvis restaurang eller butik i bottenvåning för att komplettera servicen på orten. Inom området har redan en LSS-bostad uppförts. När området utvecklas ska även dagvattenfrågorna beaktas.

H3 – bostadsbebyggelse, lokalt näringsliv och mötesplatser

Området är cirka 6 hektar stort och ägs av kommunen.

Här bedöms 60 nya bostäder kunna inrymmas i form av villor, radhus, parhus och inslag av lägre flerbostadshus. I områdets södra del, längs väg 515, skulle någon typ av service kunna inrymmas. Bebyggelsekaraktär kan få olika uttryck i olika delar av området.

I område H3 kan bostäder samlokaliseras med mindre verksamheter som främjar handel, service eller som kan inrymma mötesplatser. Avvägningar behövs gällande områdets täthet och bostadsformer så att det passar ihop med ortens övriga bebyggelsekaraktär. Område H3 har korta gångavstånd till ortens kommersiella serviceutbud.

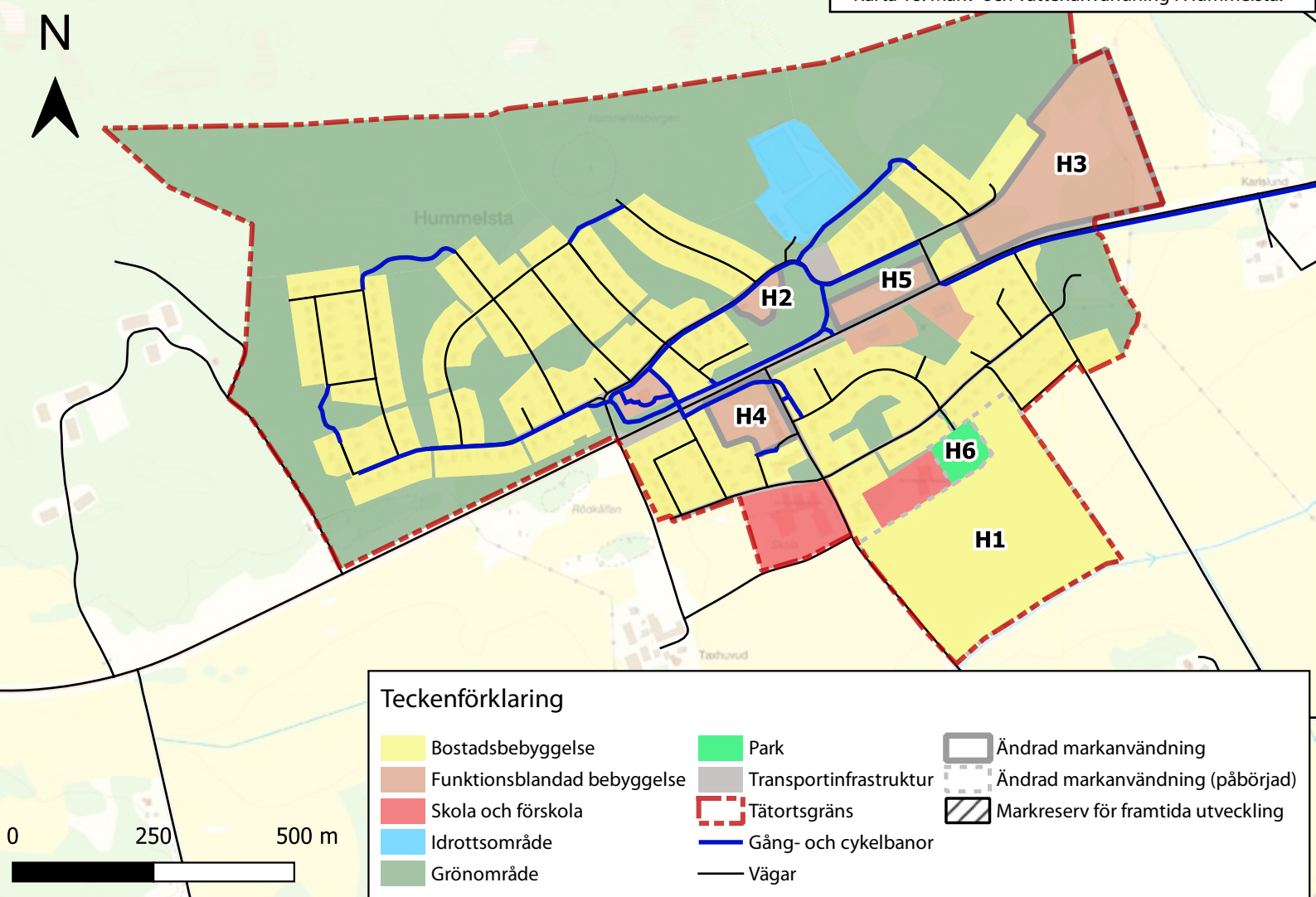
Området ligger invid väg 515 som är tätortens mest trafikerade väg och flera olika trafikslag samsas om vägbanan. Vägen utgör en barriär i tätorten och åtgärder för att säkerställa trafiksäkerheten ska dimensioneras i relation till ortens utveckling som helhet med hänsyn till alla trafikslag. En förlängning av gång- och cykelvägen som kommer in från väg 515 och går genom samhället skulle förbättra framkomligheten för oskyddade trafikanter avsevärt samtidigt som den breda vägen skulle smaltas av och på så vis kunna bidra till lägre hastigheter. Närheten till väg 515 kan innebära bullerstörningar och påverkan på luftkvaliteten vilket tas hänsyn till i en framtida planprocess.

Den södra delen av området är planlagd för park och plantering. I övrigt ligger H3 utanför detaljplan. Området består till största del av skog men har inslag av hagmark. Hagmarken är av begränsad storlek och är omsluten av skog. Här finns närhet till rekreationsområden i naturmark men också till idrottsområdet. I områdets norra del finns ett fornminne i form av en husgrund som ska beaktas vid utveckling av området. Områdets södra och östra delar ligger mer låglänt och där riskerar lokala översvämningar inträffa vid händelse av skyfall eller återkommande stor nederbörd. Riskerna ska hanteras i tidigt planeringsskede. Vid exploatering av området ska hänsyn även tas till angränsande markavvattningsföretag i öster så att de inte påverkas negativt.

H4 – möjligt trygghetsboende, utrymme för service eller bostäder

Området är cirka 1,3 hektar stort och ägs av kommunen genom Enköpings Hyresbostäder (EHB). Det är planlagt för allmänt ändamål.

Området bedöms primärt vara lämpligt för service, eller användas helt eller delvis för bostäder. Fram till år 2021 fanns här ett kommunalt omvårdnadsboende som nu omvandlas till trygghetsboende. Området bedöms kunna inrymma cirka 20 bostäder utöver trygghetsboendet. Läget innebär kortare avstånd till skola, förskola och kommersiell service. Här är även möjligt att rymma ett fåtal parkeringsplatser för att avlasta skoltomtens parkeringsområde om skolan

Kartan visar utvecklingsområden i tätorten. Dessa är markerade med bokstav + siffra. Då översiktsplanens kartor är översiktliga, är avgränsningar för ytor och dragna linjer uppskattade. Mer information om kartans kategorier finns att läsa i inledningen till Del 2.

utökar sin kapacitet. Område H4 ligger invid väg 515 som är tätortens mest trafikerade väg och flera olika trafikslag samsas om vägbanan. Vägen i sig utgör en barriär i tätorten och åtgärder för att säkerställa trafiksäkerheten ska dimensioneras i relation till ortens utveckling som helhet med hänsyn till alla trafikslag. Längs Svinnegarnsvägen kan ett grönt rörelsestråk utvecklas för att säkra trygga skolvägar och skapa koppling till grönområden i norr. Ökad grönska skulle också kunna bidra med viss bullerreducering.

H5 – lokalt näringsliv för utvecklad centrumverksamhet

Området är cirka 1 hektar stort och ägs både av en privat fastighetsägare och kommunen. Det är planlagt för garage och småindustri.

Området används idag som parkering och uppställningsplats samt en kretsloppsstation. Här är det lämpligt med en funktionsblandad yta för att öka förutsättningarna för ett folkliv och lokalt näringsliv i tätortens mest centrala delar. När området exploateras ska den gröna struktur som delvis omgärdar området värnas.

Grönstrukturen utgör en buffertzoon mellan området och det de närläggna bostadsområdena. Detta skyddar bostäderna mot buller och insyn och bidrar till viss klimatreglering på platsen.

Område H5 ligger invid väg 515 som är tätortens mest trafikerade väg och flera olika trafikslag samsas om vägbanan. Vägen i sig utgör en barriär i tätorten och åtgärder för att säkerställa trafiksäkerheten ska dimensioneras i relation till ortens utveckling som helhet med hänsyn till alla trafikslag.

H6 – detaljplanelagd parkmark

Området är cirka 0,7 hektar stort och ägs av kommunen.

Område H6 delar detaljplan med område H1 och består idag av jordbruksmark. I detaljplanen pekas område H6 ut för parkändamål. En sådan grönyta skulle komma både förskolan och skolan till nytta då barnen inte längre skulle behöva korsa väg 515 för att komma till grönytor för lek och utomhuspedagogik. Eftersom område H6 hänger samman med område H1, bör ytan utvecklas i samband med utveckling av H1.

Länk:

Ortsanalys för Hummelsta
Enköpings kommun

Planeringsförutsättningar

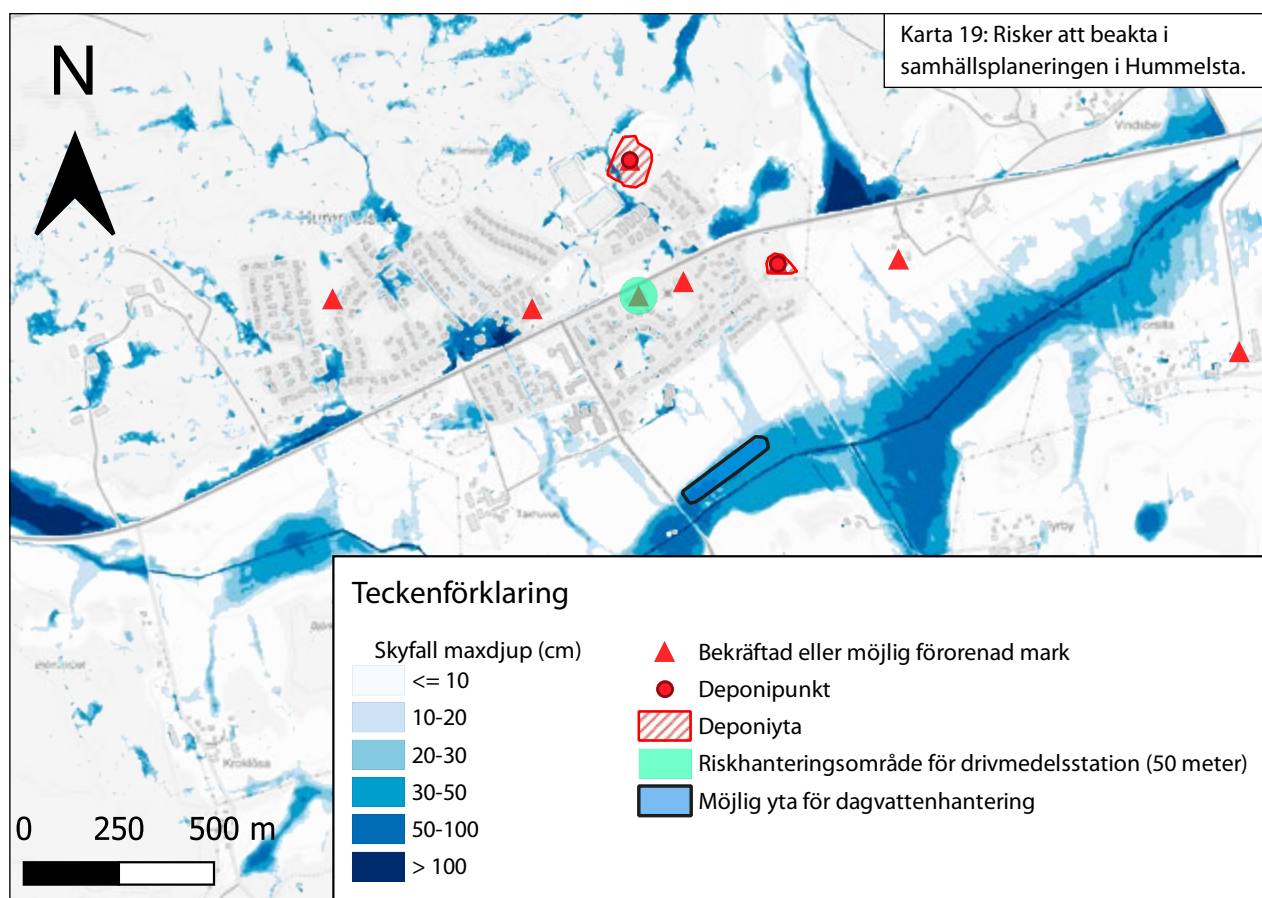
Hummelsta har en kommunal skola och i skolans lokaler finns ett skolbibliotek och utrymme för fritidsgård. Tätortens förskola har i dagsläget utrymme för fler barn. Den nuvarande skolan har viss lokalbrist idag och det planeras för en utbyggnation. Det kan dock bli nödvändigt med en ytterligare utökning i framtiden, när översiktsplanens bostäder har byggts. Detta förväntas i första hand ske inom befintlig skoltomt. I nuläget finns inget folkbibliotek i orten, men biblioteksbussen kommer till Hummelsta enligt regelbunden tidtabell.

I Hummelsta tätort försörjs hushållen med kommunalt vatten och avlopp. Spillvattnet är kopplat till reningsverket i Enköping. När det nya reningsverket är i drift kommer orten att anslutas till det. En hel del dagvatten belastar spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av kapaciteten. Ytterligare kapacitet skulle därmed kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet. Dagvattennätet i tätorten mynnar i ett dike som i sin tur rinner till vattenförekomst Örbäcken, vilken idag uppnår måttlig ekologisk status. Det saknas rening och fördröjning av dagvattnet vilket belastar markavvattningsföretaget och recipienten. För att nå en långsiktig dagvattenhantering behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet i Hummelsta. I kartan på nästa sida finns ett område föreslaget som möjlig yta för dagvattenhantering. Läs mer om kommunens dagvattenhantering på sida 151.

Märsön

Märsön är en ö i Mälaren inom Hummelstas omland, där kommungränsen mellan Enköping och Strängnäs delar ön i två. Den nordvästra delen ligger i Enköpings kommun och är bebyggd med bostäder i form av fritidshus men som nu i allt högre utsträckning används för permanent boende. På ön bor cirka 260 personer (år 2024).

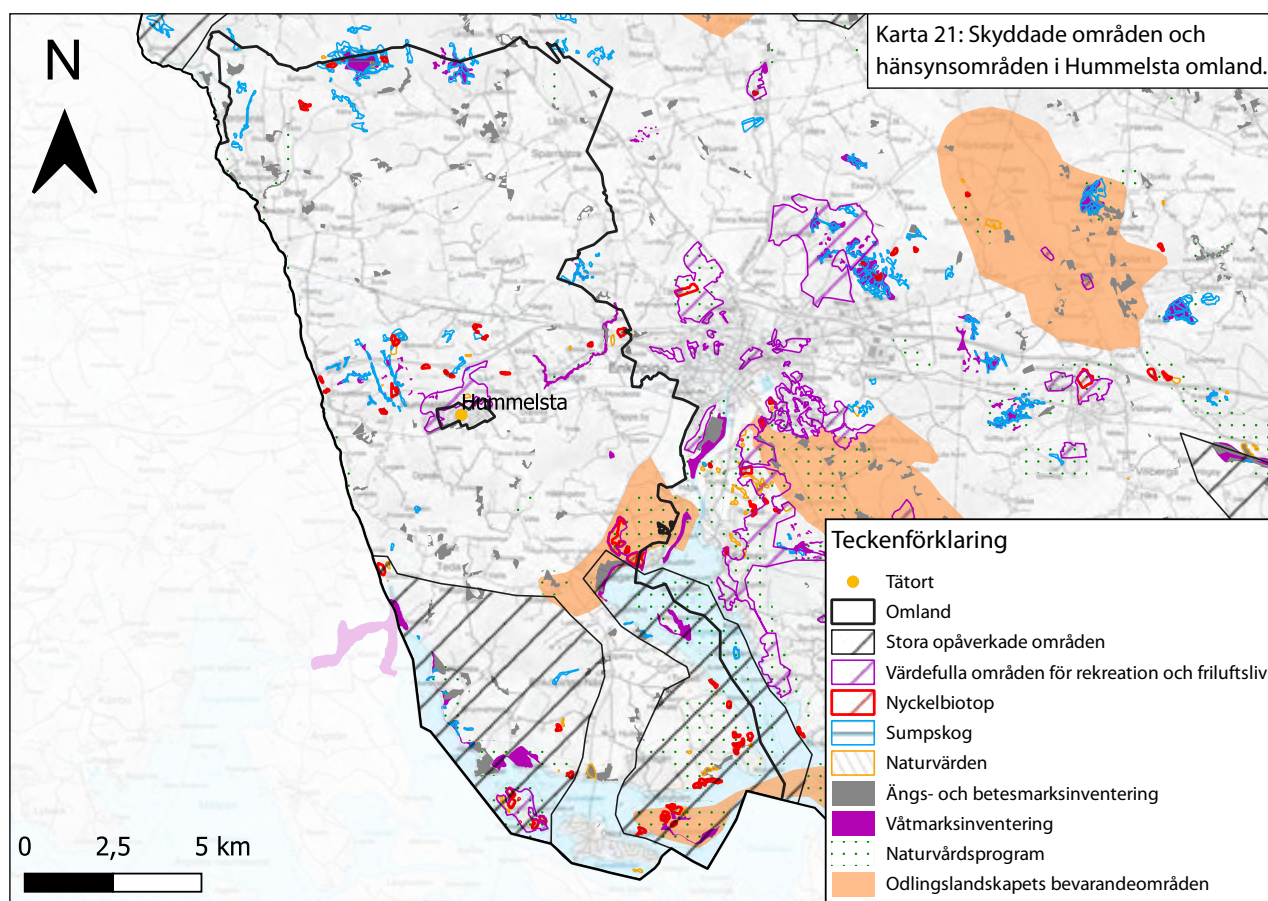
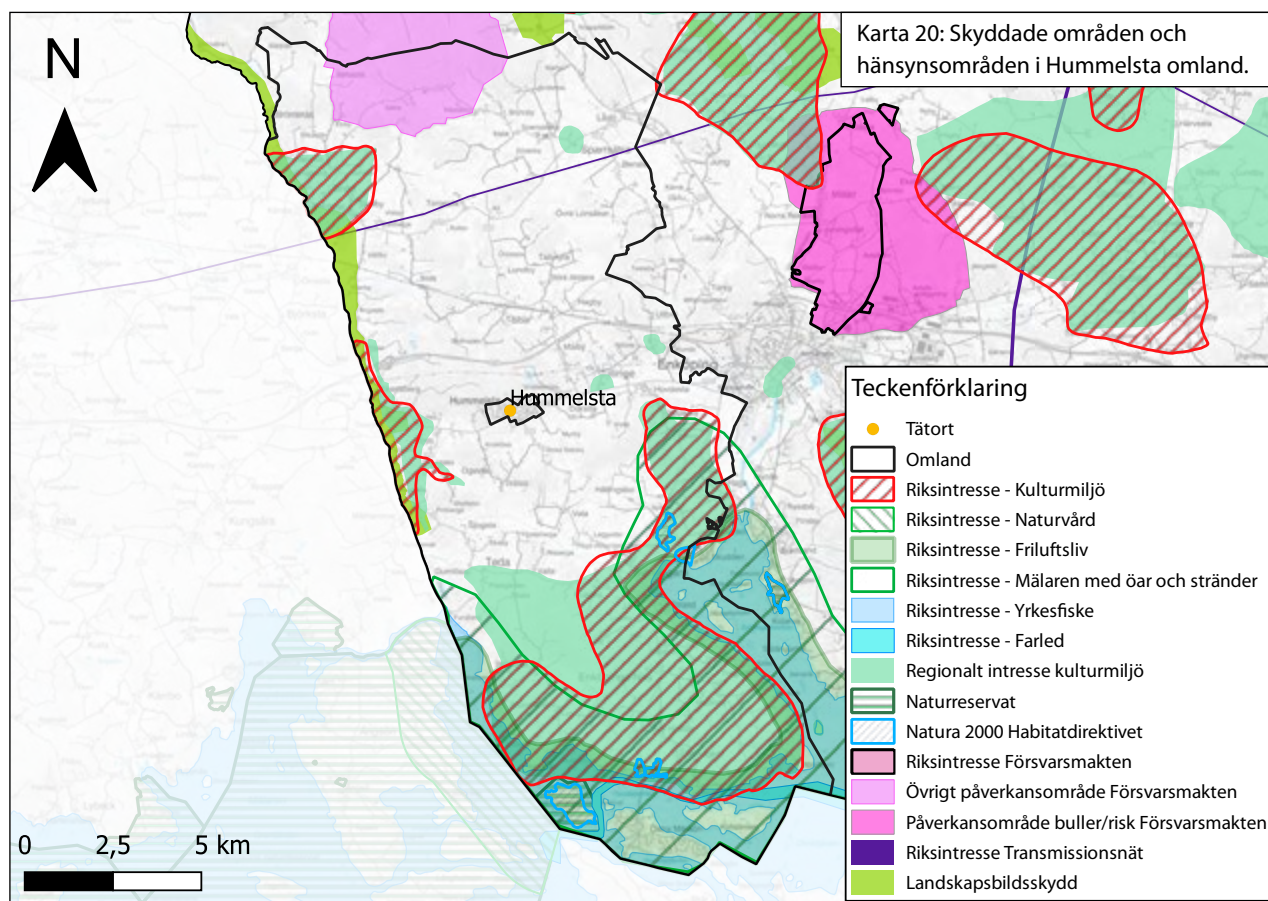
De delar av ön som inte är bebyggda består antingen av naturmark eller är på annat sätt olämpliga för ytterligare bostadsbebyggelse. Istället ska fokus ligga på att främja besöksnäringen på ön. Märsön är ett omvandlingsområde för kommunalt vatten och avlopp. Trafikverket har ett pågående arbete för att bygga om Hjulstabron, som är en viktig länk som binder samman Märsön med resten av kommunen samtidigt som väg 55 utgör en barriär mellan västra och östra Märsön.

Risker för människans hälsa och miljö

I och runt Hummelsta tätort finns ett antal risker som behöver beaktas i tidigt skede i planeringen. Det har exempelvis identifierats ett antal lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas. Några av dessa lågpunkter sammanfaller med bebyggda områden, infrastruktur, eller förorenade områden. Det finns även flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark, främst från historisk markanvändning. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov.

Hummelsta korsas också av väg 515 som är ortens huvudled. Med en växande tätort kommer även antalet personbilar att öka. Tätortens utmaningar med trafiksäkerhet och buller behöver hanteras när de nya områdena utvecklas. Även luftkvalitetsfrågorna behöver övervägas i tidigt planeringsskede för att bibehålla god luftkvalitet. Fördjupande beskrivningar om olika risker och tillhörande planeringsprinciper finns i Del 3, sida 162.

Skyddade områden och hänsynsområden

Som andra delar av kommunen har även Hummelstabygden rikligt med spår efter äldre tiders människor. Flera olika forntida kommunikationsleder finns i området, däribland Sagån som utgjorde en viktig kommunikationsled under vikingatiden och den medeltida Eriksgatan som passerade Sagån vid Östanbro. Området klassas som riksintresse för kulturmiljövård och omfattas av landskapsbildskydd. Även kulturlandskapet kring Svinnegarnsviken och Hjulstafjärden är klassas som riksintresse för kulturmiljövård. Området utgör ett herrgårdslandskap i en förhistorisk centralbygd med flera herrgårdar från medeltiden. Även Bred är utpekad som riksintresse för kulturmiljövård. I södra delen av omlandet ligger naturreservatet Hjulsta ekhagar som även är Natura2000-område. Området har höga naturvärden knutna främst till områdets gamla ekar.

Sagån som utgör gränsvattendrag till Västerås kommun är kommunens största vattendrag jämte Örsundaån. I Sagån finns leklokaler för fisken asp vid en forssträcka nedströms den nedersta av flera dammar i ån. Dessa dammar utgör vandringshinder för fisk. I kommundelen finns även Örbäcken och Ullbrobäcken som båda övergår i Enköpingsån. Båda bäckarna har meandrande delsträckor som går i raviner med naturvärden.

Hummelsta tätort ligger i utkanten av ett större skogsområde. Förutom detta skogsområde utgörs omlandet av större jordbrukslätter och odlingsbygder avgränsade av mindre skogsområden. Skogen närmast tätorten har naturvärden och rekreativa värden med ett motionsspår som löper vidare norrut över privata skogsfastigheter. Inom tätorten är det viktigt att bevara de mindre grönstrukturerna, stråken av skog och annan naturmark. Spritt i omlandet finns äldre naturbetesmarker av olika slag och med varierande förutsättningar för hävdgynnade arter, flera objekt beskrivs i ängs- och betesmarksinventeringar. Såväl aktivt brukade som en del äldre övergivna naturbetesmarker är viktiga för hävdgynnade arter, t ex hagmarkssvampar, kärlväxter, pollinerande insekter såsom vildbin, deras värdväxter och lämpliga boplatssmiljöer. För att främja naturbetesmarkernas värden finns möjlighet till restaureringsstöd och ersättning för skötsel av markerna.

Särskilt värdefulla områden för ansvarsnaturtypen ädellövskog finns i omlandets södra delar nära Mälaren, på öarna Koholmen och Tedarön, den senare naturreservat. Nära mälärstranden vid Svinnegarnsviken finns ytterligare ädellövsförekomster liksom vid det artrika området Haga ekbackar som är både naturreservat och Natura 2000-område. I Mälaren, kring mälärstränder och längs åarna finns naturmiljöer viktiga för ett flertal arter som delvis värnas av att strandskyddet upprätthålls. I kommundelens nordligaste del ligger en av kommunens fåtaliga någorlunda stora mossar, Gångmossen som är relativt opåverkad trots tidigare dikningar.

Tvärs genom Hummelstas omland sträcker sig både E18 och järnvägen vilka båda utgör en ekologisk barriär, särskilt på grund av motorvägens viltstängsel. Det finns ett par naturliga viltpassager där motorvägen går i tunnel eller vid broar över vattendrag. Det är viktigt att inte försämrade passagemöjligheterna vid dessa naturliga ekodukter.

Utöver den förändring som översiktsplanen möjliggör i tätorten och Trafikverkets ombyggnation av Hjulstabron, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar skyddade områdena eller särskilda intressen. Mer att läsa om ekologiska värden och samband återfinns i del 3, sida 140. De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd, sida 182. I båda kapitel finns särskilda planeringsprinciper.

Lillkyrka och Södra Trögd

Lillkyrka är ett lugnt och barnvänligt samhälle. Bygden har ett starkt föreningsliv som bidrar till samhörighet och gemenskap. Skolan är en del av ortens identitet och värderas högt bland invånarna. Orten ligger inbäddad i ett jordbrukslandskap med närhet till många natursköna omgivningar och Mälaren. Här finns höga kulturhistoriska värden och naturvärden som bidrar till en variation av olika besöksmål.

Lillkyrka tätort hade år 2024 ungefär 300 invånare och befolkningsutvecklingen har varit marginell de senaste åren. I omlandet bodde drygt 2150 personer. Omlandets befolkning väntas öka med cirka 120 personer fram till år 2033 medan tätortens befolkningsutveckling förväntas fortsätta vara marginell.

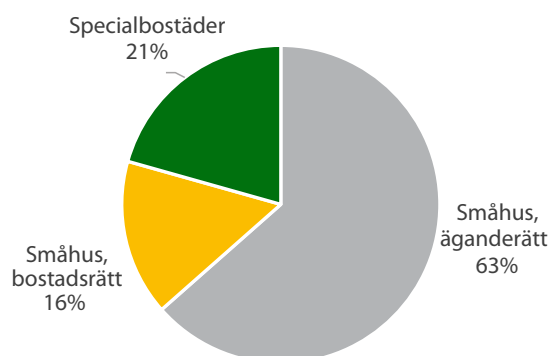
Utvecklingsmöjligheter och behov

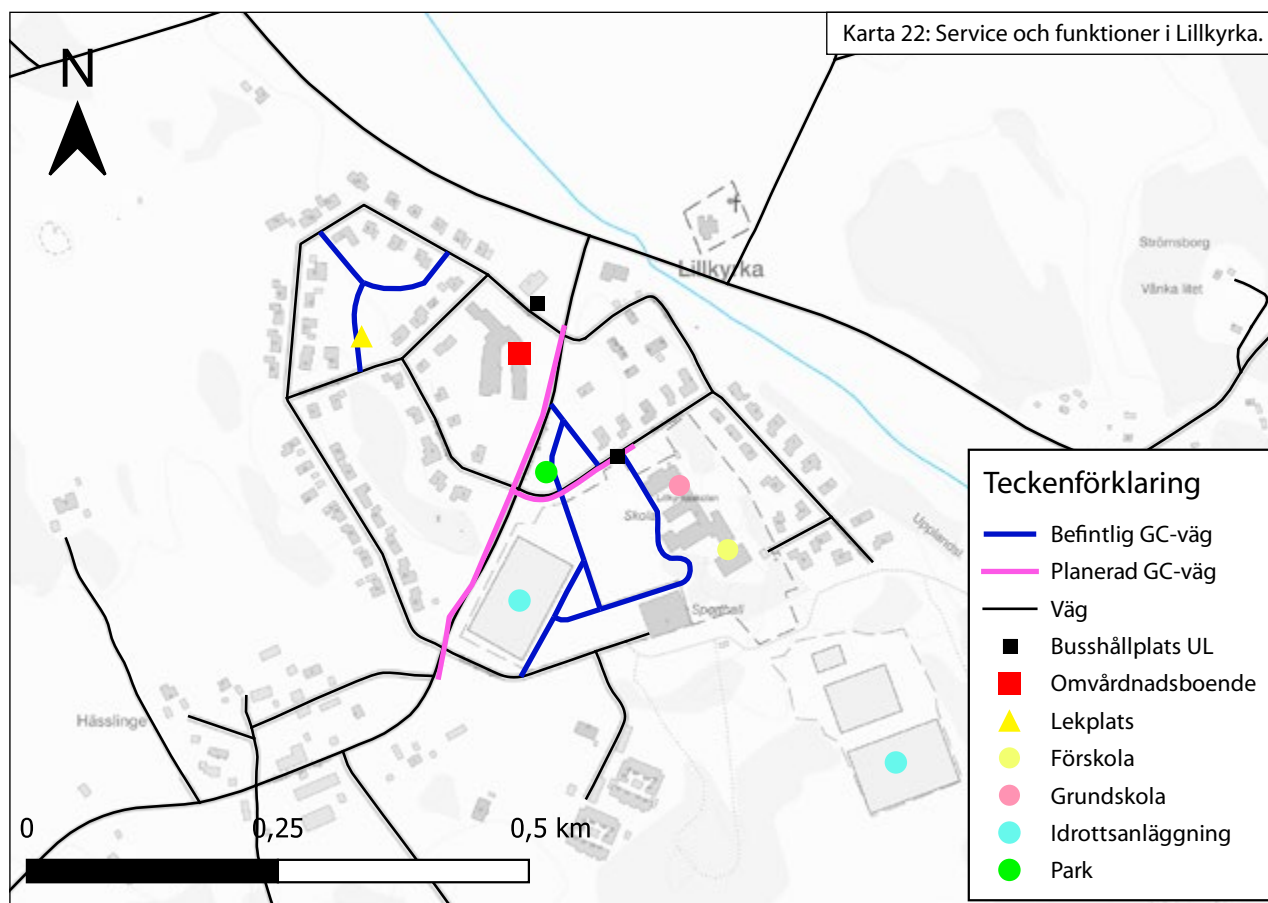
Tillskott av bostäder inom tätorten

I Lillkyrka tätort möjliggörs för ett mindre tillskott av bostäder under översiktsplanens planeringsperiod, totalt 10-15 bostäder. Den tillkommande bebyggelsen ska anpassas till Lillkyrkas småskaliga karaktär varför inga högre byggnader ska tillåtas. Totalt finns cirka 130 bostäder i tätorten och cirka 910 bostäder på landsbygden (år 2024). Någon större exploatering av bostäder bedöms inte motiverad med hänsyn till ortens läge med stora pendlingsavstånd och ett begränsat serviceutbud. Lillkyrkas utvecklingsmöjligheter bedöms inte heller vara tillräckligt stora för att motivera ett ianspråktagande av jordbruksmark för någon större exploatering av bostäder. Den bebyggelse som tillkommer ska i första hand lokaliseras inom den befintliga bebyggelsestrukturen så att orten kan växa inifrån och ut.

Den stora majoriteten av bostäderna i orten är enbostadshus. När nya bostäder byggs finns det därför ett behov av att komplettera det befintliga beståndet med småskaliga flerbostadshus och radhus för att möjliggöra flyttkedjor. Resultatet av dialoger på orten visar en efterfrågan på exempelvis hyreslägenheter för att öka möjligheten för äldre och unga att bo kvar på orten. En befolkningstillväxt skulle också inverka positivt för att bibehålla den service som finns idag. Lillkyrkaskolan och Lillkyrka förskola är exempelvis viktiga både för tätorten och dess omland. Elevunderlaget för dessa väntas öka något fram till år 2033, vilket ger goda förutsättningar för skolan och förskolan att fortsätta finnas kvar.

Figur 7: Bostadstyper i Lillkyrka tätort.

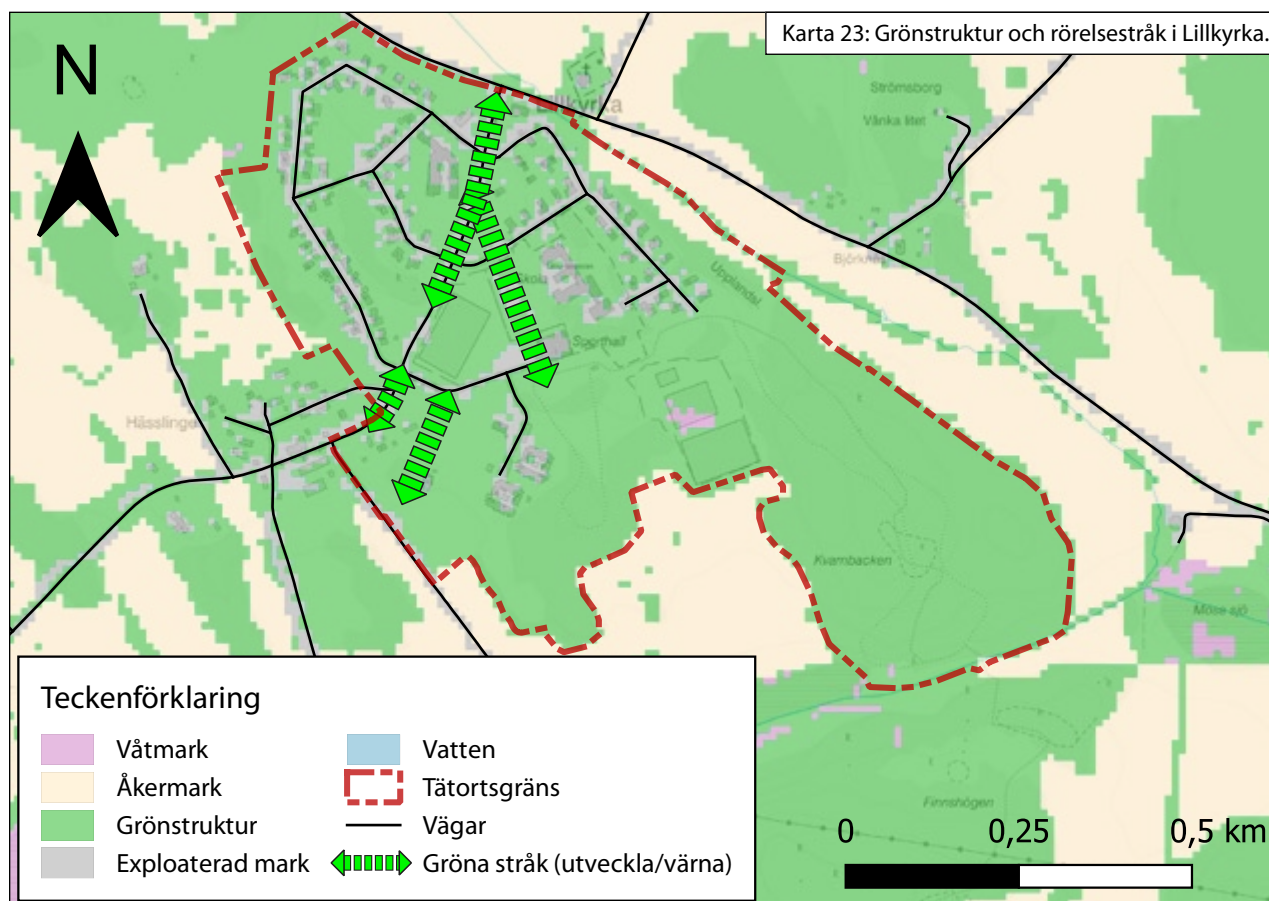
Stärk det lokala näringslivet

Själva tätorten saknar kommersiell service, något som befolkningen efterfrågat i olika dialoger med kommunen. Ett utökat kommersiellt serviceutbud, exempelvis en livsmedelsbutik, skulle förenkla vardagslivet och minska transportbehoven. Det finns i dagsläget en obemannad livsmedelsbutik i Veckholm. Planen möjliggör en utökning av det lokala näringslivet genom två nya områden i centrumkärnan. I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Lillkyrka.

Förbättrad kollektivtrafik och säkra gång- och cykelvägar

Lillkyrka har en bussförbindelse med Enköpings stad med ett begränsat antal turer per dygn. För att öka förutsättningarna för arbetspendling och resor på kvällar och helger är det önskvärt med utökad kollektivtrafik mellan orten och Enköpings stad. Kommunen bedömer att det finns underlag för utökad kollektivtrafik genom de många boende i Lillkyrkas omland. Bättre kollektivtrafikförsörjning skulle ge fler friheten att resa utan bil, något som är extra viktigt för unga och äldre. Enköpings kommun för aktivt en dialog med Region Uppsala som ansvarar för kollektivtrafiken, om en utvecklad kollektivtrafik till och från orten.

Gång- och cykelvägnätet behöver kopplas samman inom orten. Trafikverket har väghållaransvar för Hässlingevägen som går genom Lillkyrka. Kommunen arbetar för att ta över ansvaret för den del av vägen som går genom orten med syfte att utveckla säkra gång- och cykelvägar. Passagemöjligheter över Hässlingevägen behöver lösas för att få bättre kopplingar mellan bostadsområden på västra sidan och skolan och idrottsplatsen på den östra. I tätorten finns i dagsläget några separata gång- och cykelvägar, men merparten av gång- och cykeltrafiken sker i blandtrafik. En gång- och cykelväg mellan Lillkyrka och Enköping skulle öka möjligheterna att resa hållbart. Kommunen lyfter behovet av en sådan i samarbetet med Region Uppsala och Trafikverket.

Grönstruktur och rekreation

Orten har god tillgång till grönstruktur för rekreation. Orten har exempelvis sammanhängande gröna stråk mellan bostadskvarteren med sbevarad natur och stigar, och generöst avsatta skyddsplanteringar mot Boglösavägen. Skogsområdet i sydost är tillgängligt för gående och cyklister. Här finns även Upplandsleden och Lillkyrka fornstig och området kan med fördel utvecklas för naturpedagogik. Centralt i tätorten finns Trögdsparken som nyanlades år 2022 och i norra Lillkyrka finns en områdeslekpark. Även idrottsplatsen är en mötesplats i Lillkyrka. Sommartid är badplatserna i Koffsan och Härjarö naturliga mötesplatser som lockar många besökare.

Inne i tätorten bör gröna stråk förstärkas vid utveckling av områdena L1, L2 och L3. Det gäller främst längs med Hässlingevägen som förbinder ortens norra delar med Trögdparken och naturområdet i söder. Vid utveckling av pendlarparkering i område L3 kan trädplantering i områdets norra del bidra till ett förbättrat visuellt intryck.

Utvecklingsområden i Lillkyrka

L1 – bostäder och lokalt näringsliv

Område L1 är cirka 1 hektar stort och ägs av kommunen. En mindre yta i områdets västra del är planlagt som park eller plantering, i övrigt omfattas det inte av detaljplan.

Det är framförallt området öster om Hässlingevägen som lämpar sig för att bebyggas. Området väster om vägen utgörs idag av jordbruksmark. Här finns fler lågpunkter och risken för översvämning är större. Området är troligen inte lämpligt för ny bebyggelse utan omvandlas till park eller annan grönstruktur. Marken kan utgöra ett fördröjningsmagasin vid hög nederbörd. Riskerna med att bebygga platsen behöver hanteras i tidigt planeringsskede för att minska risker med översvämning.

Området öster om Hässlingevägen kan däremot bebyggas med parhus eller låga flerbostadshus vilket skulle komplettera bostadsbeståndet ytterligare. En uppskattning är att cirka 10-15 nya bostäder kan uppföras här. Bostadshusen kan även planeras med plats för lokalt näringsliv i bottenplan vilket skulle bidra till ett levande centrum. Läget är centralt med korta avstånd till skola och förskola.

När område L1 utvecklas ska allmänhetens möjlighet att gå längs området närmast Hässlingevägen värnas eftersom det i framtiden planeras bli en gång- och cykelväg. Här ska också bullerreducerande åtgärder beaktas beroende på de nya bostädernas placering.

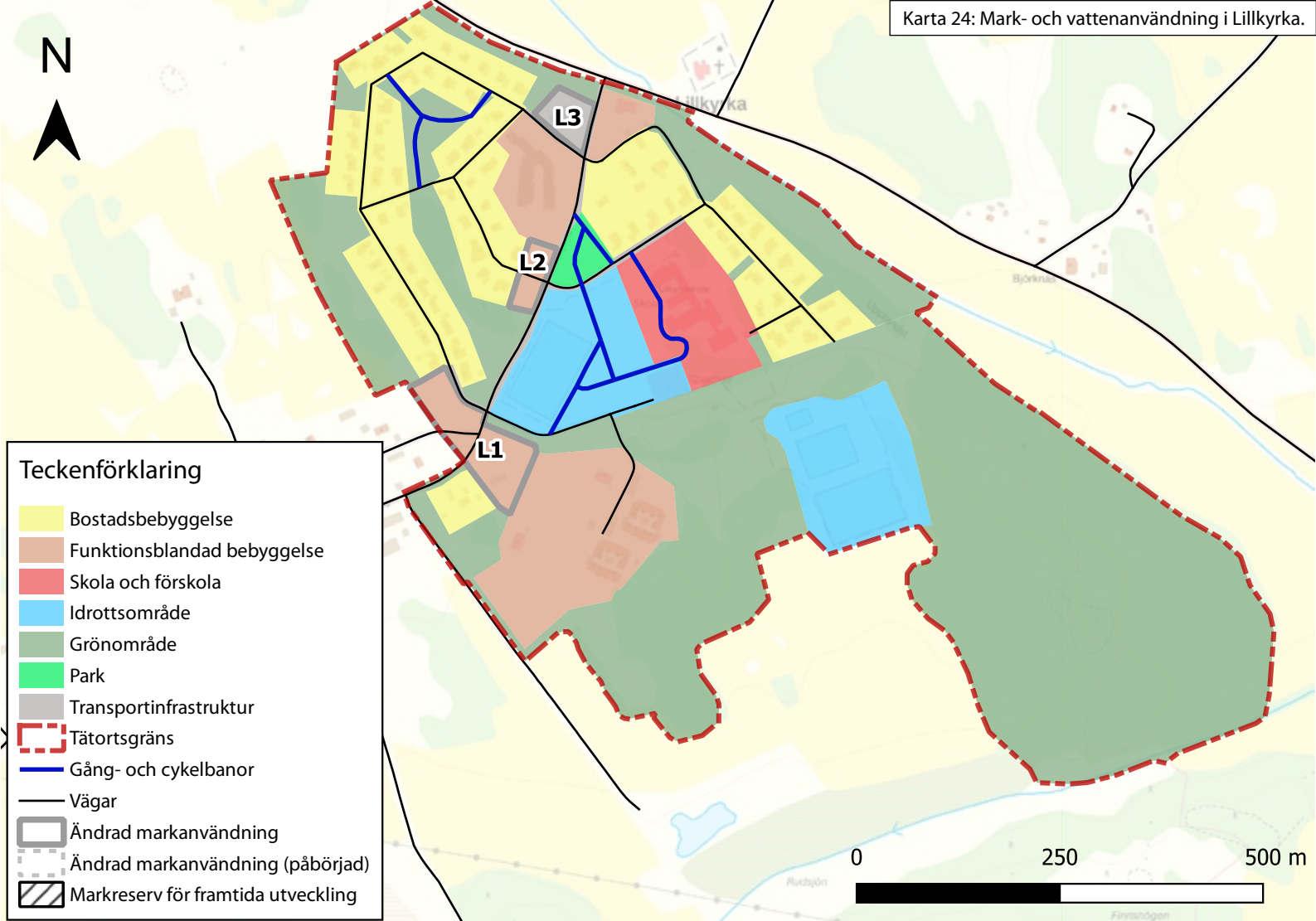
L2 – lokalt näringsliv, knutpunkt för kollektivtrafik

Området är cirka 0,3 hektar stort och ägs av kommunen. Det är planlagt för park eller plantering.

Här kan det tillkomma verksamhet som förstärker det lokala näringslivet och bidrar till utökad service i orten. Inom detta område kan en mötesplats som överbryggar vägens barriär och ansluter till den populära parken på andra sidan vägen, tillskapas. Inom området skulle dessutom en mindre knutpunkt för kollektivtrafik kunna vara möjlig. Utrymme ska lämnas för en gång- och cykelväg längs Hässlingevägen. Vid exploatering i området behöver det gröna rörelsestråket mot idrottsplatsen i söder säkerställas.

I likhet med område L1, är även detta område låglänt. Särskilt i den nordliga delen finns risk för lokal översvämning i samband med skyfall eller långvarig nederbörd. Dessa risker behöver beaktas i samband med detaljplaneläggning och åtgärder vidtas för att minska riskerna exempelvis genom anpassningar av markanvändning. Marken består av grönstruktur och utgör idag ett fördröjningsmagasin vid hög nederbörd vilket ska tas i beaktande vid exploatering.

Områdets södra del tangerar ett grönområde med en fornlämning. Vid utveckling av område L2 ska fornlämningen beaktas.

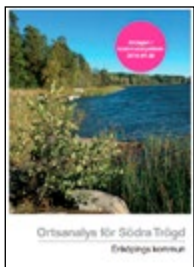

Kartan visar utvecklingsområden i tätorten. Dessa är markerade med bokstav + siffra. Då översiktsplanens kartor är översiktliga, är avgränsningar för ytor och dragna linjer uppskattade. Mer information om kartans kategorier finns att läsa i inledningen till Del 2.

L3 – pendlarparkering

Området är cirka 0,3 hektar stort och ägs av både kommunen och en privat fastighetsägare. Det är planlagt för handel och parkering och här låg på 1990-talet en livsmedelsbutik.

Här kan det tillkomma en pendlarparkering för att förbättra möjligheten att resa kollektivt, både för ortens och omlandets befolkning. I samband med en sådan utveckling ska bullerstörningar mot omgivande bebyggelse beaktas. Även områdets lågt liggande punkter behöver beaktas så att dessa inte innebär att riskerna för lokala översvämningar ökar i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Anpassningar kring materialval eller utformning av parkeringen kan vara nödvändiga för att minska risken för negativa konsekvenser av översvämningar. En dagvattenutredning kan föreslå åtgärder som är lämpliga för ytan. Ytan är bebyggd idag och delvis hårdgjord.

Länk:

Ortsanalys för Södra Trögd
Enköpings kommun

Planeringsförutsättningar

I Södra Trögd finns många företag som är viktiga för orten och som bidrar till en variation av mötesplatser och en levande landsbygd. Här finns dessutom många besöksmål som kulturhistoriska platser, naturen och Mälaren. Besöksnäringen är prioriterad i kommunens näringslivsprogram och kan bidra till en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen. I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Lillkyrka.

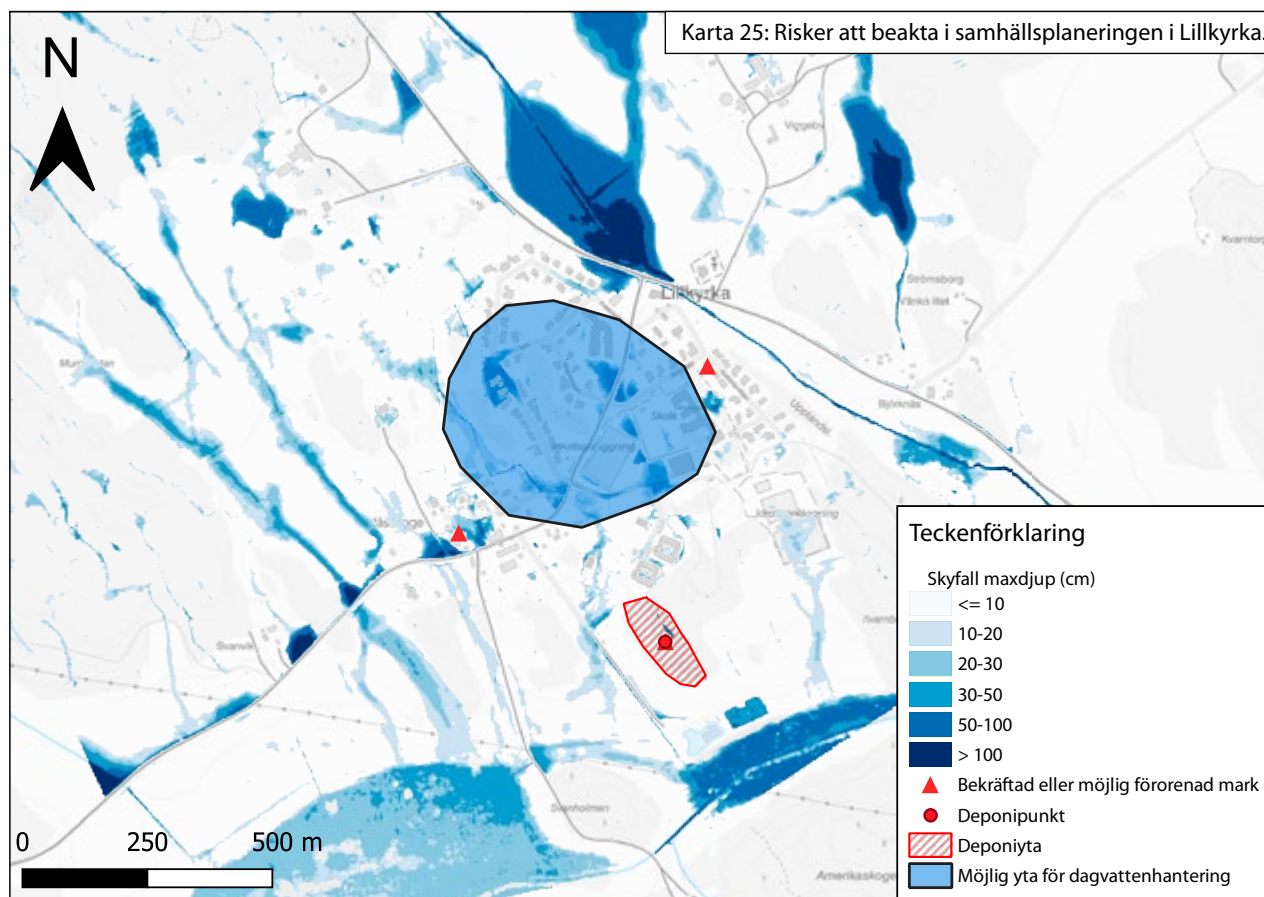
Lillkyrkaskolan och Lillkyrka förskola är viktiga både för orten och dess omland och för att Lillkyrka ska vara en attraktiv ort att bo och leva på. I skolan finns ett skolbibliotek och här bedrivs även kulturskolans verksamhet. På orten saknas folkbibliotek, men biblioteksbussen stannar i Lillkyrka enligt regelbunden tidtabell. I framtiden kan möjligheten att omvandla skolbiblioteket till folkbibliotek bli aktuell.

Generellt finns ett aktivt föreningsliv i tätorten och omlandet vilket skapar mötesplatser för barn och ungdomar, främst kring fotbollsplanerna. I idrottshallen, Lillkyrkahallen, anordnas med jämna mellanrum en föreningsdriven fritidsgård för de unga i tätorten och omlandet.

Lillkyrka tätort ligger inom kommunalt verksamhetsområde för vatten, spillvatten och dagvatten. Kapaciteten för vatten- och avloppsnätet är modellerad för dagens invånarantal och behöver inte byggas ut eller till om ingen större befolkningstillväxt sker i orten. Med anledning av flertalet lågpunkter i tätorten har en möjlig större yta för dagvattenhantering pekats ut i kartan på nästa sida.

Foto: Enköpings kommun

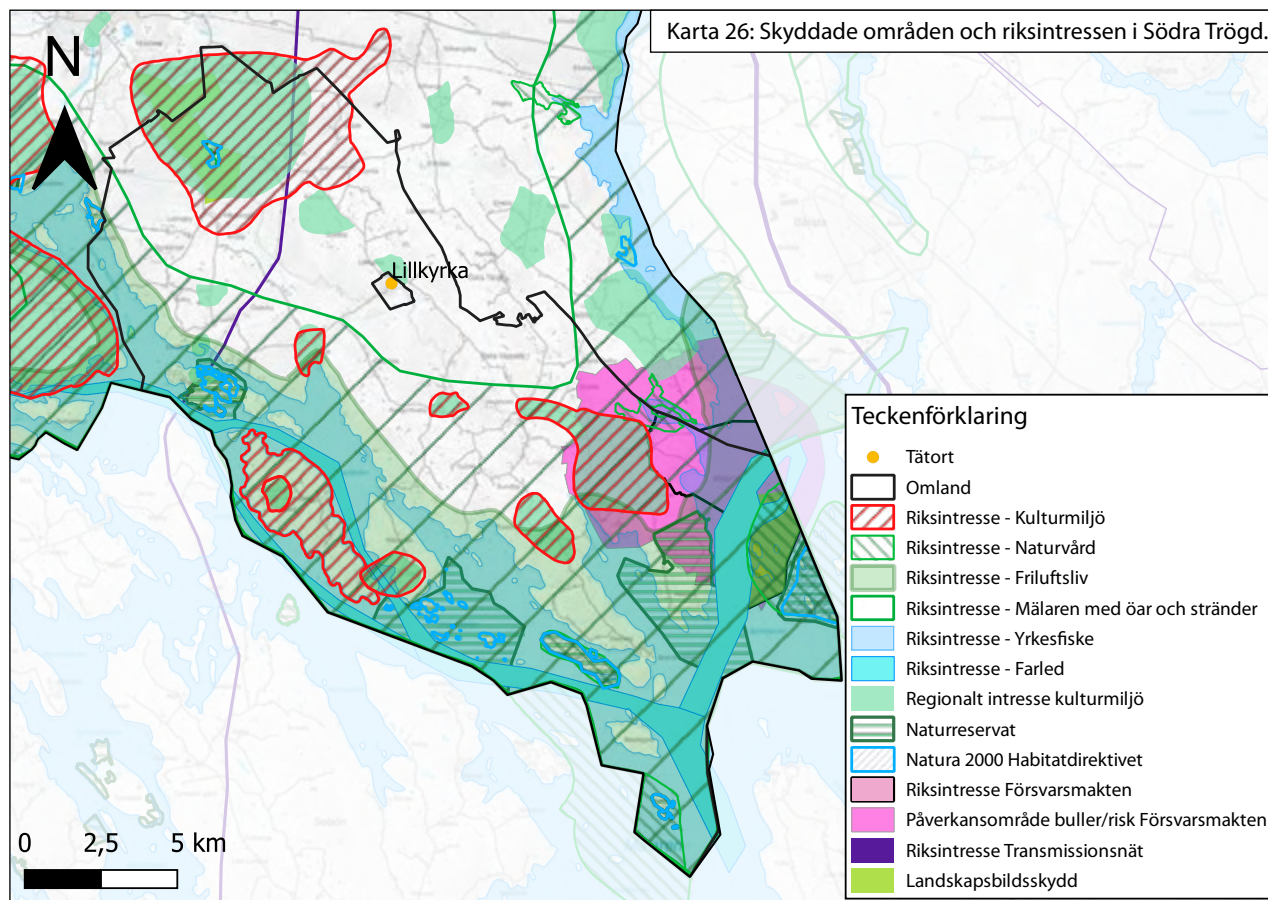

Dagvatten

Dagvatten från tätorten mynnar direkt eller via ett mindre jordbruksdike, ut till Blackfjärdskanalen som uppnår måttlig ekologisk status. Ingen rening eller fördröjning av dagvattnet finns idag. Ett markavvattningsföretag är direkt berört av tillrinnande dagvatten. För att nå en långsiktig dagvattenhantering behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. I kartan ovan finns ett större område markerat som möjlig yta för dagvattenhantering och utifrån det området rinner vattnet vidare åt tre håll inom tätorten. Det markerade området skulle därför ha betydelse för dagvattenhanteringen inom tätorten. Andra alternativ är att anlägga en våtmark precis norr om tätorten i ett särskilt låglänt område, eller i ortens södra delar där ytterligare ett låglänt område finns (se mörblå färg i kartorna ovan).

Risker för människans hälsa och miljö

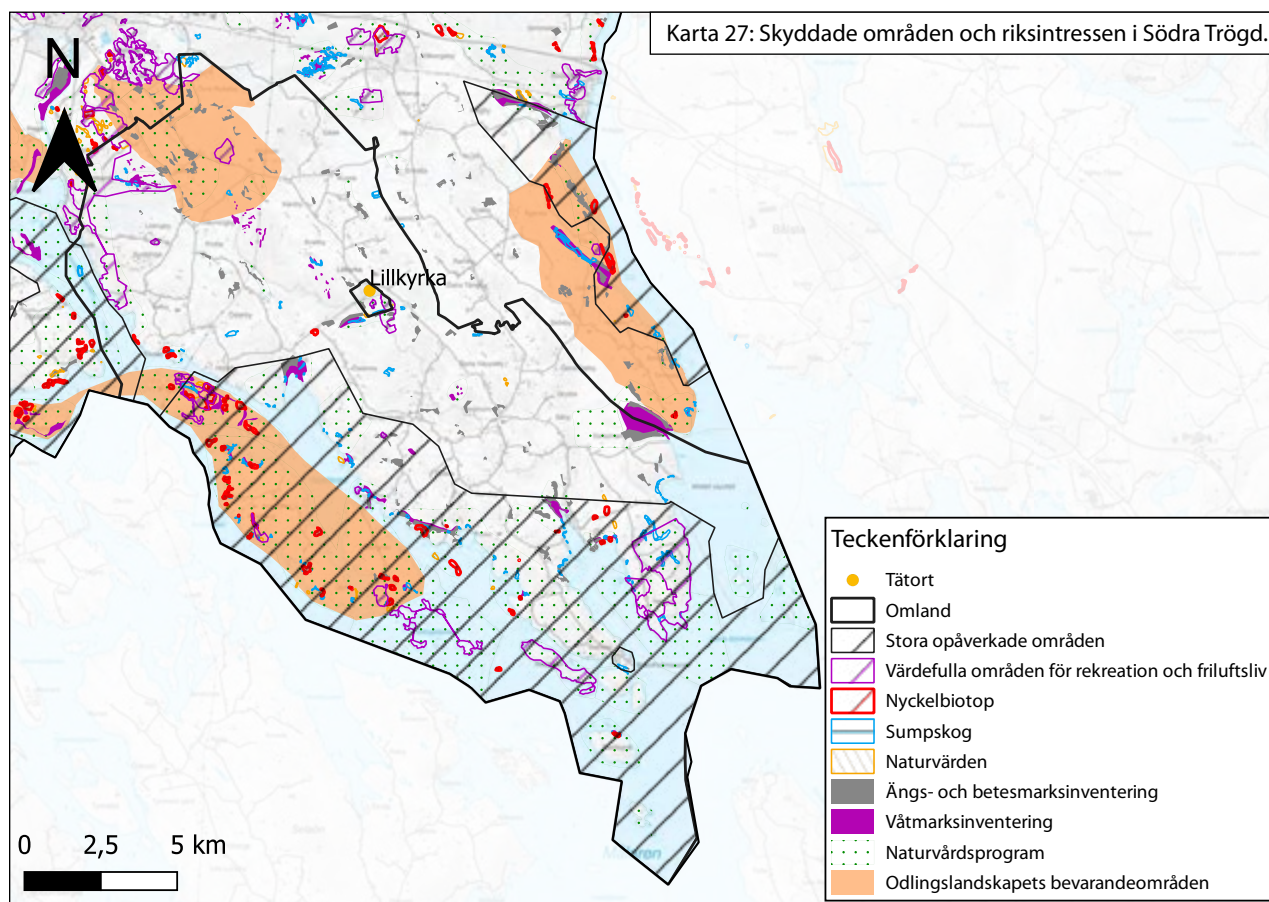
I och runt Lillkyrka tätort finns ett antal risker som behöver beaktas i tidigt skede i planeringen. Fördjupande beskrivningar om olika risker finns i Del 3: Miljö- och hälsorisker, sida 162. Främst handlar det om identifierade lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas men även områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark, främst från historisk markanvändning. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov.

Skyddade områden och hänsynsområden

Landskapet i södra Trögd utgörs av långsträckta odlingsmarker avgränsade av skogsklädda moränstråk. Mälaren ligger nära. I bygden finns flera områden av riksintresse för kulturmiljövård däribland området kring Boglösa med en av landets rikaste fornlämningsmiljöer från bronsåldern med mängder av hällristningar. Flera av hällristningarna är publikt tillgängliggjorda med skyltar och markerade stigar. Mängden hällristningar gör området, tillsammans med Grönsö slott, till en av bygdens mest unika sevärdheter ur ett regionalt och nationellt perspektiv. Närheten till Mälarens milda klimat påverkar vegetationsperioden för såväl jordbruket som förutsättningen för arter som gynnas av det mälarnära milda klimatet, däribland ädellövträd och artmångfald knuten till dessa. Runt Ekholmen och söderut mot Härjarö finns en koncentration av värdefulla torrängar och av viktiga arter kopplade till olika ekosystemtjänster i jordbrukslandskapet.

I omlandet finns sju naturreservat varav flera är Natura 2000-områden, flertalet vid Mälaren. Härjarö naturreservat är ett välbesökt friluftsområde med badplatser, vandringsleden Upplandsleden och flera grillplatser längs stränderna till Norra Björkfjärden. Runt Härjarö finns koncentrationer av värdefull åsbarrskog. Flera av naturreservaten utgörs av öar varav ett par nästan skärgårdslika samlingar av öar. Där finns höga naturvärden och rekreativa värden som strandhugg för den båtburne eller långfärdsskridskoåkaren. I Hemsta naturreservat bevaras ett äldre kulturlandskap, ett naturbetslandskap med rik artmångfald och de unikt figurrika hällristningarna vid Hemstahällen. Flera områden med naturvårds- eller friluftslivsbetydelse är beskrivna i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram liksom i ängs- och betesmarksinventeringen.

I och runt Lillkyrka tätort finns ett varierat landskap som ger förutsättningar för rik biologisk mångfald och friluftsupplevelser i tätortsnära natur. Upplandsleden passerar Lillkyrka på sträckan Bredsand – Härjarö. Nära tätorten liksom på flera platser i omlandet finns hagmarker, äldre övergivna eller aktivt brukade naturbetesmarker viktiga för hävdgynnade arter. För att främja naturbetesmarkernas värden finns möjlighet till restaureringsstöd och ersättning för skötsel av markerna. Utspritt i kulturlandskapet växer ädellövträd och ibland utgör alléer med ädellövträd ekologiska spridningsvägar för en del arter. Områden med ädellövskog och hotade ansvarsarter knutna till olika ädellövträdsarter finns främst på flera av de Mälaröar som är naturreservat och där förekomsten av äldre träd och död ved är riklig.

I Mälaren och kring mälarstränderna finns miljöer viktiga för ett flertal arter vilka värnas genom exempelvis att strandskyddet upprätthålls. Utöver föreslagna förändring i tätorten samt tre områden som kan utvecklas i strandnära läge, läs mer från sida 110, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen. Mer att läsa om ekologiska värden och samband återfinns i del 3, sida 140. De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd, sida 182. I båda dessa kapitel finns särskilda planeringsprinciper.

Skolsta tätort

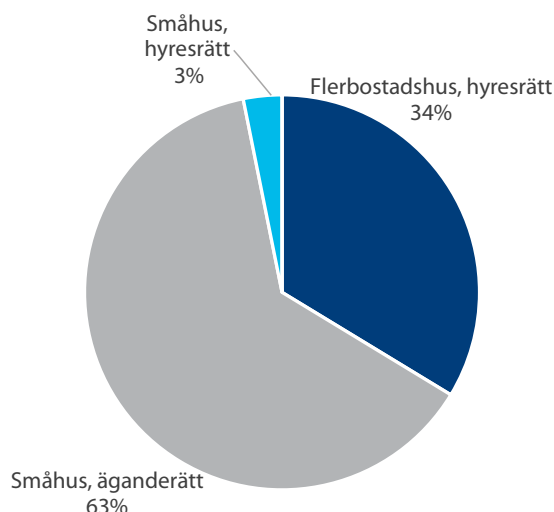
Skolsta är ett litet samhälle i Grillby omland, beläget längs riksväg 55 mellan Enköping och Örsundsbro. Skolsta hör till kommunens mindre tätorter. De goda kommunikationerna gör det möjligt att bo i Skolsta och pendla till arbete på andra orter. År 2024 bodde cirka 250 personer i samhället och befolkningsutvecklingen under kommande årtionde väntas vara marginell.

Utvecklingsmöjligheter och behov

Komplettera med fler bostäder

Skolsta tätort har vuxit fram genom åren, främst på grund av sitt kollektivtrafiknära läge och skolan. I tätorten finns cirka 100 bostäder (år 2024). Det finns fortfarande planberedskap i tätorten för ett fåtal villor, ungefär sex stycken, som ger möjlighet till viss befolkningstillväxt under några år framöver. Mindre kompletteringar kan prövas om det handlar om förtätning i befintlig struktur. Det finns en efterfrågan på radhus och mindre flerbostadshus exempelvis för äldre som vill bo kvar på orten men i mindre bostad. Om verksamhetsområdet i södra delen av samhället flyttas i framtiden kan området istället bebyggas med bland annat bostäder.

Figur 8: Bostadstyper i Skolsta tätort

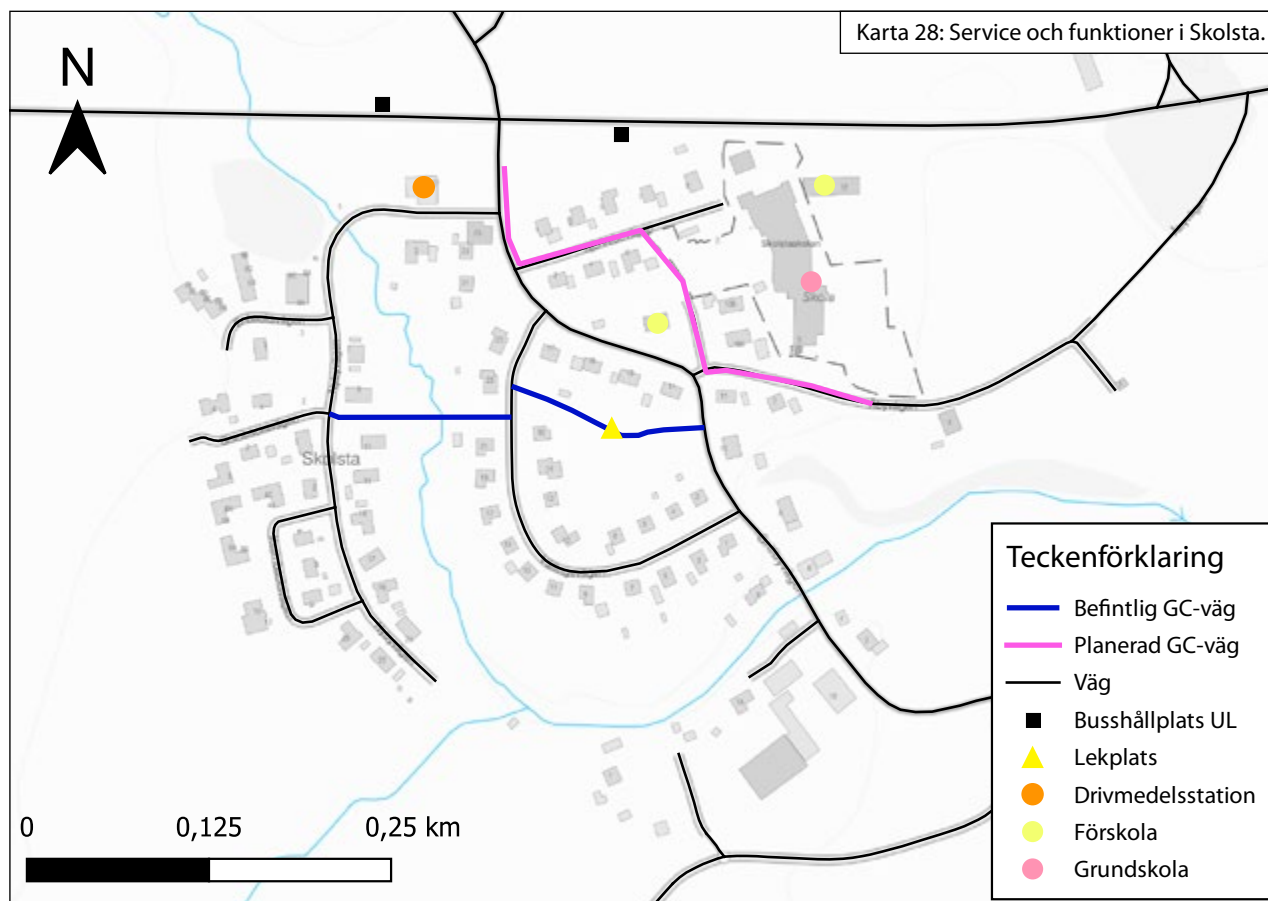
Trots Skolstas starka befolkningsutveckling de senaste åren har orten begränsade utbyggnadsmöjligheter då den är omsluten av jordbruksmark och har rikligt med fornlämningar i form av bland annat gravfält. Den jordbruksmark som tas i anspråk föreslås för att utöka skola och förskola och är sedan tidigare planlagd för allmänt ändamål, det vill säga för exempelvis skolverksamhet.

Utbyggnation av skolan och ny förskola

Förskolan förväntas nå full kapacitet med de planerade bostäder i tätorten och tillkommande bebyggelse på omkringliggande landsbygd. En ny förskola planeras för att både ersätta befintlig förskolekapacitet och tillgodose det tillkommande behovet. Skolan ges möjlighet att byggas ut på befintlig tomt eftersom behovet av skolplatser också förväntas öka när omgivande områden som Ekolsund växer.

Skapa fler mötesplatser

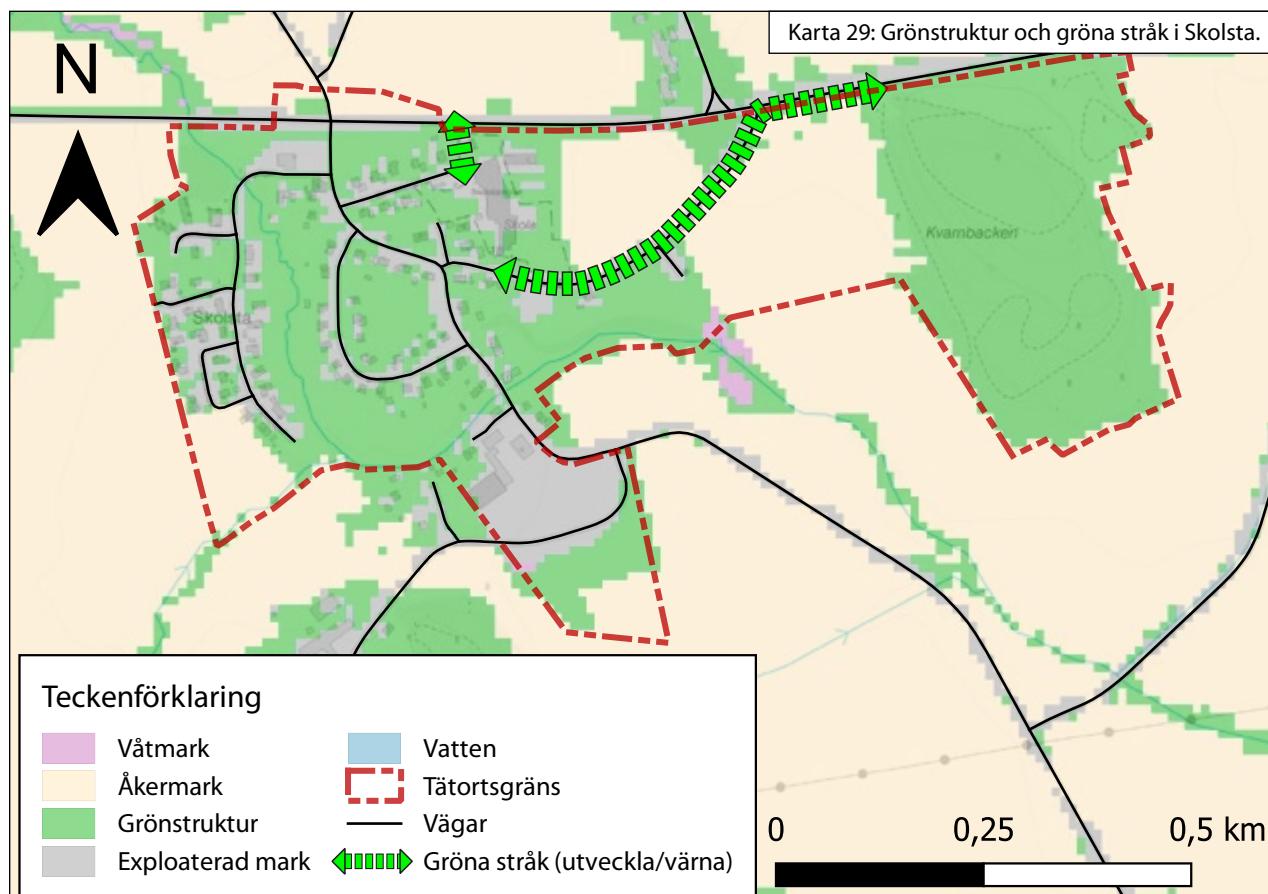
Runt Skolsta finns många olika föreningslokaler som utgör viktiga mötesplatser. Centralt i orten ligger Skolstas enda park. Här finns också en lekplats av typen områdeslekplats för mindre barn. Lekplatsen täcker hela ortens behov av nära lekmiljö. Här kan en näridrottsplats anläggas för att skapa mötesplatser för fler målgrupper. En utbyggnad av skolan skulle kunna bidra med fler lokaler som också kan användas för olika typer av kvällsaktiviteter.

Förbättra trafiksäkerheten och stärka pendlingsmöjligheter

Riksväg 55 skapar en barriär mot omland och grönområden norrut och en osäker trafiksituation när vägen måste korsas, särskilt för ortens barn och unga. Trafikverket arbetar med att bygga om väg 55 mellan Enköping och Litslena till en mötesfri väg, med en ny passage för oskyddade trafikanter vid Skolsta. Ombyggnationen av väg 55 innebär också att Skolsta kommer att bli en viktig bytespunkt. Skolsta trafikeras av bussar på sträckorna Enköping-Uppsala och Enköping-Bålsta. I anslutning till hållplatsläget norr om vägen kommer det tillkomma en pendlarparkering. På sikt förväntas expressbussarna mellan Enköping och Uppsala att stanna i Skolsta.

Trafikverket planerar också att anlägga gång- och cykelbana längs sträckan Enköping-Litslena så att det blir möjligt att cykla Skolsta-Enköping och på sikt även Skolsta-Uppsala. Möjligheten att cykla mellan Skolsta och Grillby har länge efterfrågats av boende. En cykelväg bidrar till bättre kollektivtrafiksförbindelser för boende även i Grillby och ökad tillgänglighet till service för boende i Skolsta. Region Uppsala och kommunen genomför en utredning för att se över cykelbarheten mellan dessa två orter. Det är också önskvärt att koppla samman gång- och cykelvägnätet inom orten, bland annat så att barnen kan gå och cykla säkert till skolan. Trafikverket har väghållaransvar för Grillbyvägen som går genom Skolsta. I samband med byggnationen av den nya förskolan kommer en gång- och cykelväg att byggas från riksväg 55 till förskolan. Det går även en del tunga transporter genom tätorten. En framtida omlokalisering av verksamhetsområdet till annan mark skulle förbättra trafiksäkerheten inom tätorten.

Grönstruktur, vatten och rekreation

Med sitt läge mitt i slättlandskapet har Skolsta relativt liten tillgång till natur- eller grönområden. Det är därför extra viktigt att värna de gröna områden som ligger i anslutning till tätorten, exempelvis Kvarnbacken i öster. Ortens grönstruktur består i huvudsak av ett centralt mindre grönområde med lekplats och ån, Fiskviks kanal, och dess kringliggande grönstruktur. Kanalens slingrande lopp genom landskapet avspeglar sig tydligt i tätortens gatustruktur och bebyggelsemönster. I öster, längs med väg 55, finns två moränbackar. Den östligaste och största av moränbackarna – Kvarnbacken – utgör betesmark och har flera fornlämningar. Kvarnbacken är också en viktig målpunkt för rekreation och för utomhuspedagogik i skola och förskola. Skolsta backe, söder om orten, har värden som spridningskorridor för biologisk mångfald.

Endast en del av årummet är tryggad som naturmark genom kommunalt huvudmannaskap i nuvarande detalj- och byggnadsplaner, men området har en stor potential att utvecklas till en sammanhängande grönstruktur i framtiden Skolsta. Ytorna runt kanalen utgör också svämplan där vattendraget då och då kan svämma över vid höga flöden. Marken är inte stabil nära den slingrande bäcken och ska inte bebyggas, utan istället kan det grönbå stråket längs kanalen förstärkas för rekreativa ändamål. För att långsiktigt säkerställa en sammanhängande grönstruktur genom Skolsta pekas hela området kring Fiskviks kanal ut som grönområde i markanvändningskartan. Så även ett område S3 (se karta 30) som idag är planlagd som en del av ett större område för åkeriverksamhet, kontor och småindustri och som påverkar åns framkomlighet. För att tillvarata den grönstruktur som finns runt Skolsta är det även angeläget att bibehålla och förstärka en koppling mellan Skolsta, årummet och Kvarnbacken i öster.

Längs Åbyvägen finns möjlighet att utveckla ett grönt stråk i samband med att den nya förskolan byggs. Även kopplingen mellan busshållplatsen vid riksväg 55 och ortens mer centrala delar kan utvecklas som ett grönt rörelsestråk. Kopplingen till Kvarnbacken är viktig och behöver bevaras.

Utvecklingsområden i Skolsta

S1 – detaljplanelagd ny förskoletomt

Område S1 är cirka 1,5 hektar stort och ägs av kommunen.

I området ska en ny förskola byggas för att ersätta Skolsta förskola som idag är samlokaliserad med Skolstaskolan. En detaljplan finns framtagen för området. Den nya förskolan har plats för 120 barn, vilket innebär en kapacitetsökning jämfört med dagens förskola.

Område S1 och S2 kan kopplas till kollektivtrafik oberoende av att behöva bygga gång- och cykelväg längs väg 539. Länsvägen är smal och tomterna ligger mer eller mindre dikt an vägen. Åtgärder skulle behöva tillkomma för att höja trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter.

På ytan finns idag en parkeringsplats samt några mindre byggnader i områdets västra del. Det redan ianspråktaga området sammanfaller med aktsamhetsområde för skred. Resten av området utgörs av naturmark där de södra delarna är lågt liggande i landskapet. Här finns risk för översvämning i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd, och översvämning i Fiskviks kanal. Översvämningsrisker behöver beaktas vid exploatering. De nya lokalerna för förskolan behöver därför anpassas till topografin med extra noggrannhet. Nuvarande detaljplan har avsatt de södra delarna av området som naturområde vilket också utgöra en vattenbuffrande funktion.

Området angränsar mot den fastighet där Skolsta avloppsreningsverk tidigare låg. Idag finns en pumpstation på platsen.

S2 - markreservområde för skola

Området är cirka 1,3 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Område S2 är planlagt för allmänt ändamål. Barnantalet på landsbygden runt Skolsta förväntas öka, och därmed ska Skolstaskolan ha möjlighet att byggas ut om behov uppstår.

Området består av jordbruksmark som en del i ett större skifte. Jordbruksmarken är fragmenterad av olika vägar som skapar barriärer i åkerlandskapet. Området ligger dessutom inom riksintresse för kulturmiljö även om ytan inte tangerar riksintressets mest värdefulla områden. Området är det bästa läget för en framtida utveckling av skolan. Alternativ mark saknas. Övrig intilliggande mark är bebyggd med bostadshus eller består av jordbruksmark.

En utbyggnad av område S2 innebär att tätorten får växa med årsringar, att teknisk försörjning underlättas och att det finns goda möjligheter att angöra området samt närhet till skogsområdet Kvarnbacken för utomhuspedagogik inom skola och förskola.

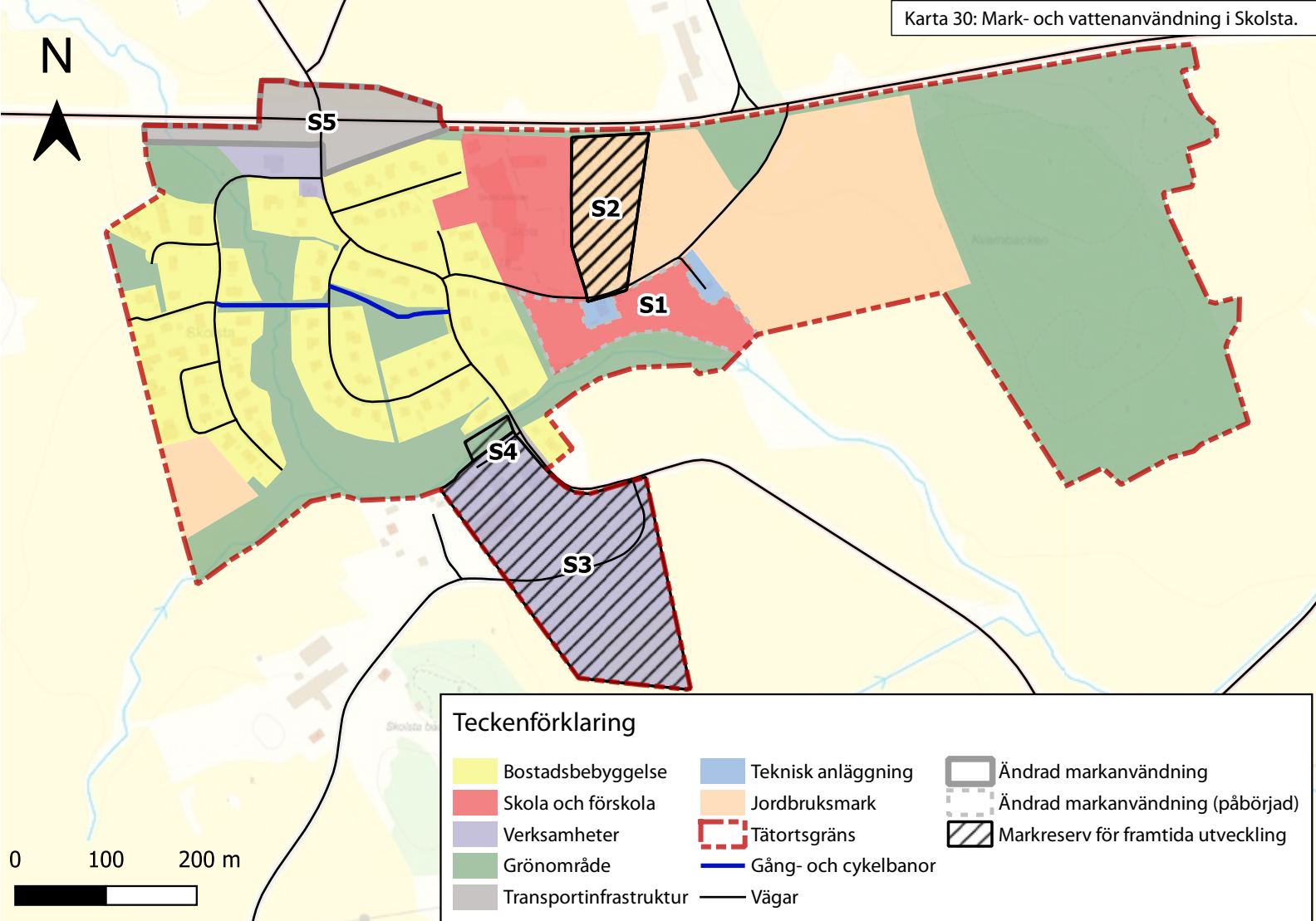
Det finns vissa risker som behöver hanteras när området exploateras. Området är exempelvis låglänt beläget och här finns risk för lokala översvämningar i samband med skyfall. Dessa risker behöver beaktas och åtgärder vidtas för att minska riskerna. Anpassningar av byggnader och angöringsvägar blir viktiga som riskreducerande åtgärd. Hänsyn behöver också tas till aktsamhetsområde för skred i områdets västra del. Aktsamhetsområdet sammanfaller dock inte med lågpunkter som riskerar att översvämmas. Området är även beläget inom riskhanteringsområde för väg 55 som är en rekommenderad väg för transporter av farligt gods. Även här behöver byggnader anpassas för att säkerställa att placeringen i förhållande till vägen inte utsätter människor för oacceptabla risker i samband med olycka. Inom 30 meter från väggkant kan inga skolbyggnader uppföras. En mer omfattande riskbedömning behöver göras i samband med exploatering. Även bullerfrågorna behöver beaktas vid planläggning av området.

S3 – markreserv för omvandling till bostäder och handel

Området är cirka 4,2 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare. Det är planlagt för industriändamål.

Här är det möjligt med omvandling till funktionsblandad bebyggelse. Det innebär att fastighetsägaren har möjlighet att använda marken för andra ändamål än idag efter att en ny detaljplan tagits fram. Område S3 utgörs idag av ett verksamhetsområde med tunga transporter och här finns ett åkeri med drygt hundra års historik i bygden. Utgångspunkt i samhällsplaneringen är att sådana verksamheter i första hand ska förläggas i direkt närhet till de större transportstråken och nya verksamhetsområden har därför föreslagits i både Örsundsbro och Grillby.

Om nuvarande verksamhet i framtiden flyttas så kan därför detta område istället bebyggas med bland annat bostäder. Vid utveckling av området behöver olika samhällsfunktioner säkerställas och marken undersökas för eventuell efterbehandling av förorenad mark.

Kartan visar utvecklingsområden i tätorten. Dessa är markerade med bokstav + siffra. Då översiktsplanens kartor är översiktliga, är avgränsningar för ytor och dragna linjer uppskattade. Mer information om kartans kategorier finns att läsa i inledningen till Del 2.

S4 – säkerställa grönstruktur

Området är cirka 0,1 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare. Det är planlagt för industriändamål med en stor andel mark som inte får bebyggas.

Idag är området en del av det verksamhetsområde som utgör område S3. Vid omvandling av ytan till funktionsblandad bebyggelse kan området S4 utgöras av grönstruktur för att binda ihop det grönstråk som går genom orten. På så vis kan området kring Fiskviks kanal värnas och grönstråket få en mer sammanhållen karaktär med rekreativa fördelar och utökad spridningskorridor för djur och växter.

S5 – pendlarparkering och säkrare vägskorsning

Området är cirka 1,5 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare och kommunen. Det är planlagt för vägområde och skyddsplantering.

Område S5 ska användas för utveckling av en framtida pendlarparkering och en säkrare vägskorsning. Många som bor i Skolsta med omland pendlar till Uppsala, Enköping eller Bålsta för arbete eller studier.

I dagsläget är Litslena kyrka en viktig knutpunkt där många parkerar för att fortsätta sin resa med buss. För att förbättra möjligheterna att åka kollektivt särskilt för landsbygdens befolkning behöver en pendlarparkering tillskapas även i Skolsta, intill busshållplatsen vid väg 55. Projektet drivs av Trafikverket i samband med ombyggnation av korsningen på väg 55.

På riksväg 55 transporteras farligt gods. Trafikverkets skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd gäller. En grön korridor mot väg 55 skulle kunna bidra till gestaltningen av platsen och utgöra en grön buffert mellan vägbana och parkeringsområde.

Området har lågt liggande punkter med viss risk för översvämning i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Det finns ett flertal olika lösningar för att fördröja och rena dagvatten från parkeringsytor. Anläggningen anpassas så att riskerna med översvämningar minskar och dagvattnet kan renas inom området. Detta kan möjligen kombineras med bullerreducerande åtgärder och mer grönska inom området. Utformningen av område S5 regleras av Trafikverkets vägplan för riksväg 55.

Planeringsförutsättningar

Länk:

Ortsanalys för Skolsta
Enköpings kommun

Kommunen är en stor arbetsgivare i Skolsta tätort genom skolan och förskolan. I övrigt finns ett antal företag, bland annat åkeriet i södra delen av orten. Flera av företagen i bygden verkar inom besöksnäringen. En viktig del i att utveckla företagandet är därför att utveckla besöksnäringen på bygden. Besöksnäringen skapar också förutsättningar för en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen.

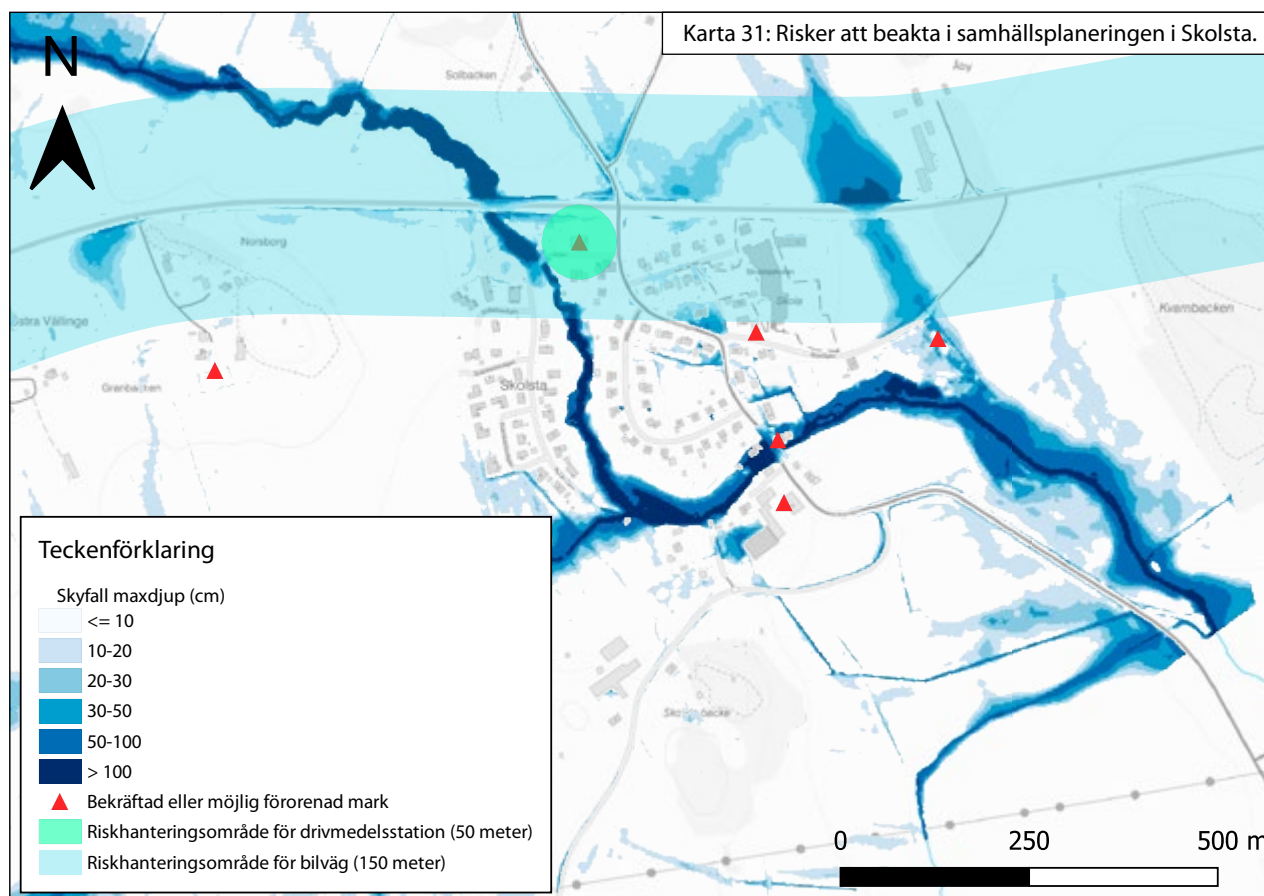
I Skolsta finns det få naturliga platser att mötas på. Det finns exempelvis ingen tydlig centrumkärna. Det är framförallt barn och ungdomar som inte är aktiva inom någon sport som saknar platser att träffas på. Bygdegårdarna i omgivningen anordnar olika aktiviteter. I skolans lokaler kan olika aktiviteter samlokaliseras för att utöka antalet mötesplatser. Skolstaskolan är en av bygdens viktigaste mötesplatser. Ett sätt att säkerställa utbud av aktiviteter för barn och unga är att kulturskolans verksamhet fortsatt får ta plats i grundskolans lokaler. I nuläget finns inget folkbibliotek i orten, men biblioteksbussen kommer till orten enligt regelbunden tidtabell.

Skyddade områden och hänsynsområden

Hela Skolsta tätort omfattas av riksintresse för kulturmiljö vilket påverkar ortens möjligheter att utvecklas. Bygden innehåller en av länets viktigaste fornlämningsmiljöer, med många spår från bosättningar allt sedan landet steg upp ur havet. Hela Skolstaområdet omfattas även av odlingslandskapets bevarandeområden som innebär att landskapet har särskilt intressanta kultur- och naturvärden. I närheten av tätorten finns också vissa särskild värdefulla livsmiljöer inom olika naturtyper. Merparten av marken runt tätorten är jordbruksmark vilket påverkar ortens möjlighet till utveckling.

Risker för människans hälsa eller miljö

I och runt tätorten finns ett antal risker som behöver beaktas i tidigt skede i planeringen. Dessa beskrivs under respektive område som föreslås för utveckling. Inom tätorten finns exempelvis ett antal lågpunkter som riskerar att översvämmas i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Området runt Fiskviks kanal utgör delvis svämplan vid höga flöden. Svämplanet och området närmast kanalen har också viss risk för skred och här behöver särskild aktsamhet råda. Det saknas en fullständigt täckande skyfallsmodellering för hela omlandet i dagsläget.

Norra delen av Skolsta ligger i direkt närhet till väg 55 som är transportled för farligt gods. För att säkerställa att transporter inte utsätter människor eller miljö för oacceptabla risker tillämpas skyddsavstånd. I ortens norra del finns även en drivmedelsstation som även den omfattas av skyddsavstånd vid nya exploateringar. En del tung trafik går genom tätorten. En alternativ lokalisering för berörd verksamhet skulle kunna minska de tunga transporter.

På grund av historisk markanvändning och tidigare verksamheter finns ett antal förorenade områden inom tätorten. Inget av dessa sammanfaller med utvecklingsområden. I en framtida omvandling av område S3 behöver riskerna beaktas och efterbehandling kan bli nödvändig för att gå vidare med planeringen. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov. Fördjupande beskrivningar om olika risker och tillhörande planeringsprinciper finns i Del 3, sida 162.

Örsundsbro med omland

Örsundsbro har nära till det mesta; service, arbete, natur och friluftsliv. Här finns god tillgång till offentlig service och ett aktivt föreningsliv. Orten är vackert beläget vid Örsundaån bland öppna jordbrukslandskap och högre belägna betes- och skogsmarker. Örsundsbro har ett strategiskt läge i regionen med goda kommunikationsmöjligheter mot Enköping, Uppsala och Stockholm. En hög andel invånare arbetspendlar över kommungränsen.

Örsundsbro har goda förutsättningar för fortsatt bostadsbyggande och en växande befolkning. År 2024 bodde cirka 2000 personer i samhället och ungefär 2800 i omlandet. Tätorten väntas växa med ungefär 110 invånare fram till 2033 och omlandet med ungefär 100 personer. Översiktsplanens utvecklingsområden möjliggör för ytterligare befolkningsökning.

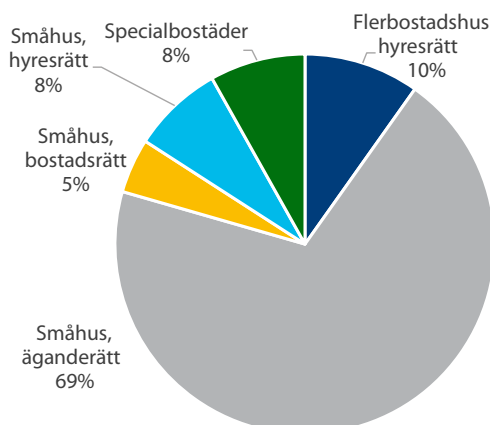
Utvecklingsmöjligheter och behov

Fler och varierade bostäder

Örsundsbro är en av de största tätorterna i kommunen. År 2024 fanns cirka 810 bostäder i tätorten och cirka 1100 i omlandet.

Under senare år har nya bostadshus uppförts i en takt som bedöms kunna fortsätta om de ekonomiska förutsättningarna stabiliseras. Totalt möjliggör översiktsplanen för cirka 290 nya bostäder förutom 30 redan planagda, men ej byggda bostäder. Det innebär ett totalt tillskott om 320 nya bostäder i Örsundsbro fram till år 2040. Bebyggelsen kompletteras genom förtätning eller omvandling i de centrala delarna av samhället och genom nya bebyggelseområden i utpekade områden. Örsundsbro's bebyggelse är geografiskt utsträckt och det är önskvärt med nya bostäder i närhet till ortens centrum för att förstärka samband mellan bostäder, service, arbetsplatser, skola och förskola.

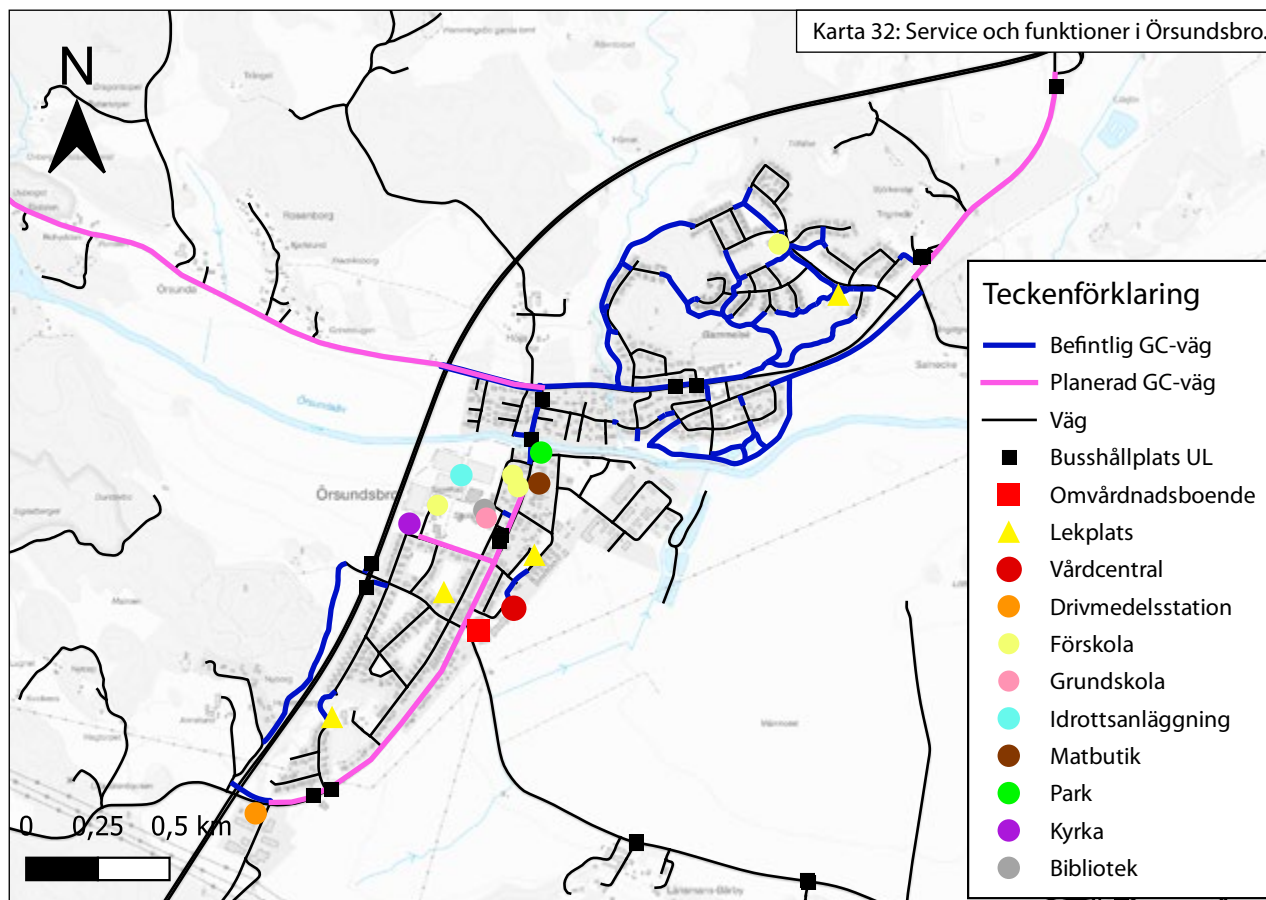
Figur 9: Bostadstyper i Örsundsbro tätort.

Den uppodlade jordbruksmarken runt Örsundsbro är till största del brukningsvärd. Detta innebär att all fortsatt exploatering som sker på jordbruksmark sker på högproduktiv sådan. Det är också ett argument till varför Örsundsbro i första hand förtätas inom den befintliga strukturen. Medborgardialoger visar att det finns ett behov av en ökad variation i bostadstyper inom tätorten för att passa olika grupper i samhället oavsett ålder. Ett tillskott av mindre lägenheter skulle exempelvis vara ett bra komplement av bostadsbeståndet.

Utökad förskola och skola

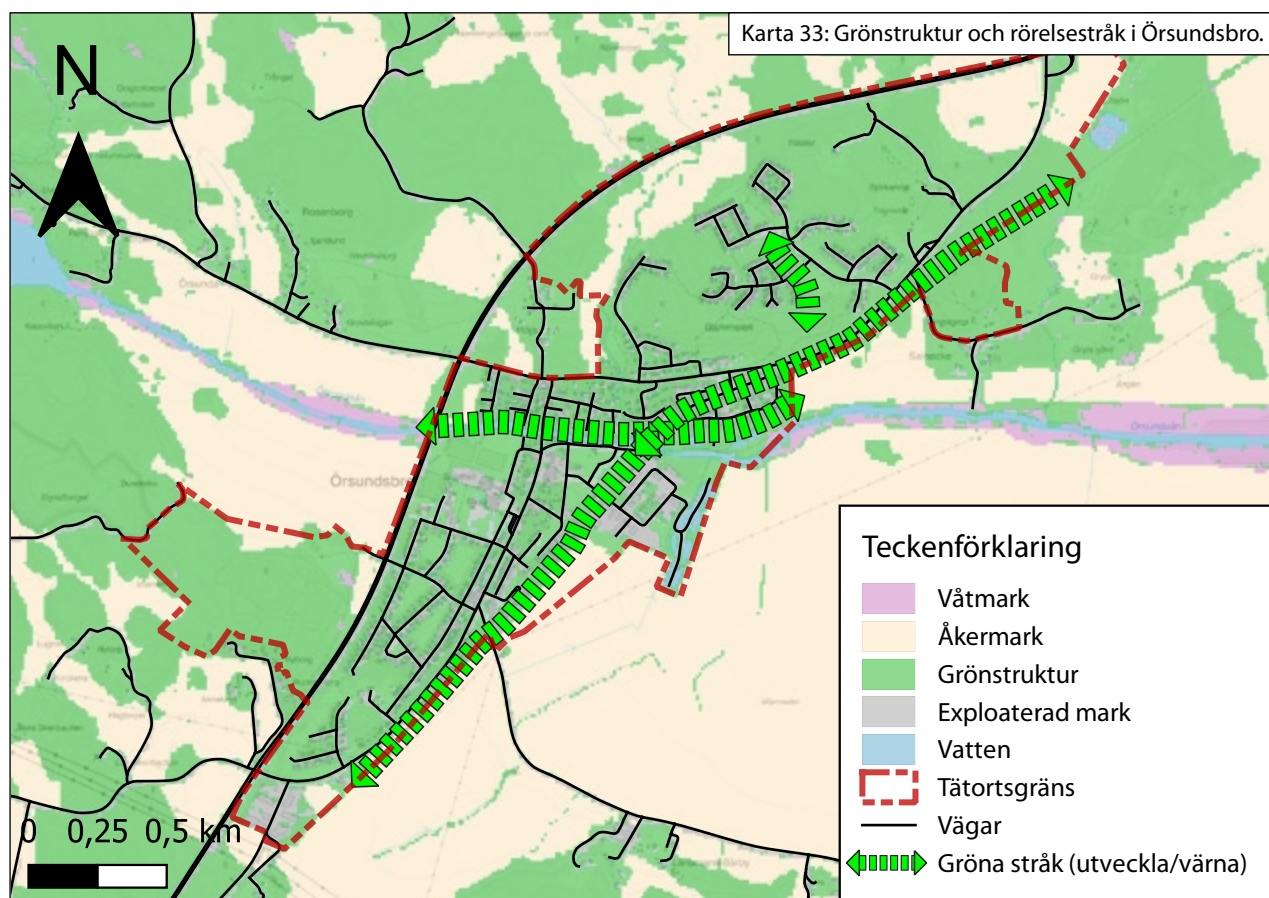
Det kan i framtiden behövas fler platser i förskola för att kunna ta emot ett växande barnantal. Salnecke förskola ges därför möjlighet att byggas ut. I framtiden kan det även finnas behov att bygga ut Örsundsbro skolan utöver den nu pågående utbyggnationen. Det bedöms finnas plats för en andra utbyggnation inom dagens skoltomt.

Säkerställa utbud av mötesplatser

Det är viktigt att ytor för spontanidrott, friluftsliv och rekreation samt anläggningar för föreningslivet utvecklas i samma takt som samhället växer och att föreningslivet fortsatt får goda förutsättningar för att bedriva sin verksamhet. Idrottshallen, motionsspåret, Åvallen, Liontorget och Alstabadet utgör viktiga mötesplatser och rekreationsytor för olika åldrar och grupper. Det finns ett behov av att utveckla och utöka lekmiljöerna i tätorten, exempelvis genom att anlägga nya lekplatser.

Ett mer attraktivt och levande centrum kan skapas i tätorten, exempelvis vid torget, men det är beroende av insatser från det lokala näringslivet eller ideella initiativ. Biblioteket är en plats för kulturaktiviteter och samnyttjas idag med skolan. Även andra typer av kulturutbud erbjuds i skolans lokaler. Ett sätt att säkerställa utbudet för barn och unga är att låta kulturen fortsatt få ta plats i skolans lokaler. Fler mötesplatser kan tillkomma genom exempelvis område Ö5 och Ö6, se karta 34.

Grönstruktur, vatten och rekreation

Örsundsbro ligger i ett sprickdalslandskap bestående av bördig jordbruksmark omgiven av löv- och barrskog. Orten har generellt god tillgång till natur- och grönområden. I såväl ortens norra som södra delar finns sammanhängande grönstruktur. Genom tätorten rinner Örsundaån med en typisk åvegetation vilket är en biologiskt värdefull miljö. Ån är även en viktig tillgång för Örsundsbrobor och längs dess norra strand finns en sammanhängande sträcka av i huvudsak planlagd parkmark, som till största del ägs av kommunen. Här finns det stor potential att på sikt utveckla Örsundsbro centrala grönstruktur och länka samman årummet med intilliggande och omgivande natur- och grönområden. Även den gamla banvallen som till stora delar finns bevarad och sträcker sig genom orten från norr till söder, har potential att på sikt utvecklas till ett grönt rekreativt stråk. En gångbro över ån skulle knyta ihop rörelsestråk på vardera sida av ån och skapa mervärde för invånarna.

Väster om Örsundsbro, på andra sidan väg 55, finns dels naturområden, med exempelvis Signalbergets naturreservat och Uvbergets naturreservat. Uvberget är ett naturreservat på och kring ett utsiktsberg. I nordöstra Örsundsbro finns Salneckes ekbacke. Naturreservatet Hagalund är beläget norr om Örsundsbro tätort, på gränsen till Uppsala kommun. Väster om riksväg 55, på den södra sidan av ån, finns även elljusspår. Vid spåret finns en gräsplan, pulkabacke och två grillplatser. Alstasjöns badplats väster om orten används för olika aktiviteter året om. Här finns omklädningsrum, toaletter och bryggor vid badplatsen. I framtiden skulle ytterligare service så som caféverksamhet och uppställningsplats för husbilar kunna bidra till besöksupplevelsen och besöksnäringen på platsen. Området runt badet är ett LIS-område, landsbygdsutveckling i strandnära läge, med syftet att förstärka för såväl rekreation och friluftsliv som lokalt näringsliv. Läs mer i Del 2, sida 110.

Trafiksäkerhet och möjlighet till cykling

Trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter inne i samhället behöver säkerställas och förbättras. Bron över Örsundaån och busshållplatsen i Salnecke är två exempel på platser att se över. Det finns även ett antal felande länkar inom det befintliga cykelvägsnätet som behöver ses över. För att få rådgivning över trafiksituationen längs med Enköpingsvägen som går igenom orten önskar kommunen ta över väghållarskapet från Trafikverket. I samband med ett eventuellt kommunalt övertagande av Enköpingsvägen kan även cykelbarheten längs med sträckan från södra infarten till Örsundsbro centrum ses över.

Riksväg 55 ska byggas om, och i samband med det kommer det att anläggas en cykelväg utmed sträckan Örsundsbro-Kvarnbolund (Uppsala). Cykelbarheten ska även ses över på sträckan från Örsundsbro:s södra infart till Litslena, som idag är utbyggd till mötesfri väg. Målbilden är att det byggs en cykelväg längs med merparten av sträckan.

En gång- och cykelväg till Alstabadet anses särskilt viktig för att barn och unga ska kunna ta sig till badplatsen på egen hand. Det pågår en dialog mellan kommunen och Trafikverket om hur vägen ska utformas och finansieras.

Bytespunkt för kollektivtrafik

Örsundsbro trafikeras av bussar mellan Enköping-Uppsala och Uppsala-Bålsta och centrum är redan idag en viktig bytespunkt. Kommunen och Region Uppsala avser att utveckla Örsundsbro till en nod för busstrafiken och då behöver hållplatsläget i centrum, utanför Örsundsbro skolan, ses över ur flera perspektiv. Närheten till skolan gör att många barn och unga rör sig i området vilket är en trafiksäkerhetsfråga som ska hanteras. Befintliga parkeringsmöjligheter för bil och cykel behöver även dessa ses över, liksom anslutande vägar för oskyddade trafikanter. Region Uppsala önskar även se över utformningen av platsen så att bussarna slipper köra av vägen för att nå hållplatslägena. En översyn av platsen kan innebära att mark som nuvarande hållplatsläge gör anspråk på, tillgängliggörs för andra användningsområden. I samband med en översyn av platsen kan även ytterligare bullerdämpande och luftförbättrande åtgärder genomföras genom att exempelvis integrera mer grönska på platsen.

Framtida järnväg

På 1970-talet upphörde rälsbussen att gå på järnvägen mellan Enköping och Uppsala och delar av banvallen revs. Under flera år har en ny järnväg, Arosbanan, diskuterats. Järnvägen skulle passera Enköping och Örsundsbro mellan Västerås och Uppsala. Ett tågstopp i Örsundsbro skulle innebära ökade pendlingsmöjligheter för boende på orten och dess omland samt på sikt bidra till ortens tillväxt. Det finns därför ett markreservat för järnväg direkt väster om tätorten.

Järnvägsreservatet är en preliminär bedömning av järnvägens placering och kommer att kunna bli mer precis allt eftersom utredningar kommer längre. Det är möjligt att söka förhandsbesked eller bygglov inom järnvägsreservatet men kommunen är generellt restriktiv till tillkommande bebyggelse inom reservatet då konsekvenserna av att bygga här kan bli stora för den enskilde den dagen järnvägen byggs. Målbilden är att en ny järnväg ska tilldelas statlig finansiering och byggas ut efter år 2040. Läs mer om Arosbanan på sida 107.

87

Utvecklingsområden i Örsundsbro

Ö1 - detaljplanlagt område för bostäder

Område 1 är cirka 1 hektar stort och ägs av kommunen.

Området är detaljplanerat och utgörs idag av åkermark. Ö1 planeras att bebyggas med cirka 30 hyresrätter.

Ö2 och Ö3 – bostadsbebyggelse

Områdena är ca 3,6 respektive 1,3 hektar stora och ägs av en privat fastighetsägare.

Områdena kan bebyggas med radhus och parhus och bedöms kunna inrymma totalt omkring 60 nya bostäder. Båda områden har fått positivt planbesked.

Båda områden ligger med närhet till riksintresse kulturmiljö Gryta, regionalt intresse för kulturmiljö om Örundadaåns mynning, riksintresse för Mälaren med sjöar och stränder som landskapsbildskydd för Örsundaåns mynning. Här finns även två byggnadsminnen. Genom anpassningar i detaljplanen kring placering, byggnadsmaterial och byggnadshöjd samt anpassningar till topografin i området kan de skyddsvärda områdena och objekten värnas.

Uppsalavägen innebär en barriär mellan den befintliga och framtida bebyggelsen. Trafiken på vägen ger upphov till buller som kan kräva bullerreducerande åtgärder inom det nya området. Det är även viktigt att goda och säkra kopplingar och passager för gång- och cykelvägsnätet säkras i tidigt planeringsskede. Här finns också goda kollektivtrafikförbindelser.

Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarksmiljöer och vattenmiljöer. Båda områden har exempelvis förekomst av Ullgrimmia. Exploatering av områdena kan därför behöva anpassas. Det kan finnas föroreningar i mark intill den gamla banvallen, och markundersökning krävs vid planläggning av områdena.

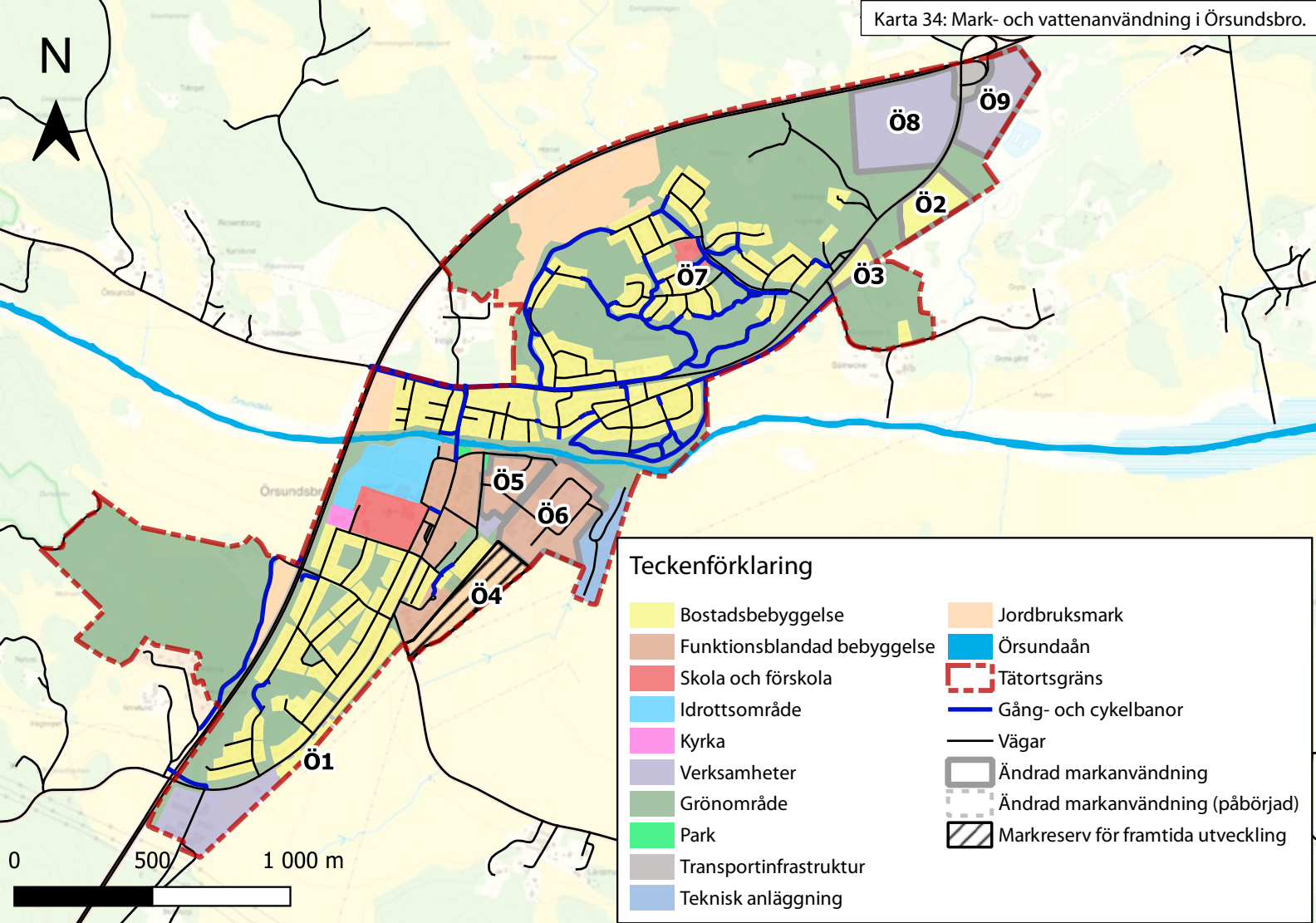
Ö4 - markreserv för bostäder efter år 2040

Området är cirka 5,2 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Området brukas idag genom aktivt jordbruk och föreslås som markreserv om fler bostäder behövs tillkomma på orten. Det innebär att fastighetsägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling. Det är troligt att behovet av fler bostäder uppstår först efter år 2040.

Vid utbyggnad av området kan behöva anlägga en angoringsväg till det nuvarande handelsområdet (Ö6). Det vore också önskvärt med en grön korridor, likt en skyddsplantering mot det annars öppna jordbrukslandskapet i öster. Anpassningar mot kraftledningen i områdets södra del krävs också, exempelvis med en utökat grönstruktur eller dagvattenyta. Det kan finnas föroreningar i marken intill den gamla banvallen och markundersökning krävs vid planläggning av området.

Då Örsundsbro är omslutet av åkermark finns det inte många alternativa placeringar för bostäder på annan marktyp. På platsen kan en närhet skapas mellan bostäder och arbetsplatser samtidigt som orten växer med årsringar utåt. Alternativa placeringar har studerats men avfärdats. Ett exempel är området norr om centrumkärnan som är en viktig yta för rekreation för invånarna och som livsmiljö för djur- och växtliv. När ortens norra delar växer genom område Ö2 och Ö3 ökar dessutom behovet av gröna ytor både för invånare och för djur- samt växtlivet inom tätorten, varför de mer sammanhängande grönområdena bör värnas. Ett annat område som studerats men avfärdats som alterantiv är ett hagmarks- och naturområde nära väg 55. Närheten till vägen med riskhanteringsavstånd och buller gör att området anses olämpligt att bebygga.

Kartan visar utvecklingsområden i tätorten. Dessa är markerade med bokstav + siffra. Då översiktsplanens kartor är översiktliga, är avgränsningar för ytor och dragna linjer uppskattade. Mer information om kartans kategorier finns att läsa i inledningen till Del 2.

Ö5 och Ö6– bostäder och möjlighet för lokalt näringsliv

Område Ö5 är cirka 2,7 hektar stort och ägs främst av en privat fastighetsägare men även till viss del av kommunen. Område Ö5 är till största del obebyggt idag. Här föreslås en utveckling med ca 140 bostäder i flerbostadshus, stadsradhus eller liknande. Byggnaderna kan bebyggas med en sådan höjd att den smälter in i befintlig bebyggelse.

Område Ö6 är ca 8,7 hektar stort och ägs både av kommunen och privat fastighetsägare. Område Ö6 skulle kunna bebyggas med ca 100 bostäder i blandad hustyp. Området skulle då bli en naturlig förlängning av område Ö5. Båda områdena är idag planlagda främst för industriändamål, men även handel och kontor.

Vid omvandling av område Ö5 och Ö6 behöver vägarna till och från området ses över. För att få en mer effektiv markmarkvändning i det centrala läget vore det också positivt att hitta gemensamma lösningar för parkering och andra mobilitetslösningar vid områdets allmänna ytor. I dagsläget saknas gång- och cykelvägar till området vilket måste säkerställas vid utbyggnad. Område Ö6 inrymmer idag en stor variation av verksamheter och är en viktig del av ortens näringsliv. Industriområdets centrala läge intill ån bidrar till ett intresse hos Örsundsbroborna för utveckling av bostäder i området. Över tid är det därför önskvärt att bullrande och transportintensiva verksamheter inom området flyttar ut till område Ö8 och Ö9. Förutom att frigöra mark i centrumnära läge för bebyggelseutveckling, minskar även en sådan flytt andelen tyngre transporter som går genom samhället. Om område Ö6 omvandlas kan det istället inrymma service och centrumverksamhet tillsammans med bostäder. Verksamheter som finns här idag, men som inte är bullrande eller transportintensiva, skulle också kunna kvarstå vid omvandling.

Det finns ett antal utmaningar med utveckling av de båda områdena som behöver hanteras i tidigt planeringsskede. Ö5 och Ö6 är belägna i direkt närhet till Örsundaån och ligger delvis inom ett område där ån kan svämma över vid högt vattenstånd. Detta påverkar både placering av byggnader inom fastighetsgränserna, men kan också kräva anpassning av byggnader. I områdets norra del, närmast ån, ställs högre krav på anpassningar särskilt i bottenplan. I byggnader utanför översvämningssområdet kan bottenvåningarna inrymma lokaler för lokalt näringsliv för att förstärka området som del av ortens centrum. Inom det område som riskerar översvämning finns också ett antal punkter där historisk verksamhet bidragit till föroreningar. Det finns en risk att skadliga ämnen läcker ut till vattenmiljöerna i händelse av översvämning vilket kan ge både kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser för vattenkvaliteten i Örsundaån och i förlängningen Mälaren. En omvandling av marken kan ge miljövinster. Samtidigt kan ianspråktagande och hårdgörande av marken innebära att översvämningssituationen förvärras både inom området och nedströms. Anpassningar av byggnader och angränsande vägar blir viktiga riskreducerande åtgärder.

Område Ö6 angränsar också till Örsundsbrorens reningsverk vilket innebär att bebyggelsens placering kan behöva anpassas med skyddsavstånd till reningsverket. En utvecklad grönstruktur i områdets östra del kan vara lämplig, både för att utgöra buffert eller barriär mot tekniska anläggningar men även mot det omgivande flacka jordbrukslandskapet. En utveckling av årummets grönska mot torget inne i centrum skulle också förhöja känslan av grönska inne i centrumdelarna och bidra till en mer attraktiv centrumkärna. Trots de komplexa förutsättningarna gör det centrala läget att området ses som en bra förtätningssituation.

Ö7 – utökning av Salnecke förskola

Området är cirka 0,2 hektar stort och ägs av kommunen.

Området ligger intill Salnecke förskola, och är idag planlagt för centrumändamål. Behovet av förskoleplatser i Örsundsbro är stabilt, men när översiktsplanens nya utpekade områden byggs uppstår behov av flera förskoleplatser. För att säkerställa att Salnecke förskola kan utöka med tillräckligt stor friyta för barnen, möjliggörs för utveckling inom detta område. När förskolan utvecklas ska den gröna strukturen och gång- och cykelmöjligheterna bevaras.

Ö8 – verksamhetsområde och industri

Området är cirka 11,6 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Området har ett logistiskt bra läge intill trafikplatsen vid riksväg 55. Området är lämpligt för transportintensiva, ytkrävande eller bullrande verksamheter. Detta område skulle på sikt kunna ersätta Ö6 som verksamhetsområde och på så vis möjliggöra för annan utveckling där. Genom att hålla ihop område Ö8 och Ö9 kan även kollektivtrafikens hållplatslägen samordnas. Området har redan ett positivt planbesked.

Här finns det möjlighet att utveckla olika typer av verksamheter. Det råder riskhanteringsavstånd om 150 meter samt skyddsavstånd om 30 meter till väg 55 eftersom det är en transportled för farligt gods. Det kan påverka vilken typ av verksamheter som kan inrymmas på område Ö8 samt hur byggnader kan placeras. Byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig ska inte förläggas närmast väg 55.

Försiktighetsprincipen gäller vid exploatering av området på grund av förorenade massor i dess västra del. Det finns viss risk för översvämning inom området i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Eftersom området är lågt liggande finns även särskilda utmaningar kring hanteringen av dagvattnet. Riskerna behöver hanteras i detaljplaneskedet och dagvattnet omhändertas inom planområdet. Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarksmiljöer och vattenmiljöer. Här har förekomst av Ullgrimmia påträffats och exploateringen kan behöva anpassas för att skydda arten.

Ö9 – verksamhetsområde och industri

Området är cirka 6 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Området har ett logistiskt bra läge intill trafikplatsen vid riksväg 55. Området är lämpligt för transportintensiva, ytkrävande eller bullrande verksamheter.

Det finns topografiska utmaningar i planläggningen av området eftersom delar av ytan är lågt liggande och riskerar att översvämmas vid långvarig eller kraftig nederbörd. Det troligaste är att delar av områdets sydöstra del inte kan anspråkställas för annat än fördröjning av dagvatten och som svämplan. Dagvattnet ska omhändertas lokalt och kan inte förskjutas till kringliggande områden.

Området ligger inom skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd till transportled med farligt gods (väg 55) som ska beaktas i planeringen. Det kan påverka vilken typ av verksamheter som kan inrymmas på området och placering av bebyggelse gentemot väg 55.

Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarks- och vattenmiljöer. Sammantaget innebär en exploatering att ett flertal anpassningar, bland annat utifrån topografi, rinnstråk och naturvärden behöver genomföras. Hänsyn till dessa risker och värden hanteras i tidigt planeringsskede.

Idag består Ö9 av åkermark. En alternativ plats för utveckling av ytterligare verksamhetsområde skulle kunna vara på norra sidan av väg 55. Även den ytan består av jordbruksmark men har sämre angöring samt försvagad närhet till område Ö8 försvagas genom en placering på andra sidan väg 55. Utveckling av Ö9 kan bidra till att ersätta verksamhetsområdet i centrum, och på så vis skapa plats för annan utveckling där, exempelvis centrumnära bostäder och lokal handel. Genom att hålla ihop område Ö8 och Ö9 kan även kollektivtrafikens hållplatslägen samordnas.

Planeringsförutsättningar

Samhällsservice och mötesplatser

Dialogmöten med medborgare berättar om ett behov av torg som en samlande offentlig miljö och det upprustade Lionstorget kan till del möta ett sådant behov. Föreningslivet i Örsundsbro är en av bygdens största tillgångar. Här finns flertalet aktiva idrottsklubbar och föreningar. Utanför idrotten finns färre aktiviteter för barn och ungdomar. Även mötesplatser för äldre efterfrågas.

Länk:

Ortsanalys för Örsundsbro
Enköpings kommun

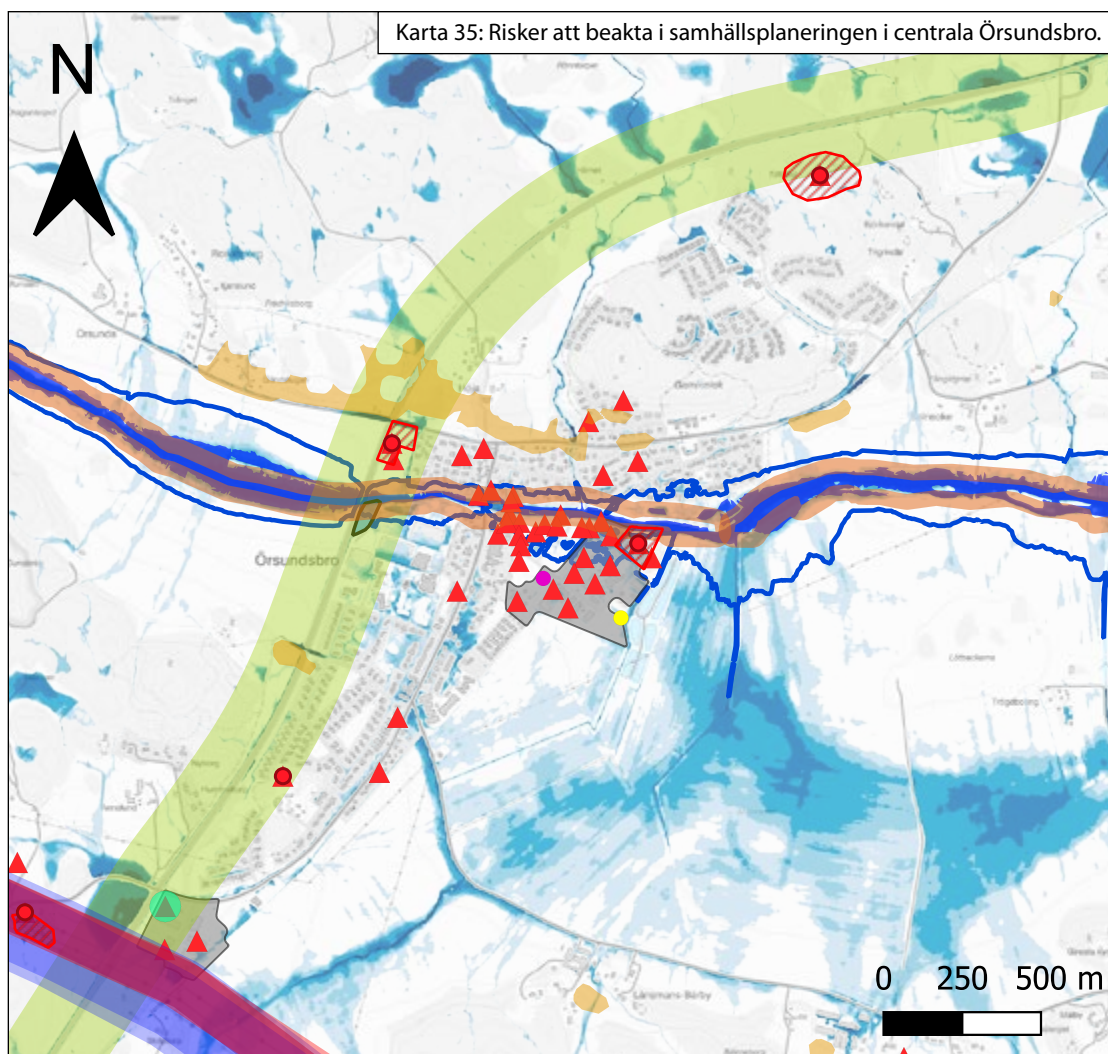
Vatten och avlopp samt dagvatten

Orten är ansluten till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Det finns kapacitet för vatten- och avloppsförsörjning för områdena Ö1, Ö2 och Ö3. Ytterligare byggnation medför behov av utbyggnation av VA-nätet då ortens ledningsnät är gammalt. Under 2023 påbörjades första etappen av förnyelse av inkommande ledningar till reningsverket. Det pågår också en utredning med syfte att förbättra reningskapaciteten för att klara en framtida befolkningsökning och säkerställa att reningsverket klarar befintliga och kommande utsläppskrav. Dagvatten belastar idag spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av reningsverkets kapacitet. Denna skulle kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet. Dagvattnet rinner ofördröjt till Örsundaån som avvattnar mot Mälaren. Örsundaån uppnår måttlig ekologisk status och har liksom Alstasjön problem med övergödning. För att nå en långsiktigt hållbar dagvattenhantering i Örsundsbro behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. En möjlig yta för dagvattenhantering finns i tätortens västra del.

Risker för människans hälsa och miljö

I och runt tätorten finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen. Dessa beskrivs under respektive område som föreslås för utveckling. I Örsundsbro finns exempelvis risk för översvämning både från ytvatten och nederbörd. Teknisk försörjning så som el, telefoni eller vatten- och avloppsnätet kan påverkas. Bron över väg 55 är betydelsefull för infrastrukturen och en känslig punkt i händelse av extremt höga vattenflöden i ån. Påverkan på teknisk infrastruktur och på bron får både lokala och regionala konsekvenser. Enskilda fastigheter och mindre anläggningar så som enskilda bryggor riskerar att påverkas vid mildare översvämningar. Anpassningar av ortens utvecklingsområden blir nödvändiga, särskilt i de områden som ligger längs med Örsundaån. Det obebyggda gröna stråket längs med Örsundaån kan tillfälligt användas som översvämningsyta. Även högre upp i Örsundaån riskerar flera fastigheter att påverkas av översvämning. Riskerna för påverkan på bostadshus är dock begränsad. Den nya regleringen av Slussen kommer att innebära högre avtappningskapacitet i Mälaren. Detta kan på sikt bidra till färre översvämningar runt ån men samtidigt kan klimatförändringarna medför att frekvens och intensitet av skyfall ökar. Riskerna för störningar ingår i kommunens beredskapsarbete och kommunens kommande klimatanpassningsplan ska bidra till riskhanteringen. Nya samhällsviktiga funktioner ska inte lokaliseras inom områden med översvämningsrisk. Förebyggande åtgärder så som restaurering av vattendrag och återställning av våtmarker uppströms bedöms ha stor positiv effekt på översvämningsrisken i Örsundaån och genomförs i enlighet med kommunens vattenplan.

I närheten av Örsundaån finns ett antal punkter som på grund av historisk markanvändning innehåller olika grad av föroreningar. Översvämning här kan innebära att olika ämnen läcker ut i vattenmiljöerna med konsekvenser för vattenkvaliteten i Örsundaån och i förlängningen Mälaren som dricksvattentäkt. Både den förorenade marken och riskerna med påverkan på exploatering av höga flöden ska beaktas i tidigt planeringsskede. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov.

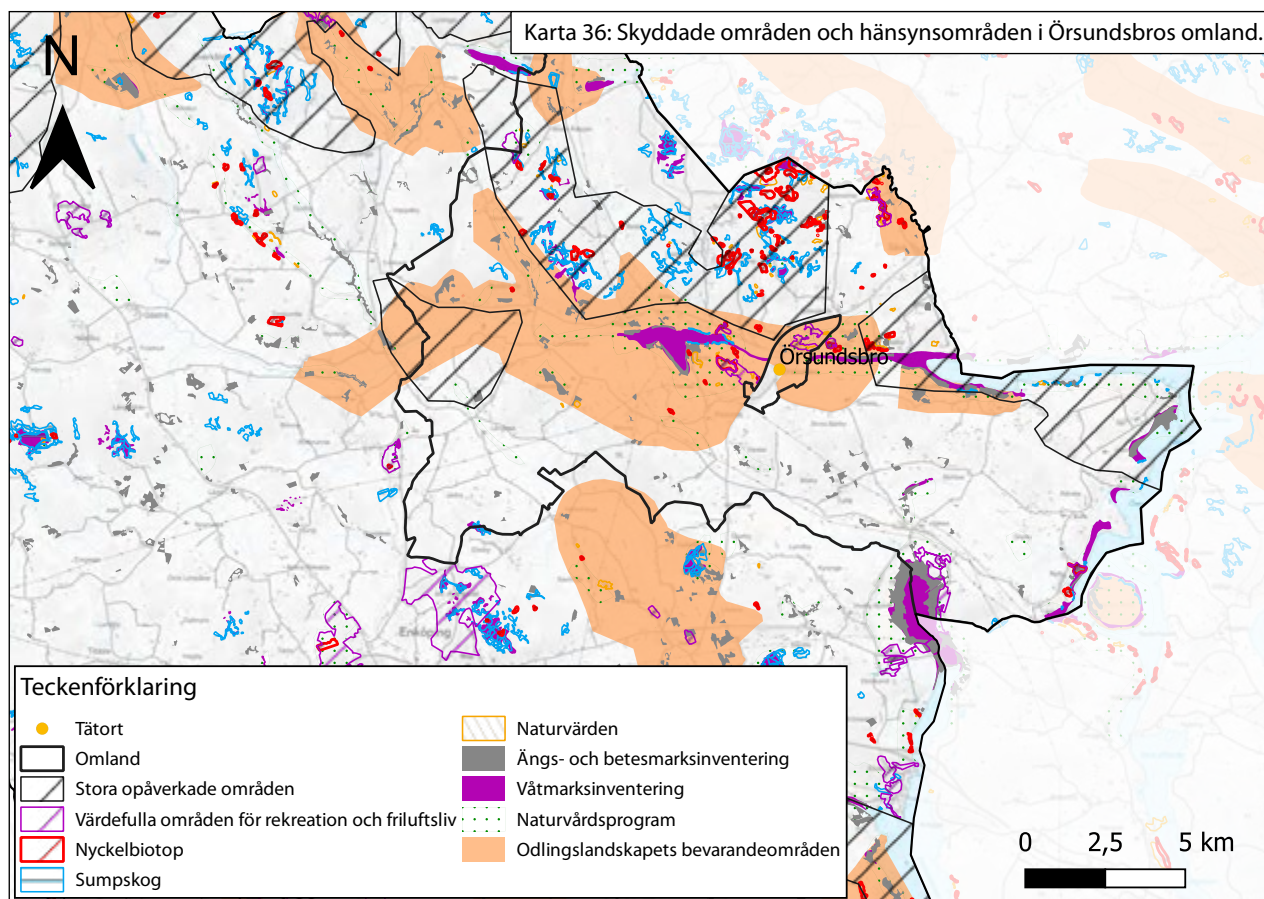

Teckenförklaring

Skyfall maxdjup (cm)	
<= 10	
10-20	
20-30	
30-50	
50-100	
> 100	
▲ Bekräftad eller möjlig förorenad mark	Industriområde
● Deponipunkt	Riskhanteringsområde för bilväg (150 meter)
● Kraftvärmeverk	Aksamhetsområden för skred
● Reningsverk	Aksamhetsområden i strandnära läge
▨ Deponiyta	Möjlig yta för dagvattenhantering
	Översvämningskartering MSB-1,5 möh
	Översvämningskartering MSB-2,7 möh
	Kraftledning 220 kV med riskhanteringsavstånd
	Kraftledning 400 kV med riskhanteringsavstånd
	Riskhanteringsområde för drivmedelsstation (50 meter)
	Planerad dragning av kraftledning Hamra-Överby

Väg 55 är transportled för farligt gods och omges av skyddsavstånd. Även drivmedelsstationen och reningsverket omges av skyddsavstånd där både risker och störningar behöver hanteras tidigt i planeringen inför exploatering.

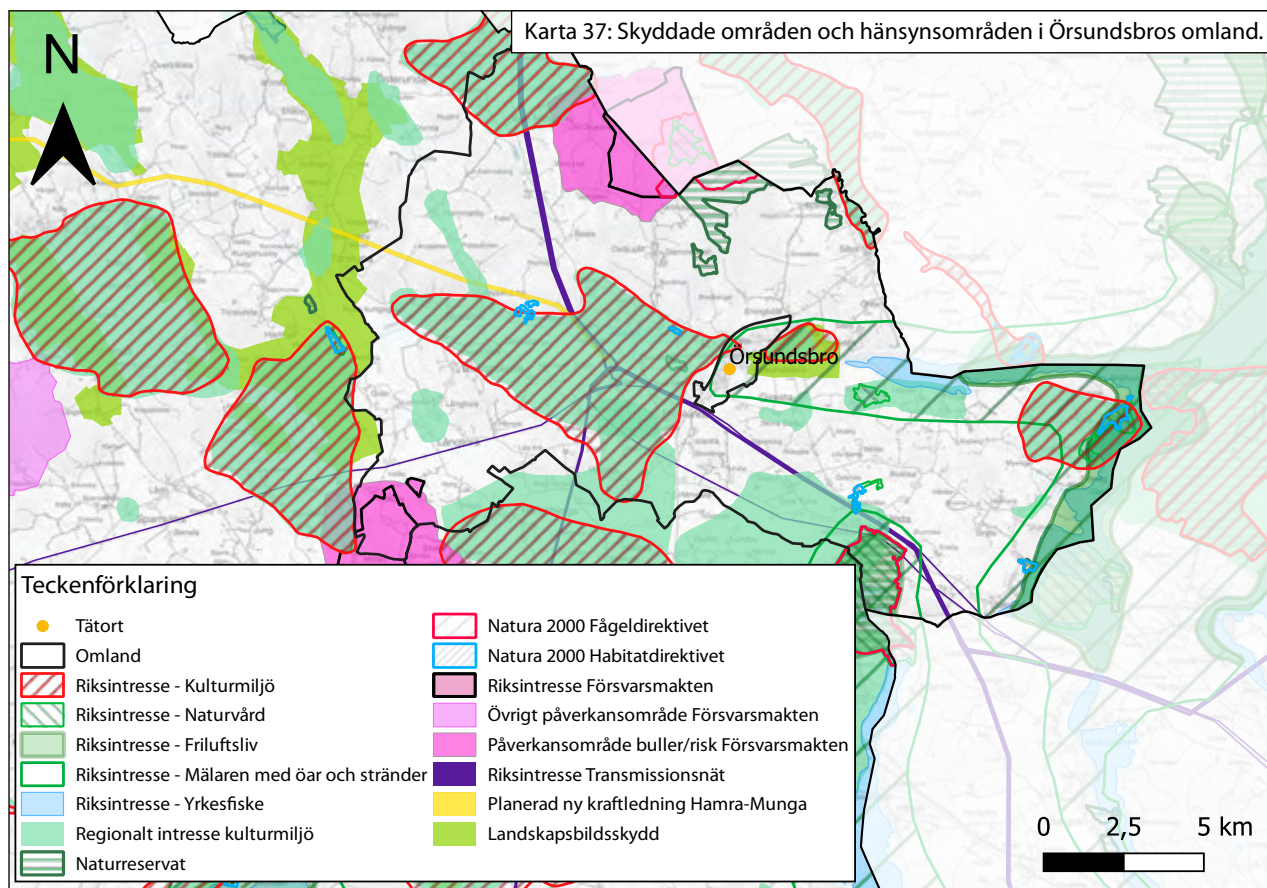
Svenska kraftnät avser att bygga en kraftledning mellan Hamra och Munga vilket medför ett markanspråk i Örsundsbro's omland. Skyddsavstånd gäller till bebyggelse och berör den nordvästra delen av omlandet. Fördjupande beskrivningar om olika risker och tillhörande planeringsprinciper finns i Del 3, sida 162.

Skyddade områden och hänsynsområden

Landskapet kring Örsundsbro är variationsrikt. Här finns herrgårdslandskapets ädellövmiljöer och fågelrika vassbevuxna vikar vid Mälaren, jordsbruksslätter, naturbetesmarker av olika slag och Örsundaåns miljöer. Här finns också större skogsområden med asprig barrblandskog, hållmarkstallskog och skogliga våtmarker. I omlandet finns flera naturreservat, Natura 2000-områden och riksintresseområden för kulturmiljövård. Hjälstavikens naturreservat är ett välkänt besöksmål med höga naturvärden. I tätortens norra del ligger en sydvänd skogssluttning med höga naturvärden och kring Salnecke slott finns ädellövmiljöer med flera jätteekar, rik biologisk mångfald och höga kulturmiljövärden. Längs Örsundaån finns långgrunda stränder, delvis betade och med rikt fågelliv från Lårstaviken förbi tätorten uppströms ån till Alstasjön. Intill Alstasjön, nära Alstabadet ligger det lilla naturreservatet Uvberget med utsikt över såväl sjön som bergets lövträdklädda branter.

Tätorten Örsundsbro ligger inom, delvis inom eller i anslutning till flera skyddade områden och objekt vars värden ska beaktas tidigt i planeringsprocessen. Här ställs även krav på placering eller gestaltning inom nya områden för att bevara exempelvis siktlinjer i landskapet eller mot byggnadsminnen. Där utvecklingsområden sammanfaller med riksintresse Mälaren ska hänsyn tas till riksintresset, men utveckling av orten kan inte begränsas utifrån detta. Örsundaån är tillsammans med Sagån kommunens största vattendrag. Ån har många värden med flera biflöden, meandrande delsträckor, källvattenutflöden samt flera små sjöar inom avrinningsområdet i en i övrigt sjöfattig del av Mälardalen. I ån finns stora limnologiska värden bland annat lekplatser för landskapsfisken asp. I kommundelen finns också Sävaån, även den är lekplats för fisken asp. I Mälaren, kring mälärstränder, vid Alstasjön och längs åarna finns naturmiljöer viktiga för ett flertal arter som delvis värnas av att strandskyddet upprätthålls.

Från Hjärsta i norr till Ekolsund i söder finns en särskilt hög koncentration av höga naturvärden kopplade till rikkärr. Rikkärren är de mest artrika våtmarkerna. Naturbetesmarker av olika slag som ännu hävdas genom bete eller magra marker med en historik som betesmark har ofta höga naturvärden. Ängs- och hagmarksinventeringen redovisar flera områden. Ett exempel på en lokal ansvarsart som finns i ett fåtal torrängsmiljöer är svartfläckig blåvinge vars larvutveckling är beroende av backtimjan och av ett komplicerat ekologiskt samspel med en specifik myrart. För att främja naturbetesmarkernas värden finns möjlighet till restaureringsstöd och ersättning för skötsel av markerna.

I Mälarens närhet finns koncentrationer av ansvarsnaturtypen ädellövskog med sin artmångfald, varav några arter är ansvarsarter för länet. Flera bestånd sammanfaller med sådana områden som också är kulturmiljömässigt intressanta: herrgårdar, byggnadsminnen och liknande. Runt Fröslunda, och runt Husby-Sjutolft finns även koncentrationer av värdefull skog. Det varierande landskapet har brukats i århundraden och innehåller en stor andel brukningsvärd jordbruksmark som ska skyddas mot exploatering och andra ingrepp.

Det tillkommer en ny kraftledning mellan Hamra och Munga som dras genom skogen norr om Nysätra, läs mer på sida 153. Området närmast den nya kraftledningen omfattas av en samrådszon, liksom kring befintliga stora kraftledningar i kommunen. I omlandet finns även Försvarsmaktens påverkansområde där särskild hänsyn gäller. Utöver föreslagen förändring i tätorten, samt två föreslagna LIS-områden (läs mer på sida 110), har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen. Utvecklingen av exempelvis Arosbanan ska bedömas när det finns mer underlag kring framtida spårdragning. Mer att läsa om ekologiska värden och samband återfinns i del 3, sida 140. De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintrassen och skydd, sida 182. I båda dessa kapitel finns särskilda planeringsprinciper.

Landsbygden

Kommunens fysiska planering spelar en avgörande roll för att kunna uppfylla mål om hållbar utveckling, värna allmänna intressen och säkerställa olika funktioner för våra invånare. Lokalisering av nya bostäder, verksamheter och infrastruktur måste därför prövas gentemot flera planeringsförutsättningar.

Olika typer av prövning

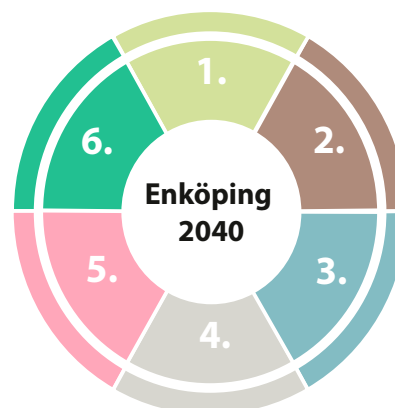
Enligt Plan- och bygglagen 2 kap. ska en lokaliseringsprövning göras i samband med planläggning och prövning i ärenden om lov eller förhandsbesked för att säkerställa att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Enligt lagstiftning så ges företräde åt sådan användning som medför en god hushållning. Kommunen har även ett särskilt ansvar att värna och främja de allmänna intressena.

Kommunens planeringsprinciper ska användas för att hitta lokaliseringar som anpassas och integreras med värdefull jordbruks- och naturmark samt förbättrar förutsättningarna för service och infrastruktur.

Förhandsbesked eller detaljplan

Byggande på landsbygden kan ske baserat på antingen förhandsbesked/bygglov eller detaljplanläggning. Merparten av landsbygden är inte detaljplanlagd utan de flesta ansökningar om byggande på landsbygden i Enköpings kommun sker genom förhandsbesked eller bygglov.

Det är flera faktorer som avgör om det krävs en detaljplan eller om det är tillräckligt att bedöma ett ärende genom förhandsbesked. Bebyggelsens och platsens komplexitet är bidragande faktorer kring huruvida det behövs detaljplan eller inte. Faktorer som påverkar bedömningen kan exempelvis vara om aktuellt område har högt bebyggelsestryck, om platsens förutsättningar innebär att det krävs olika typer av utredningar samt storlek och typ av bebyggelseutveckling som efterfrågas.

Detaljplanläggning kan också krävas beroende på vilka kultur- eller naturvärden som finns inom området eller i dess närhet. Genom en stegvis komplettering av bebyggelse kan kumulativa effekter innebära att det krävs detaljplan. Sammantaget är det många aspekter som spelar in vid bedömning av när detaljplanekrav träder in. Det är kommunen som beslutar om ett ärende ska prövas genom detaljplan eller kan hanteras genom förhandsbesked. Bebyggelse som gradvis kompletteras med några års mellanrum ska bedömas utifrån den samlade kumulativa effekten på omgivningen. Det innebär att den kompletterande bebyggelsen bedöms i sig, men även i sitt sammanhang.

När ett område detaljplanläggs prövas även behovet av att tillgodose olika funktioner och service, och om det kan innebära att kommunen får ett ansvar för dessa. Exempel är utbyggnad och drift av gator eller vägar, vatten- och avloppsförsörjning. Ekonomiska åtaganden för kommunen ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om prövning genom detaljplan. Det kan alltså finnas situationer när en detaljplanläggning inte anses lämplig på grund av omfattningen på den infrastruktur och service som behöver tillhandahållas av kommunen som följd av planläggningen.

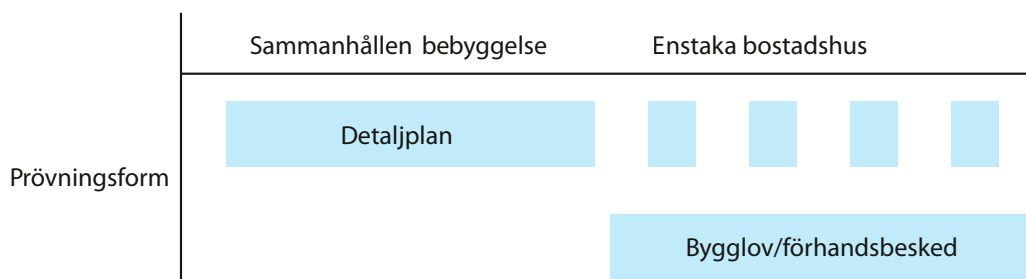
I texten förekommer begreppet (ny) sammanhållen bebyggelse. Då avses en bebyggelse med ett större antal bostäder utanför tätort. Detaljplanekravet inträder för sådana grupper av ny bebyggelse.

Kommunens utgångspunkt för utveckling på landsbygden

Enköpings kommun välkomnar bebyggelse på landsbygden. Landsbygden i Enköpings kommun ska fortsätta utvecklas med lokalt näringsliv och fler bostäder. Människor har levt och verkat på denna plats länge, något kommunens rika kulturmiljöer vittnar om. Landsbygden har en egen identitet som definieras av dess historia och kultur som människorna som bor där utvecklat över tid. Människor lockas till landsbygden för ett annat sätt att leva med mer utrymme, lugn och tystnad, och med närhet till natur, kultur och friluftsliv. Landsbygden försörjer befolkningen med råvaror för livsmedel från odlingar och fält, med energi från skog, vatten, vind och sol. Jordbruket har varit, och är fortsättningsvis, den dominerande näringen på landsbygden i Enköping och en betydande faktor för landsbygdens utveckling.

Den historiska uppodlingen av mark innebär att Enköping har ett rikt och varierat kulturlandskap med större värdestrakter för kulturmiljö och för naturvård. I det större perspektivet är landskapsbilden av ett sådant värde att den ska värnas. Detta sker i samklang med de areella näringarna som ska kunna fortgå och utvecklas. De många och varierade kulturmiljöerna bidrar till en besöksnäring som har förutsättningar att stärkas när landskapet behandlas och beaktas som en tillgång. Sammantaget finns det många olika värden på landsbygden som Enköpings kommun ska bevara och förstärka. Det innebär att vi välkomnar bebyggelseutveckling på landsbygden genom en varsam komplettering med tyngdpunkt på strategiska lägen. Enköpings kommun tar också stor hänsyn till de markanspråk som lantbruket behöver.

Figur 10: Illustration över vilken typ av bebyggelse som kan omfattas av prövning genom detaljplan, förhandsbesked eller bygglov.

Lokaliseringsprövning

Lokaliseringsprövningen sker stegvis utifrån olika perspektiv.

Steg 1: Platsens förutsättningar.

Steg 2: Försörjning och infrastruktur.

Steg 3: Gestaltning och placering.

Dessa olika perspektiv utgör sedan den sammanvägda bedömningen i enlighet med plan- och bygglagens lokaliseringsprövning, oavsett om förfrågan gäller detaljplan, förhandsbesked eller bygglov.

Steg 1: Platsens förutsättningar

Lokaliseringssteget syftar till att bedöma om föreslagen exploatering är lämplig på aktuell plats. Bedömningen av platsens förutsättningar utgör ett grundläggande och första steg i lokaliseringsprövningen. Om ärendet inte uppfyller kraven här och anpassningar inte anses möjliga kommer inte nästa steg att bli aktuellt. Bedömningen genomförs för all nyexploatering i kommunen, både på landsbygden och i tätort, och för enstaka nya byggnader likväl som ny sammanhållen bebyggelse.

Vid bedömningen utgår vi även från relevant lagstiftning. Vissa platser eller områden har olika skydds- eller bevarandebestämmelser som påverkar om platsen är lämplig att bebygga eller inte, eller om särskilda anpassningar behöver ske. På marktyper som åkermark, skogsmark och i mosaiklandskap gäller bestämmelser i miljöbalken. På senare år har allt fler domar förtydligat lagstiftarens intentioner kring hur jordbruksmark kan användas. Det krävs allt mer omfattande motiveringar för att ta marken i anspråk: alternativa lokaliseringar ska vara uteslutna, samhällsviktigt intresse ska motiveras och det ska finnas stöd i översiktsplanen.

1.1 Jordbruks-, ängs- och betesmark

I 3 kap. 4 § miljöbalken klargörs att brukningsvärd jordbruksmark endast kan tas i anspråk för annan användning om det tillgodoser väsentliga samhällsintressen som inte går att tillgodose genom att använda annan mark. Bestämmelserna förtydligas i flera domar från Mark- och miljödomstolar samt Mark- och miljööverdomstolen om byggnation på jordbruksmark. I domarna framgår att brukningsvärd jordbruksmark kan omfatta både åkermark och betesmark, att en fastighet inte behöver vara taxerad som jordbruksfastighet och att enstaka bostadshus aldrig kan betraktas som väsentligt samhällsintresse. Förutsättningar för att bedriva och utveckla areella näringar är en betydande faktor vid markanspråk och de areella näringarna har vissa undantag för lovplikt vid byggande.

Planeringsprinciper jordbruks-, ängs- och betesmark

- Byggande på och ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark får endast ske om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 4 §.
- För jord- och skogsbruk och jämförbara näringar som bedrivs aktivt på landsbygden gäller vissa undantag från lovplikten för byggande utanför detaljplanerat område, enligt 9 kap 3§, plan- och bygglagen.

1.2 Skogsmark och mosaiklandskap

Bebyggelse på skogsmark kan prövas om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §. Bedömningen av platsens lämplighet görs med flera perspektiv i åtanke. Exploatering tillåts främst i randzonen mot andra landskapstyper eller i skogsbryn mot större sammanhängande skogshöjdslandskap eller mosaiklandskap.

Mosaiklandskap är en landskapstyp där många olika landskapselement blandas; skog, åker, sjöar, vattendrag, dal och berg. Mosaiklandskapet är ett kulturhistoriskt och ekologiskt värdefullt landskap, som bär med sig sällsynta kvaliteter med sina skiften mellan skogsmark och öppen jordbruksmark. Störningar i form av bullriga barriärer och andra avgränsningar i landskapet minskar dess funktion för djur och växter, och dess värde som kulturlandskap.

Natur- och rekreationsvärden är exempel på aspekter som också bedöms i samband med lokaliseringsprövningens första steg. Kumulativa effekter av tillkommande bebyggelse bedöms också utifrån möjligheten att bibehålla spridningskorridorer för djur och växter i olika landskapstyper. Det kan därför vara mer eller mindre lämpligt att bebygga vissa skogspartier beroende på hur närliggande naturmiljöer ser ut. Det finns också ett antal biotopskyddade områden där dispens krävs för utveckling, läs mer i Del 4: Riksintressen och skydd – Biotopskydd, där särskilda planeringsprinciper gäller.

Planeringsprinciper skogsmark och mosaiklandskap

- I skogsmark kan bebyggelse tillkomma, främst i randzonen mot andra landskapstyper eller i skogsbryn mot sammanhängande skogshöjdslandskap eller mosaiklandskap och om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §.
- I mosaiklandskap kan bebyggelse tillkomma, förutsatt att inga barriäreffekter skapas i värdefulla kulturhistoriska och ekologiska platser och om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §.
- Kumulativa effekter av tillkommande bebyggelse bedöms utifrån möjligheten att bibehålla spridningskorridorer för djur och växter i olika landskapstyper.
- Generella biotopskydd gäller för bland annat åkerholmar och odlingsrösen. Dispenskravet enligt miljöbalkens 7 kap. 11§ ska vara uppfyllt innan prövning om förhandsbesked sker.

1.3 Oexploaterade landskapsrum

Kommunen har en stor spridd bebyggelse och det finns ett fåtal relativt oexploaterade landskapsrum kvar. Dessa ska så långt som möjligt fredas från ny bebyggelse. Ljusföroreningar ska undvikas och naturligt nattmörka områden ska värnas både för möjligheten att uppleva stjärnhimlen och för att undvika negativa effekter på alla de arter som riskerar att störas av artificiellt ljus. Dessa områden kan också utgöra spridningskorridorer för biologisk mångfald och håller värden för friluftslivet. Ett antal områden pekas ut som stora opåverkade områden, där särskilda planeringsprinciper gäller. Läs mer i Del 4: Riksintressen och skydd – Stora opåverkade områden.

Planeringsprinciper oexploaterade landskapsrum

- Ny bebyggelse undviks i tidigare oexploaterade landskapsrum, bryn eller skogsområden.
- Ny bebyggelse ska bedömas utifrån placering i landskapet och utifrån påverkan på spridningskorridorer för biologisk mångfald.
- I dessa områden värnas frånvaron av störande ljus, ljud och annan påverkan på naturen.
- Enstaka hus som inte påverkar områdets karaktär kan prövas men däremot ska ny sammanhållen bebyggelse undvikas.

1.4 Skyddade områden och hänsynsområden

I kommunen finns flera områden som skyddas genom statens riksintresseområden eller med annan lagstiftning så som miljöbalken eller kulturmiljölagen. Det finns ett utrymme för utveckling inom vissa områden, ofta förknippade med en hög grad av varsamhet kring områdets värden. Vad som gäller för respektive område finns att läsa i Del 4, där särskilda planeringsprinciper för olika områden finns.

I kommunen finns även ett antal hänsynsområden som i flera fall saknar formellt skydd. Ofta går det att anpassa en exploatering till sådana lokalt ekologiskt känsliga eller värdefulla områden, där områdets värden snarare kan bidra till en mer attraktiv boende- eller besöksmiljö. Bedömning om exploatering i eller omkring hänsynsområden ska prövas utifrån hur exploateringen påverkar arters möjlighet att sprida sig i landskapet och hur exploateringen påverkar kvaliteten eller storlek på livsmiljö. I särskilda fall behöver också påverkan bedömas utifrån ett regionalt perspektiv.

Planeringsprinciper skyddade områden och hänsynsområden

- Inom riksintresseområden eller i anslutning till riksintresseområden ska riksintressets värden beaktas så att ingen påtaglig skada sker. Miljöbalkens hänsynsregler 3 kap, 1§ gäller tillsammans med kommunens ställningstagande i Del 4, respektive område.
- Områdenas värden är utgångspunkt i bedömning om exploatering. Kommunens inställning är att samtliga skyddade områden ska värnas i hög utsträckning och att kommunen är restriktiv kring utveckling inom dessa områden. Ny sammanhållen bebyggelse kan därför inte tillkomma i riksintresseområden eller andra skyddade områden. Enstaka hus prövas utifrån kommunens ställningstagande per område.
- Bygglovsbefrielsen för attefallshus gäller inte inom särskilt värdefulla bebyggelseområden, såsom riksintresse för kulturmiljövården.
- Påverkan på områdets värden bedöms utifrån såväl enskilda exploateringar likväl som kumulativa effekter av stegvis bebyggelseutveckling eller flertalet mindre exploateringar.
- Flera av områdena som skyddas som riksintresse, har också annat skydd genom förordnanden eller bedöms som ekologiskt värdefulla. Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.
- Bedömning om exploatering i eller omkring hänsynsområden ska prövas utifrån hur exploateringen påverkar arters möjlighet att sprida sig i landskapet och hur exploateringen påverkar kvaliteten eller storlek på livsmiljö.

1.5 Närhet till vatten

Invid våra vatten råder strandskydd. Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men på vissa platser är det utökat till 300 meter på land, vilket är fallet för Mälaren och Alstasjön. Strandskyddet är en förbudslagstiftning. Läs mer i Del 4: Riksintressen och skydd – Strandskydd.

Planeringsprinciper närhet till vatten

- Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men är på vissa platser utökat till 300 meter, vilket gäller för Mälaren och Alstasjön.
- Dispenskravet enligt miljöbalkens 7 kapitel ska vara uppfyllt innan prövning om förhandsbesked eller detaljplan sker.

1.6 Risker för människors hälsa och miljö

Exploatering ska så långt som möjligt ske utan att risker för människors hälsa eller att miljöskyddsmässiga konflikter uppstår. Exempel på risker som ska beaktas vid exploatering är närhet till kraftledningar, vägar och järnväg, aktiva jordbruk och djurhållning, verksamheter med omgivningspåverkan samt förorenad mark. Dessa kan innebära negativa konsekvenser för människors hälsa eller miljö. Läs mer i Del 3: Miljö- och hälsorisker.

Planeringsprinciper risker för människors hälsa och miljö

- Skyddsavstånd gäller till sådana verksamheter eller platser där det finns risk för påverkan på människors hälsa och miljö. Anpassningar av ny bebyggelse kan krävas likväl som fördjupade utredningar eller analyser för att bedöma om platsen är lämplig för utveckling.
- I områden med risk för översvämningar, eller där marken är instabil ska riskerna vara tillräckligt utredda, och åtgärder vidtas för att undvika skador på människans hälsa, miljö eller ekonomisk verksamhet vid bebyggelseutveckling oavsett om det är nybyggnation, förtätning eller omvandling. Om avsteg sker, ska detta motiveras och en åtgärdsplan som redogör för hur riskerna hanterats ska tas fram.

Steg 2: Försörjning och infrastruktur

I detta steg undersöks platsens lämplighet för bebyggelse utifrån bland annat möjlighet till teknisk försörjning och hur väl bebyggelseutvecklingen förväntas bidra till att understödja service och förstärka kollektivtrafiken, samt hur kommunens åtaganden påverkas. Detta steg behöver inte vara avgörande i lokaliseringsprövningen, som det första steget är. Här finns ett visst utrymme för anpassningar av den tilltänkta exploateringen för att öka lämpligheten. Det ställs högre krav i vissa typer av utvecklingsprojekt.

Enköpings landsbygd är stor och det kommer fortsättningsvis att vara möjligt att hitta platser att utveckla för att möta olika behov och önskemål var sig det handlar om ny sammanhållen bebyggelse, det vill säga ett större antal hus, en komplettering av bebyggelse på redan bebyggd plats eller byggande av enstaka hus på obebyggd mark.

2.1 Närhet till service och kollektivtrafik

Genom att lokalisera ny bebyggelse i anslutning till våra tätorter eller noder med service kan den tillkommande bebyggelsen bidra till att understödja och utveckla servicen på platsen. Anläggningar som bidrar till lokalt näringsliv eller utvecklad service är särskilt önskvärda.

Kommunens huvudsakliga kollektivtrafikstråk finns till kommunens sju största tätorter, samt mot Strängnäs och mot Bålsta. I Enköpings kommun räknas all bebyggelse inom tätortsgränserna som kollektivtrafiknära. På landsbygden bedöms ett kollektivtrafiknära läge ligga upp till 2 km från hållplats med omkring 10 turer per riktning och dag. Bedömningen av vad som kan anses vara ett kollektivtrafiknära läge på landsbygden är komplex. Exempelvis kan ett större avstånd till kollektivtrafik vara godtagbart vid uppförandet av ett enskilda hus på landsbygden. Detta i jämförelse med en sammanhållen bebyggelse, eller för uppförandet av annan bebyggelse så som arbetsplatser, service och handel, där närhet är ett krav. Sammanfattningsvis gäller, ju större exploatering, desto högre krav ställs på närhet till serviceorter och ett kollektivtrafiknära läge.

Så länge det rör sig om enstaka byggnader är lokaliseringar i närhet till kollektivtrafik, infrastruktur för cykel och pendlarparkering för cykel och bil vid hållplats en fördel men inte avgörande i kommunens lokaliseringsprövning. Högre krav ställs på ny sammanhållen bebyggelse då den har större påverkan på omgivningen. Ny sammanhållen bebyggelse ska därför placeras både inom servicenod och i kollektivtrafknära läge.

Ny bebyggelse i anslutning till kollektivtrafikstråk kan bidra till att kollektivtrafiken på sikt förstärks och att behovet av bil minskar. Dessutom bidrar det till att förutsättningarna för bland andra barn och ungdomars rörelsefrihet ökar.

Planeringsprinciper närhet till service och kollektivtrafik

- Det är en fördel i bedömningen om tillkommande enskilda byggnader placeras i anslutning till våra tätorter eller tillkommer inom stråk för kollektivtrafiken.
- Ny sammanhållen bebyggelse på landsbygden, oavsett om det är bostäder eller verksamheter, ska placeras både i kollektivtrafknära läge och i närheten av noder.

2.2 Teknisk försörjning

Ny bebyggelse ska lokaliseras på lämplig plats utifrån viktig infrastruktur så som vatten och avlopp, bredband, elförsörjning, avfallshantering och väginfrastruktur. Placering inom fastighetens gränser kan behöva anpassas för att säkerställa tillgången till sådan infrastruktur.

En fastighet utanför detaljplanlagt område ska vara av tillräcklig storlek för att klara sin tekniska försörjning. Det innebär att fastigheten ska ha möjlighet att ordna enskilt dricksvatten och avlopp (där det är relevant), uppvärmning, till exempel genom bergvärme, och klara sin dagvattenhantering inom fastighetsgränsen. Fastigheten får inte begränsa närliggande fastigheters möjlighet att tillgodose sina behov av teknisk försörjning. Ett riktvärde för tomtstorlek utanför detaljplanlagt område kan därför vara 2000–2500 kvm beroende på fastighetens behov och läge samt relation till närliggande bebyggda fastigheter.

Planeringsprinciper teknisk försörjning

- En fastighet utanför detaljplanlagt område ska vara av tillräcklig storlek för att klara sin tekniska försörjning, utan att inverka negativt på närliggande fastigheters möjlighet att tillgodose sina behov av teknisk försörjning.
- Inom detaljplanlagda områden ska kommunen vara huvudman om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap, detta i enlighet med kommunens fastställda riktlinjer för huvudmannaskap för allmän platsmark inom detaljplanlagda områden
- Dagvattenhanteringen ska lösas inom detaljplanen, eller inom fastighetsgräns utanför detaljplanlagt område.

2.3 Ekonomiska åtaganden för kommunen

När ett område detaljplanear läggas prövas behovet av olika funktioner och service, vilket kan innebära att kommunen får ett ansvar för att tillgodose dessa. Exempel är utbyggnad och drift av gator eller vägar, eller vatten- och avloppsförsörjning. Ekonomiska åtaganden för kommunen ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om prövning genom detaljplan. Det kan finnas situationer när en detaljplanearläggning inte anses lämplig på grund av omfattningen av den infrastruktur och service som behöver tillhandahållas.

Inom detaljplanearlagda områden ska kommunen vara huvudman för allmän platsmark om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap. I enstaka fall av nya bostads- och verksamhetsområden kan det vara aktuellt med enskilt huvudmannaskap: exempelvis vid sammanhållen bebyggelse med en fastighetsägare och där gatan eller naturmarken i mycket liten omfattning kommer nyttjas av allmänheten.

Ett större antal bostäder behövs för att investeringskostnaderna för framför allt kommunalt vatten och avlopp (VA) ska vara motiverade för kommunen. Kostnaden för utbyggnation av VA påverkas av läge och hur långt det är till befintligt VA-nät för påkoppling. Utbyggnaden av VA-nätet finansieras av VA-kollektivet.

Planeringsprinciper ekonomiska åtaganden för kommunen

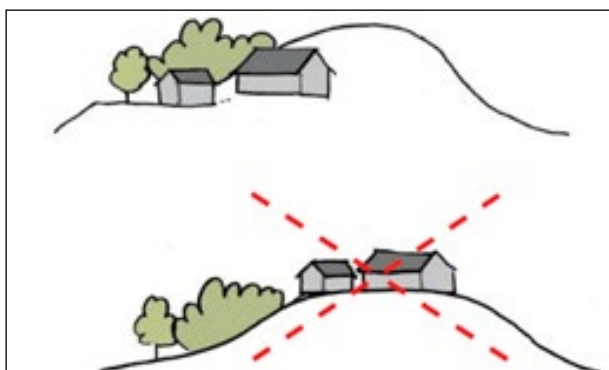
- Kommunen ska vara huvudman för allmän platsmark inom detaljplanearlagda områden om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap.
- Bedömning av kommunens ekonomiska åtaganden för utveckling eller förvaltning ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om prövning genom detaljplan.
- Ekonomiska åtaganden för ny sammanhållen bebyggelse på landsbygden får inte äventyra målen i kommunens långsiktiga ekonomiska plan.
- En stegvis utbyggnad av ett område kan innebära krav på detaljplan. De kumulativa effekterna av områdespåverkan ska alltid bedömas.

Steg 3: Gestaltning och placering

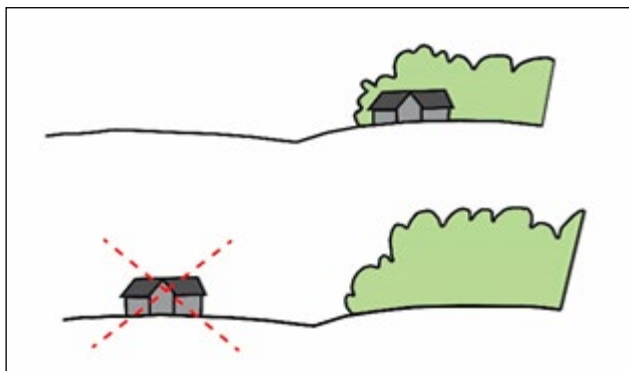
I det här steget bedöms om ny bebyggelse är lämplig utifrån utformning och placering. Gestaltningsmässigt eftersträvar kommunen att ny bebyggelse anpassas efter områdets bebyggelsetradition och landskapsbild. Detta är särskilt viktigt inom kulturhistoriskt värdefulla miljöer där särskilda planeringsprinciper gäller. Läs mer i Del 4: Riksintressen och skydd.

Med placering avses vilken plats på fastigheten som ska bebyggas och hur byggnaden placeras i relation till omgivningen, se exempel i figur 11-13. Placeringen av huskroppar kan behöva anpassas beroende på omgivning, topografi, angränsande fastigheter eller väg. Kommunens ambition är att ny bebyggelse alltid ska placeras så att den integreras i landskapet.

Både gestaltning och placering har betydelse beroende på landskapstyp, storlek på byggnader och vilket arkitektoniskt uttryck området har. Detta steg är därför mer påverkansbart än exempelvis det första steget som handlar om platsens förutsättningar. Gestaltning och placering går att justera för att anpassa bebyggelsen till platsen. För att exemplifiera hur det kan se ut återfinns nedan ett antal figurer som beskriver ny bebyggelses placering i landskapet i förhållande till: vegetation och topografi (figur 11 och 12), befintlig bebyggelse, utblickar och väg (figur 13).

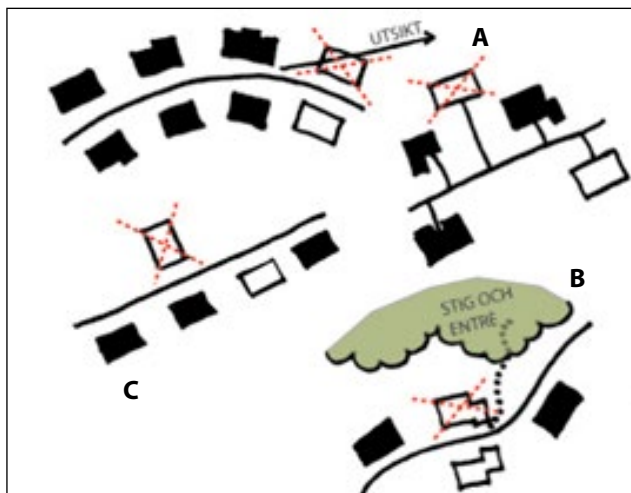
Figur 11: Bebyggelsens läge i terrängen.

Figur 12: Placering av byggnader vid skogsbryn.

Figur 13: Placering av ny byggnad (vitt hus) i relation till befintlig bebyggelse, i fyra exempel.

Ej lämplig placering är överkryssat vitt hus. Placeringarna visar att det är olämpligt att blockera eller störa befintlig bebyggelses utsikt med nytt hus (A) eller försämma tillgång, stig eller entré till anslutande rekreationsområde (B), samt avvikelser från befintlig bykaraktär (C).

Planeringsprinciper för gestaltning och placering

- Lokalisering av tomtplatser ska ske med hänsyn till naturgivna förutsättningar så som kuperad mark samt med hänsyn till geologiska värden, naturvärden och kulturhistoriska värden.
- En fastighet ska vara av tillräcklig storlek för det ska finnas möjlighet att anpassa ny bebyggelse till landskapsbild i placering och höjdsättning. Både tomtens placering och angöringsvägar anpassas efter topografi och naturgivna förutsättningar. Alltför kuperad mark bör undvikas. Med en genomtänkt placering i landskapet kan behovet av markberedning minska. Omfattande schaktning bör undvikas. Massor som ändå uppstår ska i första hand återanvändas lokalt, förutsatt att de inte är förorenade. Förorenad massa kräver särskild hantering.
- I områden där det finns en utpräglad bebyggelsetradition eller arkitektonisk stil ska en särskild varsamhet gälla.
- Där ny sammanhållen bebyggelse placeras i anslutning till befintlig bystruktur, ska flera olika perspektiv beaktas. Byar på landsbygden har ofta flera hundra års ursprung och tillkomsttid med byggnader med varierande åldrar, storlekar och funktioner. Därför har de också en naturlig variation efter skilda tiders stilideal och förutsättningar. Placering av ny sammanhållen bebyggelse, eller kompletteringar i befintliga byar, behöver därför förhålla sig till lokala bebyggelsestruktur som tillkommit i och samtidigt skapat landskapsbilden i kulturlandskapet. På samma sätt behöver ny sammanhållen bebyggelse förhålla sig till topografi och naturvärden. Det innebär att variation i volym, placering och utformning eftersträvas vid bebyggelse som uppförs i grupp. Samma princip är gällande vid kompletteringar vid senare tidpunkt.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Den långsiktiga planeringen av statlig infrastruktur sker genom en nationell plan för transportinfrastruktur och länsplaner för regional infrastruktur. Trafikverket är ansvarig för framtagande av nationell plan för transportinfrastruktur och i Uppsala län är det Region Uppsala som har uppdraget att upprätta och fastställa länsplanen. Kommunerna får rapportera behov och önskemål som brister längs det statliga och regionala vägnätet. Sen planerar och prioriterar Region Uppsala och Trafikverket de olika investeringarna i vägtransportsystemet i Uppsala län.

Enköpings kommun har en kontinuerlig dialog och rapporterar behov om utvecklad infrastruktur och kollektivtrafik till ansvariga aktörer. Nedan beskrivs kommunens behov av ny infrastruktur och kollektivtrafik utifrån de större stråken utanför tätorterna. Utveckling av kollektivtrafik eller infrastruktur i kommunens mindre tätorter beskrivs i respektive ortskapitel.

Järnvägen Mälardalen

Prioriterade frågor:

- Breddning av Mälardalen för ökad kapacitet.
- Tågstopp för Mälardalen i Grillby.
- Tågstopp för förbindelsen Oslo-Stockholm i Västerås eller Enköping

Mälardalen, som trafikerar sträckan Örebro och Stockholm, är ett viktigt kommunikationsstråk för spårburen trafik i regionen. Mälardalen byggs nu ut från två spår till fyra mellan Tomtebodavägen och Kallhäll i Stockholms länen bättre framkomlighet i Mälardalen genom att separera regionaltåg och pendeltåg. Idag är det kapacitetsbrist på banan och det är av stor vikt för hela Mälardalsregionens tillgänglighet att den pågående spårutbyggnaden fortgår enligt plan.

På sikt kan det bli aktuellt att bredda Mälardalen med ytterligare ett spår, men längre ut i systemet. På så vis kan pendeltågstrafiken på Mälardalen förlängas vilket skulle möjliggöra för ett tågstopp i Grillby och att kapaciteten på banan ytterligare utökas. Enköpings kommun är positiv till utvecklingen av Mälardalen och det finns utrymme längs med nuvarande järnvägssträckning för en framtida spårutbyggnad. Vid bebyggelseutveckling i närhet till Mälardalen ska alla ärenden bedömas utifrån om avståndet till järnvägen är lämpligt. Bedömningen ska göras både ur riskhanteringsavstånd och utifrån möjlig påverkan på Mälardalens breddning.

Det finns även behov av ytterligare satsningar på dubbelspår mellan Västerås och Örebro för att bygga bort flaskhalsar i tågsystemet. Fler satsningar på spårtrafiken skulle gynna Enköpings pendling och utveckling. Kommunen ser även fördelar med ett framtida tågstopp på Finnslätten i Västerås utifrån ett vidgat arbetsmarknadsperspektiv där möjligheten till pendling till stora och växande arbetsplatser säkerställs.

För Enköpings kommun är också den framtida förbindelsen mellan Oslo och Stockholm med målsättningen under tre timmars restid av stor betydelse. Kommunen anser att stråket behöver gå norr om Mälaren längs med Mälardalen. Ett stopp i Enköping eller Västerås skulle innebära en god möjlighet för regional utveckling för såväl Enköpings kommun som för Mälardalen i stort. Stråket Oslo-Stockholm är även viktigt för totalförsvarets intressen.

Järnvägen Arosbanan

Prioriterade frågor:

- Beslut om en utredning i syfte att konkretisera dragning av ny järnväg.
- Tågstopp för Arosbanan i Örsundsbro.

Regionalt skulle en ny järnväg bidra till att ett ökat hållbart resande och gynna många dagliga pendlingsresenärer. En utveckling av Arosbanan skulle exempelvis underlätta resande från mellansverige till Uppsala och vidare mot Norrland eller Arlanda utan att behöva passera Stockholm. Potentiellt skulle järnvägen även vara kapacitetsavlastande för Mälärbanan eftersom både person- och godståg kan gå via Uppsala istället. Dessutom finns det möjlighet att säkerställa förbättrade kopplingar mot Arlanda för Karlstad, Örebro och Västerås med flera städer. En utbyggnad av Arosbanan ger också positiva effekter på totalförsvärförmågan.

I översiktsplanen finns ett större område reserverat mellan Enköping och Uppsala för att säkerställa tillräcklig plats för en ny järnväg. För att komma vidare i urvalet och kunna smalna av en specifik korridor för den framtida järnvägen anser Enköpings kommun att en utredning snarast ska genomföras. Dialog pågår med Uppsala kommun och andra aktörer. Det är fortsatt möjligt att söka förhandsbesked eller bygglov inom järnvägsreservatet. Kommunen är generellt restriktiv till tillkommande bebyggelse inom reservatet delvis för att inte skapa hinder för utbyggnaden av järnvägen men även för att undvika att privatpersoner drabbas negativt när den faktiska spårdragningen är beslutad och det hus eller den anläggning som byggs påverkas.

Örsundsbro skulle vara ett naturligt tågstopp på vägen mellan Enköping och Uppsala. Örsundsbro kommer på sikt att behöva plats för en tågstation med tillhörande funktioner och service så som parkeringsplatser, hållplatsläge för kollektivtrafik med mera. Ett lämpligt område för en tågstation skulle vara på den västra sidan av väg 55, med närhet till tätortens centrum. Utbyggnaden av Arosbanan riskerar att påverka ett flertal områden där särskild hänsyn gäller: Riksintresse för kulturmiljö: Örsundaåns dalgång (C50) och Härkeberga och Litslena (C54, fornminnen, Signalbergets naturreservat, landskapsbildskydd för Örsundaåns mynning och Regionalt intresse för kulturmiljö område 10 - Enköping och område 18 - Härkeberga-Litslena.

Hjulstabron

En ny Hjulstabron är avgörande för att underlätta för godstransporter på Mälaren med större lastfartyg och större godsmängder. Utvecklingen av Hjulstabron är nödvändig för att dra full nytta av gjorda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar. Bron är även viktig för framkomligheten på riksväg 55 som en länk över Mälaren. Hjulstabron finns utpekad som en brist i den Nationella planen för transportinfrastruktur 2022–2033. Objektet har fått statlig finansiering men är i dagsläget endast delfinansierat och ligger i slutet av den nuvarande planperioden. Det är av vikt för Mälarsjöfarten att Hjulstabron tilldelas full statlig medfinansiering för perioden 2026–2037 och åtgärdas snarast.

Kollektivtrafik med buss

Länets och kommunens starkaste kollektivtrafikstråk för busstrafik återfinns mellan Enköping och Uppsala, med ungefär 3000 resande om dagen. Även stråket vidare mot Hummelsta och Västerås är ett viktigt kollektivtrafiksstråk för busstrafik. På dessa stråk bör turtätheten bibehållas eller öka. Kommunen ser särskilt behov av förstärkt kollektivtrafik med buss söderut mot Strängnäs och norrut mot Sala och Heby. För landsbygden och kommunens mindre orter är kopplingarna mellan orterna, mot staden och mot viktiga regionala kärnor av största vikt. Kollektivtrafiken behöver särskilt stärkas i Lillkyrka, där den stora befolkningen i omlandet ger underlag för bättre turtäthet, samt i Grillby där översiktsplanen möjliggör för ett större antal nya bostäder och befolkningen kan öka markant under planperioden.

Riksväg 55

Riksväg 55 är en såväl nationellt som regionalt viktig förbindelse mellan Norrköping och Uppsala. Vägen beskrivs som en regionalt viktig väg i Trafikverkets "Funktionellt prioriterade vägnät" för både godstransporter och långväga personresor. Vägen är även en viktig regional länk för näringslivet och arbetsmarknaderna i Södermanland och Uppsala län. I det nationella vägnätet är vägen viktig för gods och fungerar som en yttre alternativ vägsträckning mellan norra och södra delarna av Stor-Stockholm. För sträckan mellan Enköping och Uppsala pågår ett aktivt planeringsarbete och ombyggnationen ska genomföras under åren 2026–2028.

Vid ombyggnation av riksväg 55 ska ny gång- och cykelväg anläggas längs med sträckorna Litslena-Enköping och Uppsala-Örsundsbro. Det pågår även ett arbete med att anlägga ny gång- och cykelväg längs med den redan ombyggda sträckan mellan Örsundsbro:s södra infart och Litslena. För att säkerställa framkomligheten för gående och cyklister tillkommer ett antal planskilda korsningar exempelvis i Skolsta och vid Företagsparken i utkanten av Enköpings stad. Det planeras även för cykelparkeringar i vissa hållplatslägen för att underlätta kombinationsresor.

Sträckan söderut mellan Enköping och Strängnäs innebär alltjämt en felande länk i stråket. Gemensamt med Strängnäs kommun och samarbetet Fyra Mälarstäder ser Enköpings kommun ett behov av standardhöjning, förbättrad framkomlighet och trafiksäkerhet längs sträckan. Den aktuella delsträckan mellan Enköping och Strängnäs håller idag inte den standard ur framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt som krävs för den gods- och persontrafik som går mellan E18 och E20. Aspekter att beakta är vägens nationella och regionala betydelse för persontrafik och tunga transporter samt även lokala behov av att resa med cykel och buss.

Cykelstråk

Det saknas till stor del större kommunikationsstråk för cykel i kommunen. Cykel kan vara användbart för en del av en sträcka och i kombination av ett annat färdmedel, ofta kollektivtrafik. På sina håll i kommunen finns möjlighet att cykla för arbetspendling, exempelvis Hummelsta-Enköping. På sikt kommer det att bli möjligt att cykla mellan Uppsala och Enköping. Det finns även potential till ökad besöksnäring om kollektivtrafik och cykling till attraktiva besöksmål förbättras. Enköpings kommun kommunicerar kontinuerligt behov för att förbättra möjligheten att cykla längs med det statliga vägnätet till Region Uppsala. Regionen som är ansvarig för cykelstråken kommunicerar i sin tur med Trafikverket som tar fram en vägplan.

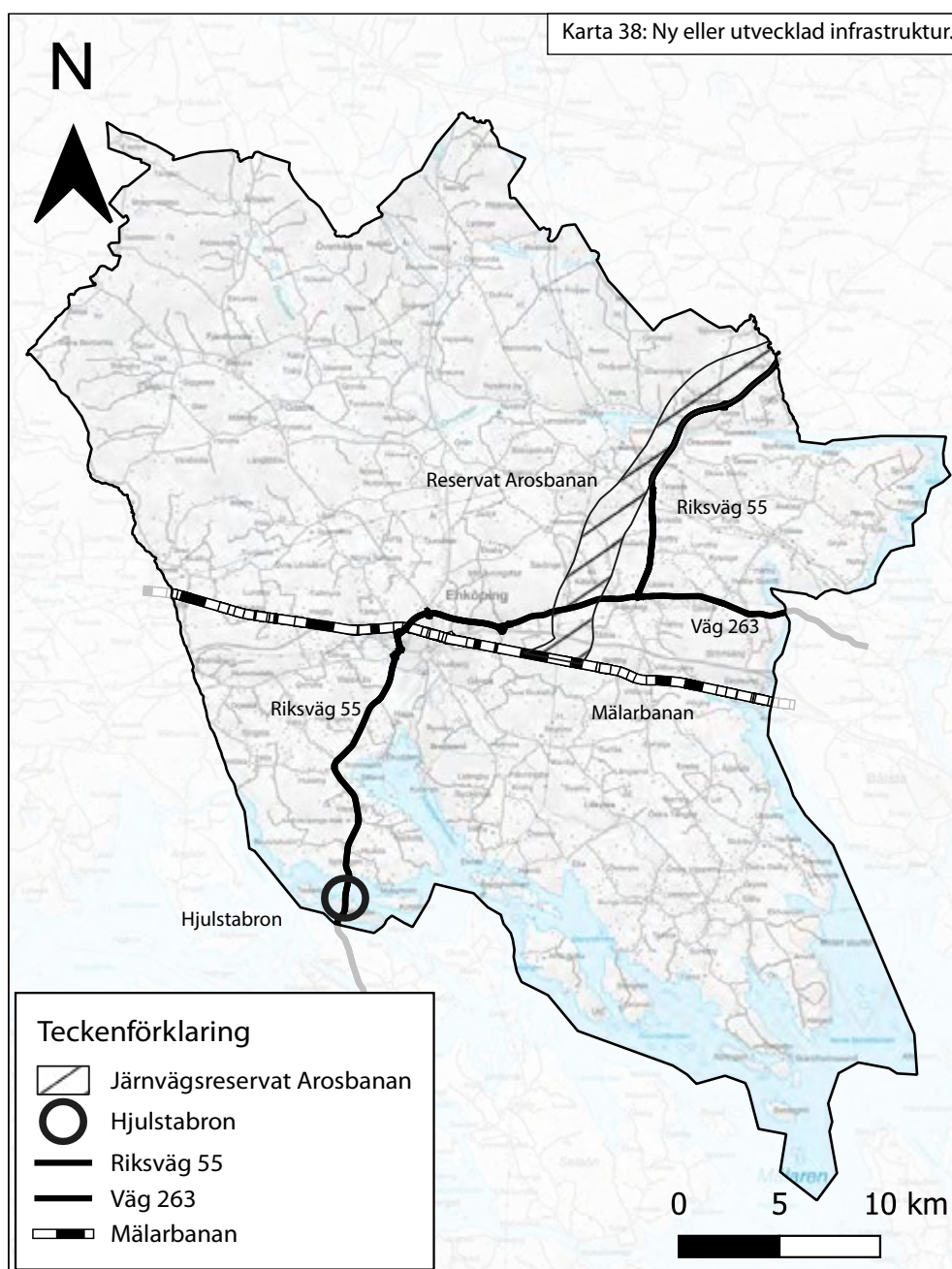
Följande sträckor är prioriterade under planperioden:

- mellan Enköping och Fjärdhundra,
- mellan Örsundsbro och Alstabadet,
- mellan Skolsta och Grillby samt Enköping och Grillby,
- från Litslena och över Ekolsundsviken till Krägga i Håbo kommun,
- mellan Enköping och Lillkyrka,
- förlängd cykelväg från Hummelsta till länsgränsen i Västmanland.

Flera av tätorterna är starkt präglade av att en statlig genomfartsväg delar orten i två eller går intill orten. Det orsakar problem med barriäreffekter som försämrar tillgängligheten och trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter samt bidrar till bullerstörningar. Kommunen önskar se åtgärder från Trafikverket som förbättrar situationen för boende längs med dessa statliga vägar. På vissa sträckor avser kommunen ta över väghållarskapet för att få rådighet att själv genomföra åtgärder. Kommunen ska även verka för att åtgärda felande länkar i gång- och cykelvägnätet i orterna för att förbättra framkomlighet för gående och cyklister.

Projektet om ny gång- och cykelväg mellan Örsundsbro:s södra infart och Litslena ingår även att se över cykelbarheten mellan Litslena och Parnassen vid Hjälstaviken. Vägen utmed sträckan är bred och det är möjligt att använda befintlig väggren för anläggande av en ny gång- och cykelväg. En ny gång- och cykelväg skulle öka tillgängligheten till besöksmålet och naturreservatet Hjälstaviken.

Tillsammans med Håbo kommun ser Enköpings kommun också ett behov av att förlänga gång- och cykelvägen vidare mot Ekolsund, Krägga och Bålsta längs den gamla banvallen. Ett sådant stråk skulle innebära en utökad tillgänglighet till kollektivtrafik för de boende i orterna. Stråket fyller en regional funktion genom att koppla samman Enköpings kommun med Håbo. I samverkan med Region Uppsala och Upplandsstiftelsen ses möjligheten över att skapa en regional cykelled för besöksnäringen längs med sträckan.

Länk:

Landsbygdsutveckling i strandnära läge, Boverket

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Genom kommunens landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) ges möjlighet i fem områden att stärka besöksnäring och rekreation med hänsyn till Mälarens många värden. Särskilda kriterier och planeringsprinciper gäller för utveckling inom dessa områden, som bygger på att området har dispens från strandskyddslagstiftningen.

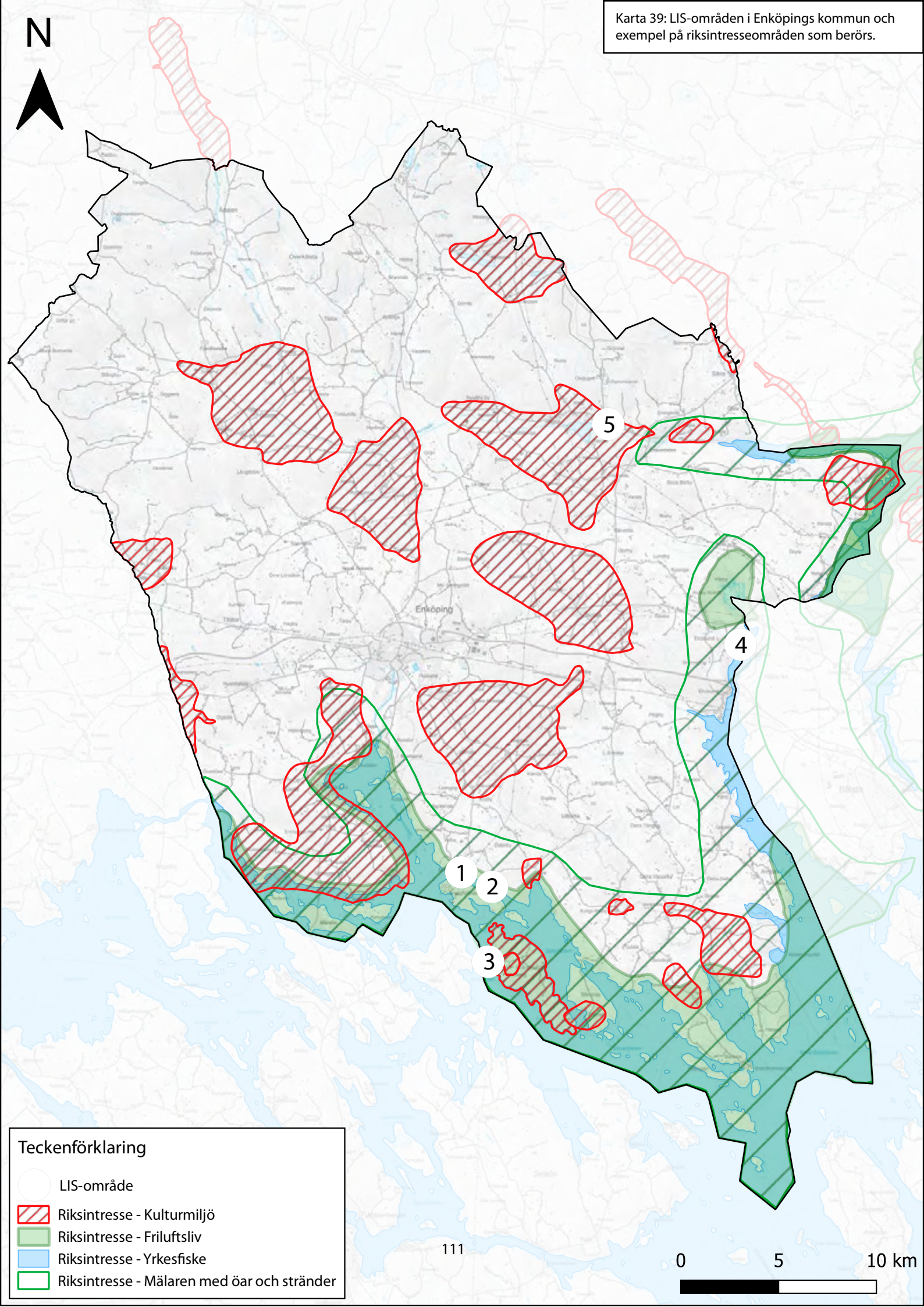
Kriterier för LIS-områden i Enköpings kommun

1. LIS-området ska gynna landsbygdsutveckling inom exempelvis natur-, kultur- och besöksnäring eller lokalt näringsliv.
2. LIS-området ska bidra till ökade möjligheter till friluftsliv och rekreation, samt fortsatt tillgängligheten till natur och strand för allmänheten.
3. LIS-områdets intentioner är inte möjliga att förverkliga utan dispens från strandskyddslagstiftningen. Det finns möjlighet att söka om dispens om det finns särskilda skäl enligt miljöbalken 7 kapitlet 18 c §.

Generella planeringsprinciper för kommunens LIS-områden

- Byggnationer som kan tillåtas inom kommunens LIS-områden är sådana som främjar allmänna intressen såsom besöksnäring, rekreation, friluftsliv eller lokalt näringsliv. Exempel är glasskiosker, omklädningsrum, bryggor eller båthus.
- Det finns inte möjlighet att uppföra bostadshus inom kommunens LIS-områden, då enstaka tillkommande bebyggelse inte påtagligt förändrar underlaget för kommersiell eller kommunal service. Byggnation av bostadshus främjar inte heller allmänhetens nyttjande av platserna.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allemansrätten och allmänhetens rätt till strandområdet ska inte tillåtas.
- Fyra LIS-områden (undantaget område 5, Alstabadet) sammanfaller med riksintresse för friluftsliv, Mälaren med öar och stränder samt yrkesfiske genom sitt strandnära läge. Läs mer om riksintressen från sida 182. LIS-områdenas geografiska utbredning har avgränsats för att göra så litet intrång som möjligt i riksintresseområdena. Utgångspunkten är att ingrepp i miljön i dessa områden endast får komma ske om det görs på ett sätt att det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden samt att det är fri tillgång och fri passage för människor och djurliv till vattenlinjen. De åtgärder som kan godkännas är sådana som förstärker riksintresse friluftsliv och för Mälaren med öar och stränder. I avvägningar mellan småbåtshamnar och bevarandet av grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk ska intresset för att bevara lekmiljöer prioriteras. Där det är möjligt ska befintliga småbåtshamnar istället nyttjas mer effektivt.
- Åtgärder i vatten eller kring vattenlinjen prövas som vattenverksamhet, i de flesta fall hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Miljökvalitetsnormerna för vatten ska alltid beaktas, och möjligheterna att följa normen ska inte äventyras.

N

Teckenförklaring

- LIS-område
- Riksintresse - Kulturmiljö
- Riksintresse - Friluftsliv
- Riksintresse - Yrkesfiske
- Riksintresse - Mälaren med öar och stränder

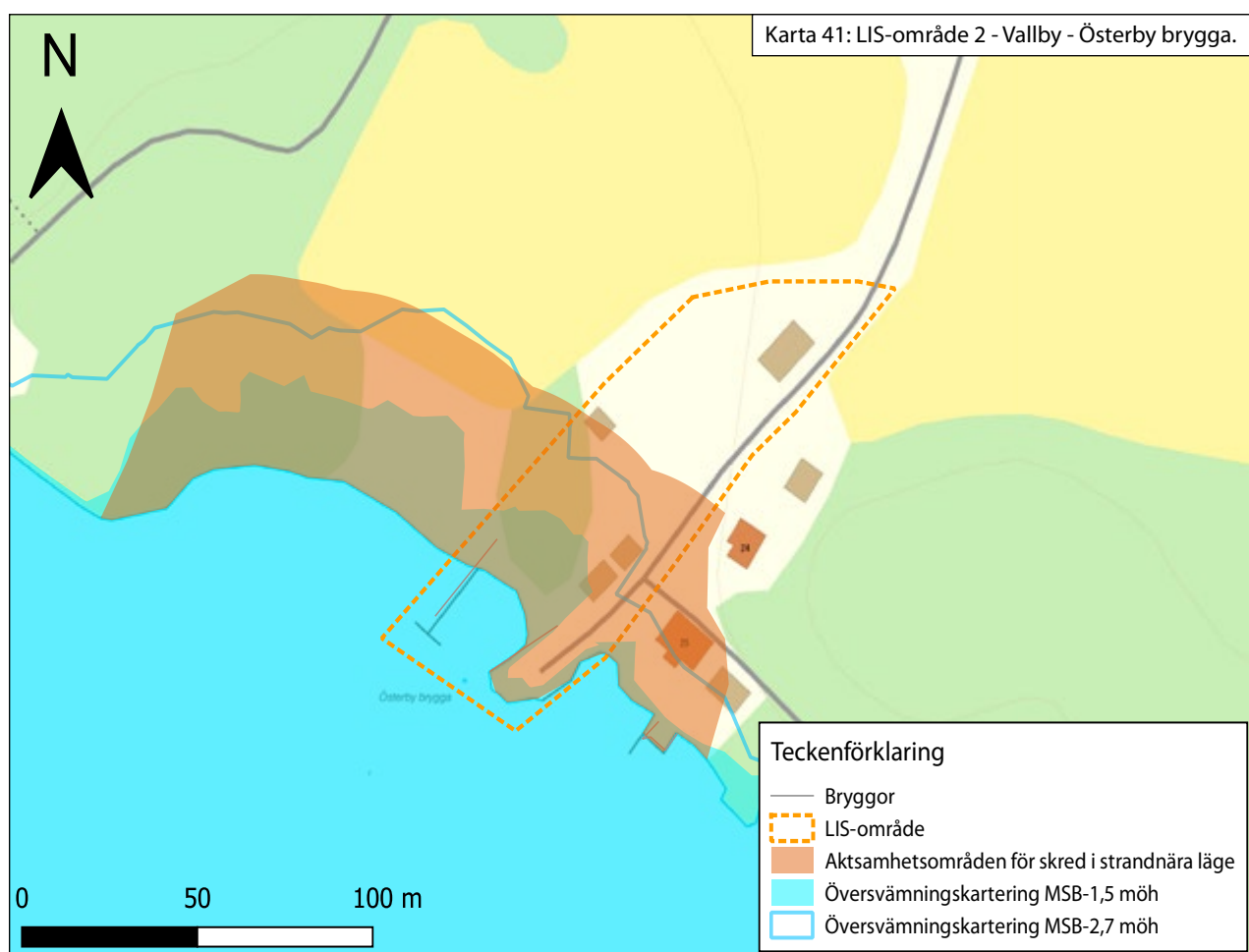
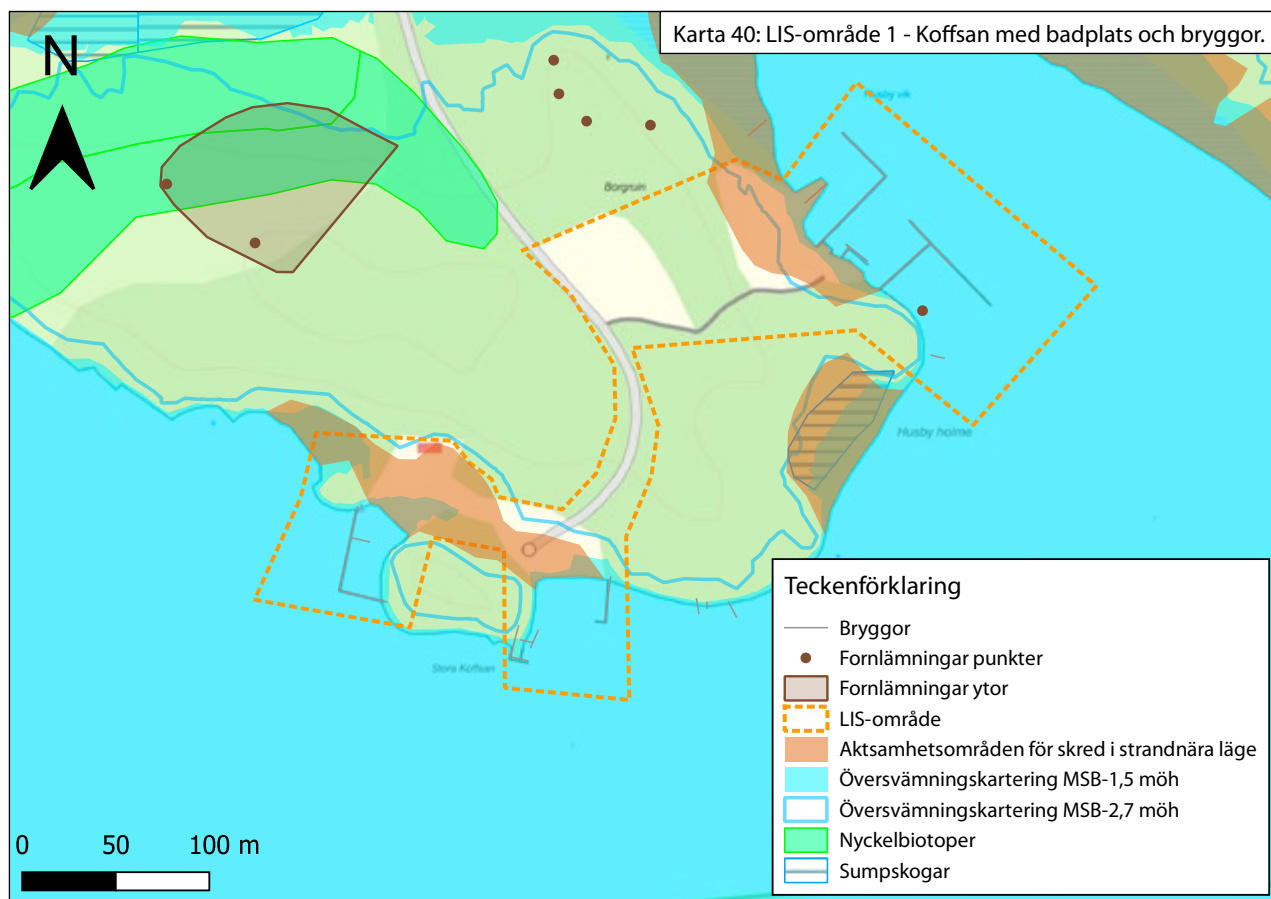
LIS-område 1: Koffsan badplats och båtbyggor

Området är 4.4 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Här möjliggörs för att uppföra mindre byggnader vid badplatsen, så som kiosk eller kajakuthyrning, för att förbättra förutsättningarna för Koffsan som besöksmål. Koffsan är redan idag ett populärt besöksmål under sommarhalvåret med badstrand och badbrygga på områdets västra sida, möjlighet att parkera samt en båtbyggga för småbåtar på uddens östra sida. Här möjliggörs även för utveckling av marinan samt en utökad vändplan för buss med hållplatsläge och fler parkeringar för att öka tillgängligheten till området.

Planeringsprinciper för LIS-område 1 - Koffsan med badplats och bryggor

- Påverkan från ett ökat besöksantal som riskerar att öka slitaget på närmiljön kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter med mera. I angränsning till området finns ett mindre skogsparti med nyckelbiotoper som särskilt ska uppmärksammas om området utvecklas och besöksantalet ökar.
- En utveckling av bryggan på uddens östra del med utökad båttrafik som följd påverkar området lokalt. Påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om bryggan ska utvecklas sker en prövning av vattenverksamhet, vanligtvis hos Länsstyrelsen i Uppsala. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan bli nödvändiga.
- Närliggande fornminne behöver beaktas i kommande planprocesser. Fornlämningarna ska bevaras enligt 2 kap. kulturmiljölagen och omfattar både kända och okända lämningar. Fornlämningarna är av stor vikt för förståelsen av vår historia och ska bevaras och tillvaratas i planeringen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.
- Runt området finns översvämningsrisk, och delar av de strandnära partierna på udden har viss risk för skred. Ju närmare strandlinjen, desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Dessa risker ska hanteras i tidigt skede.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder samt för friluftsliv. Läs mer i Del 4. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Kompletteringar kring service eller de funktioner kan förstärka såväl friluftsliv och besöksnäringen i området. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning.
- Området sammanfaller med område för regionalt intresse för kulturmiljö, Husbyborg, men utveckling i området bedöms inte påverka borggruinen. Tillkommande verksamhet ska bedömas utifrån påverkan på Husbyborg, och anpassning kan bli nödvändiga så att kulturmiljön inte skadas.
- Närområdet omfattas av Länsstyrelsens naturvårdsprogram och här finns även sumpskog i såväl öster som i nordväst. Påverkan på dessa områdens värden ska bedömas vid exploatering och värdena ska värnas.

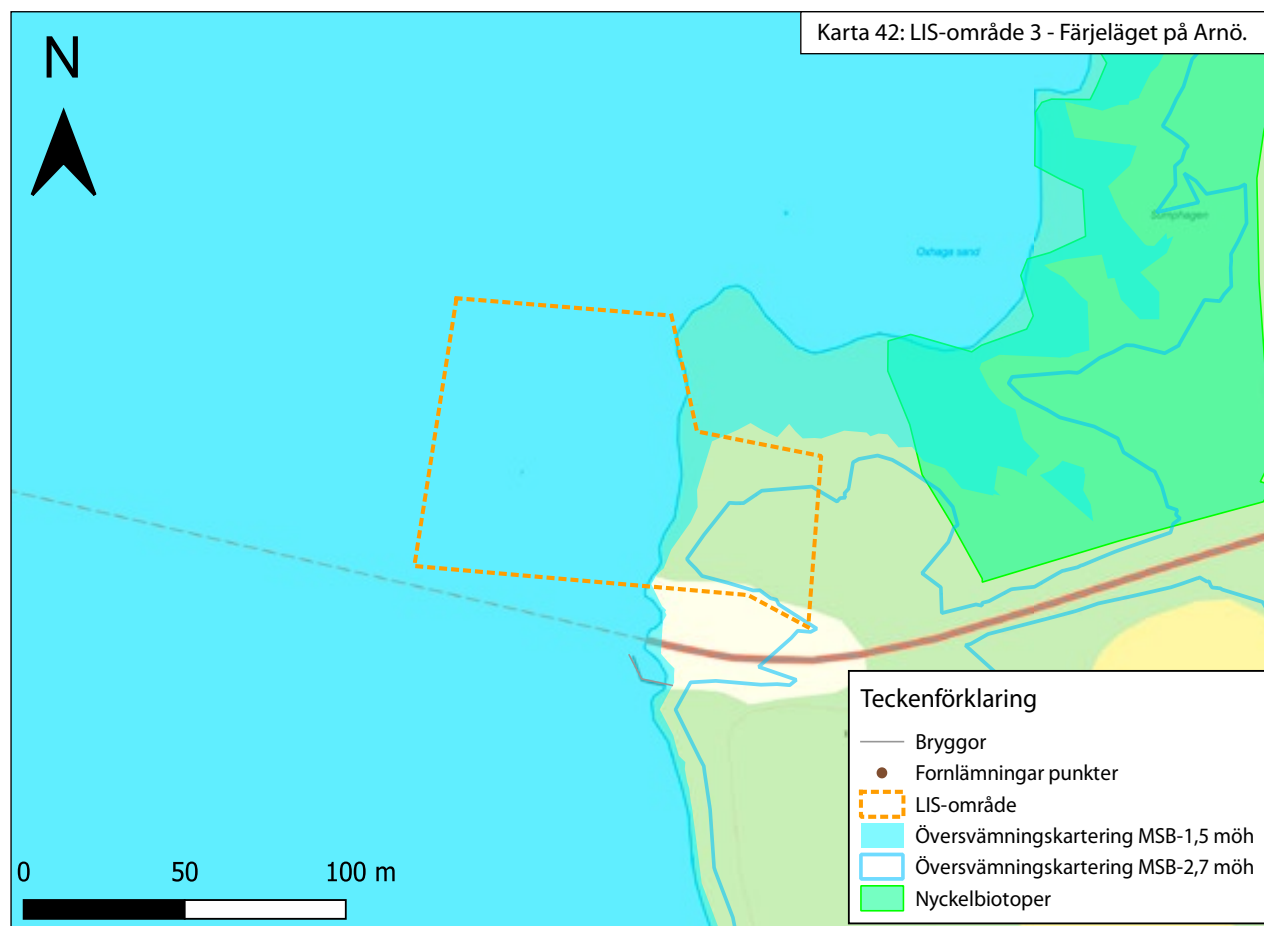
LIS-område 2: Vallby - Österby brygga

Området är 0,6 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

LIS-området består av markområden vid Österby brygga med befintliga byggnader och infrastruktur. Inom området möjliggörs för utveckling av aktiviteter som kan öka platsens attraktivitet, exempelvis en kiosk eller utveckling av båtclubbens aktiviteter.

Planeringsprinciper för LIS-område 2 - Österby brygga

- Påverkan från ett ökat besöksantal, och medföljande slitage på närmiljön, kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter med mera. En utveckling av bryggan, med utökad båttrafik som följd, kan komma att påverka området lokalt. Påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om bryggan ska utvecklas ska det ske en prövning av vattenverksamhet. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske, om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga.
- Området omfattas av en påtaglig översvämningsrisk samt en förhöjd skredrisk, främst med anledning av markens jordarter. Riskerna med översvämnning och skred ska hanteras i bygglovsansökan. Ju närmare strandlinjen, desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder samt för friluftsliv. Läs mer i Del 4. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Kompletteringar kring service eller de funktioner som kan förstärka såväl friluftsliv och besöksnäringen i området. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning.
- LIS-området är även en del av utpekat större opåverkat område (område 9). De åtgärder som kan tillkomma i området bedöms dock påverka område 9 i begränsad omfattning då området redan är delvis ianspråktaget. Läs mer i Del 4.

LIS-område 3: Färjeläget på Arnö

Området är 0,8 hektar stort och ägs av privat fastighetsägare.

Arnö är ett populärt utflyktsmål och kan nås med färja eller fritidsbåt. Ön har en lång historia, väl synlig i landskapet med intressanta naturmiljöer och ett levande jordbruk. Tack vare platsens historiska användning och tradition som båtplats är området intressant för utveckling av verksamheter som har koppling till vatten och båtliv, exempelvis en brygga. En utökad sjökontakt är särskilt värdefull under de tider färjan inte går. Sammantaget har området attraktionsvärde för friluftsliv och besöksnäring, vilka behöver balanseras med känsliga biotoper och för att bevara öns historiska arv.

Planeringsprinciper för LIS-område 3 - Färjeläget på Arnö

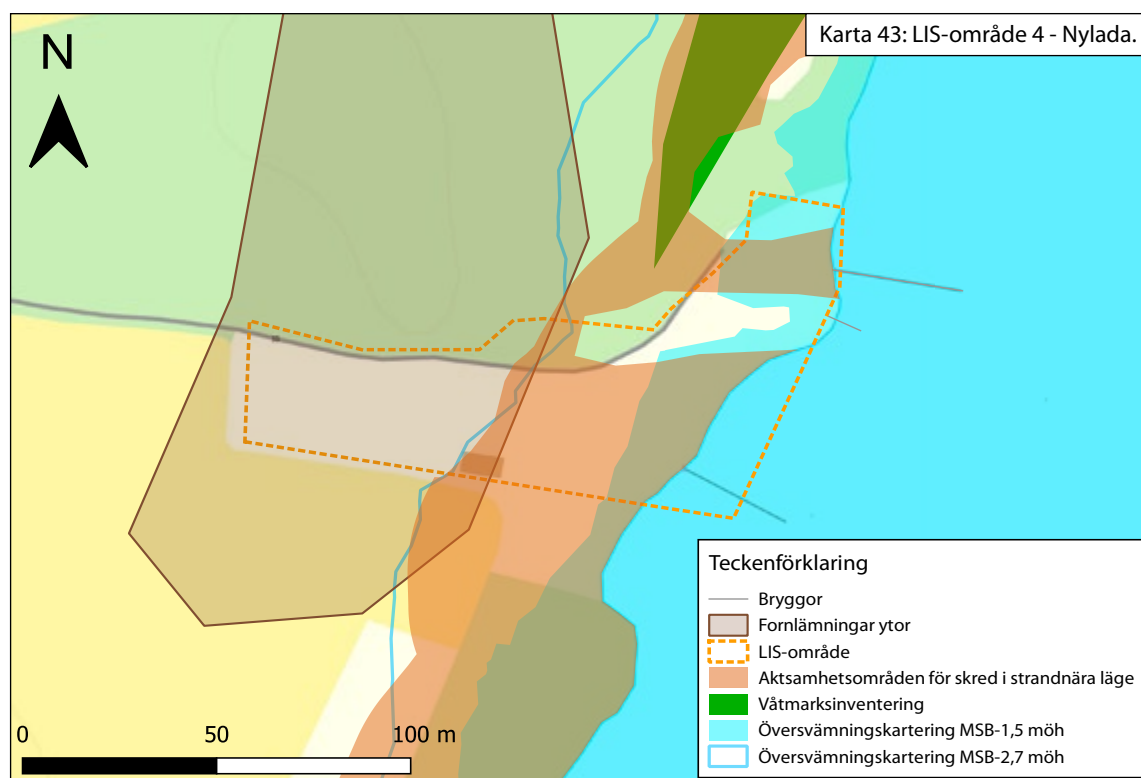
- En utveckling av bryggan och en vågbrytare, med utökad båttrafik som följd, kommer att påverka området lokalt. Påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om brygga med vågbrytare ska utvecklas ska det ske en prövning av vattenverksamhet, vanligtvis hos Länsstyrelsen i Uppsala. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga.
- I anslutning till färjelägets norra och södra del finns ekologiskt känsliga marker samt nyckelbiotoper som utgör viktiga habitat för sårbara arter. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på de olika platserna och utökad skyltning. Hänsyn behöver också tas till de översvämningsrisker som finns längs med kustlinjen. Detta ska göras i tidigt planeringsskede.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder samt för friluftsliv. Läs mer i Del 4. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning, men bedöms i detta skede snarare förstärka de värden som riksintressena värnar, så länge bryggan hålls öppen för allmänheten.
- Hela Arnö utgör ett riksintresse för kulturmiljövården med anledning av sitt karaktäristiska herrgårdslandskap som har rötter i medeltiden. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Flera välbevarade byggnader från äldre tider finns ännu kvar. Ett utökat besöksantal kan påverka dessa värden. Utökad information om de olika skyddsvärda objekten eller platserna kan behövas om besöksantalet innebär en ökad påverkan på områdets kulturhistoriska värden.
- Närliggande fornminnen behöver beaktas i kommande processer men bedöms inte påverkas av utvecklingen av en brygga. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.
- Närområdet omfattas av länsstyrelsens naturvårdsprogram och odlingslandskapets bevarandevärden. Påverkan på dessa områdens värden ska bedömas vid exploatering och värdena värnas.

LIS-område 4: Nylada

Området är 0,6 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare. Inom området skulle det vara fördelaktigt med en utveckling som leder till en ökad sjökontakt för närboende och besökare, särskilt om närliggande Ekolsunds slottsby växer med fler invånare. Inom LIS-området finns möjlighet att utöka parkering för bil och cykel och möjlighet att utveckla olika typer av service som caféverksamhet, kiosk och kajakuthyrning, omklädningsrum och toaletter. Med anledning av det rika djurlivet i området ska bryggan inte byggas ut för en ökad småbåtstrafik.

Planeringsprinciper för LIS-område 4 - Nylada

- En utveckling av olika anläggningar i strandnära läge kommer att påverka området lokalt. Påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske, om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning till ordnade parkeringsmöjligheter.
- En större del av området omfattas av en påtaglig översvämningsrisk. Ju närmare strandlinjen, desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Inom området finns även en viss risk för strandnära skred. Översvämningsriskerna och skredrisker behöver därför hanteras i tidigt skede.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder samt för friluftsliv. Läs mer i Del 4. Friluftsliv kan främjas genom de åtgärder som kan tillkomma här. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska exempelvis inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning, men bedöms i detta skede snarare förstärka de värden som riksintressena värnar, så länge området hålls öppet för allmänheten.
- Det finns en potentiell målkonflikt med ett närliggande fornminne som inte är fullständigt utrett. Det är troligt att där finns byggnadslämningar. Detta behöver hanteras i kommande planprocesser med den varsamhet som krävs. Fornlämningar är skyddade enligt lag och omfattar både kända och okända lämningar. De är av stor vikt för förståelsen av vår historia och ska bevaras och tillvaratas i planeringen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.
- Området sammanfaller med regionalt intresse för kulturmiljö, Ekolsund. Tillkommande verksamheter ska bedömas utifrån påverkan på kulturmiljön, och anpassning kan bli nödvändiga så att denna inte skadas.
- I norr finns lokalt värdefulla områden kopplade till våtmarker och ängs- och betesmark. Dessa påverkas inte direkt men en bedömning om påverkan behöver genomföras vid exploatering inom Nylada LIS-område så att befintliga värden värnas.

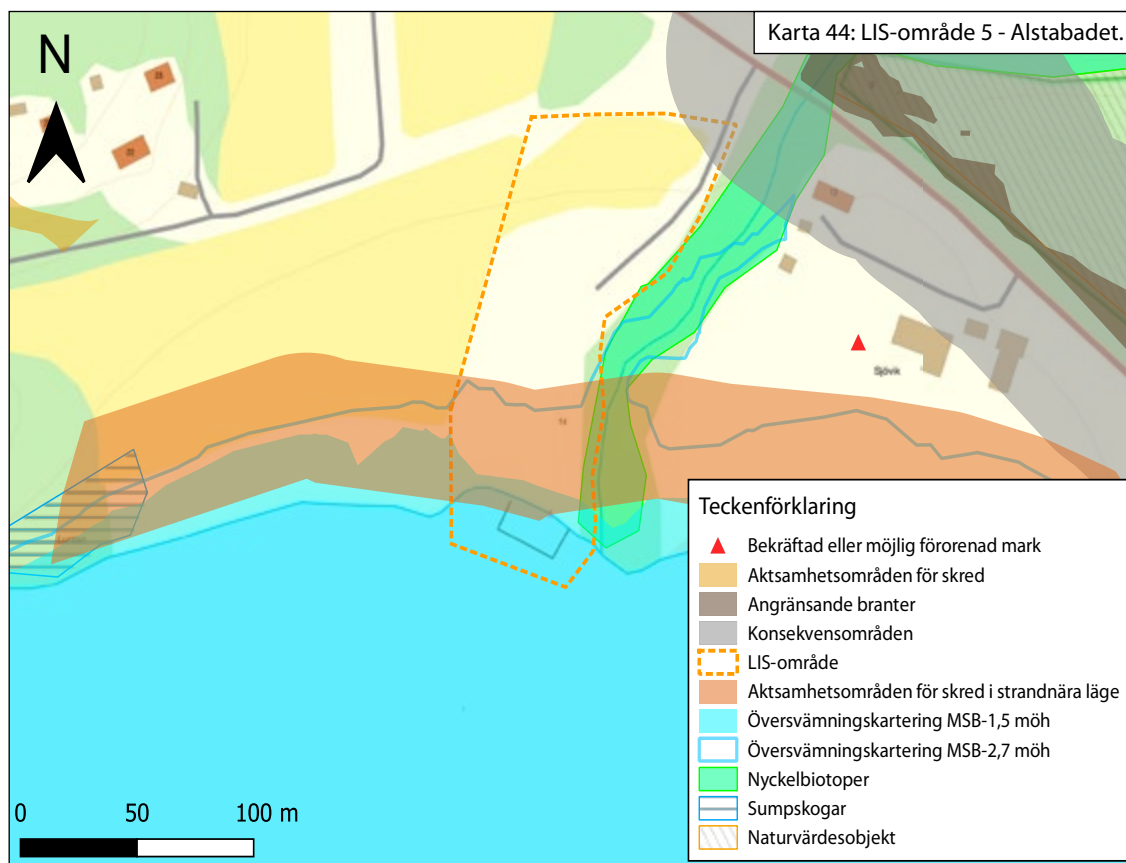
LIS-område 5: Alstabadet

Området är 1,2 hektar stort och ägs av en privat fastighetsägare.

Alstasjön är ett besöksmål för hela regionen, och badet är en populär plats för invånarna i Enköpings kommun. Idag finns ett omklädningsrum, toaletter och badbryggor vid badplatsen. I framtiden skulle ytterligare service, så som caféverksamhet och uppställningsplats för husbilar kunna bidra till besöksupplevelsen och besöksnäringen på platsen.

Planeringsprinciper för LIS-område 5 - Alstabadet

- En utveckling av olika anläggningar i strandnära läge kan påverka området lokalt. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning och ordnade parkeringsmöjligheter.
- I anslutning till LIS-området finns olika värden som ska värnas när platsen utvecklas, exempelvis stranden och vattenområdet närmast strandkanten där det finns höga naturvärden. Även skogsområdet öster om själva LIS-området innehåller nyckelbiotoper för skog som ska fredas. Närområdet omfattas av Länsstyrelsens naturvårdsprogram och odlingslandskapets bevarandevärden. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga.
- Inom området finns översvämningsrisk och viss risk för strandnära skred. Ju närmare strandlinjen, desto högre aktsamhet krävs och desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Översvämningsriskerna och skredrisker behöver därför hanteras i tidigt skede.
- Området omfattas också av riksintresse för kulturmiljö Örsundaåns dalgång samt regionalt intresse för kulturmiljö Enköping. LIS-området är tydligt geografiskt avgränsat för att minimera intrånget i dessa värdeområden. Inom LIS-området finns inte några särskilt skyddsvärda värdekärnor. Bedömningen är att varken riksintresset påtagligt skadas, eller att det regionala intresset för kulturmiljö skadas av den utveckling som möjliggörs här. Detta behöver dock bedömas vid tillståndsprövning.

3 Tematiska områden

I denna del av översiktsplanen beskrivs ställningstaganden för specifika ämnesområden, teman. Dessa tematiska fördjupningar och deras planeringsprinciper gäller för hela kommunen och i all planering, prövning och tillståndsgivning.

KAPITEL I DEL 3:

- Bostäder
- Näringsliv
- Transporter och infrastruktur
- Rekreation och friluftsliv
- Tätortsnära grönstruktur och ekosystemtjänster
- Ekologiska samband och värden
- Teknisk försörjning
- Beredskap
- Miljö- och hälsorisker
- Miljökvalitetsnormer
- Klimatanpassning

Bostäder

Länk:

Bostadsförsörjningsprogram
Enköpings kommun

Enköpings kommun växer

Enköping kommuns befolkning är stadigt växande. Fram till år 2040 tar Enköpings kommun höjd för att bli 60 000 invånare, det vill säga 11 500 fler invånare än år 2024. Befolkningsökningen beror främst på inflyttning, ett resultat av kommunens läge i Mälardalenregionen med närhet till regionala kärnor som Uppsala, Västerås och Stockholm. Kommunens utvecklingsstrategi för bebyggelseutveckling innebär att kommun ska växa mest i Enköpings stad, följt av utveckling av tätorterna och byggande på landsbygden.

Med befolkningstillväxt följer många positiva effekter men också vissa utmaningar kopplat till bostadsförsörjning samt utbyggnad av infrastruktur och service. En lämplig bostad är en grundläggande förutsättning för att skapa ett fungerande vardagsliv för nuvarande och framtida Enköpingsbor. Det är av stor vikt att det finns en variation av boenden som tillgodoser behovet av bostad genom livets alla skeden. En välfungerande bostadsmarknad som möter invånarnas behov och efterfrågan är viktig för att behålla och öka kommunens attraktivitet. Det är även viktigt att den omgivande miljön är trivsamt och trygg. Genom att utgå från ett barnperspektiv i samhällsplaneringen skapas miljöer som är tillgängliga för många fler grupper i samhället.

Kommunens bostadsförsörjningsprogram

Enköpings kommun ska ha en god framförhållning i den fysiska planeringen för att möta befolkningsutvecklingen och framtida behov inom bostadsförsörjningen. För det krävs ett långsiktigt och strategiskt arbete kring kommunens markinnehav och en tydlighet kring prioritering av utbyggnad. Kommunens bostadsförsörjningsprogram är vägledande vid planering av nya bostäder och kommunens kommande utbyggnadsplan ska svara på hur olika områden ska prioriteras. Bostadsförsörjningsprogrammet, som antogs år 2023, anger därför kommunens strategi med mål och riktlinjer gällande bostadsförsörjningen i kommunen. Översiktsplanen och bostadsförsörjningsprogrammet verkar tillsammans för att både säkerställa god planberedskap men också att möjliggöra för en långsiktig bostadsförsörjning även om dess tidsperspektiv skiljer sig åt. Bostadsförsörjningsprogrammet tillsammans med dess genomförandeplan och kommunens utbyggnadsplan ger kommunen goda förutsättningar att möta befolkningens bostadsbehov. Programmet ses också över varje mandatperiod för att säkerställa dess aktualitet.

Fler bostäder och ett varierat bostadsbestånd

Kommunens planeringsinriktning för befolkningsökning innebär ett behov av cirka 5–6 000 nya bostäder fram till år 2040. De flesta bostäder ska tillkomma inom området för den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad (inklusive Haga och Bredsand). I kommunens sex prioriterade tätorter möjliggörs för ungefär 545 nya bostäder. Detta är utöver de cirka 230 bostäderna som finns i planberedskap i samma orter. Med den takt som bostäder har byggts på landsbygden historiskt i kommunen, förväntas upp till cirka 800 nya bostäder tillkomma fram till år 2040.

	Befintligt bostadsbestånd (2024)	Planlagda, ej genomförda (2024)	Tillkommande genom ÖP2040
Fjärdhundra tätort	429	30-60	15-30
Grillby tätort	472	100	110
Hummelsta tätort	405	30	90-100
Lillkyrka tätort	126	0	10-15
Skolsta tätort	101	6	0
Örsundsbro tätort	810	30	290
Totalt planförslag	2343	Upp till 226	Upp till 545

Tabell 3: Nuvarande och möjligt framtida bostadsbestånd.

De sex prioriterade mindre tätorterna har olika förutsättningar för utveckling, exempelvis tillgång och efterfrågan på bostäder eller förutsättningar i omgivande mark. Det påverkar hur många nya bostäder som möjliggörs för inom respektive tätort. Utvecklingen av bostäder, både i tätorter och på landsbygd, är också i hög grad beroende av privata aktörer då kommunens markinnehav är begränsat. Inom Enköpings stad finns redan idag en god planberedskap som möter behov från en växande befolkning och målet att Enköpings stad ska växa mest. Örsundsbro är den ort som beräknas växa mest av de mindre tätorterna, följt av Grillby och Hummelsta.

För att tillgodose olika gruppers behov av bostäder krävs ett varierat bostadsutbud när nya bostadsområden växer fram. Det innebär en variation av upplåtelseformer, bostadsstorlekar, hustyper och prisnivåer. Ett mer varierat bostadsbestånd bidrar även till att invånare i större utsträckning kan bo kvar i sitt område, även när bostadsbehov och livsförutsättningar förändras, vilket i sin tur kan ge en ökad tryggheten för den enskilda. I dagsläget är bostadsbeståndet relativt ensidigt i de mindre tätorterna och består till största del av villor där majoriteten är äganderätter. Behovet av hyresrätter med lägre hyror är generellt stort och flera grupper konkurrerar idag om samma typer av boende. Samtidigt är det en utmaning att få till nyproducerade hyresrätter med lägre hyra. Det kommunala bostadsbolaget Enköpings Hyresbostäder har i uppdrag att prioritera nyproduktion av hyresrätter i de mindre tätorterna. Vid förtätning ska områden i första hand kompletteras med bostadstyper och upplåtelseformer som saknas. Nya områden planeras med ett blandat bostadsutbud och upplåtelseformer från början med fokus på att komplettera med det som saknas i det aktuella området.

Många som bor på landsbygden i kommunen har bott i sin bostad under en lång tid. Att erbjuda ett mer varierat bostadsbestånd inom tätorterna kan främja flyttkedjor mellan tätorter och landsbygd. Landsbygdens bebyggelse består av en blandning av småhus, gårdar och byar. Många av gårdarna bedriver ett aktivt lantbruk eller är aktiva inom annat lokalt näringsliv och besöksnäringen. På landsbygden ska det fortsatt möjliggöras för boende på olika platser, gärna med närhet till våra prioriterade mindre tätorter för att underlätta vardagslivet. Genom en tydlighet kring var ny bebyggelse är lämplig på landsbygden, skapas också en trygghet för de som redan bor och verkar på landsbygden kring vad de kan förvänta sig, och för de som önskar bygga nytt eller utveckla sitt boende eller verksamhet. Läs mer i Del 2: Landsbygden, sida 96.

Trygga och tillgängliga miljöer

Det är viktigt att våra tätorter är välkomnande och trygga för alla åldrar och grupper i samhället. Att se andra människor och själv kunna bli sedd i det offentliga rummet är trygghetsskapande. Miljöer som befolkas under många av dygnets timmar, upplevs ofta som tryggare. Genom att kombinera bostadsområden med service, arbetsplatser och kultur-, fritids- och idrottsanläggningar och andra mötesplatser skapas ett mer levande samhälle med ökade förutsättningar till upplevd trygghet. Parker, grönområden och lekplatser ska finnas i närheten av bostäderna för att främja möten och rörelse. Det förbättrar de offentliga rummen så att människor i alla grupper kan röra sig tryggt genom utemiljöer. Genom olika insatser och anpassningar ska Enköpings kommun minska fysiska och sociala barriärer för att minska segregation.

Enköpings kommun bygger samhällen utan sociala eller fysiska barriärer och förbättrar redan byggda miljöer. För barnen säkerställs trygga trafikmiljöer där barn ofta rör sig, lekplatser i närområdet och nya skol- och förskolelokaler planeras till de bästa platserna och utrymme utifrån barnens behov. För personer med funktionsnedsättning och äldre personer byggs tillgängliga utemiljöer med säkra färdvägar mellan målpunkter, och tillgänglighetsanpassade bostäder. Enköpings kommun utformar nya områden med höga krav på trygghet och tillgänglighet för människor med olika bakgrund, behov och förutsättningar. Möjligheten att bo kvar i olika skeden av livet ska främjas och personer med funktionsnedsättning ska ha goda möjligheter till ett självständigt liv. Våra särskilda bostäder för exempelvis äldre och personer med särskilda behov, bör så långt det är möjligt integreras i bebyggd miljö för att främja integrering i samhället för de boende. Särskilda boendeformer bör även ha nära till allmänna kommunikationer med tanke på de boende, personal och besökare. Nya bostadsområden inom tätorterna växer med en närhet till dess centrumkärna. Enköpings kommuns inriktning för bebyggelseutveckling innebär en närhet till kollektivtrafik, handel och service vilket är positivt för många grupper i samhället.

Planeringsprinciper bostäder

- Bostadsförsörjningsprogrammet ska vara vägledande för planering av bostäder.
- Enköpings kommun har en planberedskap i balans med kommunens planeringsinriktning. En förtätning av befintliga områden eftersträvas då det ger förutsättningar för effektivt nyttjande av infrastruktur, service och minskar transportbehov.
- Vid all bebyggelseplanering ska behov utifrån jämställdhet, jämlikhet, trygghet, funktionsnedsättning, integrationsaspekter och barnperspektiv beaktas. Det ska finnas möjlighet till ett gott och tryggt liv i alla kommundelar oavsett kön, ålder och inkomstnivå.
- Bostadsområden ska planeras så att de stimulerar till ett aktivt och hälsosamt liv genom närhet till rekreations- och grönområden för alla grupper i samhället.
- Den fysiska planeringen ska motverka fysiska och sociala barriärer för att på så vis minska segregation.

Näringsliv

Företagande i utveckling

Ett välmående och varierat näringsliv är en grundläggande förutsättning för Enköpings fortsatta positiva utveckling. Genom näringslivet skapas arbetstillfällen och sysselsättning för våra kommuninvånare och skatteintäkter som möjliggör för vår samhällsservice såsom upplevelser, skola, vård och infrastruktur.

Det gynnsamma geografiska läget i Mälardalsregionen, i kombination med ett ökat intresse för inflyttning till mellanstora kommuner, och den snabba digitaliseringen har gjort att kommunens attraktionskraft ökat snabbt de senaste åren. Småföretagen utgör en majoritet av samtliga företag i kommunen. Det är också bland småföretagen som den största tillväxten sker och flest arbetstillfällen skapas. Ledningsregementet är en arbetsgivare med fokus på ledningssystem och IT-säkerhet. Regementets närvaro har skapat gynnsamma förutsättningar för tillväxt även inom den privata IT-säkerhetsbranschen. Ledningsregementet är också en av kommunens största arbetsgivare.

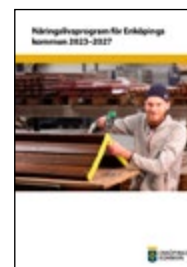
Tillgång till innovation och forskning bidrar också till näringslivets utveckling och konkurrenskraft. Samverkan med lärosäten i Uppsala och Västerås/Eskilstuna möjliggör för näringslivet att ta del av aktuell forskning inom till exempel energi och teknik. I digitaliseringens spår växer nya typer av företag och tjänster fram, där det idag är möjligt att verka såväl lokalt som globalt från samma fysiska plats.

Behov av mark för näringslivet

Intresset har ökat för mark i strategiska lägen nära transportvägar för industri-, lager- och logistiketableringar. Det finns även behov av ersättningsmark för befintliga verksamheter som behöver omlokaliseras i takt med stadens omvandling och tätorternas utveckling. I samband med översynen av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad ska denna fråga studeras vidare. Här krävs ett nära samarbete med de privata markägarna i kommunen för att hitta konstruktiva lösningar. Kommunen arbetar därför aktivt med markstrategiska frågor för att skapa förutsättningar för att möta näringslivets behov.

Nya områden för industri och verksamheter föreslås i de mindre tätorterna framför allt vid E18 och riksväg 55, vilka är goda transportlägen. Det finns flera fördelar med att hålla samman större verksamhetsområden, exempelvis att arbetstillfällen och fler kompetenser samlas på en plats. Det är samtidigt en mer effektiv markanvändning där verksamheterna kan dra nytta av investeringar i infrastruktur, teknisk försörjning eller där mindre verksamheter kan samlokaliseras.

Länk:

Näringslivsprogram
Enköpings kommun

Gröna näringar kliver fram

Jordbruket och skogsbruket har en lång tradition i Enköpings kommun. Av kommunens arbetstillfällen finns en hög andel inom jord- och skogsbruk i jämförelse med resten av riket. De är viktiga för livsmedelsförsörjningen och för råvaruförsörjningen men bidrar även till en växande besöksnäring. Enköping är historiskt en viktig lantbrukskommun med ett lantbruk som haft goda förutsättningar att följa med i 1900-talets rationaliseringar mot ett storskaligt jordbruk med ökad avkastning. Medan antalet lantbrukare har minskat har verksamheterna och gårdarna blivit allt större. Samma utveckling kan man se inom skogsbruket.

Jordbruk

Två procent av landets totala åkerareal finns i Enköpings kommun. Ungefär 45 procent av kommunens yta utgörs av åkermark vilket gör att Enköpings kommun har näst störst areal åkermark i hela landet efter Gotland. Lantbruket i kommunen bidrar till den svenska självförsörjandegraden på spannmål. Det innebär att kommunens fysiska planering har ett stort ansvar att värna jordbruksmarken för att det fortsatt ska vara så. Under senare decennier har många djurhållare avslutat sin verksamhet och betesmarkerna har därför tagits ur produktion. Enköpings lantbrukare bedöms ändå ha bättre förutsättningar för att fortsätta med djurhållning jämfört med i många andra delar av landet. Närheten till en stor marknad i Stockholm och Mälardalsregionen, som efterfrågar lokalproducerade livsmedel är en konkurrensfördel. Förutsättningarna för fortsatt och ökad efterfrågan på jordbruksprodukter från kommunens jordbruksmark bedöms vara goda.

Jordbrukets betydelse för nationell beredskap av livsmedelsförsörjningen är viktig att poängtera, särskilt med tanke på det säkerhetspolitiska läget i världen och med tanke på hur livsmedelsförsörjningen påverkas av ett förändrat klimat. Klimatförändringarnas påverkan på den globala produktionen av livsmedel kan innebära att det svenska lantbruket får en allt mer betydande roll, vilket också betonas i den nationella livsmedelsstrategin. Klimatförändringarna antas även föra med sig nya behov av anpassningsåtgärder i de nuvarande verksamheterna.

Fler lantbrukare bedriver idag sitt jordbruk i kombination med andra typer av näringsverksamhet till exempel energiproduktion, hästverksamhet, hantverk, gårdsbutiker och lokalproducerad mat. Det har bidragit till att även besöksnäringen växer i kommunen. Möjligheten att kunna bedriva småföretagande är viktigt för att hålla landsbygden levande och för att skapa möjligheter till arbetstillfällen utanför tätorterna. Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram. Lantbruket förvaltar och utvecklar både natur- och kulturvärden och bidrar med värden knutna till en rad olika ekosystemtjänster. En levande lantbruksnäring är en avgörande förutsättning för att bibehålla kulturlandskapet och attraktionskraften för besökare.

Skogsbruk

Skogsbruket har en viktig del i omställningen till fossilfria bränslen. Skogen är också en viktig kolsänka och därför kan en växande skog bidra till kolinlagringen. En majoritet av skogen som finns inom kommunens gränser ägs av privatpersoner och kommunen har därför inte rådighet över hur de markerna brukas. Kommunen uppmuntrar dock till en skötsel som kan gynna natur- och rekreationsvärden samt andra skogliga ekosystemtjänster.

Kommunens egen skogsmark ligger i huvudsak tätortsnära och där sköts skogen med många värden och funktioner i åtanke, varför plock- och luckhuggning föredras framför kalhyggesbruk. Skogsbruket bidrar med bland annat virke och biobränsle. Genom en aktiv, ansvarstagande och kunskapsburen skogsskötsel med landskapsperspektiv går det i de flesta fall att kombinera produktion av virke och attraktiva miljöer. Detta åstadkoms bäst genom planering, lokal anpassning och lokal dialog.

Planeringsprinciper för jord- och skogsbruk

- Byggnad på och ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark får endast ske om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 4 §. För jord- och skogsbruk och jämförbara näringar som bedrivs aktivt på landsbygden gäller vissa särbestämmelser för byggnad utanför detaljplanerat område.
- Vid utveckling av infrastruktur ska jordbrukets möjligheter att bedriva verksamhet beaktas, exempelvis genom att möjliggöra för god framkomlighet för dess fordon.
- Fragmentering av sammanhängande jordbruksmark ska undvikas i all fysisk planering för att underlätta för ett rationellt jordbruk.
- Där jordbruksmark ianspråktagas för annan användning, premieras sådan markanvändning som inte permanent tar marken ur produktion.
- Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska i enlighet med miljöbalkens 3 kap 4 §, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.
- Kommunen ska sköta det egna skogsinnehavet med fokus på att utveckla friluftslivs- och naturvärden.

Hållbar tillväxtkommun

Efterfrågan på mark och lokaler ökar när kommunen växer. Exempelvis ökar behovet av bostäder, skola och omsorg, infrastruktur, energiförsörjning med mera, för att tillgodose näringslivets och samhällets behov. En effektiv kommunal service och samhällsbyggnadsprocess blir allt viktigare för att tillgodose dessa behov. För att lyckas krävs ett nära samarbete mellan näringsliv, kommun och kommuninvånare, men också ett stort ansvarstagande för att tillväxten sker på ett hållbart sätt med minimal påverkan på våra gemensamma resurser.

Enköpings kommun har höga ambitioner och tydliga mål vad gäller hållbarhetsarbetet och har tecknat ett klimatkontrakt med mål om att bli klimatneutrala år 2030. Arbetet sker bland annat inom ramen för Klimatkontraktet och projektet Viable Cities, där Enköping representerar målgruppen en mellanstor kommun i tillväxt. Det är ett strategiskt viktigt engagemang där Enköping bidrar till klimatomställningen på nationell nivå och tar ansvar för medborgarnas och företagens förväntningar och framtidsperspektiv. Genom att utveckla och marknadsföra platsen Enköping kan kommunen attrahera fler nya företag, efterfrågad kompetens och investeringar hit som kompletterar det befintliga näringslivet på ett positivt sätt.

Transporter och infrastruktur

Hållbara transporter är norm

Väl fungerande kommunikationer och transportinfrastruktur är avgörande för kommunens kompetensförsörjning och klimatomställning. Idag sker majoriteten av resorna i kommunen med bil. För att nå klimatmålen behövs incitament för att såväl minska bilberoende som öka andelen hållbara resor. Lokalisering av nya bostäder och verksamheter behöver gå hand i hand med trafikplanering, exempelvis genom att ny bebyggelse tillkommer i kollektivtrafknära lägen. De fossildrivna transporterna behöver minska och andelen resor med hållbara transportmedel öka för att Enköpings kommun ska bidra till att uppfylla klimatmål kring utsläppsminskning. Det räcker inte med att fordonens bränslen blir fossilfria utan fler åtgärder behövs. För att skapa förutsättningar för ett mer hållbart resande krävs både åtgärder i den fysiska miljön och förändringar i människors beteende och resmönster.

När Enköpings kommun prioriterar de hållbara trafikslagen minskar utsläpp och buller. Det är ofta mer ekonomiskt och innebär ett mer effektivt användande av marken. Bilar tar yta i anspråk och dessa ytor kan istället användas för att skapa platser för människor vilket bidrar till en mer levande miljö. Att prioritera de hållbara trafikslagen bidrar även till ett mer jämlikt transportsystem då alla människor inte har tillgång till bil. Samtidigt är Enköpings kommun en landsbygdskommun där bilen är och kommer att vara det huvudsakliga transportmedlet för en stor andel människor. Det ska den kunna fortsätta vara. I staden och tätorterna är förutsättningarna bättre för att öka de hållbara transportmedlens andel av resandet.

Kommunens prioriteringsordning för trafikslagen (se figur 14) är en central och viktig del av kommunens trafikstrategi. Trafikstrategin är utgångspunkten vid planering av trafiksystemet inom staden. På sikt ska trafikstrategin uppdateras så att den omfattar hela kommunen. Prioriteringsordningen går redan nu att använda även i kommunens mindre tätorter. Enligt prioriteringsordningen ska de hållbara trafikslagen gång, cykel och kollektivtrafik premieras. Det innefattar både planering och investering samt om trafikslagen står i konflikt med varandra gällande yta eller framkomlighet.

Figur 14: Prioritering av trafikslagen vid nybyggnation.

I en landsbygdskommun som Enköping med hög andel bilburna medborgare, en utspridd bebyggelse på landsbygden och en varierad tillgång till kollektivtrafik beroende på var våra medborgare bor, finns en särskild utmaning med en övergång till de mer hållbara trafikslagen. Val av trafikslag så som kollektivtrafik styrs till hög grad av tillgänglighet och bebyggelsens lokalisering. Utbudet varierar mellan tätorterna. I Örsundsbro och Skolsta finns betydligt större valmöjligheter för resande med kollektivtrafik än från Grillby eller Fjärdhundra. Landsbygdsborna ska exempelvis erbjudas grundläggande resmöjligheter med buss och attraktiva pendelparkeringar för både bil och cykel vid de större kollektivtrafikknutpunkterna. Här kan även andra alternativ vara möjliga som exempelvis mobilitetslösningar, samåkning och anropsstyrd busstrafik.

Länk:

Trafikstrategi
Enköpings kommun

I Enköpings kommun ska mobility management genomsyra samhällsbyggnadsprocessen. Mobility management är ett arbetssätt som handlar om att påverka efterfrågan på transporter. Målet är att påverka människors beteende så att resan rent av inte behövs alls eller att flytta över resor till kollektivtrafiken, cykel eller till gång, att genomföra bilresan på andra tider på dygnet, samåkning eller att välja andra färdvägar. Arbetssättet ska bidra till att effektivisera användandet av den befintliga infrastrukturen. Detta används i kombination med traditionella åtgärder.

Planeringsprinciper för hållbara transporter

- Kommunen optimerar trafikslag med utgångspunkt i Trafikstrategins prioriteringsordning av trafiken vid ny- eller ombyggnation av infrastruktur.
- Mobility management ska genomsyra hela samhällsbyggnadsprocessen för att bidra till att öka andelen hållbara transporter i kommunen.

Trafikfrågorna är centrala vid nybyggnation

Det är en stor fördel om ny bebyggelse lokaliseras i anslutning till kommunens kollektivtrafikstråk för att öka förutsättningarna för hållbart resande och rörelsefriheten hos barn och ungdomar. Det förstärker även underlaget för en förstärkt kollektivtrafik med ökad turtäthet på sikt. Nya områden för bostäder och verksamheter inom tätorterna ska ligga inom befintliga gång- och cykelstråk alternativt knytas ihop med de genom anläggning av nya. Det gäller även vid lokalisering av skolor och förskolor samt kultur-, fritids- och idrottsanläggningar.

För att forma invånarnas resmönster är det viktigt att kollektivtrafiken finns på plats redan när de flyttar in i ett nytt område. Att dessutom arbeta med beteendepåverkande åtgärder i tidigt skede genom riktade kampanjer till nyinflyttade eller nya verksamheter är ett bra sätt att uppmuntra till hållbart resande. Goda vanor sätts tidigt i livet, därför fokuserar kommunen en stor del av sitt informationsarbete på skolorna genom konceptet Säkra skolvägar. Det är även viktigt att vid nybyggnation skapa utrymme för olika typer av mobilitetslösningar och kvalitativa cykelparkeringar. Bilparkering i gemensamma anläggningar minskar ytanspråket och bidrar till att intilliggande ytor kan användas till andra funktioner. Kommunens inriktning är att samla bilparkering i gemensamma anläggningar på kvartersmark. Det gäller bilparkering för såväl boende, verksamheter som allmänheten. Genom att exploitören bidrar med mobilitetstjänster så som exempelvis bil- och cykelpool kan kravet på antalet bilparkeringsplatser komma att sänkas.

Planeringsprinciper för nybyggnation

- Ny bebyggelse i tätorterna tillkommer inom befintliga kollektivtrafikstråk samt stråk för gång och cykel.
- Det är en fördel att enskilda byggnader på landsbygden tillkommer inom stråk för kollektivtrafiken.
- Sammanhållen bebyggelse på landsbygden ska placeras i kollektivtrafiknära läge
- Bilparkering samlas i yteffektiva gemensamma anläggningar på kvartersmark.
- Verka för etablering av mobilitets- och delningstjänster i såväl nya som befintliga områden.

Trafiksäkerhet i fokus

Trafiksäkerheten är en viktig faktor att arbeta med, i enlighet med nollvisionen. Fokus ligger på att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter genom att säkerställa ett sammanhängande gång- och cykelvägnät, hastighetssäkra korsningspunkter och passager samt att, när det är möjligt, separera trafikslagen gång och cykel.

Gångtrafikanternas flöde och säkerhet är beroende av tillgängligheten i gaturummet. Kommunen planerar för ett sammanhängande och säkert gångnät som är tillgängligt för alla. Barns och funktionsnedsattas rörelsemönster ska särskilt beaktas. Det innebär att kommunen löpande ska arbeta med trafiksäkerhetsfrågor i anslutning till viktiga målpunkter som skolor, förskolor, fritidsanläggningar och andra besöksmål. Kommunen ska verka för att begränsa biltrafik i anslutning till skolor och där det är lämpligt kan områden närmast skolor med fördel omvandlas till bilfria zoner. Kommunen jobbar aktivt med att sänka hastigheter samt hastighetssäkra korsningspunkter inom tätbebyggda områden. I flera av kommunens tätorter saknar kommunen full rådighet över vägnätet då Trafikverket är väghållare av genomfartsleder som har stora barriäreffekter på orten. Kommunen verkar därför för att ta över väghållarskapet på dessa vägar.

Planeringsprinciper för trafiksäkerhet

- Gång- och cykelstråk ska bidra till att främja barn och ungdomars möjligheter till vardagsmotion och ett självständigt liv. Viktiga målpunkter så som skolor, förskolor, kultur-, fritids- och idrottsanläggningar är särskilt prioriterade.
- Verka för att minska effekten av befintliga barriärer samt undviker uppkomsten av nya, exempelvis genom hastighetssäkring och säkra passager.

Effektiv samordning av godstransporter

De senaste åren har flera logistikanläggningar nyetablerats eller flyttat från Stockholmsregionen till Enköping. Dessa, ofta transportintensiva, verksamheter har framför allt lokaliserats i stadens östra delar, i anslutning till de stora trafiklederna. Några transportintensiva verksamheter finns även lokaliserade i våra mindre tätorter.

Kommunen ser ett behov på sikt, att skapa en samlastningscentral i utkanten av Enköpings stad för en mer effektiv samordning av godstransporter. Det är även viktigt att säkerställa att trafiksystemet klarar av den ökade mängden godstransporter till och från dessa etableringar samt att stödjande infrastruktur tillkommer. Exempel på stödjande infrastruktur är parkeringar för lastbilar, service för chaufförer och möjligheter att tanka lastbilar med hållbara drivmedel som el och vätgas. Översiktsplanen möjliggör också för fler verksamhetsområden i närhet till de större transportstråken. Även inom dessa områden ska det finnas utrymme för stödjande infrastruktur.

I och med breddningen av Mälarfarleden samt en ny Hjulstabro kan transporter av gods med lastbilar på kommunens vägar komma att minska då mer gods istället kan transporteras med lastfartyg på Mälaren. Det är av stor vikt att utveckla gods via sjöfart in till Mälardalen i syfte att avlasta vägnätet. Utvecklingen av järnvägen och andra satsningar på hållbar infrastruktur bidrar även det till en förflyttning till mer hållbar godshantering.

Planeringsprinciper för samordning av godstransporter

- Verksamheter med många och tunga transporter ska lokaliseras i nära anslutning till stora trafikleder och trafikplatser för att undvika tunga transporter genom tätbebyggda områden.

Trygga och attraktiva gaturum

Trygga gaturum handlar ofta om att det finns tillräcklig yta för att separera trafikslagen, men att ett gaturum anses trafiksäkert är inte detsamma som att det upplevs tryggt. Vad olika personer upplever som tryggt eller otryggt varierar men när det kommer till trygga gatumiljöer berörs ofta aspekter som belysning, växtlighet och överblickbarhet. Kommunen ska kontinuerligt arbeta förebyggande med trygghetshöjande åtgärder i gaturum och andra offentliga miljöer. Gaturummen ska även vara attraktiva och bjuda in till vistelse. Forskning visar att gaturum med gröna inslag bidrar till att fler väljer gång och cykel som färdmedel, vilket är positivt för folkhälsan. Inbjudande och attraktiva gaturum kräver tillräcklig yta för att få plats med grönska men även för att gaturummet inte ska upplevas trångt i relation till fasadernas utformning.

Planeringsprinciper trygga och attraktiva gaturum

- Gång- och cykelstråk ska vara trygga, attraktiva och inbjudande. Tillräcklig yta för att gaturummen ska kunna erbjuda detta ska säkerställas i planprocessen.

Utgå från ett hela resan-perspektiv

När det gäller val av färdmedel och en övergång till mer hållbart resande måste hela resan beaktas. Transporten till och från hållplatsen är också en resa, och därför betraktas alla trafikslag likvärdigt. Kommunen ser ett behov av att lyfta statusen för gångtrafiken och för att det ska ske behövs att gångtrafiken fullt ut ses som ett färdssätt i planeringen. Att prioritera gångtrafiken där det är möjligt är ett sätt att planera miljövänligt och öka folkhälsan i kommunen.

Kollektivtrafiken samt kollektivtrafik i kombination med cykel är redan idag ett alternativ till biltrafiken för många resor i kommunen. Även kollektivtrafik i kombination med bil är ett bra alternativ för de som bor på landsbygden långt från hållplatser eller med bristfälliga kollektivtrafikförbindelser. Region Uppsala, som ansvarar för kollektivtrafiken, och Enköpings kommun samarbetar för att göra kollektivtrafiken mer attraktiv och därmed öka dess andel av resandet. För att underlätta byten mellan olika transportslag är det viktigt med bytespunkter i strategiska lägen för att boende på landsbygden ska ha möjlighet att åka kollektivt. Dessa bytespunkter behöver innehålla parkeringar för både cykel och bil samt ha säkra och tillgängliga anslutningsvägar för oskyddade trafikanter. Dessa kan även fungera som samåkningsplatser.

Enköpings kommun samordnar skolskjuts och kompletteringstrafik i kommunen. Dessa resor fungerar i dagsläget som komplettering för boende på landsbygden där kollektivtrafikutbudet är lågt eller obefintligt. För att möjliggöra för landsbygdsboende att åka kollektivt vore det positivt med en utveckling av anropsstyrd trafik i kommunen vilken även till viss del skulle kunna ersätta den kompletteringstrafik som kommunen idag tillhandahåller. Kommunen ska även verka för etablering av mobilitets- och delningstjänster i redan bebyggda delar. Olika typer av delningstjänster som bil- och cykelpooler kan ha en viktig funktion på en del av en längre sträcka.

Planeringsprinciper för hela resan

- Enköpings kommun möjliggör för pendlarparkeringar för bil och cykel i kollektivtrafiknoder.
- Enköpings kommun verkar för kompletteringstrafik och nya typer av lösningar på landsbygden så som anropsstyrd trafik och strategiskt placerade bytespunkter.

Rekreation och friluftsliv

Enköping ska erbjuda miljöer för möten, rekreation, rörelse och lek. Kommunens parker, spontanaktivitetsytor, torg, lekplatser och friluftsanordningar har stora sociala värden för boende och besökare. Kultur-, fritids- och idrottsanläggningar är andra exempel på viktiga mötesplatser. Mötesplatserna är viktiga för den långsiktiga utvecklingen av kommunens tätorter såväl som för deras omgivande landsbygd. Målsättningen är att de ska vara inkluderande, inbjudande och tillgängliga för alla grupper i samhället.

Det långsiktiga arbetet med Enköpings parker har satt kommunen på kartan som en både nationellt och internationellt känd parkstad. Idag är parkerna viktiga målpunkter för såväl våra invånare som besökare, och bidrar stort till kommunens besöksnäring. I vardagen ger parkerna plats för möten, reflektion och återhämtning. En god tillgång till parker, natur och grönområden skapar välmående för oss människor och bidrar med viktiga ekologiska funktioner i våra bebyggda miljöer. I Enköpings kommun ska tillgången till parker av olika karaktär vara god och när tätorterna växer, ska parkerna få ta plats. Vid planering av allmänna mötesplatser såsom park- och lekmiljöer ska lokaliseringen prövas med hänsyn till funktionens, platsens och omgivningens specifika behov och förutsättningar. Det kan handla om exempelvis lämpliga markförhållanden och tillräcklig yta, närhet för besökare med olika behov, men även ljud- och ljusförhållanden, luftkvalitet, väderstreck och möjlighet till årstidsvariation.

Kommunens lekplatser, aktivitetsytor och kultur- och idrottsanläggningar är särskilt viktiga målpunkter för barn och unga. När kommunen växer ska utrymme för, och närhet till, dessa områden säkerställas. Det kan handla om att utveckla eller anlägga nya lekplatser, att utveckla gröna områden eller att värna om och skapa ytor för spontanaktivitet och rörelse. För barns hälsa och utveckling är det viktigt att förskole- och skolgårdar är tillräckligt stora och erbjuder gröna skuggiga miljöer för lek och rörelse. Närhet och närbarhet är viktiga utgångspunkter i planeringen utifrån ett områdes behov och ett varierat lektbud och rörelseformer. Lokalisering nära naturområden främjar att lek sprider sig. Tillräckligt med mark behöver avsättas för utveckling av miljöer för lek och rörelse. Enköpings kommun strävar efter att varje barn ska ha tillgång till miljöer som möjliggör för lek och rörelse inom 300 meter från bostaden. Detta kan vara på den egna tomten/bostadsgården, i form av en anlagd lekmiljö eller ett natur- eller grönområde med ytor för spontanaktiviteter och rörelse.

I Enköping ska det finnas ett attraktivt och varierat kultur- och fritidsliv med anläggningar och mötesplatser för alla grupper i samhället. Konstnärlig gestaltning i tätorterna är viktig att beakta i den fysiska planeringen. I kommunen finns ett medborgarhus, Joar Blå, som ligger i Enköpings stad. Där bedrivs en varierad kulturell fritidsverksamhet. Folkbibliotek finns i Enköpings stad, Fjärdhundra och Örsundsbro. På landsbygden och i övriga tätorter förser biblioteksbussen invånarna med litteratur. I kommunen finns ett rikt föreningsliv med bygdegårdar och hembygdsföreningar, idrottsföreningar och kulturföreningar som utgör mötesplatser för invånare. De bidrar till en social hållbarhet i kommunen. Tätorternas idrottsplatser är också viktiga mötespunkter som fortsatt ska förvaltas som sådana. Kommunen har också ett flertal motions- och elljusspår. För att öka den fysiska aktiviteten hos kommunens invånare är det viktigt att områden för spontanidrott och friluftsområden är jämnt fördelade efter var i kommunen och tätorterna människor bor och rör sig.

Friluftsliv och naturupplevelser

Inom Enköpings kommun finns ett varierat fritids- och friluftslivsutbud. Mälaren, naturreservat, Upplandsleden, motionsspår, idrottsanläggningar och allemansrättsligt tillgänglig naturmark ger möjlighet för våra invånare att hitta sin favoritplats eller fritidsaktivitet. Enköping erbjuder ett brett utbud oavsett om man är intresserad av aktiviteter, social gemenskap, upplevelser eller möjlighet till avkoppling, oavsett om man befinner sig på landsbygden eller i en tätort.

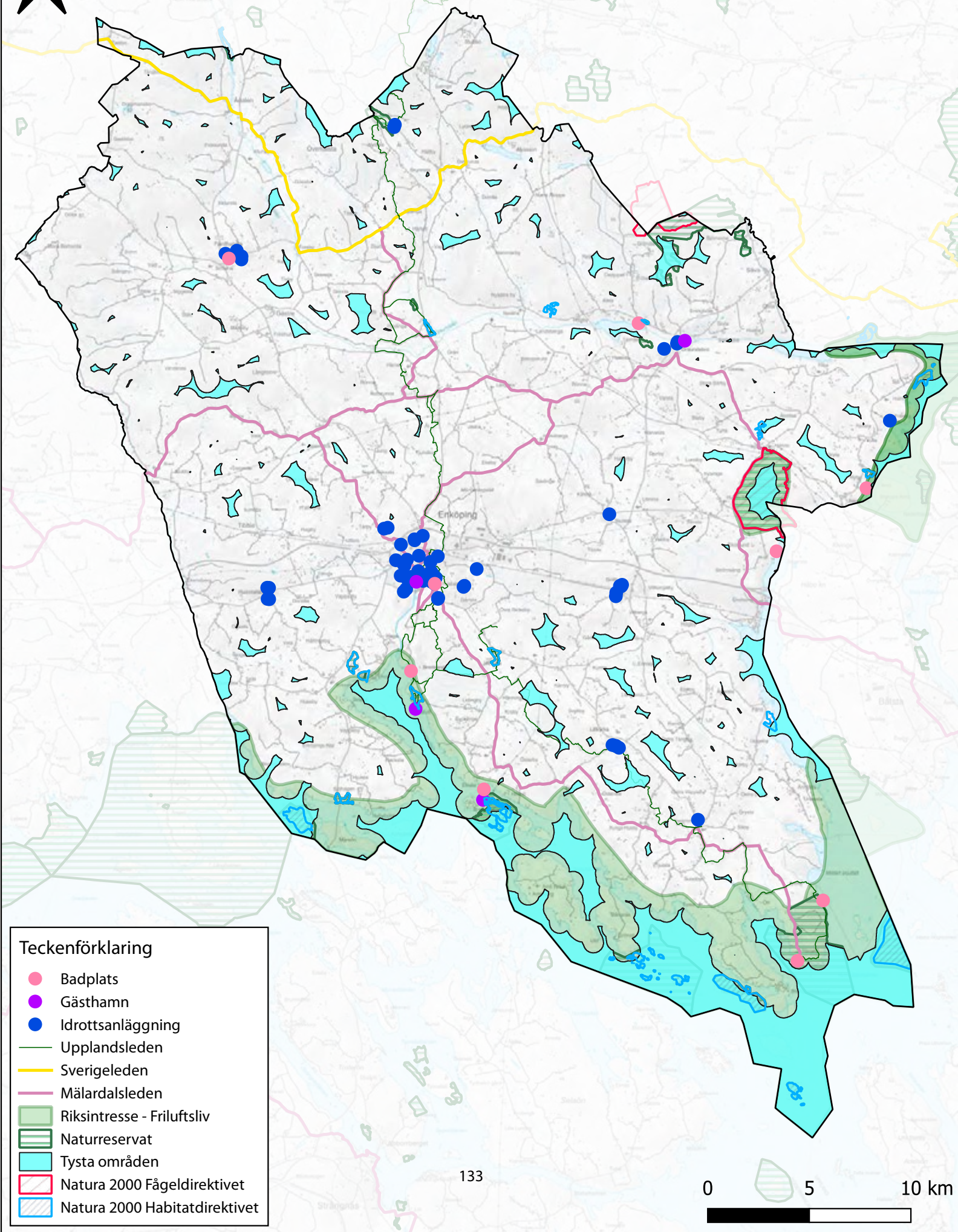
Allemansrätten och tillgången till natur är grundläggande för friluftslivet. Allemansrätten ger oss rätt att vistas ute i skog och mark men det krävs även en tillgänglighet och närhet för att människor ska hitta ut i naturen. I Enköpings kommun värnas därför de tätortsnära naturområdena för att fler ska få möjlighet till naturupplevelser. De är också viktiga platser för skolor och förskolors utomhuspedagogik. Friluftslivsaktiviteterna sker antingen i allemansrättsligt tillgänglig natur eller vid anläggningar som exempelvis motionsspår, vandringsleder, grillplatser och vindskydd. I Enköping ska friluftslivet vara tillgängligt utifrån olika gruppers förutsättningar och erbjuda iordningsställda områden för olika former av friluftslivsaktiviteter. Genom god förvaltning ser Enköpings kommun till att områdena klarar många besökare med minskad risk för slitage, nedskräpning eller konflikter. De flesta av kommunens tillgängliggjorda naturområden kräver tillgång till bil, naturreservatet Hjälstaviken kan dock även besökas via buss. Tedaröns naturreservat har höga naturvärden och det skulle vara önskvärt att göra ön mer tillgänglig för besökare. Enköpings kommun ska informera om våra natur- och friluftsområden vid entréer till områdena, på kommunens webbplats och i andra digitala kanaler för att få fler att hitta ut i naturen.

Hjälstavikens naturreservat är det naturreservat i kommunen som är mest känt och områdets höga naturvärden i kombination med dess kulturvärden och upplevelsevärden lockar årligen många besökare. I Mälaren finns ett pärlband av naturreservat som är viktiga för Mälarnaturens biologiska mångfald och sommarens båtliv. Bryggsholmen med naturreservat och Bryggsholmens gård erbjuder relativt många besökare ett natur- och kulturresmål. Andra värdefulla naturområden kan komma att bli naturreservat i framtiden. Även naturreservaten Hårsbäcksdalen, Skattmansöadalen, Vånsjöåsen och Hemsta hagar utgör populära utflyktsmål i kommunen. Flera av kommunens badplatser är populära för såväl kommuninvånare som andra besökare. Bredsand lockar långväga besökare, likaså badplatserna vid Härjarö naturreservat. Även Alstabadet attraherar besökare från exempelvis Uppsala tätorts västra delar.

För att möjliggöra för utveckling i strandnära lägen, särskilt vid Mälaren, har kommunen föreslagit fem områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS-områden. Här kan anläggningar uppföras som främjar allmänna intressen såsom besöksnäring, rekreation och friluftsliv. Exempel på anläggningar är glasskiosker, omklädningsrum, bryggor eller småbåtshamn. Det finns en stor efterfrågan på fler småbåtspplatser samt områden för säker vinterförvaring av båtar. Läs mer i Del 2: Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, sida 110.

Gästhamnar finns i hamnområdet i centrala Enköpings tätort, Örsundsbro, på Bryggsholmen, vid Härjarö samt på Klubbholmen vid Kolarudd. En mindre gästhamn planeras också i Bredsand. På sikt är det viktigt att se över hur småbåtstrafiken rör sig, tillgänglighet till isättningsramper och hur servicen i gästhamnarna kan utvecklas ur ett regionalt perspektiv.

N

Planeringsprinciper för rekreation och friluftsliv

- Det ska finnas minst en anlagd park, i varje tätort eller stadsdel. Parkerna ska utgå från den specifika platsens förutsättningar och behov, och fungera som en mötesplats. Möjligheten för en god tillgänglighet ska särskilt beaktas.
- Bevara, utveckla eller tillskapa trygga, inkluderade och tillgängliga mötesplatser och målpunkter som kan främja utevistelse i varje tätort inom kommunen. Platsens funktion ska utgöra ett komplement till det befintliga utbudet sett till både platsen och kommunen i stort.
- Sträva efter att varje barn ska ha tillgång till miljöer som möjliggör för lek och rörelse inom 300 meter från bostaden. I all fysisk planering ska hänsyn tas till närheten till aktivitets-, lek- och mötesplatser. Kopplingar mellan lek och bostad bör inte hindras av exempelvis stora vägar eller barriärer som kan innebära risker. Lekplatser ska med fördel lokaliseras med närhet till naturområden.
- Sträva efter att uppnå Boverkets rekommendationer för friytstorlek vid skolor och förskolor, såväl kommunala som fristående.
- Säkerställa att alla förskolor och skolor ska ha gårdar som uppfyller Boverkets riktlinjer om gröna gårdar samt skuggade miljöer samt att gårdarna är av tillräcklig storlek för att rymma miljöer som stimulerar till såväl lek och rörelse som till ro och avskildhet.
- Kommunala aktivitets-, lek- och mötesplatser ska främja sociala möten och rörelseglädje för olika åldrar, generationer och grupper.
- Vid planering av allmänna lekplatser och parkmiljöer ska dessa placeras på ett sådant sätt att dessa är nåbara och säkerställer en god luft och ljudmiljö, som riktlinje bör bullernivån understiga 50 dB. Bevara och utöka ytor som kan fungera som arenor för spontanidrott och som därigenom är viktiga för folkhälsan. De ska utformas ur ett jämställdhets- och tillgänglighetsperspektiv.
- Bevara och bygga ut anläggningar och lokaler för kultur, idrott och föreningslivet vartefter befolkningen växer, då dessa är avgörande i att skapa en meningsfull fritid.
- Tätortsnära natur som är attraktiv för friluftsliv, vardaglig rekreation, lek, rörelse och utomhuspedagogik ska säkerställas i den fysiska planeringen.
- Kommunägda naturområden ska göras tillgängliga för fler. Enköpings kommun prioriterar en hög grad av tillgänglighet i anslutning till entréer och dess närhet och anpassar oss efter platsens förutsättningar.
- Enköpings kommun kompletterar och utvecklar kommunens leder, för vandring och cykling.
- I natur- och friluftsområden kan Enköpings kommun tillåta anläggningar som tillför värden till området samt har en koppling till dess funktion som natur- och friluftsområde. Hänsyn behöver tas till såväl naturvärden som olika former av friluftsintressen.
- Enköpings kommun värnar tysta områden från buller och förbättrar ljudnivån i natur- och friluftsområden som är utsatta för buller. Områden som ligger i anslutning till de större trafiklederna E18 och väg 55 är särskilt prioriterade.
- Enköpings kommun förstärker utbudet av friluftsaktiviteter och förbindelsen till Mälarens naturområden med hänsyn till Mälarens värden på land och i vatten.

Kulturlandskapets attraktionskraft

Kulturlandskapet förvaltas främst inom de areella näringarna. Kommunens landsbygd är en boendemiljö och hembygd med viktiga kultur- och naturarv som behöver hanteras med varsamhet. De senaste hundra årens förändringar inom jordbruket har haft stor påverkan på odlingslandskapet och dess kulturhistoriska värden.

Typiskt för jordbrukslandskapet är det öppna landskapet med varierad skala på bebyggelsen. Många gånger finns även närhet till fornlämningar och andra kulturhistoriska värden vilket kan vara både utflyktsmål och rekreationsområden. Jordbrukslandskapet bidrar också med värden knutna till en rad olika ekosystemtjänster, som producera mat och energi, pollinering, flödesutjämning vid höga vattenstånd. Områdena utgör även viktiga resurser inom besöksnäringen, som växer sig starkare för varje år. Exempel på besöksmål inom kulturmiljön är Grönsö, det hållristningsrika området kring Rickeby-Hemsta-Boglösa, Fjärdhundratrakten, Hjälstaviken med Ekolsunds slott och Härkeberga kyrka.

Det är viktigt att slå vakt om kulturlandskapet både ur ett lokalt och ett regionalt perspektiv. Småbrutna landskap med naturbetesmarker,

småbiotoper, odlingsrösen och åkerholmar är viktiga för den biologiska mångfalden i den lokala skalan, där finns även spridningsmöjligheter mellan olika biotoper genom en fungerande grön infrastruktur. Många arter knutna till ett äldre kulturlandskap är idag rödlistade och tillbakaträngda till små fragmenterade och isolerade naturmiljöer. Till viss del påverkas markanvändningen genom exempelvis olika bestämmelser i miljöbalken och kulturmiljölagen men också med kommunala planeringsprinciper för lokaliseringsprövning på landsbygden.

Landskapets värden och resurser ska behandlas och utvecklas med en helhetssyn i samexistens med kommunens utveckling. Vi har en förståelse för platsen och hur dess historia har format dagens livsmiljö. Bebyggelsens placering i landskapet är viktiga inslag att värna i den fysiska planeringen likväl som gestaltungsfrågor så som färgsättning, materialval, former. Samtidigt ska möjlighet finnas för dagens samhälle att sätta sin prägel på framtidens kulturmiljöer. Olika intressen behöver därför balanseras och förändring ske i samklang med historiska och nutida värden utifrån platsens förutsättningar. Fornlämningar ska där det är möjligt integreras i bebyggelsemiljön och siktlinjer mot kyrkor ska värnas.

Planeringsprinciper för kulturlandskapet

- Värna landskapsbilden, i linje med nationella beslut om att planera, skydda och förvalta vårt landskap.
- Bevara kulturlandskapets karaktärsdrag genom att behandla kulturvärden tillsammans med andra värden och i ett vidare geografiskt perspektiv.
- Värdefulla naturvärden så som exempelvis skogspartier, parker, äldre träd, särpräglade geologiska företeelser bör pareras och sparas i samband med exploatering.
- Placering av ny bebyggelse ska ske i samklang med traditionell lokal bebyggelsestruktur, landskapsbild, topografi och naturvärden. Vid exploatering av större arealer ska en variation eftersträvas i gestaltning, exempelvis volym, placering och utformning, färgsättning, av bebyggelse som uppförs i grupp och särskilt i kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Samma princip är gällande vid kompletteringar vid senare tidpunkt.
- Särskild värdefull kulturhistorisk bebyggelse ska så långt som möjligt skyddas från förvanskning eller rivning. Noggranna krav ska därför ställas på planering, placering och utformning av ny bebyggelse på sådant som ligger i närhet till sådan värdefull bebyggelse.
- Fornlämningar skapar historisk förankring och kunskap om det förflutna, ger karaktär och upplevelser i landskapet och boendemiljön. De ska värnas och där möjligt integreras i bebyggelsemiljöer.
- Byggnader och landskap i kyrkans närmaste omgivning är av stor betydelse för upplevelsen av kyrkomiljön. Tillkommande byggnader i kyrkans närmaste omgivning ska utformas med särskild varsamhet och ska vara underordnad den befintliga bebyggelsen. Vi värnar siktlinjer mot kyrkor.
- Solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är historiskt eller kulturhistoriskt värdefulla, exempelvis inom känsliga kultur- eller naturlandskap.

Tätortsnära grönstruktur och ekosystemtjänster

Tätortsnära grönstruktur är det gröna nätverket av parker, trädgårdar och naturområden inom eller i anslutning till tätorterna. Olika typer av gröna områden fyller olika funktioner i den sammanhängande grönstrukturen i staden och tätorterna.

Det finns ett viktigt samband mellan storleken på ett grönområde och den biologiska mångfalden. Det är därför viktigt att länka ihop grönstrukturens större och mindre områden via gröna kopplingar. En sammanhängande grönstruktur är också en förutsättning för viktiga ekosystemtjänster så som frisk luft och biologisk mångfald i kommunen.

Enköpings kommun har ett ansvar att i planeringen säkerställa både närhet och tillgång till tätortsnära natur med tillräcklig storlek. Detta sker genom att värna och utveckla befintliga områden samt genom att tillskapa grönområden eller stråk. Kommunen ska exempelvis planera för skyddsplanteringar mellan bebyggelse som gränsar mot ett öppet slättlandskap eller större vägar. Dessa fungerar som vindskydd, rekreationsstråk, spridningskorridorer för flora och fauna, verkar positivt för landskapsbilden och minskar konfliktrisen mellan olika markanvändningar. Även mindre gröna inslag i tätbebyggda områden är viktiga för den helhetliga grönstrukturen, trots sin ringa storlek. Planterade träd i gatumiljöer, mindre parker eller grönområden bidrar såväl med ekologisk funktion som till upplevelsen av en attraktiv stad.

De stråk eller grönområden som utvecklas ska vara av tillräcklig storlek för att kunna skötas rationellt.

Vid planering av ny bebyggelse eller annan exploatering som kan påverka tätortsnära grönstruktur eller dess värden negativt, gäller följande i prioriteringsordning enligt balanseringsprincipen:

1. Undvika påverkan: sökt exploatering hänvisas till annan plats.
2. Minimera påverkan: exploatering förenas med befintliga värden. I detaljplanen, exploateringsavtal eller markupplåtelseavtal ställs krav på åtgärder som väger upp påverkan på natur- eller rekreationsvärden.
3. Kompensera påverkan: principen innebär att exploatören betalar för kostnader som uppstår för att kompensera för negativ påverkan på grönområden eller dess värden.

3-30-300

Enköpings kommun använder regeln om 3-30-300 som en ambition och ett analysverktyg för att avgöra hur mycket träd och grönska ett område behöver. Regeln bygger på följande:

- 3 träd: Alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats.
- 30 procent: Varje område ska ha minst 30 procents krontäckningsgrad.
- 300 meter: Alla invånare ska ha max 300 meter till ett grönområde.

Figur 15: Illustration 3-30-300 från Boverket.

Bevara och utveckla ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett begrepp som beskriver de produkter och tjänster från naturens ekosystem som bidrar till människans välbefinnande. Det handlar dels om det naturen producerar, allt från spannmål till honung och papper men också om andra tjänster som att rena vatten, dämpa buller, reglera klimat och pollinera växter. Vi människor får antingen nyttan direkt, exempelvis när växter producerar syre, eller genom en insats, som när vi bedriver jordbruk. Enköpings kommun vill bevara och utveckla ekosystemtjänster, och på så sätt låta naturen lösa vissa av framtidens utmaningar. Ett sammanhängande och finmaskigt nät av gröna och blå strukturer skapar förutsättningar för att maximera ekosystemtjänsterna. Den kan bland annat fördröja och rena dagvatten, skänka skugga och bidra med parkbris vilket ger ett jämnare klimat i tätbebyggda områden.

Grönstruktur består av såväl allmänna ytor som grönska på privat kvartersmark. Naturmark, parker, privata trädgårdar, bostadsgårdar och grön förgårdsmark kan bidra med gatugrönska, dagvattenfördröjning och andra ekosystemtjänster beroende på utformning, innehåll och inramning. I förvaltningen av kommunens grönområden ska Enköpings kommun arbeta för att skapa fler ekosystemtjänster, det kan exempelvis vara genom medvetna växtval och en omställning från klippta gräsytor till högräsytor/artrika ängsmarker där så är möjligt, för att ge mat till våra pollinerare. Genom att kartlägga kommunens ekosystemtjänster i samband med planläggning får vi en samlad bild över vilka grönytor som är viktiga för olika tjänster. Vi får också en bild över tillgångar, brister och utvecklingspotential. I planeringen finns goda möjligheter att åtgärda identifierade brister genom att komplettera grönstrukturen. Det tar lång tid att återskapa etablerade, välfungerande ekosystem och uppväxt grönska. Genom att tillvarata och bevara befintliga gröna strukturer, kan vi spara såväl tid som pengar och tillvarata nyttan av befintliga ekosystemtjänster.

Planeringsprinciper för en tätortsnära grönstruktur och ekosystemtjänster

- Grönstrukturer ska hanteras som en viktig utgångspunkt i den fysiska planeringen, om befintliga grönytor bedöms otillräckliga för områdets/närområdets behov ska nya ytor identifieras och säkerställas.
- Den blå-gröna strukturen ska utvecklas och stärkas vid exploatering så att stråk, kilar och enklaver integreras i en större sammanhängande struktur.
- Nybyggnation utgår från följande princip för hänsyn, i prioriteringsordning: undvika, minimera eller kompensera påverkan på gröna värden. Exploatören har ansvaret att realisera planeringsprincipen i dialog med kommunen.
- Bevara, utveckla och skapa gröna kopplingar inom bostadsområden för att främja rekreation, ekosystemtjänster och klimatanpassning. Stråken ska vara tillräckligt breda för att de ska kunna skötas på ett rationellt sätt.
- Planera för skyddsplanteringar med naturlig karaktär på minst 40 meter för att separera bebyggelse från öppna slättlandskap eller större vägar för att minska omgivningsbuller och för att öka förutsättningarna för biologisk mångfald.
- Tillämpa 3-30-300-regeln i den fysiska planeringens alla led för att säkerställa en god tillgång på, och en närhet till grönska i våra tätbebyggda områden.
- I befintliga områden med ringa tillgång på grön- och blåstruktur, där det är svårt att anlägga nya parker och grönområden, fokuserar Enköpings kommun på att plantera fler träd på allmän plats längs gator och på publika mötesplatser.
- Beakta behov av att reservera plats för grönområden så att dessa successivt kan utvecklas och möta framtida behov när stad och tätorter växer.
- Utveckla, gestalta och förvalta befintliga områden för att bidra till att skapa fler ekosystemtjänster.
- Bevara befintliga och utveckla nya områden för ekosystemtjänster vid förändrad markanvändning.
- Från planering till förvaltning, informerar Enköpings kommun privata fastighetsägare om möjligheterna att bidra med gröna värden på kvartersmark och vilka fördelar det innebär för områdets ekosystemtjänster.

Ekologiska värden och samband

Länk:

Grön infrastruktur,
Länsstyrelsen i Uppsala län

Grön infrastruktur - ett begrepp med ursprung i internationella Konventionen om biologisk mångfald - kan beskrivas som det nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Grön infrastruktur behövs för att långsiktigt kunna upprätthålla biologisk mångfald i våra landskap. Sammantaget ger kommunens variation av olika landskapstyper positiva ekologiska, ekonomiska och sociala effekter, och är en förutsättning för hållbar utveckling.

Enköpings kommun har en stor landsbygd och väletablerade gröna besöksmål som vävs ihop i en sammanhängande grönstruktur från Mälaren och vidsträckta åkerlandskap till småbrutet kulturlandskap och skogsområden. De olika landskapstyperna är hembygd för många människor och tillgången och närheten till natur i vardagen är viktig under livets alla skeden. Vårt brukande av naturmiljöerna behöver vara långsiktigt hållbart, både för areella näringars behov och utifrån natur- och rekreationsvärden. Vi behöver även förstå naturens plats i våra liv och vårt beroende av naturen för en hållbar samhällsutveckling.

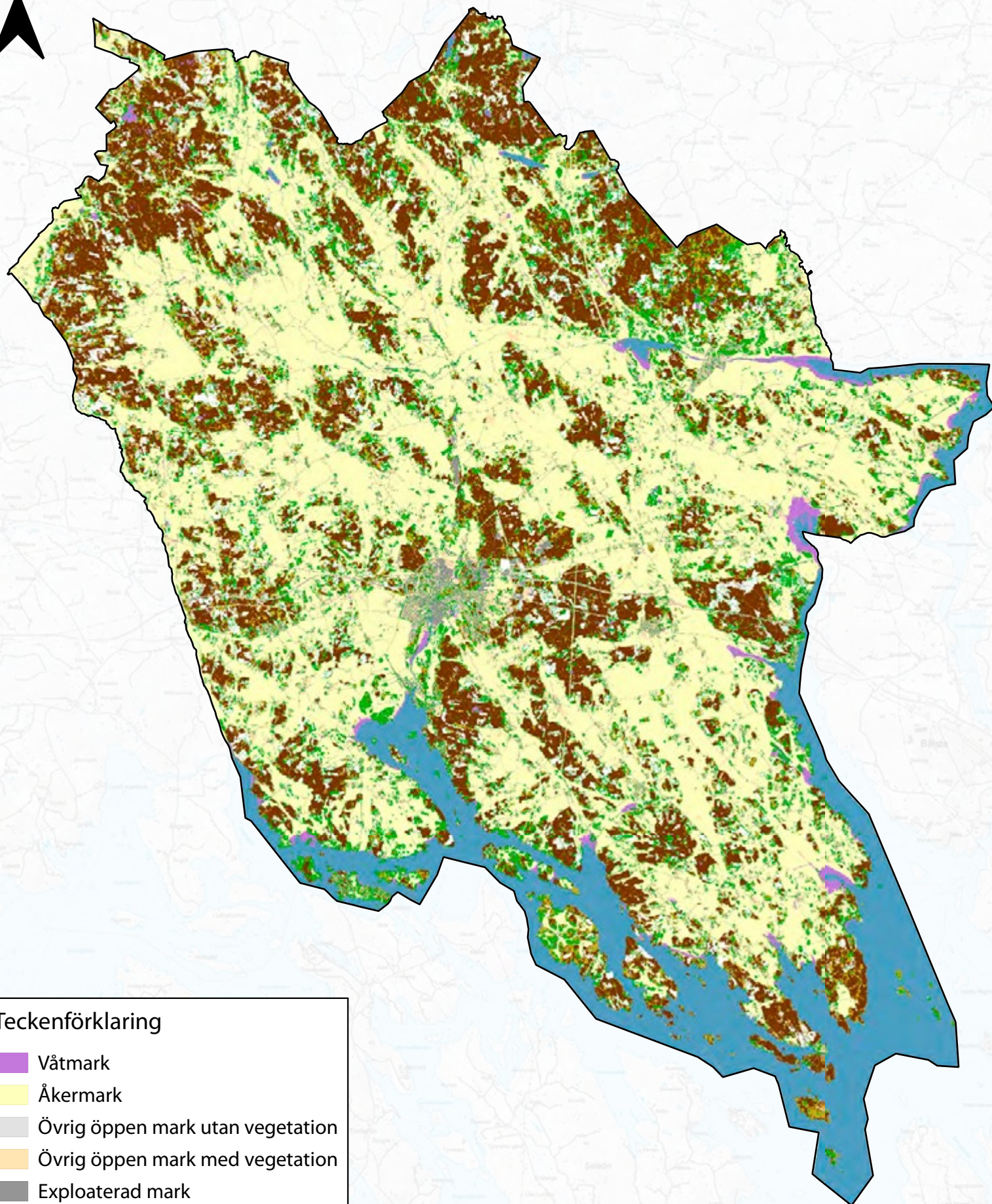
I Enköpings kommun möjliggör vi för utbyggnad i såväl tätorter som på landsbygden i samklang med landskapets olika värden. Kommunens storstadsnära läge gör Enköpings landsbygd attraktiv som bostadsort och besöksmål. Genom en varsam bebyggelseutveckling kan landsbygdens attraktivitet som både livsmiljö och som rekreationsplats, bibehållas. Vårt sätt att planera innebär att exploatering kan anpassas och pareras för att samexistera med landskapets många värden. Natur- och rekreationsvärden tillsammans med tillgänglighet för allmänheten, är exempel på aspekter som ska bedömas i samband med att markens lämplighet för exploatering provas. Naturliga spridningskorridorer i landskapet ska värnas för den biologiska mångfalden, och kopplingar mellan tätort och omgivande natur tryggas för att ge våra invånare goda förutsättningar till tätortsnära rekreationsområden. Områden med höga naturvärden bevaras.

Värdetrakter och spridningskorridorer

Länsstyrelserna har tagit fram regionala handlingsplaner för att långsiktigt bevara och utveckla grön infrastruktur. I arbetet med handlingsplanerna har områden av särskild betydelse för naturvårdsarter (hotade, sällsynta eller på annat sätt naturvårdsintressanta arter) kända från olika inventeringar, beskrivits som värdekärnor i landskapet. Områden med många värdekärnor eller kluster av värdekärnor har sammanförts till värdetrakter. Värdetrakterna har därför ofta en särskilt hög täthet av värdekärnor för djur- och växtliv, och innehåller fler viktiga strukturer och funktioner än omgivande områden samt bidrar till viktiga ekosystemtjänster. Flera värdekärnor i kommunen utgör särskilt värdefulla områden för regionen eller för Sverige. Värdetrakterna binder samman större naturområden och möjliggör för spridning av arter däremellan. Värdetrakterna är ingen skyddsform i sig, men pekar ut områden med särskilt höga ekologiska bevarandevärden.

På nästa uppslag visas tre exempel på värdetrakter som innehåller värdefulla ekologiska områden för sjöar och vattendrag, gräsmark och skogsmark i Enköpings kommun.

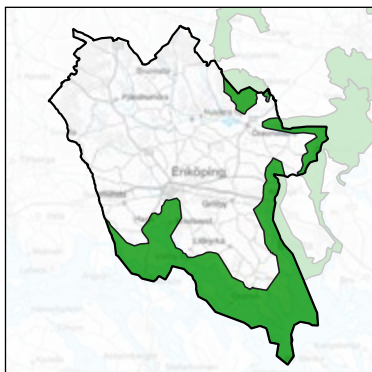
N

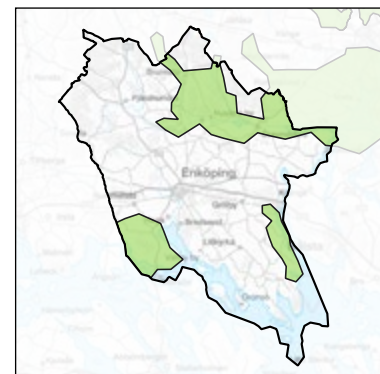
Teckenförklaring

- Våtmark
- Åkermark
- Övrig öppen mark utan vegetation
- Övrig öppen mark med vegetation
- Exploaterad mark
- Vatten
- Barrskog
- Lövblandad barrskog
- Lövskog
- Temporärt ej skog

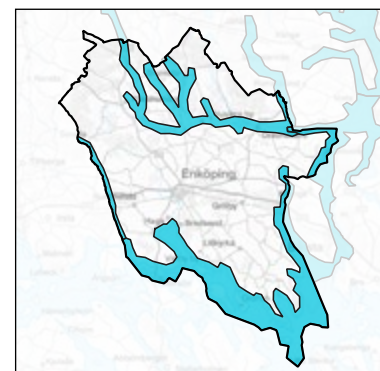

Figur 16: Värdeetrakter för skogsmark.

Figur 17: Värdeetrakter för gräsmark.

Figur 18: Värdeetrakter för sjöar och vattendrag.

Förmåga och förutsättningar för spridning

Förmåga för olika arter att röra sig eller sprida sig mellan områden beror, förutom på avståndet mellan deras livsmiljöer, även på kvalitén på det omkringliggande landskapet eller på förekomst av barriärer. I Enköpings kommun finns flera fysiska barriärer i form av järnvägen och E18 som löper relativt parallellt med varandra. Våra tätorter och byar, men även enskild bebyggelse på landsbygden kan utgöra barriärer i landskapet beroende på artens krav. Långa vägsträckor med viltstängsel, exempelvis väg 55 och väg 70, hindrar viltstråk för större däggdjur. Flera av vattendragen i kommunen är påverkade genom markavvattning, rensning eller genom fysiska hinder, vilket påverkar möjligheten för arter att röra sig fritt inom vattendrag. Dessa sammanfattas som fysiska förändringar och är en av tre allvarliga miljöproblem i våra sjöar och vattendrag.

Skogsbruk och jordbruk kan också påverka spridning av arter genom snabba förändringar i brukningsmetoder som följd av senaste halvseklets rationaliseringar i de areella näringarna. I exempelvis jordbrukslandskapet blir det därför värdefullt med åkerholmar, kantzoner och liknande som bryter av den övrigt öppna brukade marken. Omloppstiden för träden i den rationellt brukade skogen är numera kortare än förr och stora arealer med jämnårig skog som följd av trakthyggesbruk medför brist på vissa strukturer och substrat som specialiserade arter kräver. Många skogslevande arter lever på död ved av olika slag; olika trädarter, olika grovlek och grad av skugga alternativt solexponering. Sådana arter är idag trängda till små kvarvarande fragment av naturskog eller bestånd som inte kontinuerligt förvaltas. En del krävande arter kan leva kvar i produktionsskogar om det finns tillgång till död ved av olika slag, om särskilt artrika miljöer (nyckelbiotoper) beaktas, grövre träd sparas och om man varierar skötseln genom att tillämpa annat än trakthyggesbruk. Enköpings kommun har en mångbruksplan för kommunägd skogsmark vars syfte är att skapa gynnsamma förutsättningar för hotade och naturvårdsintressanta arter, bibehålla och förbättra rekreativvärden samt peka ut bestånd där det är lämpligt att bedriva ett varsamt brukande av skogen.

I takt med en ökad urbanisering, tätortsutbyggnad och även infrastrukturutbyggnad fragmenteras och försvinner livsmiljöer för flera arter. Det påverkar i sin tur den biologiska mångfalden negativt vilket i förlängningen även påverkar vår tillgång till olika ekosystemtjänster. Inom kommunen finns ett fåtal relativt opåverkade områden kvar som håller värden för friluftslivet och utgör spridningskorridorer för biologisk mångfald. De är opåverkade i betydelsen frånvaro av storskalig exploatering även om marken brukas. I takt med att vår region blir alltmer tätbefolkad, blir det också mer och mer angeläget att hushålla med stora, sammanhängande områden som saknar storskalig exploatering. Genom en varsam komplettering i dessa områden kan de även på längre sikt bibehålla förutsättningar för olika kvalitéer som medföljer områden utan storskalig exploatering. De får till exempel förutsättningar att fortsätta vara relativt tysta och mörka områden utan påtaglig ljusförorening och där natthimlens stjärnhimmel fortfarande kan upplevas. Vissa arter, som exempelvis tjäder, är beroende av specifika kvaliteter i större sammanhängande skogsområden.

Nationellt värdefulla naturtyper i kommunen

Länsstyrelsen har identifierat ett antal ansvarsnaturtyper som är viktiga för den biologiska mångfalden i länet och i Sverige. Länets aktörer har ansvar att värna arterna och naturtyperna, oavsett storlek och läge. I Enköpings kommun återfinns ett antal sådana områden med naturvårdsrelevanta miljöer och arter. Det kan röra sig om torrängar ofta hävdade, betade magra väl-dränerade marker varav en del utgörs av öppna hävdade, betade åsmiljöer längs Enköpingsåsen där backsippa och stortapetserarbi är ett par exempel på arter. Fjärilen svartfläckig blåvinge är en hotad och starkt minskande art med komplicerad ekologiska beroenden och knuten till backtimjan i kvarvarande torrängsmiljöer i landskapet. En av de individrikaste förekomsterna av fjärilen mindre blåvinge finns i kommunen. Fjärilen lever i torrängsmiljöer men även vid störd mark i anslutning till järnväg och äldre grustäkter där dess värdväxt lever. Ortolansparv som är vår mest hotade fågel i det småbrutna jordbrukslandskapet behöver trädor, glest bevuxna åkerholmar eller andra randmiljöer i det extensivt brukade jordbrukslandskapet där den finns kvar på enstaka lokaler i kommunen.

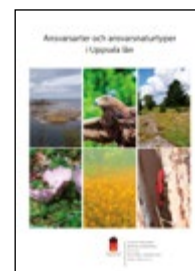
Fisken asp, Upplands landskapsfisk vandrar upp och leker i några av kommunens åar. Asp är liksom flera andra vandrande fiskarter beroende av att kunna röra sig fritt i vattendragen upp till lämpliga lekmiljöer.

I skogsmiljöer har vi svampen bombmurkla som kräver speciella markförutsättningar i äldre granskog, gärna gammal åsgranskog längs Enköpingsåsen. Havsörn och fiskgjuse kräver gamla grovvuxna boträd, gärna i närheten av Mälaren där häckningsplatserna bör vara ostörda. Klimatet kring Mälaren har varit gynnsamt för ädellövträd och arter knutna till olika ädellövsmiljöer är exempelvis läderbagge som endast kan leva i riktigt gamla hålträdekar. Bland insekterna finns de flesta av länets och kommunens ansvarsarter där varje art har specifika krav på levnadsmiljö och många arter lever på olika ädellövträd. Insektsarter specifikt knutna till äldre lindar kan finnas i kulturlandskapets herrgårdsmiljöer däribland alléer. Herrgårdsmiljöer med rik förekomst av ädellövträd, gärna hålträd eller andra lövskogar med brynmiljöer och övervintringsmöjligheter i äldre byggnader är viktiga miljöer för flera av våra fladdermusarter som alla är fridlysta. Mindre hackspett är en art som kräver äldre triviallövskog eller ädellövskog med död ved, gärna i svämskogar kring mälärstränderna eller i annan fuktig mark där lövskog finns.

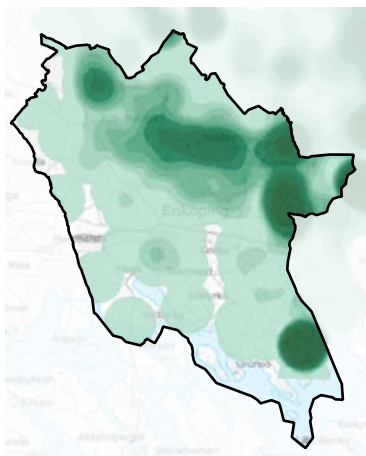
Även om Enköping är en jordbruksintensiv mälarkommun finns större sammanhängande skogsområden i anslutning till kommungränserna mot Sala, Heby och Uppsala kommuner där arter som kräver tillräckligt stora barrskogsmiljöer med en mosaik av skogstyper hittar livsmiljöer. Här lever de på randen av sina utbredningsområden. Bland annat finns ett fåtal tjäderospelplatser i tallskogsmosaik med mossar och våtmarker där kycklingarnas uppväxtområden finns. Järpe är en annan skogshönsart som lever i dessa skogsområden gärna vid skogliga våtmarker med lövinslag. En riktigt krävande barrskogsart som tidigare funnits i kommunen är tretåig hackspett, som sett sina skogsmiljöer försvinna på grund av rationellt skogsbruk och omfattande angrepp av granbarkborre.

På nästa uppslag finns ett urval av de ansvarsnaturtyper som förekommer i Enköpings kommun. Ju mörkare färg i kartan desto högre andel ansvarsarter inom naturtypen. Ofta går det att anpassa exploatering för att samexistera med befintliga naturvärden, där områdets värden snarare kan bidra till en mer attraktiv boende- eller besöksmiljö.

Länk:

Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper
Länsstyrelsen i Uppsala

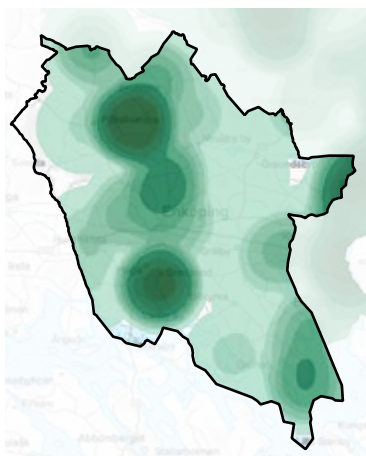

Figur 19: Ansvarsnaturtyp jordbrukslandskap.

Ansvarsnaturtyp – jordbrukslandskap

De flesta av arterna är knutna till ängs- och betesmark men ett antal är kopplade till mer öppen åkermark och restbiotoper i jordbrukslandskapet. En rad fåglar, växter och insekter är knutna till jordbrukslandskapets olika småbiotoper och flera av dem är rödlistade i Uppsala län. Fåglar missgynnas bland annat av mer höstsådda grödor, borttagning av små biotopoelement, mer intensivt odlade vallar och mer effektiva pesticider. Även arter som gynnar odlingen och utför viktiga ekosystemtjänster minskar. Humlor och andra arter av vildbin är exempelvis viktiga för pollinering av jordbruksgrödor. Humlesamhället behöver tillgång till blommor under hela säsongen, men idag blommar det mindre i jordbrukslandskapet. Många jordlöpare och spindlar är knutna till åkermark där de är viktiga naturliga fiender till bladlöss. De gynnas av ett variationsrikt landskap.

För att gynna arterna i åkern kan man anlägga nya habitat i kanterna, exempelvis blomrika ängar och restaurering av igenväxande hagmarker, återupptaget bete i naturbetesmarker, trädor med blommande fånggröda eller ogräs, blommande grödor, obrukade hörn och smårutor i åkrar samt blomrika obesprutade kantzoner. Småbiotoper, som alléer, källor, odlingsrösen, småvatten, stenmurar och åkerholmar, är viktiga livsmiljöer för många arter som spridningsväg och reträttplats. Det krävs dock att exempelvis diken hålls öppna, att åkerholmarna hävdas och alléerna sköts om.

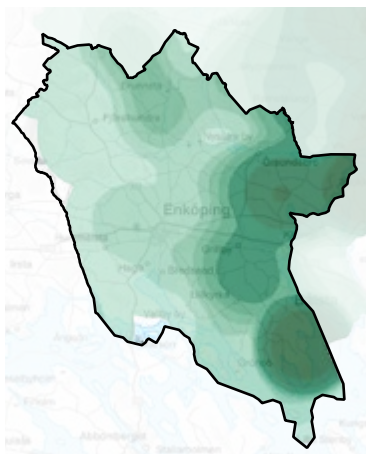
Figur 20: Ansvarsnaturtyp åsbarrskog.

Ansvarsnaturtyp - åsbarrskog

Tallskogen befinner sig ofta på åsarnas högre välldränerade delar och har sandig jordmån. Särskilt värdefullt är förekomst av gamla, solbelysta och döda tallar, vilka kan ha värdefull insektsfauna. Sådana tallar hittas främst i områden som betats i sen tid eller påverkas kontinuerligt av annan markstörning, exempelvis brand. Tallskog på åsar kan ofta vara rik på fåglar, exempelvis ugglor och nattskärar. Gamla tallar kan vara bra träd för stora rovfågelbon under en lång tid. Åsbarrskog kan även utgöras av äldre granskog på välldränerat isälvs-material, en miljö som kan inhysa en del arter som kräver både välldränerad mark och som lever tillsammans med gran. Svampen bombmurkla är en sådan art. Arterna i naturtypen missgynnas av att skogen blivit yngre och tätare. Kalavverkning och exploatering är också hot mot arterna. Under senare år har arter knutna till gran minskat i samband med att granar drabbats av torka och därefter angrepp av granbarkborrar. Stora granskogsarealer har drabbats i Mälardalen.

Ansvarsnaturtyp - torrängar

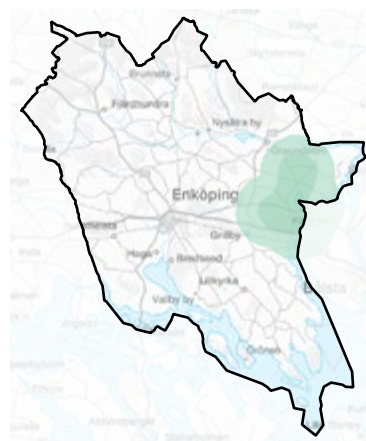
Torrängar är ört- och gräsdominerade miljöer på torr mark, även på välldränerad moränmark i kanten av hållmark eller störd mark såsom gamla tåkter med sparsamt träd- och buskskikt. Det är en bred och varierad naturtyp, vilket avspeglas i mängden arter knutna till olika torrängstyper. Naturtypen finns ofta i mosaik med friskare gräsmarker, så på många områden kan ett ännu bredare spektrum av arter gynnas av åtgärder. Torrängarna är ett komplex av biotoper med olika arter och skötselbehov, exempelvis Vänsjöåsens naturreservat och delar av Hjälsavikens naturreservat vars naturvärden gynnas av betesdjur. Torrängarna hotas av igenväxning, beskuggning och näringstillförsel eller för tidigt eller hårt bete. Dumpning på åkerholmar av ensilage, hö och hästgödsel kan slå ut en förekomst om det görs på fel plats. Genom åren har ett antal av dessa torrängar även exploaterats för bebyggelse, vilket hade kunnat undvikas genom att avstyckningar flyttas bort från de värdefullaste naturmiljöerna.

Figur 21: Ansvarsnaturtyp torrängar.

Ansvarsnaturtyp - rikkärr

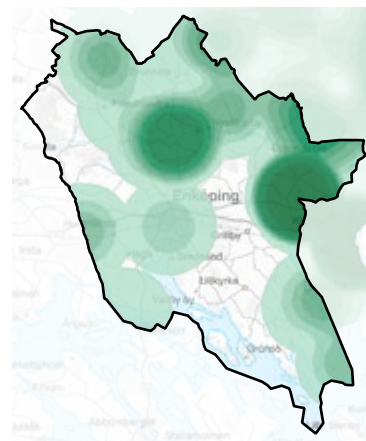
Kalkrika kärr, så kallade rikkärr utmärker sig genom att vara de artrikaste våtmarkerna med många specialiserade arter av kärlväxter, mossor, landmollusker och svampar. Även många arter av småfjärilar, jordlöpare och kortvingar hittas i mer eller mindre öppna rikkärr och för flera groddjur är de viktiga på landskapsnivå. Historiskt har majoriteten av de svenska rikkärren i bebodda trakter nyttjats som slåtter- och betesmarker. Det finns också några öppna rikkärr i odlingslandskapet och de har troligen nyttjats som slåttermark, exempelvis Dumdals ängar. I kommunen är naturtypen ovanlig. Dikning, näringsbelastning på lokaler, genom infiltration eller deposition från jordbruksmarker och genom nedfall är negativt. Igenväxning beror också till del på att den historiska hävden i form av bete och slåtter av rikkärr har upphört.

Figur 22: Ansvarsnaturtyp rikkärr.

Ansvarsnaturtyp - sjöar och vattendrag

Arter som lever här har högst skilda behov och hot, vilket visar på komplexiteten i artbevarande. Låg belastning av växtnäring, organiskt material och miljögifter och naturliga vattenregimer är gynnsamt för de flesta arterna. Vissa av arterna behöver vassbälten, andra behöver lekgrus. I Mälaren finns ett unikt bestånd av fisken vimma, som skiljer sig från de flesta andra som lever i Östersjön, vilket gör den intressant som ansvarsart. Landskapsfisken asp leker i några av kommunens åar. I kommunen finns även ansvarsarter så som vattensalamander och åkergroda. Några allvarliga hot mot vattenlevande arter är igenväxning, övergödning, markavvattning och vattenreglering. Exempelvis utter påverkas negativt av miljögifter, men den vanligaste dödsorsaken på senare tid kan ha varit att den blir överkörd. Fiskar hotas till största del av vandringshinder, fysisk påverkan i uppväxt- eller lekområden medan groddjur behöver trygga uppväxtplatser med småvatten med kringliggande lövskog. Kommunen arbetar med olika åtgärder genom vattenplanen, för att förbättra våra vattenmiljöer.

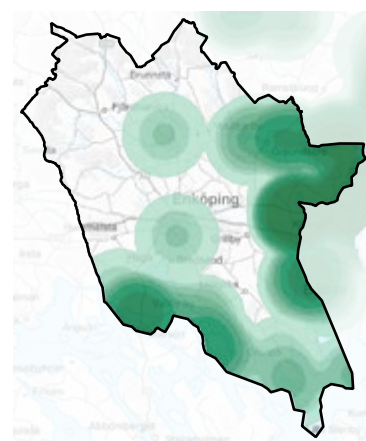

Figur 23: Ansvarsnaturtyp sjöar och vattendrag.

Ansvarsnaturtyp - ädellövskog

Ädellövträd finns spridda i hela länet. Ädellövsmiljöer finns i anslutning till Mälaren där årsmedeltemperaturen är varmare och gynnsam för ädellövträd, ibland i äldre herrgårdslandskap där främst ek har gynnats i natur- och kulturlandskap med betade hagmarker, eller i mer anlagda miljöer som alléer, kyrkogårdar och parker. Det finns idag nästan inga naturliga ädellövskogar kvar, men det finns fortfarande områden där det finns äldre ädellövskog och där ask, ek och lind klarar föryngring. Fortfarande finns yngre almar kvar medan de äldre i många fall drabbats av almsjuka. Detta är särskilt vanligt på Mälarsjöarna. Sådana ädellövskogar med kontinuitet har ofta en hävdhistoria och är extra viktiga att bevara.

Exempel på värdekärnor är naturreservaten Veckholms prästholme och Norra Björkfjärden som är rika på ädellövträd av olika arter i olika åldrar. Ett annat exempel är Mälarens herrgårdslandskap med medeltida slott och herrgårdar med anlagda alléer och parker. Idag finns inte mycket kvar av medeltidens ekdominerade beten och hassellundar, men landskapsbilden präglas ändå av ett mer eller mindre sammanhängande nätverk av gamla, grova ädellövträd. Nätverket används av arter som är dåliga på att flytta längre sträckor. Några exempel på värdekärnor är slottsparkerna i Ekolsund och Hjulsta ekhagar. Ädellövskogen har minskat kraftigt på grund ett rationellt nyttjande av naturen. Städerna förtätas och då riskerar gamla träd att tas bort, om de står i vägen för exploatering.

Figur 24: Ansvarsnaturtyp ädellövskog.

Länk:

Karttjänsten Skogens Pärlor,
Skogsstyrelsen

Länk:

TUVA-databasen,
Jordbruksverket

Lokalt värdefulla områden

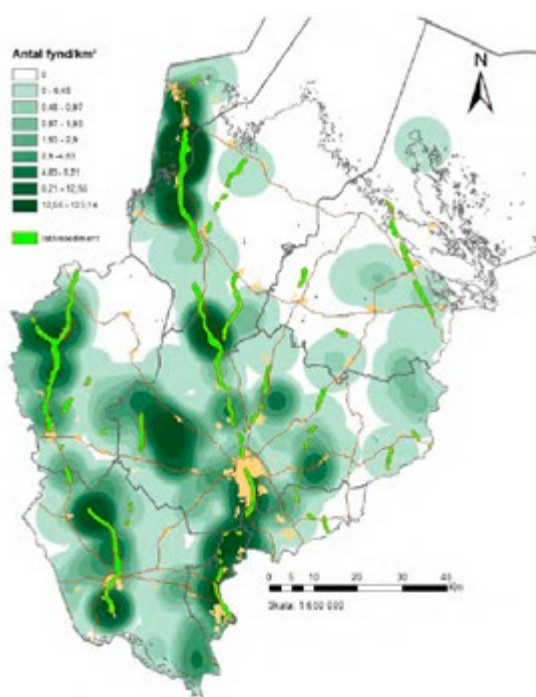
I Enköpings kommun finns olika värdefulla områden från större sammanhängande områden till mycket små biotoper. I flera fall omfattas områden med höga värden av olika formella skydd. De skyddas då eftersom deras natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden anses vara så pass höga och omistliga. Läs mer om dessa områden i Del 4: Riksintressen och skydd. I andra fall saknas formellt skydd, men området kan ändå anses ha så pass höga värden för rekreation eller biologisk mångfald att de bör skyddas mot ingrepp som negativt påverkar områdets värden. Här och var i anslutning till det mer rationellt brukade landskapet finns det kvar mer extensivt brukade kulturlandskapselement och naturmiljöer där arter och biologisk mångfald som inte klarar rationellt brukande kan finnas kvar. Exempel är magra betesmarker, rester efter äldre ängsmarker, äldre träd, ekhagar, sankmarker, våtmarker av olika slag, skogliga impediment, nyckelbiotoper, skogliga naturvärdesobjekt och andra äldre skogar. Kommunen har tillgång till flertalet kunskapsunderlag som beskriver olika värdefulla områden och vad som är särskilt viktigt att tänka på för att värna områdets värden. Underlaget är vägledande i kommunens lovprövning och tillståndsprövning.

Områden med höga skogliga värden

Skogar är viktiga livsmiljöer för arter och för människor. De bidrar med många ekosystemtjänster som är värdefulla för samhället, inte minst i form av rekreation och friluftsliv. I kommunen finns flera skogsområden med höga naturvärden med stor betydelse för en mångfald av hotade växt- och djurarter som är beroende av speciella naturtyper.

Skogsstyrelsen har inventerat och benämnt sådana områden nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt. Kännedom om dessa områden hjälper skogssektorn att bevara skogar med höga naturvärden vid förvaltning av skogarna, och det bidrar också till ett bra planeringsunderlag i samhällsplaneringen för bedömning om framtida markanvändning. Geografiskt rör det sig ofta om mindre områden i relation till exempelvis områden av riksintresse.

Skogsstyrelsen har även sammanställt kunskap om sumpskogar. Sumpskog är ett samlingsnamn för all skogsklädd våtmark som indelas i tre typer, myrskog, fuktskog och strandskog. Sumpskogsinventeringen är ett underlag till var det kan finnas höga naturvärden i blötare skogsmarker. Oftast är dessa inte aktuella för bebyggelseutveckling och en stor andel av sumpskogar med högre naturvärden finns inom kommunens relativt oexploaterade områden.

Karta 47: Enköpingsåsens sträckning och områden med särskilt hög täthet av ansvarsarter kopplade till åsbarrskog. Åsarnas sträckning syns i form av isälvsediment. En del arter finns utanför åsarna på platser där det också kan finnas gammal tall.
Källa: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Ekologiskt och kulturhistoriskt särskild värdefulla områden i odlingslandskapet

Det senaste seklets rationaliseringar inom jordbruket har omvandlat landskapet och tidigare vanliga markslag har successivt trängts undan. Odlingslandskap med särskilt stora natur- och kulturmiljövärden har beskrivits av länsstyrelsen i Odlingslandskap i Uppsala län – program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden från 1993. I Enköpings kommun finns ett antal sådana områden, med största andel i Örsundsbros omland. Jordbruksverket har med hjälp av länsstyrelserna tagit fram Ängs- och betesmarksinventeringen, populärt kallad TUVA, som redovisar biologiskt och kulturhistoriskt särskilt värdefulla ängsområden och betesmarker. Inventeringen beskriver befintliga natur- och kulturvärden i oexploaterad mark, och användas som stöd i bedömningar kring markanvändning för att minimera eller undvika påverkan på särskild värdefulla områden. Det handlar ofta om till ytan små områden.

Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv

Länsstyrelsen i Uppsala sammanställde 1987 ett underlag om värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv. Det heter naturvårdsprogram för Uppsala län och redovisas i kartan som lokala hänsynsområden. Naturvårdsprogrammet är aktuellt såtillvida att det inte finns något senare naturvårdsprogram. Det kan dock ha skett åtgärder i vissa områden, till exempel avverkning av skog, som gör att värdeklassningen kan vara inaktuell. Områdena i naturvårdsprogrammet sammanfaller ibland med områden som är riksintresse för friluftsliv, naturvård eller för Mälaren med öar och stränder. Länsstyrelsen i Uppsala gjorde även en sammanställning över ekologiskt känsliga områden som gavs ut 1994. Sådana områden skyddas med stöd av Miljöbalken 3 kapitlet 3 § som säger att: "Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön." I flera fall sammanfaller ekologiskt känsliga områden med objekten i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Flera naturvärdes- och artinventeringar har identifierat värdefulla åsmiljöer längs Enköpingsåsen. Längs Enköpingsåsen finns numera flera naturreservat och biotopskyddsområden inrättade med syfte att bevara åsens naturtyper, naturbetesmarker och gammal barrskog. Naturreservaten har inrättats för att bevara såväl åsbarrskog (Fageruddsåsen och Hårsbäcksdalen) som andra åsnaturvärden (exempelvis Vånsjöåsen och Torslundagropen). Flera mindre skogliga biotopskyddsområden på åsarna har beslutats av Skogsstyrelsen. Särskilt naturreservaten är välbesökta rekreationsområden.

Hotade och sällsynta arter

Genom Sveriges lantbruksuniversitets verktyg Artdatabanken samlas information om förekomst av sällsynta, hotade (rödlistade) arter, signalarter eller naturvårdsintressanta arter. Dessa visas inte i kartan om lokala hänsynsområden med anledning av dess stora datamängd. Artdatabanken används av kommunen i ärendehandläggningen och är vägledande för hur påverkan på känsliga arter ska undvikas inom specifika områden.

I övrigt får bestånd av hotade eller sällsynta arter skydd genom exempelvis fågelskyddsområden, Natura 2000-områden eller naturreservat. Skyddsvärde långgrunda strandängar och rasplatser samt uppväxtmiljöer för sjöfågel omfattas ofta av strandskyddet, exempelvis i Hjälstaviken. I Hjälstaviken överlappar flera formella skydd där särskilda planeringsprinciper gäller. Vid bebyggelse- och infrastrukturutveckling är det viktigt att belysa påverkan på olika pollinatörers möjlighet till spridning, boplatser och födosök. Särskilt viktigt är det att bibehålla spridningskorridorer mellan sandiga öppna åsmiljöer (gärna tätortsnära) och torrängar och naturbetesmarker. Utgångspunkten är dock alltid kommunens balanseringsprincip: att i första hand undvika eller minimera påverkan på värdefulla naturområden (och hotade eller sällsynta arter). I kommunens vidare arbete med grönstrukturer bör funktionella mål för olika arter preciseras i landskapet.

Våtmarker, sjöar och vattendrag

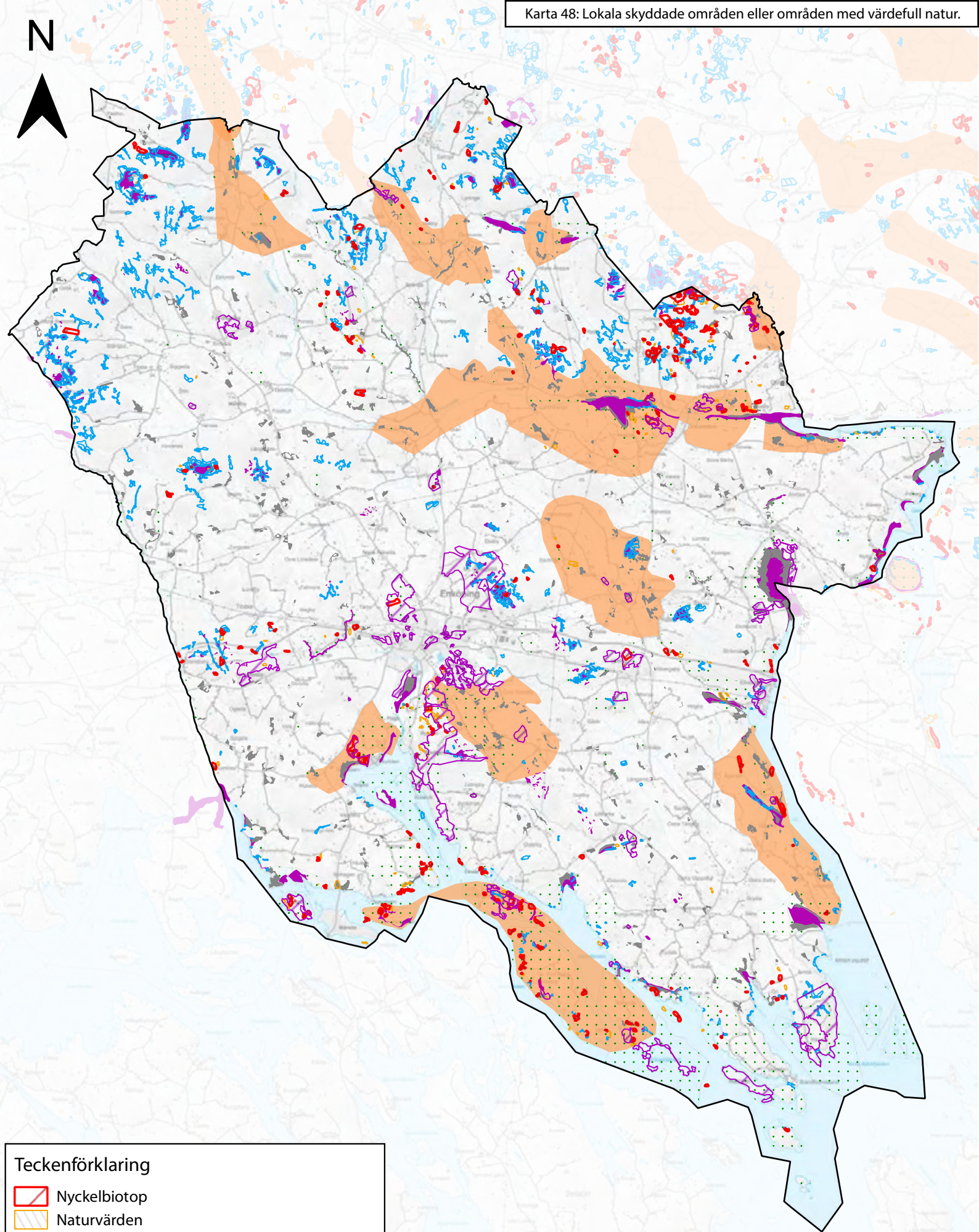
Våtmarksinventeringen är en nationell inventering som beskriver olika typer av våtmarker med tillhörande naturvärdesbedömning. I Enköpings kommun finns ett antal våtmarker och kommunen arbetar också med att stötta markägare att anlägga fler. I kommunen finns även våtmarken Hjälstaviken som skyddas enligt Ramsarkonventionen. Målet med konventionen är att bevara de speciella biologiska värden som finns i grunda vegetationsrika områden. Hjälstaviken är också ett mycket populärt utflyktsmål, inte minst med anledning av det rika fågellivet och åtgärder som gjort området lättillgängligt.

Enköpings kommun arbetar aktivt med vattenförbättrande åtgärder. Genom vattendirektivet omfattas totalt 41 vattenförekomster i kommunen av miljökvalitetsnormer för vatten. Av dessa är åtta sjöar, 28 vattendrag och fem grundvatten. I tillståndsgivning, prövning och planläggning bedöms alltid påverkan på vattenförekomsternas status. Läs mer om miljökvalitetsnormer för vatten på sida 169.

Planeringsprinciper för ekologiska värden och samband

- Naturliga spridningskorridorer i landskapet ska värnas för den biologiska mångfalden, och kopplingar mellan tätort och omgivande natur tryggas eller förstärkas som ekologiska spridningsvägar och rörelsestråk.
- Viktiga tätortsnära grönområden ska i möjligaste mån bevaras och förvaltas så att de är tillgängliga för medborgarna och för att utveckla förutsättningarna för skoglig biologisk mångfald.
- Områden med höga naturvärden ska skyddas mot åtgärder som kan skada dessa värden.
- Naturreservaten i kommunen är en resurs. Områden som är mycket värdefulla för biologisk mångfald, upplevelsevärden, rekreation och friluftsliv kan i lämpliga fall skyddas som nya naturreservat.
- Kommunens varierade naturtyper förvaltas utifrån sina specifika förutsättningar och unika värden, för att behålla och utveckla ekosystemtjänster.
- Bedömning om exploatering i eller omkring hänsynsområden ska prövas utifrån hur exploateringen påverkar arters möjlighet att sprida sig i landskapet, kvaliteten och storlek på livsmiljö. Påverkan ska också bedömas utifrån ett regional perspektiv. Bedömningen utgår från det samlade kunskapsunderlaget som finns i form av olika inventeringar, rapporter och även information om artförekomster i Artportalen.
- Naturvärdesinventeringar (NVI) och inventeringar av adekvata artgrupper ska genomföras om det handlar om exploatering av naturmark.

N

Teckenförklaring

- Nyckelbiotop
- Naturvärden
- Sumpskog
- Ängs- och betesmarksinventering
- Värdefulla områden för rekreation och friluftsliv
- Naturvårdsprogram
- Våtmarksinventering
- Odningsskaps bevarandeområden

Teknisk försörjning

Teknisk försörjning är en viktig förutsättning för ett välfungerande samhälle både idag och i framtiden. Kommunen utvecklar och förvaltar egna system och bedriver tillsyn på enskilda anläggningar. Hushållning med material och naturresurser prioriteras, så att kommande generationer kan leva ett gott liv. Kommunen ska ha en väl fungerande och driftsäker energiförsörjning som utvecklas i takt med samhällets utveckling.

Kommunalt vatten och avlopp

Tillgången till rent dricksvatten och fungerande avloppshantering är livsnödvändig. En ökande befolkning och klimatets förändring ställer krav på vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen. Kommunens invånare försörjs av det kommunala nätet eller av enskilda anläggningar. I takt med att Enköping växer kartlägger kommunen kapaciteten i kommunens ledningar, tar fram skyfallsmodeller och övervakar nivåer i grundvattenmagasin för att tillse att kommunens system har beredskap för en växande befolkning och ett förändrat klimat. I framtiden kan tillgången till vatten styra vilken typ av bebyggelse eller verksamhet som är lämplig och i vilken omfattning. Ett nytt kommunalt dricksvattenverk planeras i utkanten av Enköpings tätort. För att öka den framtida driftsäkerheten kommer även en överföringsledning från Västerås anläggas i samarbete med Västerås kommunala VA-bolag Mälarenergi AB.

Kommunen arbetar aktivt med två av våra vattentäkter för att trygga tillgången på grundvatten av god kvalitet. I ett fall för att utreda och lösa problem med förhöjda värden av tetrakloretylen. I det andra fallet med att justera halterna av naturligt förekommande grundämnen i vattnet exempelvis kalk och uran. För att skydda dricksvattnet från föroreningar finns vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter.

Avloppsvatten från det kommunala nätet renas i någon av de fyra kommunala avloppsreningsverken i Enköping, Örsundsbro, Grillby och Fjärdhundra, samt i ett minireningsverk i Ådalen. För att klara strängare miljökrav samt möjliggöra för fler anslutningar byggs ett nytt avloppsreningsverk utanför Enköpings stad. Det nya avloppsreningsverket ersätter det befintliga i Enköping, och driftsätts under 2028. Enköpings kommun har några områden med antingen fritidshus eller permanentboende som på grund av bristfälliga avloppslösningar ska anslutas till kommunalt VA. Ekudden och Märsön är exempel på områden som kommer att få kommunala vatten- och spillvattentjänster. Kommunens vattentjänstplan ska beskriva hur vatten- och avloppsfrågorna ska hanteras i kommunens olika områden.

Planeringsprinciper för kommunalt vatten och avlopp

- Vid exploatering inom vattenskyddsområden som kan påverka vattentäkten negativt ska riskerna bedömas i alla skeden från planering till genomförande. Även kumulativa effekter ska bedömas.
- VA-planen är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna och ingår som underlag till andra kommunala strategiska dokument. När vattentjänstplanen är antagen ersätter den nuvarande VA-plan.
- Vid bebyggelseutveckling i närhet till reningsverk ska skyddsavstånd bedömas. Hur stort skyddsavstånd som är lämpligt beror bland annat på reningsverkets utformning och typ av bebyggelse.

Foto: Mostphotos

Dagvattenhantering

Under århundraden har vattnets väg genom landskapet påskyndats genom raka, snabba diken, rörläggning och hårdgörande av mark med snabb avrinning, vilket ökat risken för översvämningar. Inom Enköpings kommun sker all avrinning till Mälaren. Vatten från uppströms belägen jordbruks- och skogsmark blandas med dagvatten när det passerar genom tätorterna. Enköpings kommun tar hänsyn till hela avrinningsområdets totala vattenvolym i vår samhällsplanering och inte bara det dagvatten som uppkommer på platsen för exploatering. För att hitta ett arbetssätt där dagvattenfrågan hanteras utifrån avrinningsområdet och för att arbeta aktivt med att minska risken för skador och negativa effekter på bebyggelse och miljön har Enköpings kommun formulerat en dagvattenplan utifrån den tidigare beslutade dagvattenpolicyn. Det finns ett antal lågpunkter inom tätorterna med förhöjd risk för översvämning i händelse av skyfall och långvarig nederbörd. Några är kända sedan tidigare, medan andra ännu inte drabbats. Se kartor över risker för respektive ort i Del 2.

Kommunen använder olika typer av dagvattenåtgärder för att minska risken för översvämning till följd av nederbörd. De mest kostnadseffektiva och resurseffektiva åtgärderna när det gäller vattenfördröjning, är att fördröja nära källan. Det skapar en så lång väg som möjligt för vattnet att rinna genom landskapet. För att minska risken för översvämning strävar Enköpings kommun efter att bygga in blå-gröna ytor där vattnet tas upp eller där vattnet kommer att befinna sig under vissa delar av året. Kommunens markägande är begränsat, men det finns behov av fler dagvattenåtgärder i landskapet. Under respektive ortskapitel i Del 2 redovisas områden där behov av dagvattenfunktioner finns. Kommunen arbetar även tillsammans med markägare med att restaurera våtmarker och andra vattenfördröjande åtgärder. Flera åtgärder är multifunktionella och naturbaserade vilket bidrar till en ökad biologisk mångfald. Arbetet med lokalt åtgärdsarbete bidrar med ökat kunskapsunderlag inför prioritering av olika åtgärder.

I planläggning, såväl ny- som ombyggnation, är dagvattenplanen vägledande för hur dagvatten ska omhändertas så att hållbara lösningar skapas. Tekniska system och byggnader ska placeras på ett sätt som minimerar risken för skador vid översvämningar, multifunktionella ytor kan användas för att begränsa konsekvenserna av översvämningar och anpassning till framtida klimatförändringar ska göras. Att dagvatten planeras för i tidigt skede bidrar även till att undvika onödigt belastning på markavvattningsföretagen, som inte bör belastas med stora mängder dagvatten. För vidare läsning om markavvattning, se sida 168.

De vattenförekomster som är recipient för tätorternas dagvatten är Lillån och Örsundaån (Örsundaåns avrinningsområde), Fiskviks kanal och Blackfjärdskanal i Mälarens närområde och Enköpingsån (Enköpingsåns avrinningsområde). Utsläppen från dagvatten är störst från Enköpings tätort.

Planeringsprinciper för dagvatten

- Dagvattenplanen är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna samt vid utformning av exploateringsavtal och utgör underlag till andra kommunala strategiska dokument.
- Dagvatten ska inte medföra att recipientens status försämras eller att gällande miljökvalitetsnormer inte uppnås.
- Säkerställa att dagvattenhanteringen berikar bebyggelsemiljön avseende estetiska upplevelser, rekreation, lek, naturvärden och biologisk mångfald samt klimatanpassning utifrån platsens förutsättningar.
- Vid förtätning inom befintliga områden samt vid ombyggnad av befintlig bebyggelse ska behov och möjlighet till förbättrad dagvattenhantering beaktas i ett tidigt skede. Efter ombyggnation ska det säkerställas att dagvatten omhändertas med en lösning som medför en tydlig förbättring jämfört med nuvarande situation.
- Dagvattenutredning krävs vid detaljplanering och vid större exploatering som sker utanför detaljplanelagt område, exempelvis för ny sammanhållen bebyggelse på landsbygden, det vill säga ett större antal nya hus.
- Andra lösningar än avledning av dagvatten via ledning ska prioriteras. I första hand ska dagvatten hanteras nära källan genom fördröjning och infiltration. Vid exploatering ska dagvattnet fördröjas så att flödet inte ökar jämfört med före exploatering. Naturbaserade lösningar förespråkas.
- Dagvattenanläggning ska vid ny- och ombyggnation dimensioneras utifrån rådande branschstandard. Hänsyn ska tas till klimatförändringar.
- Höjdsättning av mark och byggnader ska göras med hänsyn till risken för översvämning och skyfall. Grundprincipen ska vara att lågt liggande områden i första hand ska vara gröna och att byggnader aldrig ska placeras i lågpunkter.
- Gröna stråk ska planeras så att de vid stora regnmängder kan magasinera regnvatten, men under andra förhållanden erbjuda andra parkkvaliteter så som yta för lek, rekreation och grön infrastruktur.

El och energiförsörjning

Energiförsörjning är en av de grundläggande byggstenarna för att möta behov från en växande befolkning, ett näringsliv i utveckling och en faktor i omställningen till det förnybara samhället. Många frågor och utmaningar är framförallt kopplade till teknisk utveckling och social acceptans men även till olika markanspråk.

Enköpings kommun förordar markförlagda kablar. Detta särskilt inom eller i anslutning till tätorterna. Enköpings kommun förordar också särskild hänsyn i de stora opåverkade områdena samt i värdefulla områden för naturvård och kulturmiljövård. Särskilda planeringsprinciper för skyddade områden finns i Del 4: Riksintressen och skydd. Som sista alternativ ska kraftledningar förläggas ovan mark.

Kraftledningen mellan Hamra och Munga som Svenska Kraftnät avser bygga i kommunens norra del, har flera markanspråk och bidrar till att förstärka regionens elförsörjning. Även mellan Hamra och Överby i Sollentuna kommun, ska en ledning för 400 kV byggas och ersätta en befintlig ledning med 220 kV. Mellan Hamra och Åker i Strängnäs kommun ska befintlig 400 kV-ledning förnyas för att förbättra kapaciteten. För att Enköpings kommun ska gynnas av projekten behöver nödvändiga investeringar och förbättringar av lokal- och regionalnät genomföras.

Vattenfall Eldistribution planerar en spänningshöjning från 70 till 130 kV vilket medför en större kapacitetsökning i regionnätet till Enköpings kommuns fördel. Det är ett omfattande projekt som troligtvis kräver ytterligare markanspråk för ombyggnation av flera stationer och ledningar samt en genomgång av skyddsavstånd till byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig.

Nationella riktlinjer för säkerhetsavstånd mellan byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig och luftledningar och deras anläggningsdelar gäller. Detta för att minska konsekvenser från strålning eller magnetfält. Läs mer på sida 167.

Tidig dialog ökar förutsättningar för tillräcklig elförsörjning

Översiktsplanen möjliggör för ett antal nya verksamhetsområden inom eller i närheten av kommunens prioriterade tätorter för att skapa förutsättningar för verksamheter att flytta ut från tätortens inre, till dess ytterkant. Här kan förstås anslutningar till elnätet spela roll och därför behöver utveckling av dessa områden ske i tidig dialog med elnätsägarna. Det kan inte heller uteslutas att tillkommande verksamheter har andra behov av elförsörjning. Kommunen ska därför samråda med flera parter vid utveckling av dessa områden.

Svenska Kraftnät ska höras om utveckling planeras inom 500 meter från de anläggningar som de ansvarar för. Utbyggnad och ombyggnad av elnätet behöver ske i nära dialog med nätägarna: Vattenfall Eldistribution AB och E.ON Energidistribution AB. Nätägare och ansvariga myndigheter behöver i sin tur förbättra sin tidiga dialog med markägare och närboende, för att kunna välja bättre lokaliseringar och minska risken för negativ påverkan på närmiljö och fastighetsvärden, störningar för närboende eller hinder för jordbruket.

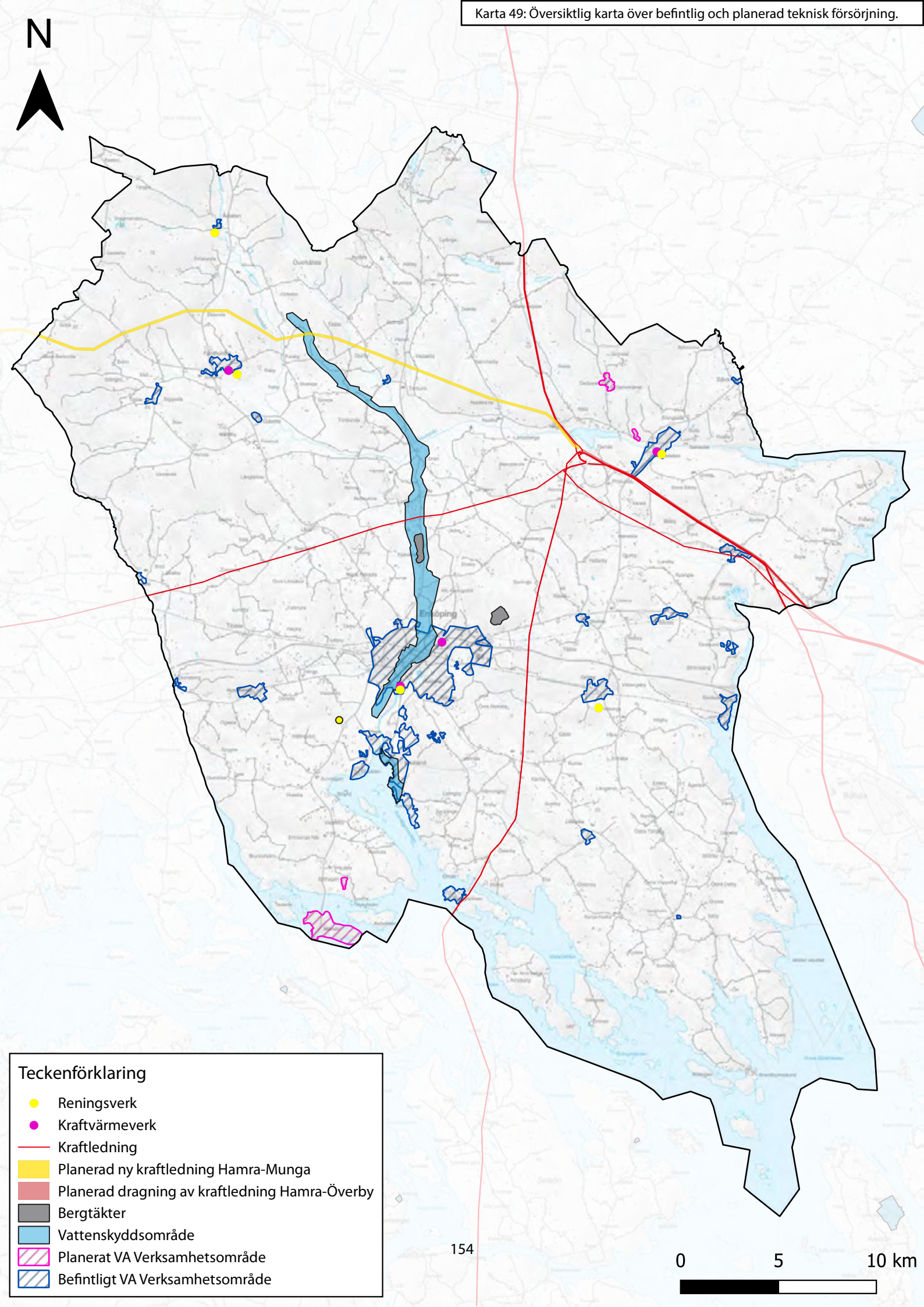
Kommunen ska också fortsättningsvis föra en dialog med det kommunägda aktiebolaget ENA Energi om framtidens el och värmeproduktion. Detta är främst kopplat till behov inom Enköpings stad där den största utvecklingen av nya bostäder sker.

I kommunens krisberedskapsplan finns mer att läsa kring kommunens energiförsörjning. Kommunen arbetar också med en ny energiplan. Enköpings kommun kan påverka förutsättningar för utbyggnad och ombyggnad av elnätet genom planeringsprinciper och avvägningar kring markanvändning i översiktsplanen. Det finns vissa frågor som kvarstår att utreda, exempelvis principer om markanvändning för mer ytkrävande anläggningar.

Planeringsprinciper för el och energiförsörjning

- Enköpings kommun förordar markförlagda kablar.
- Myndigheternas riktlinjer och riktvärden för strålning gäller vid planering och lovgivning.
- Tidig dialog krävs med nätägare så att kapaciteten och effekten i elförsörjningen är tillräcklig för de områden som ska utvecklas. Detta blir särskilt viktigt för verksamhetsområden med energikrävande verksamheter.
- Planering av ny bebyggelse och andra åtgärder i närheten av kraftledningar ska samrådas med nätägaren. För ledningar i transmissionsnätet (220-400 kV) gäller en samrådszon på 500 meter från ledningen.

N

Teckenförklaring

- Reningsverk
- Kraftvärmeverk
- Kraftledning
- Planerad ny kraftledning Hamra-Munga
- Planerat dragning av kraftledning Hamra-Överby
- Bergtäkter
- Vattenskyddsområde
- Planerat VA Verksamhetsområde
- Befintligt VA Verksamhetsområde

Solenergi

Enköpings kommun ska bidra till omställningen till förnyelsebara energikällor genom att möjliggöra för lokalproducerad solenergi, både solceller och solvärme. Solvärme har också en stor potential ihopkopplat med fjärrvärmenätet. Förutsättningarna för lokalproducerad solenergi på byggnader optimeras genom taklutning och byggnadernas placering. I områden där särskild hänsyn krävs kan krav på bygglov ställas i detaljplaneskedet. Reglering som försvårar för lokalproducerad solenergi bör dock användas med försiktighet och enbart när det finns mycket goda skäl.

Markförlagda solenergianläggningar kan vara lämpliga på mark som;

- finns i närhet till större infrastruktur som väg eller järnväg samt anläggningar som kraft -, värme -, vatten -, avloppsverk eller återvinningscentraler eller mark som redan är påverkad.
- ligger i anslutning till befintligt elnät eller angöringsväg.
- inte planeras för annan typ av samhällsviktiga ändamål eller markodling.

Markförlagda solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är särskilt värdefulla ur ett historiskt, kulturhistoriskt eller miljömässigt perspektiv. För att ge vägledning på en mer detaljerad nivå föreslås fördjupade undersökningar om solenergi.

Enköpings kommun ska bidra till en robust regional och nationell livsmedelsförsörjning vilket kan påverka möjligheten till markanspråk för solenergianläggningar. Enköpings kommun följer utvecklingen av agrivoltaiska anläggningar med stående solcellspaneler kombinerat med bete eller odling mellan raderna, dess resultat och utvärdering av dess påverkan och bidrag till livsmedelsförsörjningen.

Enköpings kommun har områden av riksintresse för totalförsvarets militära del och dessa omges av påverkansområden. Det finns en risk att solpaneler på vissa platser medför skada på totalförsvarets militära del genom elektromagnetisk störning. Försvarsmakten ska därför ges möjlighet att yttra sig om kommande planer, lov och tillståndsårenden för att säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet i kartor. Myndigheten ska även remitteras bygglov för solceller inom påverkansområde för buller eller annan risk och påverkansområde övrigt då bygglovet är beläget inom detaljplanelagt område.

Solcellsanläggningar kan i vissa fall störa flyg- och järnvägstrafikens tekniska utrustning och Trafikverket tar gärna del av vilka anläggningar som planeras för att minska riskerna för negativ påverkan. Om en lågspänningsanläggning (solenergianläggning) planeras att uppföras närmare 300 m från Vattenfall Eldistribution ABs stationsområde eller kraftledningsgata ska samråd om skyddsåtgärder genomföras innan anläggningen uppföres.

Planeringsprinciper för solenergi

- Optimala möjligheterna till lokalproducerad solenergi på byggnader genom taklutning och byggnadernas placering.
- I områden där särskild hänsyn krävs kan krav på bygglov ställas i detaljplanen.
- Markförlagda solenergianläggningar kan vara lämpliga på mark som redan är påverkad, mark som ligger i anslutning till befintligt elnät eller angöringsväg, eller mark som inte planeras för annan typ av samhällsviktig byggnation eller markodling.
- Markförlagda solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är historiskt, kulturhistoriskt eller miljömässigt värdefulla så som riksintresse och andra skydd.
- Inom riksintresse för totalförsvarets militära del, påverkansområde för buller eller annan risk samt påverkansområde övrigt ska plan-, tillstånd- och lovårenden remitteras Försvarsmakten för bedömning. Detta gäller ansökan om bygglov för solceller även inom detaljplanelagt område.

Vindkraft

Kommunen har relativt få lämpliga områden för etablering av vindkraft i större skala. Vindkraftverken har ökat i storlek och med höjden på kraftverken ökar också skyddsavståndet till bebyggelse. Kombinationen av kraven på skyddsavstånd till bebyggelse och försvarets stoppområden, samt MSA-områden för både militär och civil luftfart, gör att Enköpings kommun inte pekar ut några områden som lämpliga för etablering av vindkraftparker. I tidigare översiktsplan fanns ett fåtal områden utpekade men inga ansökningar om vindkraftsetablering inkom.

Enköpings kommun kan pröva ansökningar om att uppföra vindkraftverk i mindre skala. Bygglov krävs för att uppföra, flytta eller väsentligt ändra vissa vindkraftverk. Det gäller både inom och utanför detaljplanelagt område. Bygglov krävs inte om kommunen i detaljplan eller områdesbestämmelser har beslutat om undantag från krav på bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra ett vindkraftverk. Om det rör sig om större verk är de oftast tillståndspliktiga eller anmälningspliktiga enligt miljöbalken. Mindre vindkraftverk kan behöva samråd enligt Miljöbalkens 12 kap 6 §, vilket Länsstyrelsen ansvarar för.

Försvarmakten accepterar generellt inte objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse då dessa bedöms medföra påtaglig skada på riksintresset. Inom stoppområde för höga objekt ska ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada. Försvarmakten har inom stoppområde för höga objekt en mycket restriktiv hållning även till uppförandet av enstaka vindkraftverk. För att vindkraftverk eller andra höga installationer inte ska bli ett hinder för radiokommunikationssystem ska placeringen av konstruktioner högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse även remitteras till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Inom MSA-område för den civila luftfarten ska även berörda flygplatser tillfrågas som sakägare om byggnadsverk med en höjd över 20 meter planeras att uppföras eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna påverkas vid en etablering.

Planeringsprinciper för vindkraft

- Bygglov krävs för att uppföra, flytta eller väsentligt ändra vindkraftverk. Det gäller både inom och utanför detaljplanelagt område. Bygglov krävs inte om kommunen i detaljplan eller områdesbestämmelser har beslutat om undantag från krav på bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra ett vindkraftverk.
- Objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, ska remitteras Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, och inom stoppområde för höga objekt, remitteras Försvarmakten. Inom MSA-område för flygplats ska flygplatsen tillfrågas som sakägare.

Fjärrvärme och fjärrkyla

Fjärrvärme är den vanligaste uppvärmningsformen i Sverige. Ungefär hälften av all uppvärmning kommer från fjärrvärme som är lokalproducerad värme genom bränsle till största del från olika avfall och rester från industri, skogsavverkning eller återvinning. Det kommunala energibolaget ENA Energi AB levererar fjärrvärme till hushåll och verksamheter i Enköpings tätort. ENA Energi har utrett möjligheter med fjärrkyla och hur fjärrkyla skulle kunna etableras. Det finns även privatägt värmeverk i Örsundsbro och Fjärdhundra som kan förse tätorterna med fjärrvärme. Anläggningarna har kapacitet för ytterligare anslutningar.

Planeringsprinciper för fjärrvärme och fjärrkyla

- Nya byggnader ska i möjligaste mån anslutas till fjärrvärmenätet där det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Det kommer att frigöra elnätskapacitet som kan användas för kommunens utveckling. Om anslutning till fjärrvärmenätet inte är möjligt uppmuntrar kommunen istället till förnyelsebara källor så som exempelvis bergvärme eller solvärme.
- Nybyggnation ska i största möjliga mån utrustas med vattenburna värmesystem.

Avfall och återvinning

Kommunen hanterar avfall och återvinning tillsammans med kommunalförbundet VafabMiljö. I Enköpings kommun innebär vår ökande befolkning att vi på sikt behöver inrätta en ny större återvinningscentral för insamling av grovavfall och farligt avfall från hushåll och verksamheter. Platsen kommer att väljas utifrån behov med tanke på avstånd och befolkningstäthet, och anläggningens påverkan med buller och nedskräpning. Anläggningen kommer troligtvis att byggas i anslutning till Enköpings stad. Det är VafabMiljö som är ansvarig för detta.

Från och med år 2027 ska samtliga återvinningsstationer för insamling av förpackningsmaterial ersättas av fastighetsnära insamling. Detta gäller såväl flerbostadshus, småhus som fritidshus. Vissa återvinningsstationer för mer skrymmande sällanförpackningar kommer att finnas kvar. På grund av detta skifte ska inga fler återvinningsstationer skapas. Sedan en tid erbjuder VafabMiljö även mobila återbruk i de mindre tätorterna, som komplement till befintlig återvinningscentral i staden.

Avfallshanteringsinfrastruktur, med behov av framkomlighet och säkerhet, behöver finnas med tidigt i planprocessen och säkerställas i byggfasen. Goda lägen för avfallshantering kan vara i anslutning till gemensamma anläggningar för bilparkeringar. Tillräckligt med utrymme för tömning av exempelvis avfall eller tömning av enskilt avlopp behöver säkerställas där det är relevant.

Planeringsprinciper för avfall och återvinning

- Vid detaljplanering av nya bebyggelseområden eller vid förhandsbesked ska utrymmen som krävs för en god avfallshantering tryggas, exempelvis vändzon för fordon för avfallstransport eller tömning av enskilt avlopp där det är relevant.
- Vid planering av ny bebyggelse ska gemensam avfallshantering i bästa möjliga läge eftersträvas.

Materialförsörjning

Grus- och bergkross används inom byggnadsindustrin och vid anläggningar av vägar och är värdefulla för materialförsörjningen. I kommunen finns två bergtäkter.

Ny täktverksamhet ska inte lokaliseras nära bebyggelse eller i områden där verksamheten kan ha negativ påverkan på människors hälsa eller välbefinnande. Det är inte heller lämpligt med ny täktverksamhet som kan störa lokalt näringsliv. Lokaliseringar ska alltid ta hänsyn till vattenförekomster och inte riskera att negativt påverka vattenkvalitet eller dricksvattenförsörjning. Etablering av täkter ska inte ske i områden som har höga natur- eller kulturmiljövärden, eller är värdefulla för friluftslivet. Flera platser omfattas av olika typer av områdesskydd. Det finns även områden som inte är formellt skyddade, men där täktverksamhet inte är lämplig på grund av områdets olika värden.

Planeringsprinciper för materialförsörjning

- Nyetablering av täktverksamhet ska inte innebära en negativ påverkan på människors hälsa och välbefinnande. Även påverkan på andra verksamheter ska bedömas.
- Ny täktverksamhet ska lokaliseras så att den inte riskerar att ha negativ påverkan på vattenkvalitet eller påverka dricksvattenförsörjningen. Bedömningen ska utgå från ett avrinningsområdesperspektiv.
- Ny täktverksamhet ska inte lokaliseras i områden som har höga natur- eller kulturmiljövärden eller i områden som är värdefulla för friluftslivet.

Digital infrastruktur

Digitaliseringen hjälper till att sudda ut geografiska gränser mellan stad och landsbygd. Utbyggnaden av fiber är viktig för landsbygdens utveckling. I Enköping är vi på god väg mot ett vältäckande fibernät genom privata aktörer. En väl fungerande och tillgänglig digital infrastruktur blir viktigt för ett varierat näringsliv och för ett fungerande vardagsliv på landsbygden. En utmaning för operatörerna är att den mobila täckningen har påverkats av nedsläckningen av 2G och 3G-näten, trots täckning via 4G och 5G-nät.

För kommunen är bredband en förutsättning för att utveckla demokrati, utbildning, omsorg, välfärdstjänster samt innovation och utveckling av den egna verksamheten. Efterfrågan på utökad e-förvaltning sker från både förvaltning och invånare, vilket naturligt kräver uppkoppling vare sig den är fast eller mobil. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Planeringsprinciper för digital infrastruktur

- Nya byggnader ska förberedas för eller anslutas till fiber.
- Planering av IT-infrastruktur ska vara en del av samhällsplaneringsprocessen.

Infrastruktur för förnybara drivmedel

För att täcka framtida behov av infrastruktur för förnybara drivmedel behöver laddinfrastruktur samt nya tankställen lokaliseras runt om i kommunen. När det gäller laddinfrastruktur handlar det främst om snabbbladdningsstationer samt laddningsstationer för tyngre trafik. Det är viktigt att det finns tillräcklig kapacitet i elförsörjningen på platser där den här typen av infrastruktur etableras. När det gäller nya tankställen handlar det främst om etanol, biogas, biodiesel och vätgas. De flesta kommer att lokaliseras inom Enköpings stad, vid trafikplatserna Annelund (143) och Romberga (142). Resterande kan lämpligen placeras mer utspritt i kommunen, i anslutning till befintliga tankstationer och transportleder.

Länsstyrelsen i Uppsala län har inventerat behovet av förnybara drivmedel i deras rapport *Infrastrukturplanering för förnybara drivmedel i Uppsala län*. Deras analys beskriver följande behov i Enköpings kommun fram till år 2030.

- Cirka 40 hubbar för snabbbladdning av lättare fordon. Länsstyrelsen föreslår att dessa fördelas ut om 30 laddstationer i två hubbar för att förstärka nuvarande laddplatser i närhet av trafikplats 142, och en ny hub i närheten av trafikplats 143. Resterande snabbbladdpunkter kan lämpligen placeras mer utspridd i kommunen och med fördel vid befintliga tankstationer.
- En laddstation för tunga fordon har beviljats stöd i korsningen E18 och riksväg 70. Ytterligare en bör tillkomma, förslagsvis i direkt närhet till E18, förslagsvis vid östra delen av Enköpings stad.
- Befintligt biogastankställe i kommunen bedöms täcka kommunens behov fram till år 2030.
- Ett vätgastankställe för att bidra till redundans för den viktiga sträckan mellan Uppsala och Örebro. Tankstället bör placeras i direkt närhet till någon av de markerade platserna för snabbbladdning av tunga fordon.

Det finns även ett behov av destinationsladdning för boende, besökare och arbetande. Detta är särskilt relevant i centrala delar av staden där flera fastigheter är gamla och har få eller inga egna parkeringsplatser men kan även vara relevant vid andra målpunkter runt om i kommunen som skolor, pendlarparkeringar och besöksmål.

Planeringsprinciper för infrastruktur för förnybara drivmedel

- Främja utveckling av laddpunkter för såväl lättare fordon som tyngre fordon.

Beredskap

Beredskap och totalförsvaret

Beredskap handlar om att vara förberedd för olika tillstånd så som olyckor, kriser eller andra händelser av kritisk natur. Som en konsekvens av det säkerhetspolitiska läget i världen har efterfrågan på en stärkt civil beredskap och försvar ökat. Den fysiska planeringen påverkas av dessa händelser och kommunen har ett ansvar att se till att kommunala verksamheter är väl förberedda i händelse av kris, krig eller svår samhällsstörning. Det gör Enköpings kommun bland annat genom vår samhällsplanering där vi arbetar med förebyggande och riskreducerande åtgärder för att bidra till ett starkare totalförsvaret. När ny bebyggelse, verksamheter eller infrastruktur planeras och lokaliseras behöver olika risker beaktas. Riskerna utreds både i relation till varandra och i relation till totalförsvarets verksamhet, och en bedömning görs angående hur människor kan förflytta sig mellan olika målpunkter.

Kommunens krisberedskapsplan som antogs 2023 slår fast att kommunen bedöms ha goda förutsättningar att skapa ett robust samhälle och upprätthålla kommunala samhällsviktiga verksamheter under störda förhållanden. Kommunen kommer dock behöva förstärka strategier för storskalig evakuering och för att ta emot evakuering från andra områden.

Kommunen fortsätter att utveckla såväl den operativa som den strategiska krisberedskapen, bland annat genom nödvattenplanering, reservkraftberedskap och trygga livsmedelsförsörjningen. Det kommunala energibolaget ENA Energi har i sitt ägardirektiv att undersöka förutsättningar för ö-drift, för att kunna försörja delar av Enköping med både el och värme vid en krissituation.

Det finns utpekade trygghetspunkter i brandstationerna i Fjärdhundra, Veckholm och Örsundsbro samt idrottshuset i Enköping. Trygghetspunkterna ska fungera som samlingsplatser där befolkningen kan få hjälp,

i händelse av kris eller allvarlig störning. Det finns även ett antal skyddsrum runt om i kommunen. Behovet av fler trygghetspunkter behöver ses över, och behovet av skyddsrum behöver beaktas i samband med planering av nya fastigheter. Mer att läsa om kommunens krisberedskap finns i krisberedskapsplanen.

Ett nytt kommunalt dricksvattenverk planeras i utkanten av Enköpings tätort. För att öka den framtida driftsäkerheten kommer även en överföringsledning från Västerås att anläggas i samarbete med Västerås kommunala VA-bolag Mälarenergi AB.

Den elektroniska kommunikationen är också samhällsviktig för möjligheten att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och delge information. Förmågan behöver upprätthållas även i kristider.

Lantbruken i Enköpings kommun bidrar till att öka den svenska självförsörjandegraden på spannmål. Kommunens betydelse för nationell livsmedelsproduktion förstärks än mer genom att produktionen sker mitt i en befolkningstät region. Det innebär att den fysiska planeringen får ett allt större ansvar att värna jordbruksmarken från exploatering och säkerställa framkomlighet för jordbruksmaskiner. Särskilt de tätortsnära jordbruken kan få en speciell betydelse i kristid.

Sverige är numera en del av Natos gemensamma försvar. I Enköping finns flera områden där Försvarsmakten meddelat att de har eller ska utöka sin verksamhet. Ytterligare markanspråk kan inte uteslutas då Försvarsmaktens verksamhet ska kunna växa i enlighet med nationella beslut. Områden redan utpekade som riksintresse för totalförsvaret skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen eller kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningarna.

Planeringsprinciper för beredskap och totalförsvaret

- Beredskapsperspektivet ska beaktas vid planering av ny bebyggelse, verksamhet eller infrastruktur. Det avser hur samhällsfunktioner placeras i relation till varandra och hur människor förflyttar sig mellan olika målpunkter. Även närheten till Försvarsmaktens anläggningar och intresseområden ska beaktas.
- Vid nybyggnation av kommunala fastigheter ska inkoppling av mobil reservkraft vara möjlig. Vilka delar av fastigheten som ska kunna matas med reservkraft avgörs beroende på tänkt verksamhet.
- Vid nybyggnation av kommunala fastigheter som ska användas som trygghetspunkter eller tillagningskök, ska det finnas möjlighet att koppla in trycksatt vatten. Beroende på vilken ambition kommunen bestämmer sig för gällande trygghetspunkter kan kravet på trycksatt vatten gälla även där.
- Behovet av skyddsrum bör beaktas i samband med planering av nya fastigheter.
- Områden utpekade som riksintresse för totalförsvaret skyddas så långt som möjligt mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen eller kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningarna.
- Kommunen ska samråda med Försvarsmakten om lov, förhandsbesked och planer enligt plan- och bygglagen, som ligger inom riksintresseområde för totalförsvarets militära del eller dess påverkansområde. Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess och därför inte kan redovisas öppet i karta.

Framkomlighet för utryckningsfordon

Enköpings kommun ska säkerställa framkomlighet för utryckningsfordon i den fysiska planeringen. Räddningstjänsten och ambulanssjukvården ska ha god framkomlighet för utryckningsfordon vilket innebär att bebyggelseområden om möjligt ska ha flera möjliga angöringsvägar. Runt flerbostadshus där högsta fönstrens underkant ligger mellan 11 och 23 meter upp använder Räddningstjänsten gatunätet eller särskilt anordnade räddningsvägar som uppställningsplatser för höjdfordon för att skapa en alternativ utrymningsväg. Utveckling av tätbebyggda områden ska ta detta i beaktande vid planläggning och gestaltning, tex med träd i närhet till högre byggnader. Träd, parkeringar och andra hinder ska beaktas utifrån framkomlighet för utryckningsfordon. Vid lokalisering av nya stationer, vårdinrättningar och offentliga lokaler ska de placeras och utformas så att ambulans och räddningstjänst har förutsättningar att operera med tillräcklig vändzon och fritt utrymme. Placering i förhållande till tillfartsvägar är av stor vikt. Vid planering av samhällsviktiga funktioner ska även risk för översvämningar från ytvatten eller nederbörd hanteras så att tillfartsvägar eller alternativa körvägar är möjliga.

Vid bebyggelseplanering behöver tillräckligt brandskydd etableras. Brandvatten kan tas från brandposter eller från tankbilar. I tätbebyggt område behöver tillgång till brandvatten säkerställas. Områden eller platser i kommunen med lång insatstid kan behöva särskilda brandskyddsåtgärder. Särskilt att beakta är kommunens ytterområden samt robusthet inom Enköpings stad.

Planeringsprinciper för utryckningsfordon

- Blåljusmyndigheterna ska fortsatt ha strategiskt placerade stationer runt om i kommunen.
- Framkomligheten för utryckningsfordon i tätbebyggda områden ska vara god och vid planering av nya bebyggelseområden eller vid förtätning ska alternativa utryckningsvägar studeras och föreslås. Detta kan inkludera dimensionering för vändplatser och utformning av uppställningsytor samt tillgänglighet för större utryckningsfordon, samt hänsyn till risker med översvämningar. Placering i förhållande till tillfartsvägar är av stor vikt.
- I detaljplanering ska behov av brandvattenförsörjningen beaktas. I tätbebyggt område behöver tillgång till brandvatten säkerställas.

Miljö- och hälsorisker

I Enköpings kommun finns flera olika miljö-, skydd- och riskfaktorer som ska beaktas i samhällsplaneringen. Detta för att undvika skada eller olägenhet för människors hälsa och på miljön. Det kan handla om olika typer av verksamheter som kan ge upphov till utsläpp till mark eller vatten eller som kan medföra andra störningar. Det är ett antal verksamhetstyper som berörs, bland annat täkter, avloppsreningsverk, kraftvärmeverk, drivmedelsstationer, djurhållande lantbruk och industrier. Vad som är en miljöfarlig verksamhet regleras i 9 kap. i Miljöbalken. I kommunen finns även ett antal verksamheter som klassas som farliga verksamheter enligt 2 kap 4§, lag (2003:778) om skydd mot olyckor. I den översiktliga karta 50 finns ett urval av verksamheter med omgivningspåverkan redovisade.

Enköpings kommun tillämpar nationella riktvärden, riktlinjer och vägledningar om skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd för sådana verksamheter som kan påverka sin omgivning. Dessa tillämpas för olika typer av verksamheter för att skydda människors hälsa eller känsliga miljöer från påverkan från verksamheten och från skada i händelse av olycka. Samtidigt kan verksamheterna vara viktiga ur ett samhällsperspektiv och därför ska de ha utrymme att verka. De tillstånd som utfärdas till verksamheter med omgivningspåverkan brukar reglera lämpligt avstånd till bostadsbebyggelse och annan bebyggelse där människor stadigvarande uppehåller sig. Uppförande av ny bostadsbebyggelse eller annan känslig bebyggelse i närheten av sådana verksamheter kan försvåra för dessa att få förnyade tillstånd.

Särskilt riskfyllda verksamheter bör inte tillåtas inom vattenskyddsområde eller på vattentäkt med hänvisning till områdets skyddsföreskrifter. Landbaserade utsläpp från väg- eller järnvägstransporter eller från industriella anläggningar, oljedepåer och andra verksamheter som hanterar farliga ämnen, kan leda till allvarliga konsekvenser för dricksvattenförsörjningen. Även risker med låg sannolikhet ska behandlas eftersom dricksvatten är en samhällsviktig funktion och konsekvenserna av exempelvis en förorening kan bli omfattande.

Samtliga verksamheter med omgivningspåverkan ska alltid bedömas och dess risker beaktas i alla skeden från planering till genomförande.

Generella planeringsprinciper för miljö- och hälsorisker

- Enköpings kommun tillämpar nationella riktvärden, riktlinjer och vägledningar om skyddsavstånd till bebyggelse och infrastruktur.
- Samhällsviktig verksamhet eller bebyggelse där människor stadigvarande uppehåller sig bör endast planeras i anslutning till skyddsområde för miljöfarlig verksamhet eller farlig verksamhet om utredningar visat att detta kan ske på ett säkert sätt. Detta bör bedömas i detaljplaneskedet.
- Ny bebyggelse i närhet av befintlig miljöfarlig verksamhet kan påverka verksamhetens framtida möjligheter att få förnyade tillstånd. Detta ska tas i beaktande vid detaljplanering eller lovgivning av ny bebyggelse.
- Nya miljöfarliga verksamheter ska lokaliseras på ett sådant avstånd till bebyggelse att möjligheten för framtida förnyade miljötillstånd säkras.
- Vid planering och utveckling av verksamheter eller bostäder i närhet till reningsverk, eller pumpstationer, bör en riskanalys kring omgivningspåverkan genomföras.
- Förändringar inom planområde med verksamhet som hanterar farliga gaser eller vätskor ska involvera Räddningstjänsten Enköping-Håbo och aktuell verksamhetsutövare för att bedöma riskhanteringsavstånd.
- Särskilt riskfyllda verksamheter bör inte tillåtas inom vattenskyddsområde eller på vattentäkt med hänvisning till områdets skyddsföreskrifter. Skydds-föreskrifterna gäller.

Förorenad mark

Det finns flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark i Enköpings kommun. Dessa områden har ofta förorenats till följd av tidigare verksamhet. Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov. Om det finns misstanke om att mark är förorenad ska riskerna hanteras i tidigt planeringsskede. Det ska vara fastslaget om marken är lämplig för ändamålet, om och hur platsen behöver efterbehandlas innan en detaljplan kan antas eller ett bygglov kan beviljas. Efterbehandling kräver ofta undersökningar i flera steg. Undersökningar genomförs för att klargöra föroreningsgrad, farlighet, typ av förorening, läge i förhållande till befintlig eller föreslagna förändring av markanvändningen. I samband med dessa undersökningar ska det redovisas vilka åtgärder man avser vidta så att den miljömässiga och ekonomiska rimligheten framgår.

I orterna Skolsta, Grillby och Örsundsbro finns en önskan att på sikt omvandla verksamhetsområden till områden med andra funktioner så som bostäder, lokalt näringsliv och mötesplatser. Genom att omvandla befintlig verksamhetsmark i centrala lägen finns möjlighet att uppnå dubbla miljöeffekter. Dels genom efterbehandling av marken och dels genom minskning av tunga transporter i tätortsnära miljö. Det anses också positivt ur ett klimatperspektiv att återanvända redan ianspråktagen mark. Beroende på framtida exploatering och dess omfattning kan här bli aktuellt med undersökningar och efterbehandling.

Planeringsprinciper för förorenad mark

- Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, ska användas som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede, vid detaljplanering samt vid prövning av förhandsbesked och bygglov.
- Innan mark kan fastslås som lämplig för ändamålet behöver det vara klarlagt om och hur platsen är förorenad och behöver efterbehandlas.

Masshantering

Det uppstår stora mängder massor i samhället, till exempel som en följd av exploatering eller underhåll av infrastruktur. Massor kan bestå av olika slags material så som exempelvis uppgrävd jord, krossat berg eller uppriven asfalt med flera. Dessa schaktmassor ska i princip alltid ses som ett avfall. Det är innehavaren som ska klargöra om avfallet behöver provtas efter föroreningar och därefter hur det ska hanteras och på vilket sätt det påverkar miljön.

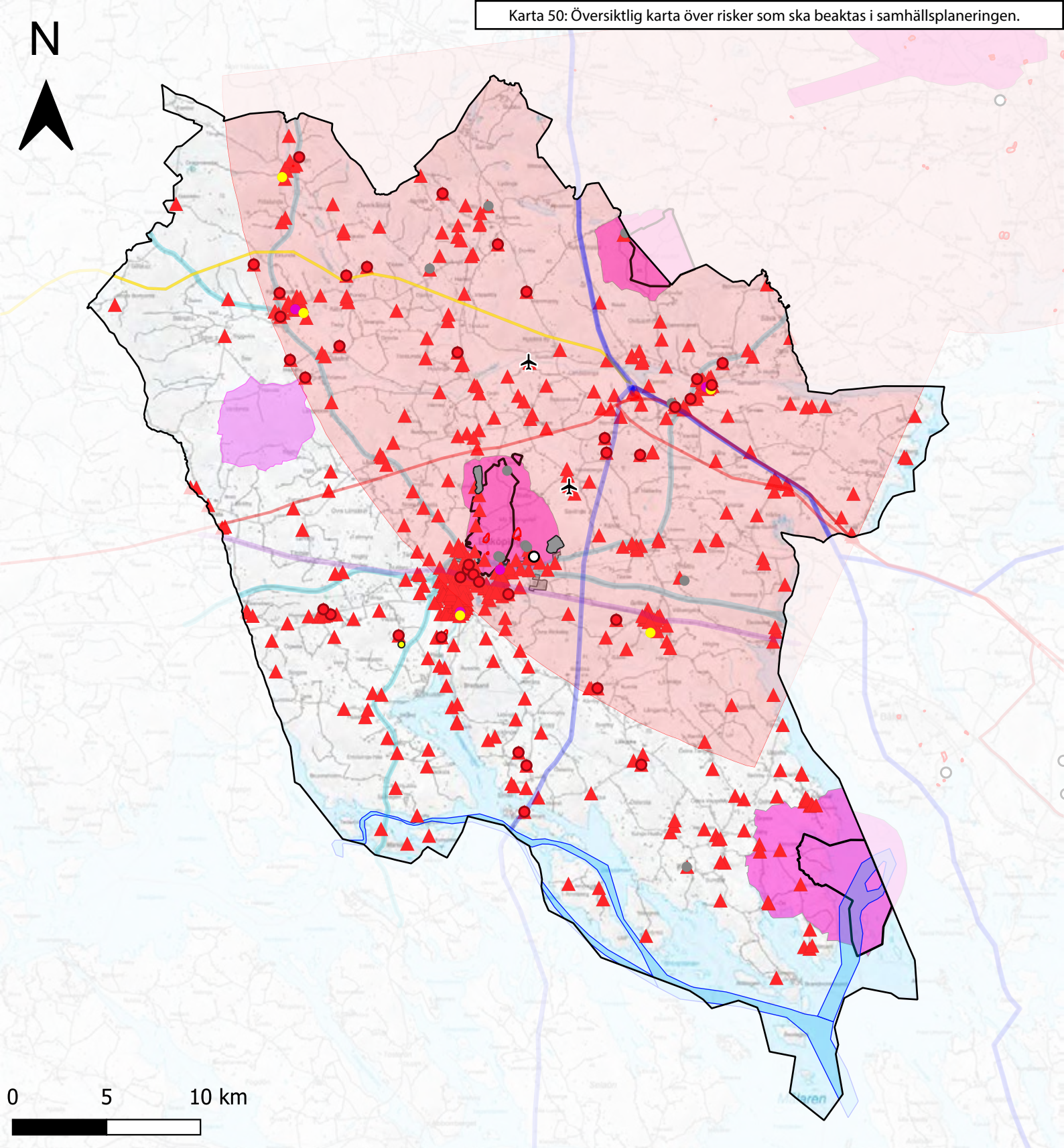
Det kan vara svårt att hitta nya lämpliga ytor för masshantering lokalt en bit in i genomförandeprocessen vilket kan leda till långa transporter av massor med ökade utsläpp som följd. Därför ska det tidigt i byggprocessen beaktas hur och var massorna ska hanteras. I första hand ska massorna omhändertas lokalt för återanvändning, förutsatt att de inte är förorenade. Tillräckliga ytor för mellanlagring och ytor för provtagning behöver också finnas under olika byggskedet. Lokal masshantering bidrar till att uppfylla de globala, nationella och regionala miljö- och klimatmålen. För att undvika uppkomsten av överskottsmassor bör byggnationen anpassas efter markförhållandena, vilket även minskar behovet att schaktning eller annan påverkan på markområdet. Återvinning av massor i anläggningssyfte är ofta förenat med miljöprövning av något slag, exempelvis anmälan, tillstånd eller 12:6-samråd enligt miljöbalken. Marklov enligt plan- och bygglagen kan också krävas.

Masshanteringen är och kommer fortsatt att vara en aktuell fråga i exploateringsprojekt framöver när Enköpings kommun växer. I syfte att skapa bättre förutsättningar för en mer resurseffektiv hantering av massor, öka förutsättningarna för att massfrågorna kan hanteras i tidigt planeringsskede och öka tydligheten kring kommunens ställningstaganden för kommunikation internt och med exploitörer, behöver kommunen arbeta vidare med sina riktlinjer för masshantering.

Planeringsprinciper för masshantering

- Massor ska i första hand omhändertas lokalt förutsatt att de inte är förorenade.
- Lagring och hantering av massa ska planeras i tidigt planeringsskede i samtliga byggprojekt. Tillräckliga ytor för mellanlagring och ytor för provtagning behöver finnas under olika byggskedet.
- Byggnation ska i största möjligaste mån anpassas efter markförhållanden för att minska behovet av schaktning så att massor uppstår.

N

0 5 10 km

Teckenförklaring

▲ Bekräftad eller möjlig förorenad mark

● Deponipunkt

● Kraftvärmeverk

● Reningsverk

✈ Sportflygplats

● Skjutbana

○ Sevesoanläggning

▨ Deponiyta

■ Industriområde

■ Riskhanteringsområde för järnväg (150 meter)

■ Riskhanteringsområde för bilväg (150 meter)

■ Kraftledning 220 kV med riskhanteringsavstånd

■ Kraftledning 400 kV med riskhanteringsavstånd

■ Planerad ny kraftledning Hamra-Överby

■ Planerad ny kraftledning Hamra-Munga

■ Bergtäkter

■ Stoppområde för höga objekt Försvarmakten

■ Riksintresse Försvarmakten

■ Påverkansområde för buller eller annan risk Försvarmakten

■ Övrigt påverkansområde Försvarmakten

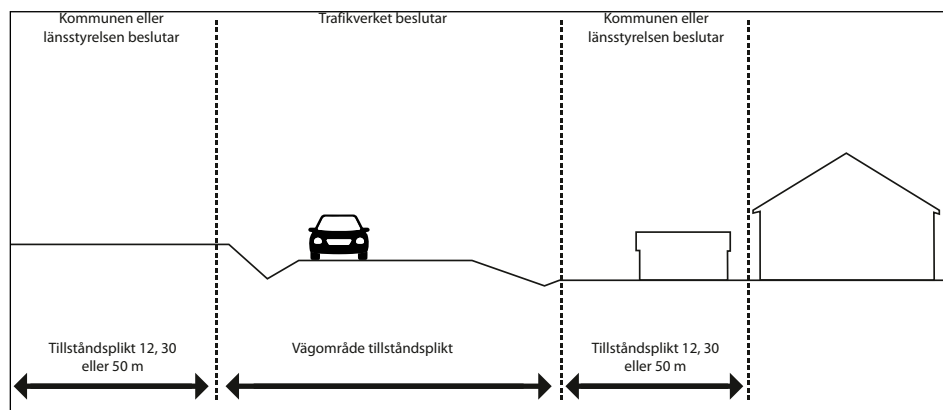
■ Riksintresse - Farled

Skyddsavstånd - väg

Det finns olika skyddsavstånd mellan väg och bebyggelse som ska beaktas i samhällsplaneringen. Detta gäller i såväl detaljplanering som vid bygglovsgivning. Om ny bebyggelse placeras inom skyddsavståndet ska kommunen samråda med endera Trafikverket eller Länsstyrelsen. I samråd bestäms om tillräcklig hänsyn har tagits till trafiksäkerheten. Länsstyrelsens tillstånd krävs däremot inte om åtgärden provas i en detaljplan eller i ett bygglov. Länsstyrelsen kan, om det är nödvändigt med hänsyn till trafiksäkerheten, föreskriva att avståndet ökas, dock högst till 50 meter.

Följande avstånd gäller för vägar inom Enköpings kommun:

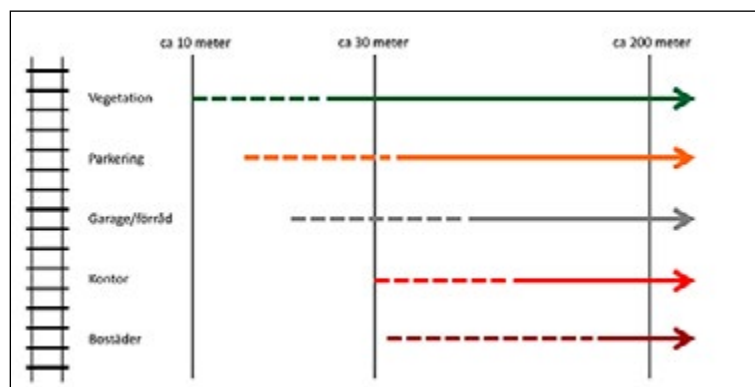
- E 18 - 50 meter
- Väg 55, 70, 254 och 263 - 30 meter
- Övriga allmänna vägar - 12 meter

Figur 25: Tillståndspliktigt avstånd från väg.

Skyddsavstånd - järnväg

Enköpings kommun följer Trafikverkets rekommendation om skyddsavstånd till järnväg. Längs järnvägen bör generellt sett ingen ny bebyggelse tillåtas inom 30 meter från närmsta spårmitt. Skyddsavståndet syftar till att skydda bebyggelse om det sker en urspärning av tåg och skyddsavståndet ger utrymme för räddningstjänsten om det skulle ske en olycka. Skyddsavståndet ska inte enbart tillämpas vid nybyggnad, utan även ligga till grund för bedömning om lämplig verksamhet vid ändrad användning av befintlig bebyggelse. Inom skyddsavståndet är det också svårt att klara riktvärden för trafikbuller utan att skyddsåtgärder vidtas. Verksamhet som inte är störningskänslig och där människor endast tillfälligtvis vistas, till exempel parkering, garage och förråd, kan dock finnas inom 30 meter från spårmitt (figur nedan). Hänsyn bör dock tas till möjligheterna att underhålla järnvägsanläggningen och bebyggelsen.

Figur 26: Trafikverkets generella råd om avstånd till järnväg för olika typer av verksamheter. De streckade linjerna representerar avstånd där bedömning behöver göras i det enskilda fallet.

Transport av farligt gods

Länsstyrelsen har pekat ut fyra vägar som rekommenderas för transport av farligt gods i Enköpings kommun: E18, väg 55, väg 70 och väg 254. Farligt gods ska också vara möjligt att transporteras på järnvägen. Visst farligt gods transporteras sjövägen på de två sjöfartslederna som går genom kommunen. Transport av farligt gods medför risker för föroreningar, brand eller explosion och kan få långtgående konsekvenser för människors hälsa, för miljön och påverka olika försörjningar. För att säkerställa att sådana transporter inte utsätter människor eller miljö för oacceptabla risker tillämpas skyddsavstånd. Enköpings kommun följer Länsstyrelsen i Uppsalas rekommendation om skyddsavstånd. Inom 150 meter från transportled behöver en riskbedömning alltid göras vid planläggning och bygglov. Vid vilket avstånd som en riskanalys bör tas fram beror på typ av bebyggelse, samt typ av väg eller järnväg. Avståndet kan också vara längre, till exempel där det är nära till flera transportleder. Det bedöms från fall till fall.

För att säkerställa åtkomligheten för räddnings- och bärgningsinsatser, minska risk för direkt konflikt mellan fordon och byggnader och begränsa antalet människor som drabbas av en olycka bör ett skyddsavstånd om minst 30 meter från järnvägens spårmitte eller vägkant i bebyggelsefritt område fredas från tillkommande bebyggelse. Flertalet tätorter berörs direkt eller indirekt av transportleder för farligt gods. I Fjärdhundra, Skolsta och Örsundsbro finns transportleden i direkt närhet till tätorten, i Grillby finns möjlighet att transportera farligt gods på järnvägen genom tätorten. Inom Enköpings tätorter är det förbjudet att transportera farligt gods i märkningspliktiga fordon (med orange skylt) annat än på de anvisade transportlederna. Förbudet gäller dock inte trafik i samband med lastning och lossning eller trafik till och från terminal inom förbudsområdet. Medgiven trafik inom förbudsområdet ska alltid ske med val av kortaste lämpliga väg. Vid detaljplanläggning inom dessa fyra tätorter ska riskerna med godstransporter på lederna, samt lastning, lossning och trafik till och från terminalområdet inom förbudsområdet beaktas. Det kan räcka med att översiktligt beskriva vad som transporteras och hur ofta transporterarna passerar planområdet. Om det handlar om en högre frekvens av transporter, och flera olika typer av farligt gods ska en utökad riskbedömning genomföras.

Huvuddelen av tankfartygstransporter utgörs av dieselbränsle och bensin till Västerås samt gastankfartyg med ammoniak till Köping. Eventuella utsläpp vid fartygsolyckor kan få omfattande konsekvenser för miljö och för dricksvattenproduktionen från Mälaren. Enköpings kommun tar idag sitt dricksvatten från grundvattentäkt men på sikt, när den nya dricksvattenledningen mellan Västerås och Enköping är färdig, kommer Enköpings kommun kunna använda ytvatten från Mälaren som dricksvatten. Risker för läckage av dieselbränsle genom fartygskollision, grundstötning eller brand på fartyg beräknas som låg men kan få allvarliga konsekvenser för dricksvattenförsörjningen om det inträffar. Riskerna behöver beaktas när farlederna breddas för att möjliggöra för utökad godstrafik på Mälaren. Under sommartid finns även en risk för att fritidsbåtar råkar ut för haveri eller läckage vid tankning som kan orsaka temporära störningar för dricksvattnet och tillfälliga störningar på vattenekologin.

Planeringsprinciper för transport av farligt gods

- Inom 30 meter från väg eller järnväg gäller skyddsavstånd. Här ska ingen bebyggelse med samhällsviktig karaktär eller där människor stadigvarande uppehåller sig tillkomma. Åtgärder kan behöva vidtas för befintliga byggnader med mindre än 30 meter till transportled för farligt gods.
- Inom 150 meter från väg eller järnväg behöver en riskbedömning göras.
- Även lastning, lossning och trafik till och från terminalområde inom förbudsområdet beaktas.
- Området närmast transportled för farligt gods ska utformas så att det inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse.
- Området i närhet till transportled för farligt gods kan utformas med vallar eller diken för att, i händelse av olycka, minska spridning av vätskor till områden där människor stadigvarande uppehåller sig.
- Vid planering eller tillståndsgivning ska farleder för sjötransporter beaktas så att möjligheten till farliga godstransporter till sjöss inte försvåras.

Magnetfält, strålning och radon

Det finns olika källor till strålning som på olika sätt kan innebära hälsorisker för människor vid alltför stor eller långvarig exponering. Försiktighet ska därför tillämpas vid planering av sådant som påverka människors hälsa negativt. Placering av nya kraftledningar och transformatorstationer i närheten av byggnader där människor stadigvarande vistas kan innebära hälsorisker. Magnetfält invid ledningar påverkas av ledningens utformning och varierar dessutom över tid, men kan behöva beaktas upp till 110 meter från en 400 kV-ledning och 60 meter från en 220 kV-ledning. För avstånd utifrån en lednings faktiska årsmedelströmvärde och uppbyggnad krävs en magnetfältberäkning. Läs mer om elförsörjning i Del 3: Teknisk försörjning.

Inom kommunen finns också områden med hög risk för radon. Långvarig exponering för radongas ökar risken att utveckla lungcancer. Radon kan komma från marken, från byggnadsmaterial eller i hushållsvattnet. Gränsvärden för radon har fastställts i samarbete med berörda myndigheter och ska inte överskridas. Markradonförhållanden ska uppmärksammas i detaljplanläggning, vid förhandsbesked och bygglovsprövning så att riskerna kan bedömas. Radon från marken är den vanligaste källan till radon i byggnader enligt Statens geologiska undersökningar. Risken behöver hanteras vid förhandsbesked och information ska lämnas till den sökande.

Planeringsprinciper för magnetfält, strålning och radon

- Enköpings kommun förordar i första hand markförlagda kablar.
- Elledningar och stationer, samt byggnader i deras närhet, ska lokaliseras och utformas så att Strålsäkerhetsmyndighetens referensvärden för allmänhetens exponering för magnetfält inte överskrids.
- Vid planläggning och lovgivning ska risken för radon beaktas. Radonundersökningar ska genomföras vid exploatering i områden där det finns hög eller medelhög risk för radon från berggrund.

Djurhållning

Ett naturligt inslag i kommunens landsbygdsboende är närheten till djurhållande gårdar. Dessa gårdar utvecklar och utökar sin verksamhet i olika stor utsträckning. I vissa lägen kan verksamhets- och näringsutvecklingen stå i konflikt med boendemiljöaspekter som till exempel lukt och allergi. För att i största möjliga mån undvika sådana konflikter ska frågor som berör djurhållning och bebyggelse behandlas tidigt i förhandsbesked, bygglov eller i detaljplaneringen.

I Enköpings kommun tillämpas skyddsavstånd mellan djurhållande gårdar och ny bebyggelse. Skyddsavstånden ska ses som en utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid såväl detaljpanelläggning, förhandsbesked och bygglov samt vid utveckling av djurhållande verksamheter. För ny bebyggelse i tätbebyggda områden ska skyddsavstånd till hästverksamheter som stall, hästthagar och paddock enligt Folkhälsomyndighetens rekommendation om 200 meter gälla. För ny bebyggelse i områden med mer lantlig karaktär kan ett kortare skyddsavstånd tillämpas. Skyddsavståndet mellan ny bebyggelse och ladugård, stall, rasthage, paddock eller ridbana bör dock inte understiga 50 meter.

Om verksamheten medför eller riskerar att medföra, näringsläckage till vattendrag eller sjö kan verksamheten påverka förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormer i vatten i närliggande recipient. Eftersom miljö kvalitetsnormen inte får försämrats eller äventyras, behöver risken för utsläpp av näringsämnen bedömas och förebyggande åtgärder vidtas. Det är verksamhetsutövaren som är ansvarig för att tillräckliga åtgärder vidtas.

Planeringsprinciper för djurhållning

- Skyddsavstånd mellan tillkommande bebyggelse eller tillkommande djurhållande gårdar i tätbebyggda områden är 200 meter. Skyddsavståndet mellan tillkommande bebyggelse eller tillkommande djurhållande gårdar i landsbygds miljö bör dock inte understiga 50 meter.
- Vid lokaliseringsprövning av verksamheter med särskild risk för näringsläckage till vattendrag eller sjö behöver hänsyn tas till miljö kvalitetsnormer för vatten från närliggande recipient. Verksamheten får inte leda till att försämrats eller äventyras recipientens status.

Foto: Anders Lindholm

Vattenverksamhet

I samband med åtgärder i vatten ska påverkan på vattnets ekologi och morfologi bedömas. Det kan handla om exempelvis åtgärder i diken, anlägga eller utveckla bryggor eller båthus. Vid utveckling eller uppförande av anläggningar i eller invid vatten ska dessa i första hand samlokaliseras före att anlägga nya enskilda anläggningar. Om ett nytt område tas i anspråk ska den geografiska ytan begränsas. Ansökan om vattenverksamhet görs vanligtvis hos Länsstyrelsen. Större vattenverksamheter tillståndsprövas av mark- och miljödomstolen. Vid exploatering av strandnära områden måste utbyggnad även ske i enlighet med strandskyddsbestämmelser.

Planeringsprinciper för vattenverksamhet

- Påverkan på ekologin i vattnet och längs stranden ska alltid bedömas i ärenden som berör vattenverksamhet.
- I största mån ska samlokalisering ske för att minska påverkan på strandnära lägen och på ekologin i vattenmiljön.
- I första hand ska områden där det går att undvika återkommande muddringsinsatser för att erhålla lämpligt djup väljas.

Markavvattning och markavvattningsföretag

Stora delar av jordbruksmarken i Enköpings kommun ingår i något markavvattningsföretag. Detta kan ha stor betydelse för kommande planering då både bebyggelse, avlopp och dagvattenhantering många gånger är beroende av väl fungerande markavvattningssystem i landskapet och befintliga system ofta inte är dimensionerade för ytterligare belastning. I samband med planläggning av områden där det finns våtmark eller annan mark där markavvattning kommer att krävas, ska markavvattningsförbudet vägas in tidigt i planeringsprocessen. Prövningen sker i två steg, först krävs en dispens från markavvattningsförbudet och därefter tillstånd till den markavvattnande åtgärden.

Markavvattningsföretag är att betrakta som juridiska personer och det är viktigt att inkludera dem tidigt i planläggningsprocessen eftersom det i många fall krävs juridiska processer för att komma till rätta med ansvar, utformning och underhåll när omgivningen förändras. Vid förändringar i markanvändningen ska kommunen planera så att markavvattningsföretagen inte belastas med ökade flödestoppar. I de fall där redan befintlig bebyggelse belastar markavvattningsföretag tar kommunen ansvar för sin belastning genom olika åtgärder. I vissa fall kan det behövas vidare utredningar för att få kännedom om belastning. Kommunen arbetar kontinuerligt med att utveckla dialog med berörda parter.

Planeringsprinciper för markavvattning och markavvattningsföretag

- Kommunen ska ta ansvar för sin ökade belastning på befintliga markavvattningsföretag.
- Vid förändringar i markanvändningen ska kommunen planera så att markavvattningsföretagen inte belastas med ökade flödestoppar.

Miljökvalitetsnormer

Vad är miljökvalitetsnormer?

Miljökvalitetsnormerna syftar till att skydda människor och miljö samt att uppfylla de krav som ställs på Sverige genom vårt medlemskap i EU. Det finns miljökvalitetsnormer för buller, luft och vatten.

Miljökvalitetsnormer för omgivningsbuller

Miljökvalitetsnormen för buller infördes år 2004 genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Buller påverkar människor på olika sätt beroende på: typ av buller, bullrets styrka, frekvens, variation över tid och tid på dygnet. Tätorterna är mer bullerpåverkade än landsbygden samtidigt som en betydligt lägre bullersituation kan uppfattas som störande i landsbygdsmiljö. Oavsett så ska Enköpingsborna ha tillgång till goda ljudmiljöer i vardagen. Det handlar både om god ljudmiljö i bostadsområden för att inte störa sömn och vila och även på offentliga platser så som parker, grönområden och torg. Enköpings kommun följer nationell vägledning, riktlinjer och riktvärden för buller och vibrationer.

Vart femte år ska kommuner med över 100 000 invånare genomföra en strategisk bullerkartläggning. Kartläggningen ska också följas av åtgärdsprogram innehållande handlingsplaner för att minska bullret. I mindre kommuner som Enköping eftersträvas begränsat omgivningsbuller.

Ny bebyggelse ska anpassas så att bullerstörningar minimeras. Det kan göras genom val av byggmaterial, placering av byggnader men också åtgärder i omgivningen för bullerreducering så som ökad grönska, hastighetsreducerande åtgärder eller minskad biltrafik. Om en alternativ lokalisering inte är möjlig, exempelvis vid förtätning, ska bullerdämpande åtgärder eller åtgärder för att minska bullersituationerna vidtas.

Den dominerande bullerkällan i de mindre tätorterna är vägtrafiken från personbilar och yrkestransporter. Genom flertalet orter går väl trafikerade vägar och verksamhetsområden är ofta belägna inom tätbebyggda områden. Det är önskvärt att omlokalisera verksamheter som genererar tung trafik eller buller eller andra störningar, till utkanten av tätorterna och i närhet till större vägar. Ett antal sådana utvecklingsområden har föreslagits i markanvändningskartorna för orterna, se kapitel Örsundsbro och Grillby.

Genom kommunen går järnväg med person- och godstransport. Järnvägsbuller och vibrationer från tågtrafik kan vara störande om än i begränsade områden. På sikt kan utveckling av järnväg i Grillby och Örsundsbro, persontågtrafiken på Mälardalsbanan och en utökning av godstrafiken påverka såväl vibrationer som bullersituationen i kommunen, dock i ett begränsat område. Risker med buller och vibrationer ska beaktas i tidigt skede i samhällsplaneringen så att riskerna kan minimeras.

Inom kommunen finns även olika verksamheter som genererar buller, exempelvis skjutfält på försvarsmaktens övningsområden, sportskytteanläggningar, motoranläggningar, transportintensiva verksamheter med tung eller frekvent trafik, med flera. Flera av dessa har rekommenderade skyddsavstånd som ska följas vid planering och lovgivning. För tillkommande verksamheter eller utökad verksamhet ska bullersituationen noga undersökas och omgivningspåverkan utvärderas. Risk för påverkan på miljö och människors hälsa ska beaktas och lämpliga åtgärder för att minimera påverkan på människans hälsa föreslås. En utökad verksamhet kan leda till krav om åtgärder för att dämpa bullersituationen från verksamheten eller att åtgärder behöver vidtas för bebyggelse i närheten.

Ingen ny bostadsbebyggelse eller annan störningskänslig bebyggelse ska planeras inom områden som beräknas utsättas för buller från försvarsmaktens verksamheter som överskrider rekommenderade riktvärden. Detta då det riskerar att påtagligt skada riksintressen för totalförsvarets militära del.

Planeringsprinciper för buller och vibrationer

- Riktvärden och riktlinjer samt vägledning om buller och vibrationer, från nationella myndigheter ska följas vid planering och lovgivning. Miljö kvalitetsnormer för buller ska följas.
- Buller och vibrationer ska beaktas i tidigt skede i samhällsplaneringen så att riskerna kan förhindras eller minimeras.
- Verksamheter med stor omgivningspåverkan, exempelvis med tung trafik eller bullrande aktiviteter, koncentreras i utkanten av tätorterna i lägen där de är mer lämpade.
- Ny bebyggelse anpassas så att bullerstörningar minimeras. För tillkommande verksamheter eller utökad verksamhet ska bullersituationen noga undersökas och omgivningspåverkan utvärderas.

Miljö kvalitetsnormer för luft

Påverkan på luftkvaliteten uppstår främst i större tätorter och beror framförallt på utsläpp från trafik genom bilavgaser och utsläpp av slitagepartiklar men kan även uppstå genom eldning i exempelvis braskaminer. Trånga gaturum med omgivande hög och tät bebyggelse kan också vara en bidragande orsak till lokalt höga föroreningshalter. Luftkvalitetsfrågorna ska beaktas tidigt i planeringen för att skapa förutsättningar för en god luftkvalitet.

Enköpings kommun är medlem i Östra Sveriges Luftvårdsförbund (ÖSL) som övervakar och analyserar luftkvaliteten. Enköping genomför inga egna luftmätningar. Miljö kvalitetsnormerna för luft riskerar inte att överskridas i dagsläget. Däremot finns det lokala utmaningar till följd av utsläpp från transporter inom Enköpings tätort. De viktigaste åtgärderna för att minska utsläpp av luftföroreningar berör vägtrafiken. Kommunens trafikstrategi är utgångspunkten vid planering av trafiksystemet inom staden där de hållbara trafikslagen är prioriterade. Kommunen tillämpar även Trafikverkets skyddsavstånd mellan väg och bebyggelse i detaljplaneringen utifrån luftkvalitetsaspekter samt följer nationella myndigheters vägledningar, riktlinjer och miljö kvalitetsnormer för luft.

Planeringsprinciper för luft

- Miljö kvalitetsnormer för luft med gällande gränsvärdes- respektive målsättningsnormer ska följas, men även miljö kvalitetsmålet för frisk luft ska beaktas.
- Luftkvalitetsfrågorna beaktas tidigt i planeringsprocesserna i utvecklingsprojekt i våra tätorter, såväl vid utveckling av nya områden eller vid förtätning.
- Trafikverkets skyddsavstånd mellan bebyggelse och väg tillämpas i detaljplanering.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Vattendirektivet är ett regelverk som ställer krav på alla EU:s medlemsländer att uppnå god vattenkvalitet. Miljökvalitetsnormer för vatten omfattar sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Miljökvalitetsnormen beskriver vilken vattenkvalitet eller kvantitet som vattnet ska nå vid en viss tidpunkt. Normen anger den lägsta tillåtna nivån och får inte underskridas eller äventyras. Av kommunens fem grundvattenförekomster uppnår samtliga god kvantitativ status, fyra uppnår god kemisk status och en uppnår inte god kemisk status. Av ytvattenförekomsterna (sjöar och vattendrag) är det endast en förekomst som uppnår god status, medan 29 uppnår måttlig ekologisk status, fyra otillfredsställande status och resterande fem saknar data för att kunna klassas. Vattenkvaliteten och miljökvalitetsnormer för vatten beskrivs i Länsstyrelsernas databas VISS. Läs mer i Enköpings kommuns vattenplan.

Enköping är en utpräglad jordbrukskommun. Åkermarken har ett högt innehåll av lera som förs ut till sjöar och vattendrag i samband med att regn faller över landskapet. Resultatet blir ett högt läckage av näringsämnen till vatten som orsakar övergödning. För att minska övergödningen prioriterar Enköpings kommun åtgärder för att minska läckaget från jordbruksmark och urbana miljöer. Genom bland annat åtgärdssamordning och framtagande av lokala åtgärdsplaner samverkar kommunen med och stöttar enskilda markägare till genomförande av fysiska åtgärder som minskar läckaget av övergödande ämnen. För att minska belastningen från fysisk påverkan, exempelvis rätning eller rensning av vattendrag, kan de naturliga vattenekosystemen värnas och utvecklas.

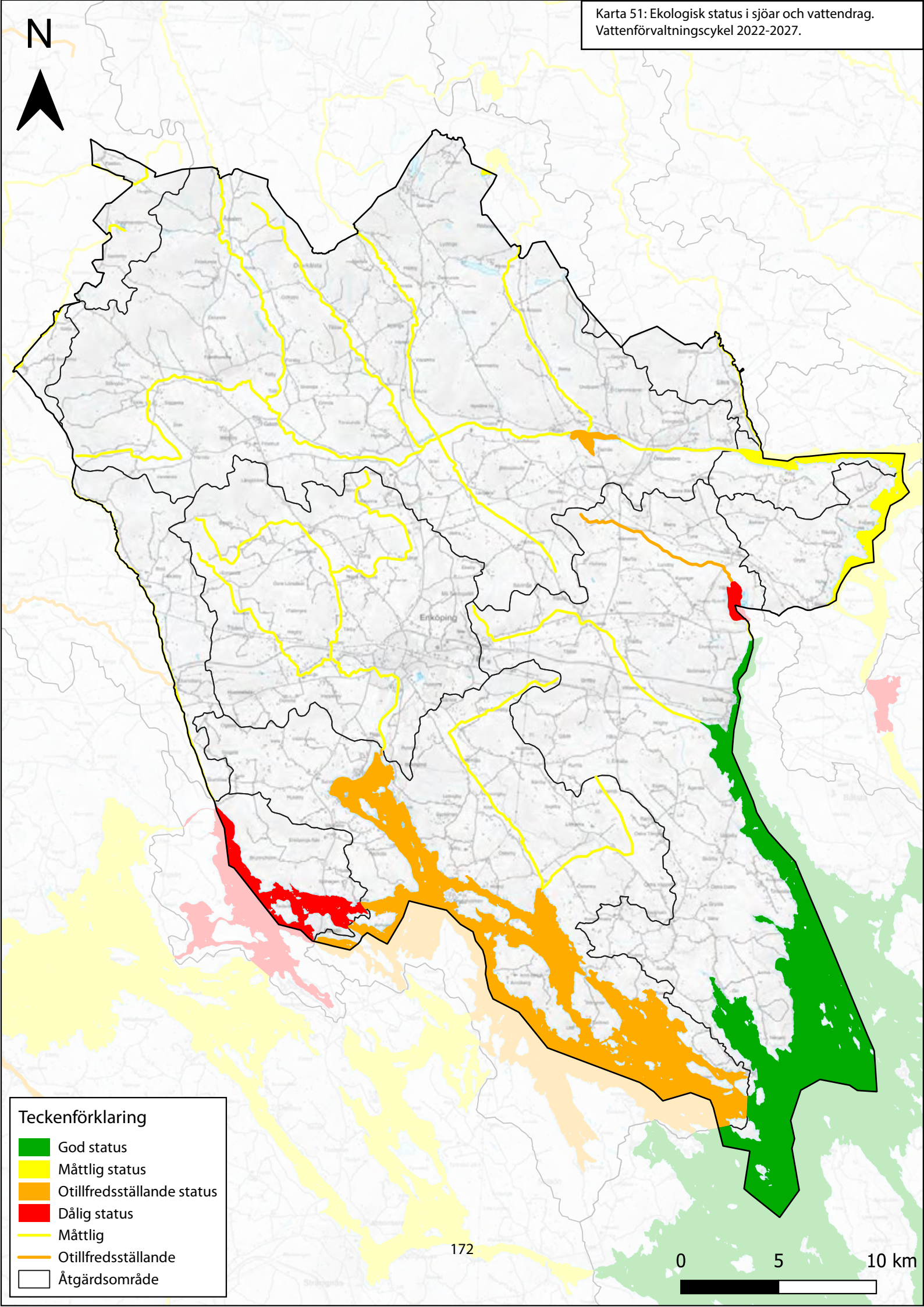
För att minska belastningen från miljögifter behöver alla vatten skyddas från utsläpp.

Med stöd i Enköping kommuns vattenplan prioriterar och vidtar kommunen åtgärder som förbättrar våra vatten och beskriver hur miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna säkerställas. Vår vattenplan är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna, vid teckning av exploateringsavtal, och ingår som underlag till andra kommunala strategiska dokument. Vattenplanen är framtagen i tvärsektoriellt samarbete och arbetet prioriteras och följs upp av en förvaltningsövergripande styrgrupp för vatten. Vattenstrategisk kompetens kopplas också in som en expertfunktion i flera olika planeringsskeden för att säkerställa att vattenfrågorna hanteras ur ett helhetsperspektiv inom exempelvis detaljplanens område eller i samband med lokaliseringsprövning vid ansökan om förhandsbesked. Läs mer om kommunens arbete med dagvattenhantering på sida 151.

Flera kommunala strategiska dokument berör också olika aspekter av vattenfrågorna med konkreta åtgärder för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas: exempelvis kommunens VA-plan, dagvattenplan samt vattentjänstplan som är under framtagande. I Lokala åtgärdsplaner (LÅP) identifieras platser där åtgärder kan genomföras för att förbättra vattenkvaliteten. Kommunen bedriver tillsyn av enskilda avlopp i syfte att hitta avloppsanläggningar som inte klarar miljökrav på rening så att dessa kan åtgärdas av anläggningens ägare. Vattenmyndighetens klassning av vattendragens status ligger till grund för vilka avrinningsområden som fortsättningsvis ska prioriteras i inventeringen.

Planeringsprinciper för miljökvalitetsnormer för vatten

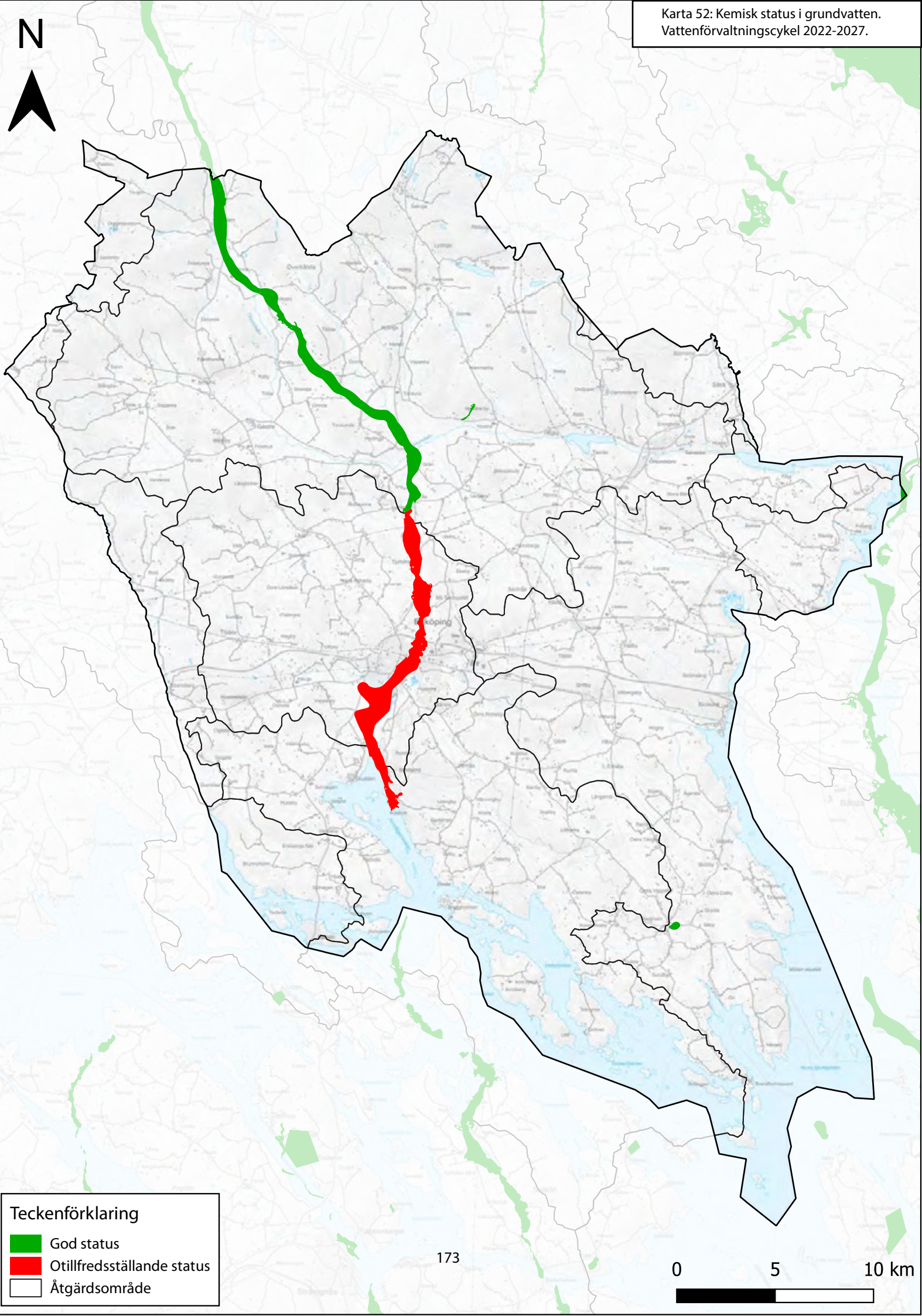
- Vattenfrågorna hanteras ur ett helhetsperspektiv där olika aspekter av kvalitet, kvantitet, och tillrinning samt avrinning ingår. Den geografiska avgränsningen är avrinningsområden och samverkan med andra aktörer kan därför sträcka sig utanför kommunens gränser.
- Vattenfrågorna ska hanteras i tidiga skeden i den fysiska planeringen för att ta tillvara på synergier kring måluppfyllelse och kostnader, förankring bland berörda samt för att förhindra att vattnets kvalitet eller kvantitet försämras. Vid förändrad markanvändning ska miljökvalitetsnormerna för vatten följas.
- Kommunens vattenplan och dagvattenplan ska användas som planeringsunderlag i fysisk planering. I dessa planer beskrivs vilka åtgärder som krävs för att Enköpings kommun ska uppfylla kraven enligt Ramdirektiv för vatten.
- Kommunen ska bedriva ett aktivt arbete för att våtmarker och fosfordammar ska anläggas på kommunal mark, och fortsatt stödja anläggning av våtmarker på privatägd mark genom åtgärdssamordning. Effekterna av våtmarker och fosfordammar är värdefulla utifrån flera perspektiv, de magasineras vatten, utjämnar vattenflöden och erbjuder viktiga livsmiljöer för växter och djur. De är därför en viktig del i vår klimatanpassning.
- Högre krav på skyddsnivån för enskilda avlopp ska ställas i lägen där risk finns för att god vattenstatus enligt vattendirektivet inte uppnås.
- Fortsatt samverkan med lokala markägare för att stötta och hjälpa till konkreta fysiska åtgärder för att minska utsläpp av näringsämnen från jordbruksmark.

Teckenförklaring

- God status
- Måttlig status
- Otillfredsställande status
- Dålig status
- Måttlig
- Otillfredsställande
- Åtgärdsområde

N

Teckenförklaring

- God status
- Otillfredsställande status
- Åtgärdsområde

173

0

5

10 km

Klimatanpassning

Klimatet förändras och det innebär många utmaningar för hur vi bygger och använder vårt samhälle. Klimatanpassning innebär medvetenhet om hur effekterna av klimatförändringarna kommer påverka oss men också hur vi förbereder oss för att skydda, och minska riskerna för negativ påverkan på, naturmiljöerna, bebyggd miljö och hälsa. Detta är nödvändigt för att kunna göra avvägningar om var befintlig och ny bebyggelse, verksamheter eller infrastruktur ska utvecklas. I översiktsplanen ska kommunen enligt plan- och bygglagen redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion. Det kan finnas anledning att även titta på andra områden för klimatanpassning som exempelvis torka.

Klimatanalysen för Uppsala län (SMHI, 2015) pekar ut de förändringar vi kan vänta oss till följd av förändrat klimat:

- Temperaturen höjs med 3–5 grader till år 2100.
- Fler perioder med extrem värme under sommaren (värmeböljor), vilket kan få stora konsekvenser för exempelvis jordbruket.
- Vegetationsperioden blir längre, vilket påverkar jordbruket positivt, i form av längre växtsäsong, men också negativt då fler invasiva arter får fäste och ny teknik kan behövs utvecklas för att hantera nya utmaningar.
- Klimatförändringar kan ge ökad spridning av vektorburna sjukdomar (sjukdomar som sprids via djur som myggor, fästingar och sandflugor) samt påverka vattenkvaliteten som påverkar livsmedelsproduktionen inklusive dricksvattenproduktionen.
- Det beräknas regna 20–30 procent mer än idag.
- Under vintern kommer mer nederbörd som regn, mindre som snö.
- Högre flöden i vattendragen under vintern och mindre utpräglad vårflod.

Klimatrelaterade risker ska alltid bedömas tidigt i samhällsplaneringen för att skapa handlingsutrymme för bäst lösning på bäst plats och till bäst pris. Åtgärder i efterhand kommer att kosta långt mer än de förebyggande åtgärderna. Kommunen arbetar med klimatanpassning genom en medveten planering och förebyggande åtgärder. En kommunal klimatanpassningsplan arbetas fram som ett viktigt planeringsunderlag.

Generella planeringsprinciper för riskreducering i samhällsplaneringen

- I all planering ska klimatförändringarnas effekter på planerad markanvändning bedömas.
- All samhällsplanering ska utgå från aktuella planeringsunderlag om klimatförändringar, exempelvis Länsstyrelsens klimatanalys och SMHIs Framtidsklimat i Uppsala län.
- Risker med klimatförändringar ska hanteras tidigt i planeringen. Vid ombyggnation eller utveckling av befintliga strukturer ska möjligheten till klimatanpassning beaktas.
- Ny sammanhållen bebyggelse och infrastruktur ska lokaliseras, placeras och utformas så att den är hållbar över tid.
- Naturbaserade lösningar för att hantera effekter av ett klimat i förändring kan med fördel användas. Klimatanpassning ska samordnas med kommunens hållbarhetsarbete så att sociala och ekologiska faktorer beaktas i val av multifunktionella åtgärder.

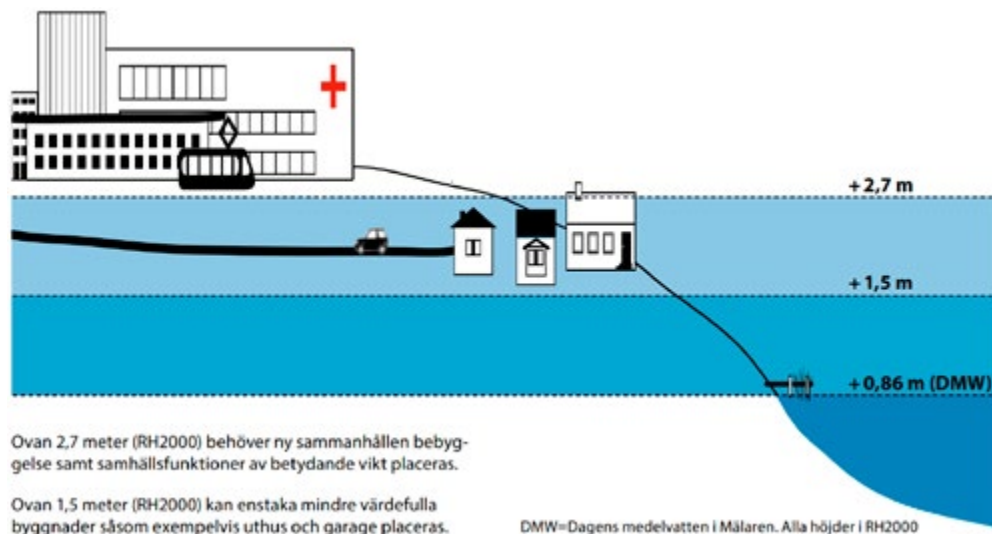
Översvämningar

Risken för översvämning i sjöar och vattendrag påverkas av ökade vattenflöden till följd av nederbörd eller snösmältning. När klimatet blir varmare kan Enköpings kommun förvänta sig högre flöden framför allt vintertid. På längre sikt kommer även globala havsnivåhöjningar påverka vattenståndet i Mälardalen vilket kan leda till ett permanent högre vattenstånd. Inom Enköpings kommun sker all avrinning till Mälaren. Vatten från uppströms belägen jordbruks- och skogsmark blandas med kommunalt dagvatten när vattnet passerar genom tätorterna. Mälaren är en reglerad sjö men risken för översvämning är hög eftersom tillrinningen av vatten till Mälaren kan vara större än den kapacitet som finns att tappa vatten från Mälaren. Mälarens nivå beror idag huvudsakligen på tillrinningen från omkringliggande vattendrag och möjligheterna att tappa vatten genom slussarna i Stockholm och Södertälje. Mälaren ligger i medel 70 cm över Saltsjöns vattenyta. I och med ombyggnationen av Slussen i Stockholm kommer Mälarens reglering att ändras när slussen fulla kapacitet tas i bruk år 2025. Det gör det möjligt att tappa mer än dubbelt så mycket vatten från Mälaren till Saltsjön jämfört med idag. När den nya regleringen införs minskar därmed risken för översvämning runt Mälaren kraftigt fram till slutet av seklet.

I Enköpings kommun finns även risk för översvämning till följd av ökad tillrinning längs med Örsundaåns avrinningsområde och Enköpingsåns avrinningsområde, och i anslutning till Mälaren. I ett varmare klimat stiger havet till följd av smältande isar och termisk expansion. På lång sikt, efter sekelskiftet 2100, kommer det bli svårare att tappa ut vatten från Mälaren då havsnivån i Saltsjön höjts. Osäkerheten kring Saltsjöns och Mälarens vattennivåer efter år 2100 är fortfarande stor och det finns flera tänkbara sätt att hantera dessa. Möjliga scenarier kan medföra negativ påverkan på tillgången till dricksvatten på de platser där Mälaren används som dricksvattentäkt, men kan även innebära permanent förhöjd vattennivå i Mälaren. Enköpings kommun tar inte dricksvatten från Mälaren utan nyttjar fortsatt sina grundvattentäkter. Enköpings kommun följer utvecklingen och inväntar vägledning från länsstyrelserna.

Länsstyrelserna runt Mälaren har tagit fram rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny sammanhållen bebyggelse med anledning av de översvänningsrisker som finns kopplade till Mälarens vattennivå. Rekommendationerna utgår från dagens situation för Mälaren, men tar även med det längre tidsperspektivet och osäkerheten kring ett förändrat klimat och stigande havsnivåer. Rekommendationerna innebär att ingen ny sammanhållen bebyggelse eller samhällsfunktioner av betydande vikt ska placeras under nivån 2,7 meter över havet (RH2000). Enstaka byggnader av lägre värde kan placeras ovan nivån 1,5 meter över havet (RH2000). Enköpings kommun tillämpar rekommendationerna. Förutom att följa rekommendationerna finns andra klimatanpassningsåtgärder som kan användas vid nybyggnation, exempelvis att använda nedersta våningen i byggnader som cykel- eller parkeringsgarage som tål att översvämmas. Vid exploatering i områden med översvänningsrisk kan det behövas kompletterande riskanalyser med åtgärdsförslag för att minska negativa konsekvenser i händelse av översvämning. Sådant analysunderlag behöver tas fram i programskede eller detaljplaneskede. Det kan handla om exempelvis översvänningsanalyser eller utökade skyfallskarteringar. Områden med översvänningsrisk sammanfaller ibland med aktsamhetsområden för ras, skred eller erosion och därför ska dessa risker samlats bedömas.

Till viss del kan olika typer av dagvattenåtgärder högre upp i vattensystemet minska risken för översvämning längre ned i avrinningsområdet. Det kan handla om att bygga in blågröna ytor där vattnet tas upp eller där vattnet kan befinna sig under vissa delar av året. Med ett fördröjt vattenflöde kan intensiteten av översvämningar mildras. Kommunen arbetar även tillsammans med markägare med att restaurera våtmarker och tillskapa andra vattenfördröjande åtgärder. Flera åtgärder är multifunktionella och naturbaserade vilket bidrar till en ökad biologisk mångfald.

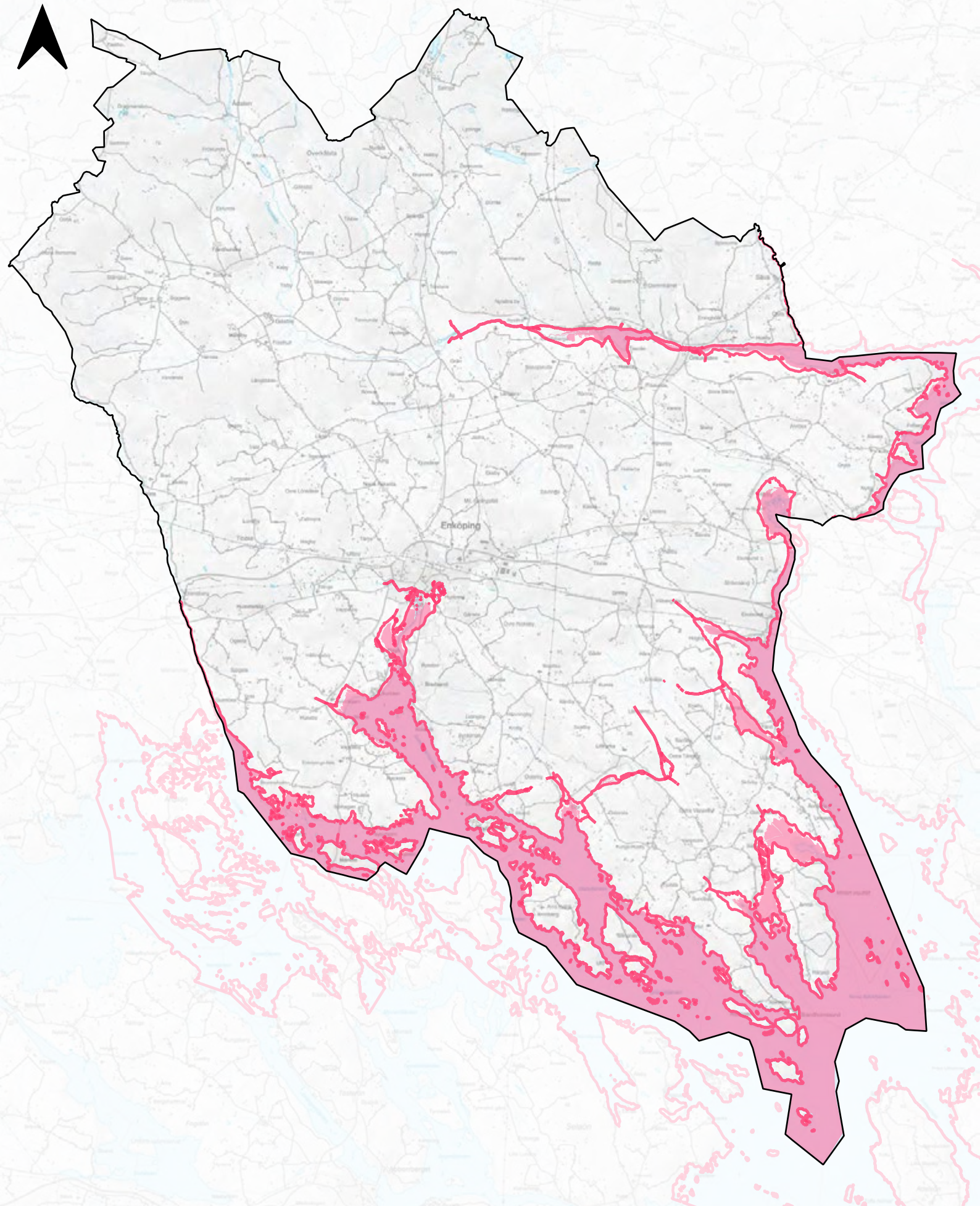

Figur 27: Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny sammanhållen bebyggelse. Källa: Länsstyrelserna.

Planeringsprinciper för översvämningar

- Ny bebyggelse ska lokaliseras, placeras och utformas med hänsyn till risker för påverkan från höga flöden eller skyfall.
- Riskanalyser ska genomföras i tidigt planeringsskede, även vid ombyggnation eller utveckling av befintliga strukturer som riskerar att påverkas av översvämning.
- Ny sammanhållen bebyggelse samt samhällsfunktioner av betydande vikt behöver placeras ovan nivån 2,7 meter (RH2000) och enstaka byggnader av lägre värde bör placeras ovan nivån 1,5 meter (RH2000) över havet. Avsteg från principen kan vara motiverade men då ska riskerna vara tillräckligt utredda, och åtgärder vidtas för att undvika skador på människans hälsa, miljö eller ekonomisk verksamhet. Om avsteg sker, ska detta motiveras och en åtgärdsplan som redogör för hur riskerna hanterats ska tas fram.
- Vid förtätning eller omvandling i områden som ligger inom riskområde bör samhällsfunktioner av mindre vikt lokaliseras, till exempel byggnader av mindre värde, byggnader av mer robust konstruktion, vägar med förbifartsmöjligheter, enstaka villor, fritidshus och mindre industrier med liten miljöpåverkan.
- Tillgängligheten till befintliga samhällsviktiga verksamheter som ligger under 2,7 meter ska säkerställas genom klimatanpassningsåtgärder. Samhällsviktig verksamhet ska kunna upprätthålla sina funktioner i händelse av översvämning.
- Avrinningsvägar och ytor som kan hantera extrem nederbörd, exempelvis som tillfälliga översvämningssytor ska identifieras, bevaras och användas. Val av lösning måste utgå från platsen och dess specifika förutsättningar.

N

0 5 10 km

177

Teckenförklaring

- Översvämningskartering MSB-1,5 möh
- Översvämningskartering MSB-2,7 möh

Ras-, skred- och erosionsrisker

Ras, skred och erosion innebär olika former av rörelser i jordtäckte, berg eller bland stenblock och sand. De har olika händelseförlopp beroende på om det är långsamma processer eller snabba rörelser och de kan orsakas av antingen naturliga processer, utlösas av mänskliga ingrepp eller en kombination av dessa. Konsekvenserna kan bli stora beroende på vilka värden som påverkas i det drabbade området.

I Enköpings kommun finns fyra större områden med spår av tidigare jordskred och raviner, och där översiktliga analyser visar att risk kvarstår, se karta 54.

1. Sagåns dalgång, mellan Bredsdal och Nykvarn
2. Ådalen längs Örsundaån
3. På ömse sidor om Skattmansöåns dalgång mellan Ytterkvarn och bron mellan Torstuna och Österrunda
4. Sävåån vid Focksta och vid Ölsta

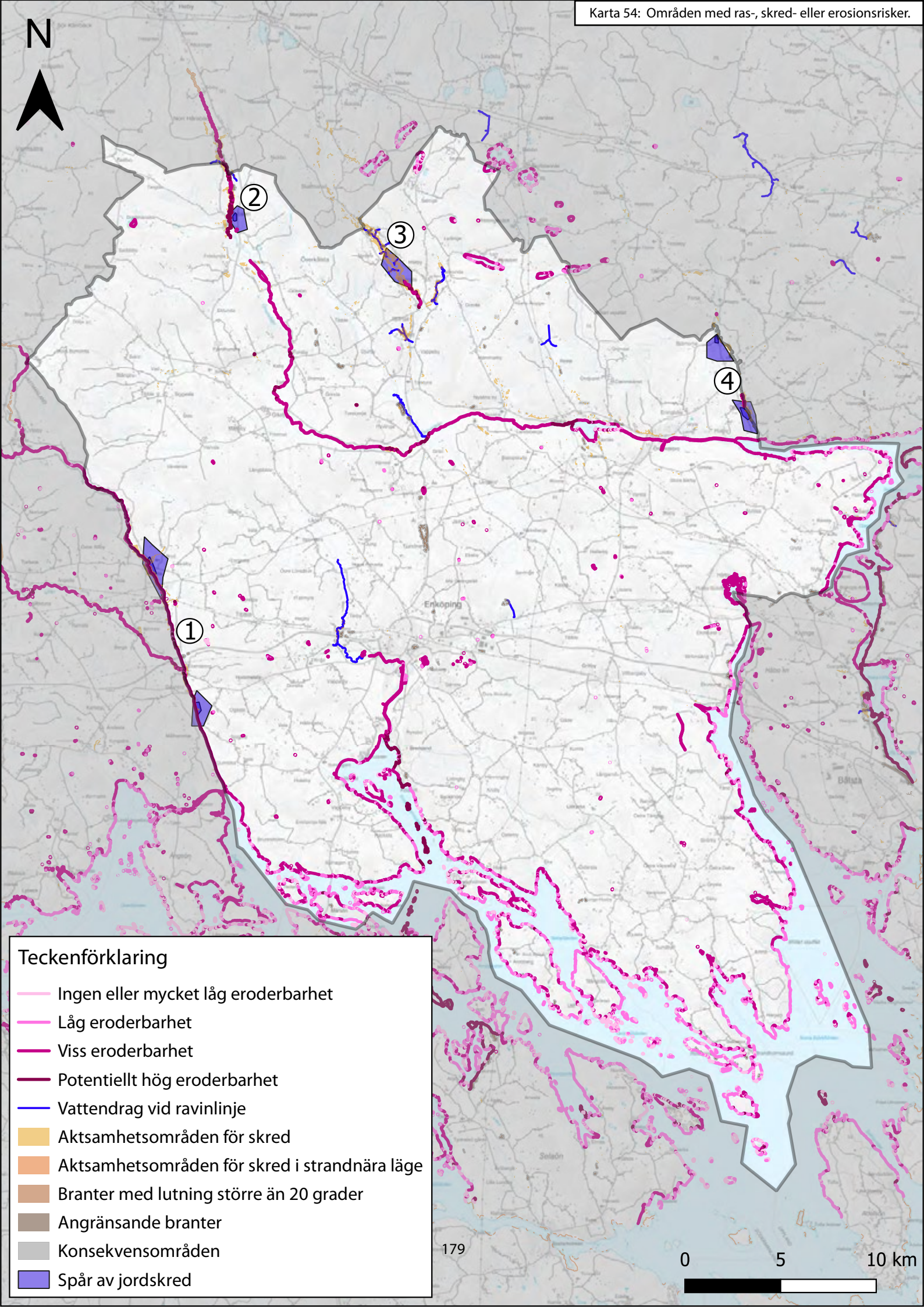
Utöver dessa områden finns ett antal aktsamhetsområden för ras, skred och erosion. Ofta finns dessa i närhet till sjöar och vattendrag, men inte alltid. Det kan även vara branter eller sluttningar. Det beror på markens beskaffenhet och att lutningen ändrats genom att marken brukats, exempelvis genom skogsbruk eller annan markbearbetning. I närhet till vissa vattendrag där raviner förekommer kan också slamströmmar utvecklas. Vid en slamström kan även angränsande områden påverkas varpå riskerna behöver bedömas utifrån ett vidare geografiskt perspektiv. Riskerna påverkas av en rad faktorer och riskbilden kan förändras över tid. Riskområdena är identifierade i utredningar och analyser från nationella aktörer. I de tätorter där det förekommer riskområden för ras, skred och erosion återfinns dessa med beskrivningar och kartor i slutet av varje tätortskapitel.

I samtliga områden där det finns risk för ras, skred, erosion eller slamströmmar behöver extra försiktighet vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet. Detta för att undvika kostsamma konsekvenser för framförallt markägare och fastighetsägare. Riskerna bedöms i samband med lokaliseringsprövning.

Då riskkartans avgränsning och utbredning är en grov uppskattning av riskområdet, behöver mer detaljerade undersökningar ingå i bedömningar av möjlig exploatering i dessa områden.

Planeringsprinciper för riskområden med ras, skred och erosion

- I samband med detaljplanering ska det alltid genomföras en inledande bedömning av geotekniska förutsättningar för platsen. Utredningen ska bedöma markens lämplighet för bebyggelse samt föreslå åtgärder för att minska risken för skador.
- Vid planläggning eller bygglovsgivning utanför planlagt område kan det ställas krav på geotekniska stabilitetsutredningar om marken ligger inom eller i anslutning till ett identifierat riskområde.
- Bebyggelse inom känsliga områden kan tillåtas om riskerna klargörs genom tillräckliga geotekniska undersökningar och åtgärder vidtas för att säkra markens stabilitet. Analysen ska göras utifrån nuläge och med hänsyn till effekter av ett förändrat klimat.
- Vid planläggning och bygglovsgivning ska konsekvenser av förändrade marknivåer uppmärksammas. Exempelvis hur schaktning eller utfyllnad kan påverka sannolikheten för ras och skred.
- På redan bebyggda fastigheter inom riskområde för ras, skred eller erosion samt höga flöden/översvämning, kan möjligheten till utveckling av fastigheten och bygglov påverkas beroende på risknivå.

Värmeböljor

Till följd av klimatförändringar ökar risken för fler och längre perioder av extrem värme. Många hårda ytor som betong och asfalt höjer temperaturen vid värmeböljor, likaså en tätare bebyggelse, medan grönska och till viss del vatten har en kylande effekt. I mer tätbebyggda områden ska Enköpings kommun se till att det finns förutsättningar för att reducera risker till följd av värmeböljor genom att bibehålla eller utveckla gröna strukturer. Gröna strukturer har flera funktioner, de kan både bidra med bättre luftkvalitet, ge skuggning och samtidigt bidra till en ökad biologisk mångfald. Regeln 3-30-300, som är en vägledande princip för en hållbar grönstruktur, säkerställer att Enköpings kommun både bevarar grönskan och att medborgare har ett rimligt avstånd till dessa ytor. Hårdgjorda ytor bör undvikas eller kompletteras med vegetation för att uppnå en avkylande effekt vid höga temperaturer. Direkt solexponering av känsliga byggnader ska begränsas genom att planera in mer vegetation och grönytor.

I bebyggelseplaneringen ska särskild hänsyn tas till små barn, personer över 80 år, personer i särskilda boenden och personer med vissa kroniska besvär. Ihållande höga temperaturer (extrem värme) påverkar hälsan, särskilt för äldre och personer med hjärt- och lungsjukdomar. Det kan innebära att bygga med särskilda krav för att klimatanpassa byggnader eller områden så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor något som behöver beaktas i planläggning eller lovgivning. Krav kan då komma att ställas på skuggning, ventilation eller byggmaterial. Ena Energi, kommunens energibolag, har utrett fjärrkyla som en alternativ metod för att sänka inomhustemperatur.

Med stöd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps översiktliga värmekartering går det att konstatera att det är få platser i kommunen som riskerar värmeöar. Karteringen är ett övergripande planeringsunderlag som är till hjälp för att peka ut var det kan behövas fysiska åtgärder för att skydda sårbara grupper och samhällsviktiga verksamheter vid händelse av värmebölja. Det kan dock behövas ytterligare fördjupade undersökningar, särskilt om medeltemperaturerna stiger och våra tätorter och industriområden utökas.

Torka

Torka uppstår oftast under sommarhalvåret och efter längre perioder utan nederbörd. Bristen på vatten kan få flera effekter i samhället. Några exempel är att jordbrukets skördar och djurhållning påverkas, skogsbruket riskerar att påverkas av insektsangrepp, minskad tillväxt och ökad risk för skogsbränder. Torka riskerar också att hota ekologiska förhållanden i vattenmiljöer, särskilt redan känsliga miljöer.

Dricksvattenproduktionen riskerar störningar både på kort och lång sikt. I Enköping finns en sårbarhet kring dricksvattenproduktionen då kommunen använder grundvatten. Det finns också ett stort antal enskilda dricksvattenanläggningar på landsbygden som riskerar att torka ut eller där vattenkvaliteten påverkas av låga vattennivåer. När det nya dricksvattenverket och den nya överföringsledningen mellan Enköping och Västerås är klar kommer sårbarheten att minska. Kortsiktiga åtgärder kan bli aktuella i händelse av torka, så som bevattningsförbud eller riktlinjer kring sparsam vattenanvändning om kvantiteten hotas. Sådana åtgärder har redan tillämpats vid några tillfällen.

Planeringsprinciper för värmeböljor och torka

- Grönska i tätorterna bör behållas eller kompletteras. Balanseringsprincipen om att undvika, minimera och kompensera samt regeln 3-30-300 är vägledande principer i samhällsplaneringen.
- Fjärrkyla kan tas i beaktning som ett alternativt sätt att sänka inomhustemperaturen.
- Vid ny bebyggelse eller förtätning kan krav komma att ställas på värmesänkande åtgärder exempelvis genom skuggning från grönska eller val av byggnadsmaterial.
- Nödvattenförsörjningen behöver ses över för att hantera negativa effekter av torka på längre sikt.
- Främja utveckling och återställning av våtmarker i syfte att motverka torka.

4 Riksintressen och skydd

I denna del av översiktsplanen finns beskrivningar av områden där skydd eller hänsyn gäller. Här beskrivs också vilka ställningstaganden och planeringsprinciper som gäller för olika områden.

KAPITEL I DEL 4:

Riksintressen

- Kommunikationer
- Totalförsvarets militära del
- Totalförsvarets civila del
- Kulturmiljövård
- Naturvård
- Yrkesfiske
- Friluftsliv
- Mälaren med öar och stränder
- Natura 2000-områden

Övriga skydd

- Naturresevat och naturminnen
- Biotopskydd
- Strandskydd
- Artskydd
- Regionalt intresse kulturmiljö
- Landskapsbildsskydd
- Stora opåverkade områden
- Fornminnen
- Skyddsområde för vattentäkt
- Vägar
- Kyrkor och kyrkomiljöer
- Industriminne
- Byggnadsminnen

Generella planeringsprinciper för skyddade områden

- De kommunala ställningstagandena gäller för de områden eller delar av områden som geografiskt ligger inom Enköpings kommun.
- Vid planläggning, tillståndsprövning och lovprövning av åtgärder
 - » nära kommungränsen ska kommunen samråda med berörda grannkommuner.
 - » ska bedömningen omfatta även angränsande områden.
 - » ska de kumulativa effekterna även från små åtgärder, bedömas och beskrivas.
- Särskilda miljökonsekvensbedömningar kan krävas även för enklare anläggningar beroende på områdets skyddsinstitut och anläggningens lokalisering, typ, syfte och placering.
- Inom områden där dispens kan ges, ska dispenskravet vara uppfyllt innan ansökan kan behandlas.

Riksintressen

Länk:

Riksintressen
Boverket

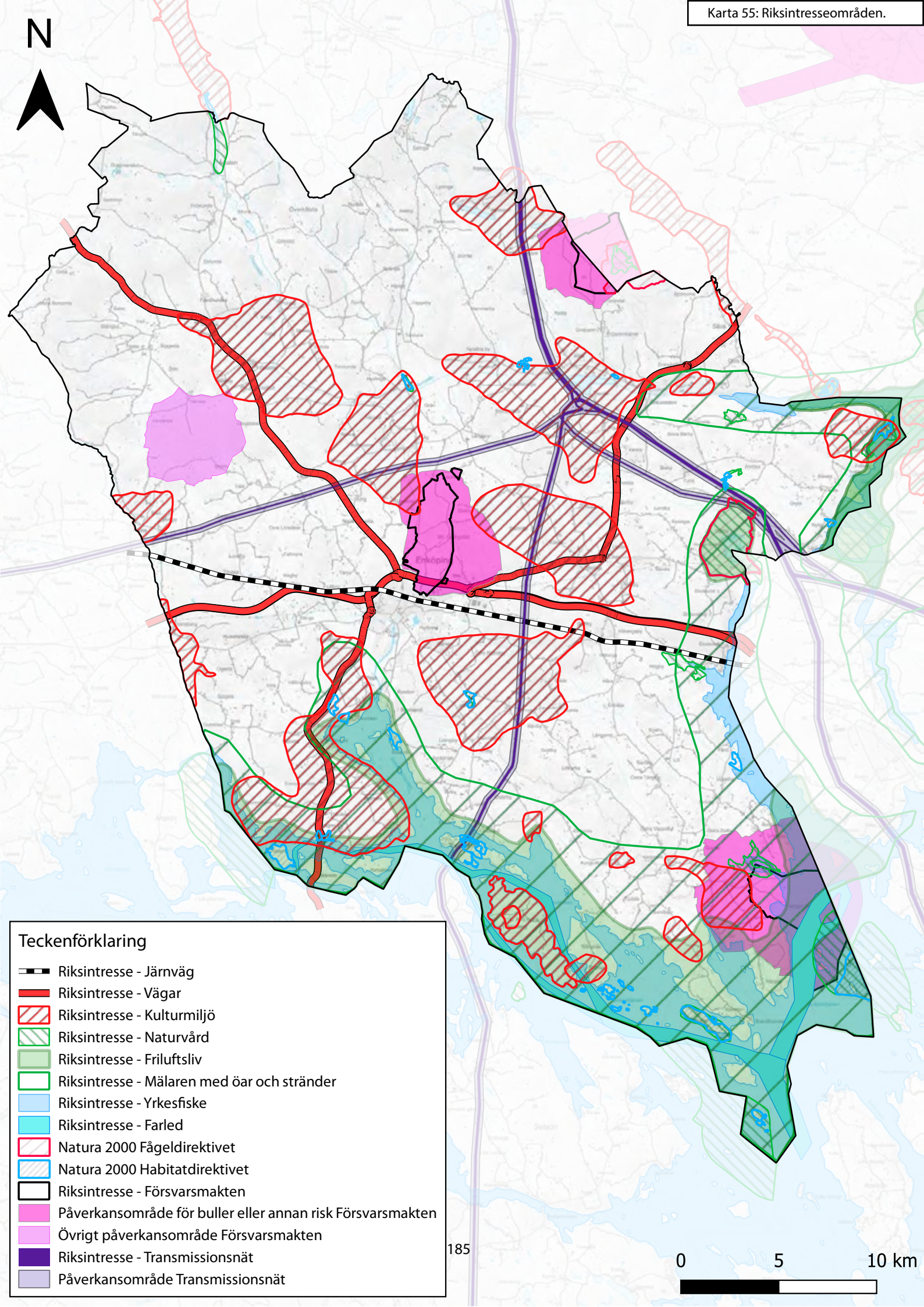
Ett riksintresse är ett område, en plats eller objekt, som är särskilt viktig att skydda ur ett nationellt perspektiv. Det är olika myndigheter som beslutar om vilka områden som utgör riksintresseområden och vilka värden inom respektive område som är särskilt skyddsvärda. Skydd av riksintresse regleras i Miljöbalken 3 kap, 1§: Mark- och vattenområden som är av allmänt intresse på grund av deras värden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dem. Dessa mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Kommunens inställning är att den fysiska planeringen ska bidra till att riksintressena skyddas mot åtgärder som kan skada dess värde. Det gäller såväl enskilda åtgärder som kumulativa effekter av flera skilda åtgärder. Kommunen prioriterar en långsiktig hushållning av resurser inom de områden som omfattas av riksintresse men även generellt.

Sammanfattning av översiktsplanens påverkan på riksintresseområdena

Enköpings kommun gör anspråk på mark inom följande riksintresseområden:

- De tre riksintressen Mälaren med sjöar och stränder, friluftsliv och yrkesfiske sammanfaller med fyra av kommunens LIS-områden. LIS-områdenas geografiska utbredningar har avgränsats för att utgöra ett så litet intrång i riksintresseområdena som möjligt. Utgångspunkten är att ingrepp i dessa områden endast får komma till stånd om det sker på ett sätt att det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden samt att det är fri tillgång och fri passage för människor och djurliv till vattenlinjen. De åtgärder som kan godkännas är sådana som snarare förstärker riksintresse friluftsliv och Mälaren med öar och stränder.
- Tre riksintresseområden för kulturmiljövård: Örsundaåns dalgång och Härkeberga och Litslena samt Sävååns dalgång (område som delas med Uppsala kommun) tangerar markreservat för utveckling av järnvägen Arosbanan. I en mer detaljerad åtgärdsvalsstudie ska påverkan på riksintresseområdenas värden studeras för att bedöma intrånget i dessa områden. Kommunens inställning är att påverkan på riksintresseområdenas värdekärnor ska undvikas.
- Utvecklingen av Hjulstabron bedöms riskera att påverka närliggande Natura 2000-område samt kan påverka riksintresse för yrkesfiske. Det är Trafikverket som är ansvarig för utbyggnation av Hjulstabron där exempelvis en miljökonsekvensbeskrivning bör beskriva påverkan på riksintresse yrkesfiske samt närliggande Natura 2000-område.

Kommunikationer

Miljöbalken 3 kap. 8 §.

Ansvarig myndighet: Trafikverket.

Länk:

Riksintressen,
Trafikverket

Inom Enköpings kommun finns flera kommunikationer av riksintresse: vägar, järnväg och farleder. För en fullständig redovisning av riksintresset kommunikationer, hänvisas till Trafikverket.

E18, riksväg 55 och riksväg 70

De större vägarna inom kommunen, E18, riksväg 55 och riksväg 70 är riksintresse för kommunikationer. E18 ingår också i det av EU utpekade transeuropeiska transportnätet, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse för långväga transporter av såväl gods som persontransporter. Vägen förbinder Stockholm med Oslo och passerar genom Enköpings kommun. Riksväg 55 ingår i det regionala vägnätet och förbinder Norrköping med Uppsala. Vägen är utpekad som regionalt viktig väg i Trafikverkets "Funktionellt prioriterade vägnät" för både godstransporter och långväga personresor. I det nationella vägnätet är vägen viktig för gods. Det pågår ett utvecklingsarbete för riksväg 55 där Trafikverket är ansvarig. Kommunen kan, i dialog med Trafikverket, framföra kunskap om olika lokala aspekter. Riksväg 70 ingår i det nationella stamvägnätet och har särskild nationell betydelse. Den är viktig för transporter från Stockholm till Dalarna och södra fjällen. Samtliga tre är viktiga transportstråk för kommunen.

Hjulstabron i kommunens sydvästra del behöver byggas om för att möjliggöra utvecklade godstransporter på Mälaren. Det krävs för att dra full nytta av gjorda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar. Miljökonsekvensbeskrivningen bör beskriva påverkan på riksintresse yrkesfiske samt närliggande Natura 2000-område. Det är Trafikverket som är ansvarig för utbyggnation av Hjulstabron. Bron är även viktig för framkomligheten på riksväg 55 som förbinder Enköping med södra delen av Mälaren.

Järnväg

Befintlig järnväg mellan Örebro och Stockholm, Mälarbanan, är av riksintresse. Utbyggnaden av Mälarbanan från två till fyra spår mellan Tomtebodan och Kallhäll pågår.

Farleder

Mälaren har allmänna farleder som passerar genom Enköpings kommun. Samtliga tre farleder är av riksintresse och ingår som inre vattenvägar i det Transeuropeiska transportnätet (TEN-T).

- Farled 901 - Södertälje sluss– Västerås, farledsklass 1.
- Farled 925 - Stråket in i Bålsta (Ytterholm-Bålsta farled, Farledsklass 2).
- Farled 902 - Stråket Grönsöfjärden – Bryggholmen (V Arnö), farledsklass 4.

Civil luftfart

Stora delar av kommunen ligger inom MSA-områden (minimum sector altitude) tillhörande de civila flygplatserna Västerås, Arlanda och Bromma, alla riksintressen för kommunikationer. Inom MSA-områden ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras berörd flygplats för en bedömning om åtgärden kan medföra påtaglig skada. Luftfartsverket ska alltid remitteras för objekt högre än 20 meter över mark, oavsett avstånd till flygplatser. Befinner sig objektet till havs eller i insjö ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Kommunens utgångspunkt är att kommunikationerna ska tryggas. Enköpings kommun tar hänsyn till riksintresset i kommunens samhällsplanering, från översiktsplanering till bygglov. Totalförsvarets riksintressen ska ges företräde över andra riksintressen enligt Miljöbalken 3 kap 10 §.

Så berörs riksintresse kommunikationer av översiktsplanen

Enköpings kommun avsätter utrymme för utveckling av järnväg, och bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till de skyddsavstånd som vägledande myndigheter anvisar för väg och järnväg. Kommunen reserverar mark för utbyggnad av järnvägen Arosbanan och breddning av Mälarbanan, läs mer på sida 106-107. Mälarbanans möjliga breddning behöver bedömas i tidigt planeringsskede när detta blir aktuellt. Båda projekten kommer troligtvis att påverka andra skyddade områden. Arosbanans nuvarande reservat omfattar exempelvis riksintresseområden för kulturmiljö, ett naturreservat, flertalet områden med naturvårdsprogram och odlingslandskapets bevarandeområden. Anpassningar mot dessa värdeområden behöver vägas av när reservatets utbredning preciseras. När Arosbanan står klar, bör den också utgöra riksintresse för kommunikationer.

Kommunen har inga utvecklingsprojekt som i övrigt påverkar riksintresse kommunikationer. Det finns två pågående projekt av riksintresse kommunikationer i Enköpings kommun, vilka drivs av andra aktörer: utveckling av Hjulstabron och breddning av farleder.

Planeringsprinciper för riksintresse kommunikationer

- Kommunen ska, i sin samhällsplanering, ta hänsyn till riksintresse kommunikationer så att dessa kan bibehållas eller utvecklas och så att ingen påtaglig skada sker på riksintressets värdeområden eller funktioner. Vid utveckling inom eller i närheten av riksintresse kommunikationer ska Trafikverket höras.
- Kommunen beaktar markanspråk för utveckling av infrastruktur som är utpekad riksintresse eller där det finns en möjlighet att det i framtiden pekas ut som riksintresse.
- Generellt kan inga höga objekt uppföras inom stoppområdet. För höga objekt gäller att samtliga objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållande bebyggelse kan utgöra flygsäkerhetsrisk och begränsa verksamheten vid flygflottilen.
- Höga objekt kan eventuellt uppföras inom MSA-område om totalhöjden över marken inte uppnår de höjdbegränsningarna som gäller (samt om ingen annan konflikt med riksintresse eller påverkansområde föreligger).
- Berörda flygplatser ska höras om planerade objekt högre än 20 meter över mark eller vattenytan som ska uppföras. Luftfartsverket ska alltid remitteras för objekt högre än 20 meter över mark, oavsett avstånd till flygplatser.

Totalförsvarets militära del

Miljöbalken 3 kap. 9 §.

Ansvarig myndighet: Försvarsmakten.

Länk:

Riksintressen i
Uppsala län 2023,
Försvarsmakten

År 1943 organiserades Göta pansarlivgarde (P1) och förlades i Enköping. Under åren har olika försvarsbeslut inneburit att Försvarsmaktens verksamheter i Enköping förändrats och utvecklats. Det pågår kontinuerligt en översyn av riksintressen och påverkansområden för totalförsvarets militära del i landet för att Försvarsmakten ska kunna tillväxa i enlighet med försvarsbeslut.

Inom kommunen finns tre markområden som är av riksintresse för totalförsvarets militära del:

1. Enköpings övningsfält,
2. Veckholms skjutfält,
3. Skogstibble övningsfält.

I kommunen finns även fyra påverkansområden. Påverkansområdena tydliggör utbredning och typ av omgivningspåverkan för verksamheten som bedrivs inom riksintresset eller område av betydelse. Planeringsprinciperna gäller för såväl riksintresseområden som tillhörande påverkansområde.

Enköpings kommun påverkas även av riksintresset Uppsala flottilflygplats stoppområde och MSA-område. Uppsala flottilflygplats är belägen inom Uppsala kommun. Den militära flygverksamheten är varierad och pågår såväl dagtid som kvällstid. Verksamheten påverkar därmed bebyggelseplaneringen i flygplatsens närhet, både beträffande flygbuller och beträffande hinderfrihet. Inom stoppområde för höga objekt tillhörande riksintresset Uppsala flottilflygplats, har Försvarsmakten en mycket restriktiv hållning till uppförandet av höga objekt och accepterar generellt inte objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse då dessa riskerar att påtagligt skada riksintresset. Inom såväl stoppområde som MSA-området ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarsmakten.

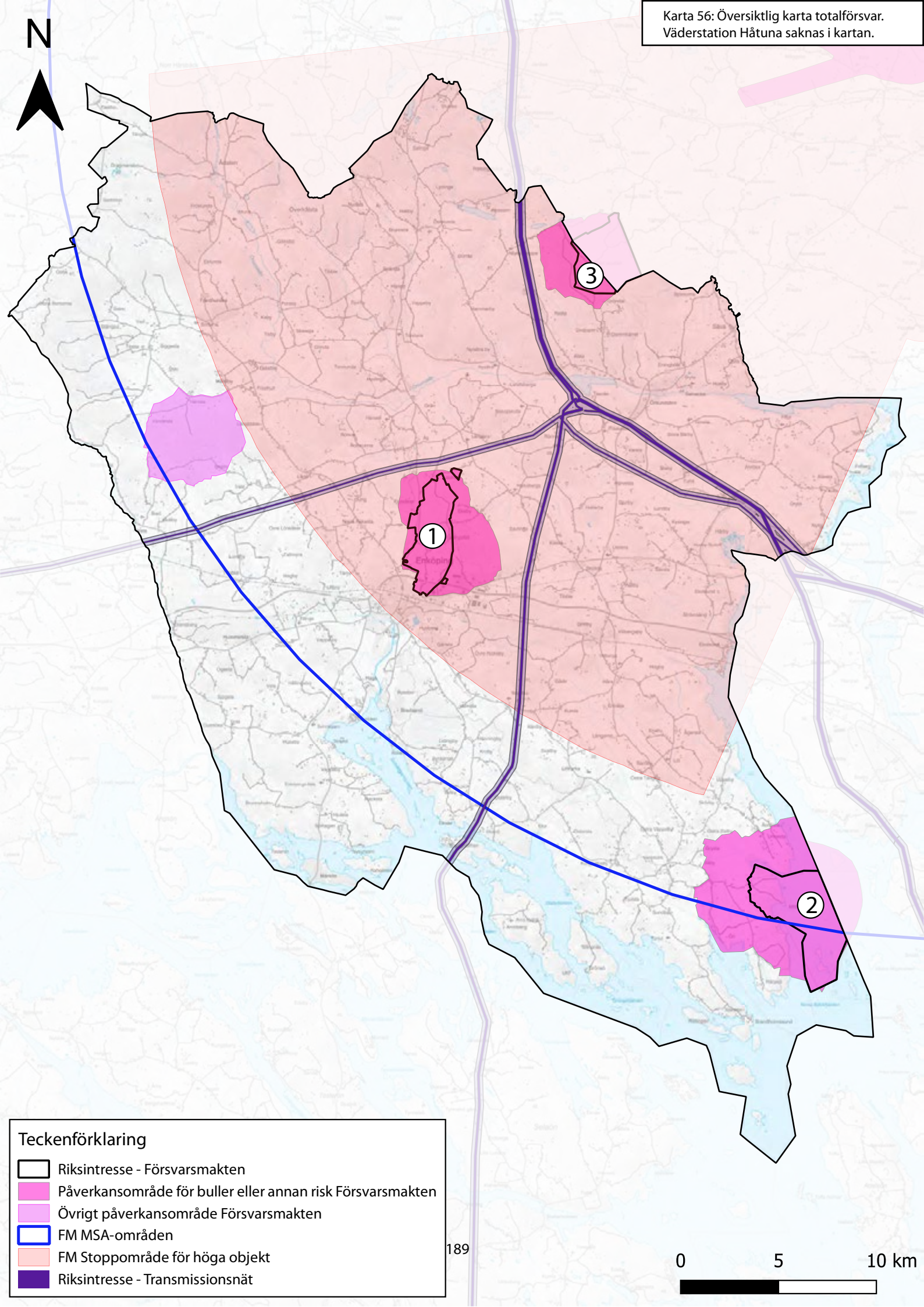
Delar av kommunen ligger även inom påverkansområde tillhörande riksintresset väderradar Håtuna. Påverkansområdet utgörs av ett cirkulärt område med 50 kilometers radie i förhållande till väderradarstationen. Inom påverkansområdet riskerar vindkraft och andra höga objekt skada väderradarstationen. Inom påverkansområdet ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada. För en fullständig redovisning av riksintresset totalförsvarets militära del hänvisas till Försvarsmakten, se länk i marginalen.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Riksintresse för totalförsvarets militära del har företräde framför andra riksintressen. Utveckling av anläggningar, infrastruktur eller utökning av störande verksamhet bör beakta övriga riksintressens värden för att minimera påtaglig skada på dessa. Där det krävs ska miljökonsekvensbeskrivningar beskriva påverkan på andra värden.

Så berörs riksintresseområdena av översiktsplanen

Översiktsplanen innehåller inga utvecklingsområden inom eller i närheten av Försvarsmaktens riksintresseområden. Planförslaget omfattar däremot utvecklingsförslag för ny bebyggelse eller infrastruktur inom stoppområde för höga objekt för Uppsala flygflottilj samt MSA-område och område för väderradar. Anpassningar av höjd på byggnader kan krävas för att tillgodose riksintressets påverkansområden.

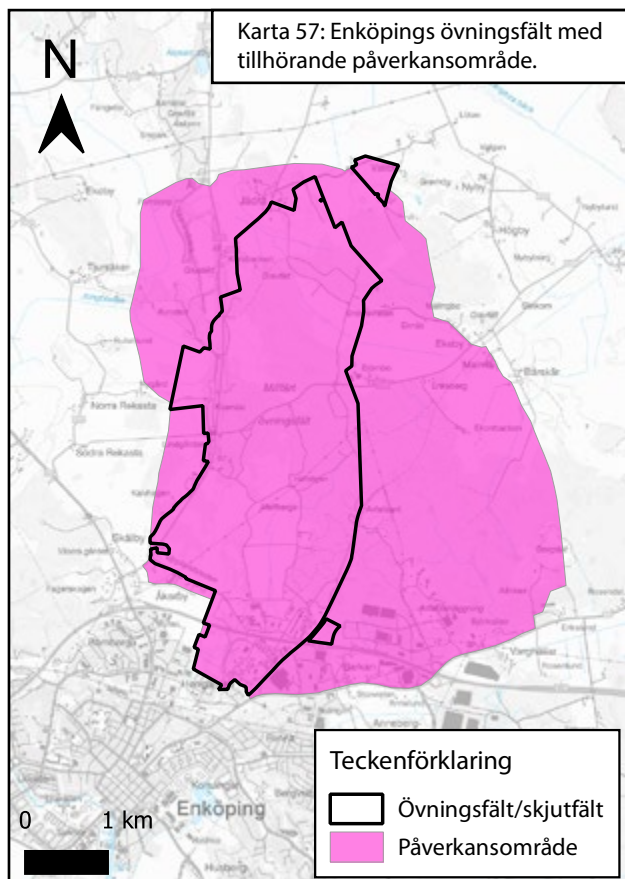
Teckenförklaring

- Riksintresse - Försvarsmakten
- Påverkansområde för buller eller annan risk Försvarsmakten
- Övrigt påverkansområde Försvarsmakten
- FM MSA-områden
- FM Stoppområde för höga objekt
- Riksintresse - Transmissionsnät

Enköpings övningsfält med tillhörande påverkansområden (TM0016)

Området omfattar övnings- och skjutfält med omistliga produktionsresurser för Försvarsmaktens övningar. Det är väsentligt att skjutfältets funktion liksom garnisonsområdet kan skyddas och bibehållas. Verksamheten innebär påverkan på omgivningen genom skottbullen som kan uppfattas som störande och i vissa fall även utgöra annan påverkan.

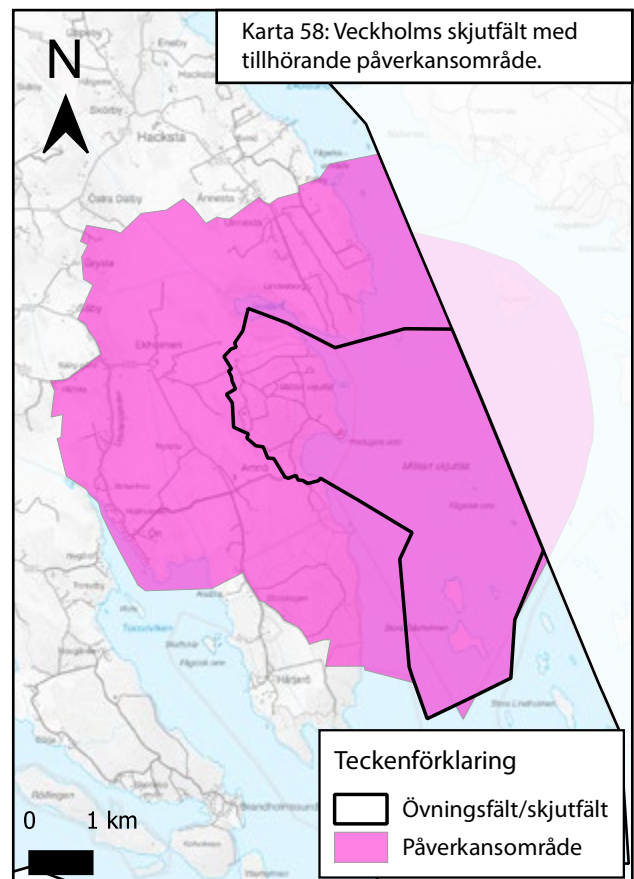
Här planeras en utökning av försvarsmaktens verksamhet. I samband med detta kommer nya bullerutredningar göras och då kan påverkansområdet komma att utökas. Detta är viktigt att beakta i samband med en framtida revidering av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad samt vid planering av angränsande rekreationsområden.

Veckholms skjutfält med tillhörande påverkansområden (TM0019)

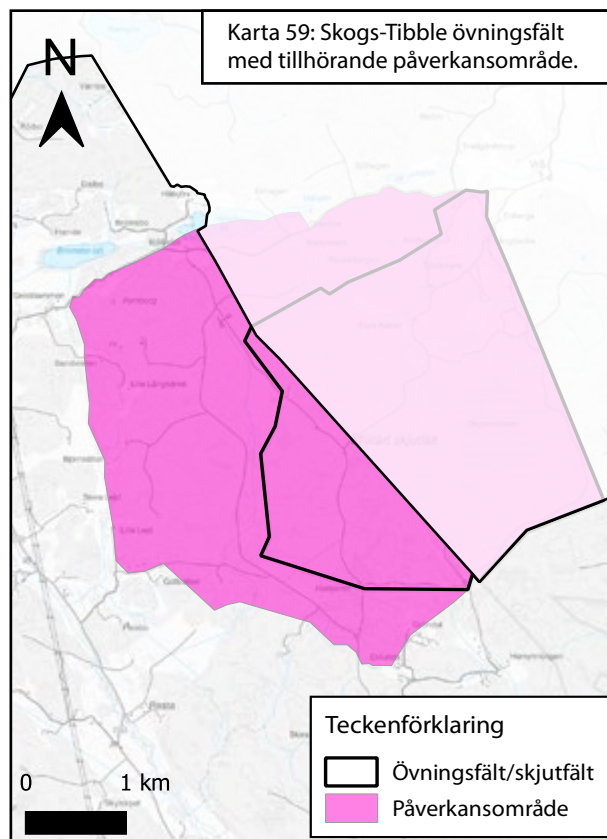
Områdets övnings- och skjutfält utgör omistliga produktionsresurser för Försvarsmakten. Riksintresseområdet utgörs av skjutfältet samt riskområdet över vattnet. Dess verksamhet innebär påverkan på omgivningen genom skottbullen som kan uppfattas som störande.

Härjarö Naturreservat ligger till del inom påverkansområdet för Veckholms skjutfält, däremot inte inom skjutfältsgården. Vid planering av aktiviteter eller åtgärder för friluftsliv eller vid förändringar i föreskrifter i naturreservatet ska detta beaktas.

Skogs-Tibble övningsfält med tillhörande påverkansområden (TM0018)

Övningsfältet används framförallt för övningsändamål inom sambands- och ledningsområdet. Skogs-Tibble övningsfält är ett skjutfält där buller förekommer. Den verksamhet som bedrivs vid fältet kan innebära påverkan på omgivningen och ska beaktas i planering av angränsande områden.

Planeringsprinciper för riksintresse totalförsvarets militära del

- Försvarsmakten ska remitteras i plan-, lov- och även tillståndsärenden om dessa ligger inom Försvarsmaktens påverkansområden eller påverkansområde övrigt, enligt riksintressekatalogen, för att säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess och som därför inte redovisas öppet i en karta.
- Civila anläggningar, infrastruktur och verksamheter som i sig är bullerstörande, kan med fördel förläggas i närhet till militära anläggningar eller områden så länge de inte riskerar att medföra direkt eller indirekt skada på riksintressen för totalförsvarets militära del. Varje ärende ska prövas för att säkerställa att utvecklingen inte innebär begränsningar för försvarets verksamhet i samråd med Försvarsmakten.
- Ny eller tillkommande störningskänslig bebyggelse så som bostadsbebyggelse ska inte uppföras inom område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk, eller i anslutning till påverkansområde. En prövning kan göras i varje enskilt fall, i samråd med Försvarsmakten, eftersom det kan finnas områden där risk för omgivningspåverkan inte föreligger på sådant sätt att nytillkommen bebyggelse medför påtaglig skada på riksintresset.
- Planer, bestämmelser, anläggningar, leder eller andra åtgärder som uppmuntrar till friluftsliv och rekreation bör inte uppföras inom påverkansområdet. En prövning kan göras i varje enskilt fall eftersom det kan finnas områden där risk för omgivningspåverkan inte föreligger på sådant sätt att åtgärder för friluftslivet medför påtaglig skada på riksintresset.
- Förändringar i infrastruktur i närområdet som negativt påverkar möjligheterna att transportera fordon, materiel eller personal till fältet och dess närområden ska inte ske.
- Specifikt ställningstagande kring Riksintresse Uppsala flygflottilj stoppområde för höga objekt eller MSA-område:* För höga objekt gäller att samtliga objekt högre än 20 meter utanför sammanhållnen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållande bebyggelse (enligt Luftfartsverkets definition) kan utgöra flygsäkerhetsrisk och begränsa verksamheten vid flygplatsen/flottiljen. Inom stoppområde för höga objekt kan generellt inga höga objekt uppföras utan att påtaglig skada på riksintresset uppstår. Även inom MSA-område (Minimum Sector Altitude) kan höga objekt medföra påtaglig skada. Höga objekt kan eventuellt uppföras inom MSA-område om totalhöjden över marken inte uppnår de höjdbegränsningarna som gäller (samt om ingen annan konflikt med riksintresse eller påverkansområde föreligger). Samrådskrav med Försvarsmakten gäller för objekt högre än 20 meter utanför tätort och 45 meter inom tätort.

Totalförsvarets civila del

Miljöbalken 3 kap. 9 §.

Ansvarig myndighet: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Länk:

Riksintressen
MSB

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för de riksintressen som tillhör totalförsvarets civila del. Den civila delen av totalförsvaret inkluderar samhällets robusthet, motståndskraft och förmåga att hantera höjd beredskap, krigsfara och krig. Merparten av de mark- och vattenområden som pekas ut är specifika verksamheter med betydelse för landets säkerhet och motståndskraft. Inga sådana verksamheter har pekats ut i Enköpings kommun. År 2024 beslutade myndigheten att även transmissionsnätet för el med tillhörande stationer och deras mark- och vattenområden utgör riksintresse. Transmissionsnätet förvaltas av Svenska Kraftnät och omfattar ledningar med spänning på 220 kV respektive 400 kV. En fungerande elförsörjning bedöms grundläggande för det civila försvarets förmåga och transmissionsnätet spelar en viktig roll i detta.

Förutom själva ledningarna omfattar den geografiska preciseringen av riksintresset en ledningsgata på 100 meter. Vidare finns ett påverkansområde på 160 meter på vardera sida om den geografiska preciseringen, där särskild hänsyn gäller och inga åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningarna. Transmissionsnätets stationer omges av ett påverkansområde på 400 meter, ett avstånd som kan krävas för att understiga gällande riktvärden för buller vid lokalisering av bostäder, förskolor, skolor och vårdlokaler. Åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningarna kan till exempel handla om ny störningskänslig bebyggelse såsom skola, vård och omsorg, nya verksamheter som kan påverka elsäkerheten, nya skyddade områden samt förändringar i transportinfrastrukturen till anläggningarna.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Totalförsvarets riksintressen ska ges företräde över andra riksintressen enligt Miljöbalken 3 kap 10 §. Avvägningarna mellan olika riksintressen görs vanligtvis av Länsstyrelsen, i dialog med riksintressemyndigheterna.

Så berörs riksintresse totalförsvarets civila del av översiktsplanen

Ledningar och stationer inom transmissionsnätet för el utgör samhällsviktig infrastruktur. Det finns sedan tidigare etablerade processer när markanvändningen i ledningarnas närhet förändras. Översiktsplanen pekar inte ut några nya utvecklingsområden eller skyddade områden som kan äventyra nätets funktion.

Planeringsprinciper för riksintresse totalförsvarets civila del

- Inom preciserat geografiskt område och påverkansområde kring transmissionsnätets ledningar och stationer ska inga åtgärder som påtagligt försvårar drift eller förnyelse av anläggningarna ske.
- Inom påverkansområdet ska alla planer, lov och förhandsbesked, samt alla nya områdesskydd, remitteras Svenska kraftnät.

Kulturmiljö

Miljöbalken 3 kap. 6 §.

Ansvarig myndighet: Riksantikvarieämbetet.

Områden som särskilt tydligt berättar om kulturhistoriska sammanhang i landskapet kan pekas ut som riksintressen för kulturmiljövården. I Enköpings kommun finns flera områden som berättar om Sveriges och Enköpings historia och skyddas därför med anledning av deras kulturhistorisk värdefulla karaktär. Platserna har också attraktionskraft för besöksnäringen. Riksantikvarieämbetet har fullständiga värdebeskrivningar för varje område, utöver de kortare beskrivningar som finns i listan nedan. Värdebeskrivningarna utgör underlag vid ärendehandläggning.

Följande områden omfattas av riksintressen kulturmiljövård.

- Åloppe C47: En av östra Sveriges viktigaste stenåldersmiljöer av central betydelse för kunskapen om den gropkeramiska kulturen.
- Fjärdhundra C48: Odlingslandskap i slättbygd med rikt innehåll av fornlämnings- och bebyggelsemiljöer från äldre järnålder till historisk tid.
- Härnevi C49: Odlingslandskap med dominerande brons- och järnåldersålderslämningar i karaktäristiska höjdlägen samt byar och medeltida kyrkomiljö.
- Örsundaåns dalgång C50: Odlingslandskap utmed viktig forntida kommunikationsled med ett rikt innehåll av fornlämningar, kvarnmiljöer och herrgårdsmiljöer av medeltida ursprung.
- Gryta C51: Herrgårdslandskap med arkitekturhistoriskt värdefulla herrgårdsanläggningar från 1600- och 1700-talen.
- Sjöö C52: Slottslandskap med arkitekturhistoriskt värdefull slottsanläggning från stormaktstiden.
- Bred C53: Herrgårdslandskap i dalgång som sedan medeltiden präglats av sätesgårdar med underlydande frälsehemman och kvarnar.
- Härkeberga och Litslena C54: En av landets rikaste fornlämningsmiljöer med omfattande lämningar från bronsålder och järnålder, belägna i odlingslandskap. Härkeberga och Litslena medeltida kyrkomiljöer.
- Östanbro C55: Fornlämningsmiljö av central betydelse invid Eriksgatan vilken varit en viktig knutpunkt under såväl förhistorisk som historisk tid.
- Boglösa C56: Odlingslandskap med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse bland annat en av landets största och mest koncentrerade fornlämningsmiljöer från bronsåldern, utgörande kärnan i det centrala hällristningsområdet.
- Enköpings-Näs C57: Herrgårdslandskap i förhistorisk centralbygd med ett flertal herrgårdar av medeltida ursprung.
- Eka C58: Herrgårdsmiljö av medeltida ursprung med delvis unik bebyggelse.
- Kungs-Husby C59: Kyrkby och sockencentrum som under medeltiden var av central betydelse.
- Veckholm C60: Odlingslandskap i förhistorisk centralbygd med sockencentrum samt herrgårdslandskap av medeltida ursprung.
- Bond-Arnö och Grönsö C61: Småbrutet herrgårdslandskap av medeltida ursprung beläget i Mälaren med flera välbevarade gårdsbyggnader från medeltid och framåt.
- Torsvi C63: Herrgårdslandskap i förhistorisk centralbygd med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse.

Länk:

Riksintressen,
Riksantikvarieämbetet

Avvägningar mellan olika riksintressen

Riksintresse för kommunikationer och riksintresse för totalförsvar prioriteras men utveckling inom dessa områden bör ske med hög grad av hänsyn till andra riksintresseområdenas värden och med särskild varsamhet kring riksintresse kulturmiljös värdekärnor. Riksintresse kulturmiljö prioriteras före riksintresse för friluftsliv och riksintresse Mälaren med sjöar och stränder. De värden som riksintresse kulturmiljö avser att skydda utgör också värden för riksintresse friluftsliv samt Mälaren med sjöar och stränder.

Så berörs riksintresse kulturmiljö av översiktsplanen

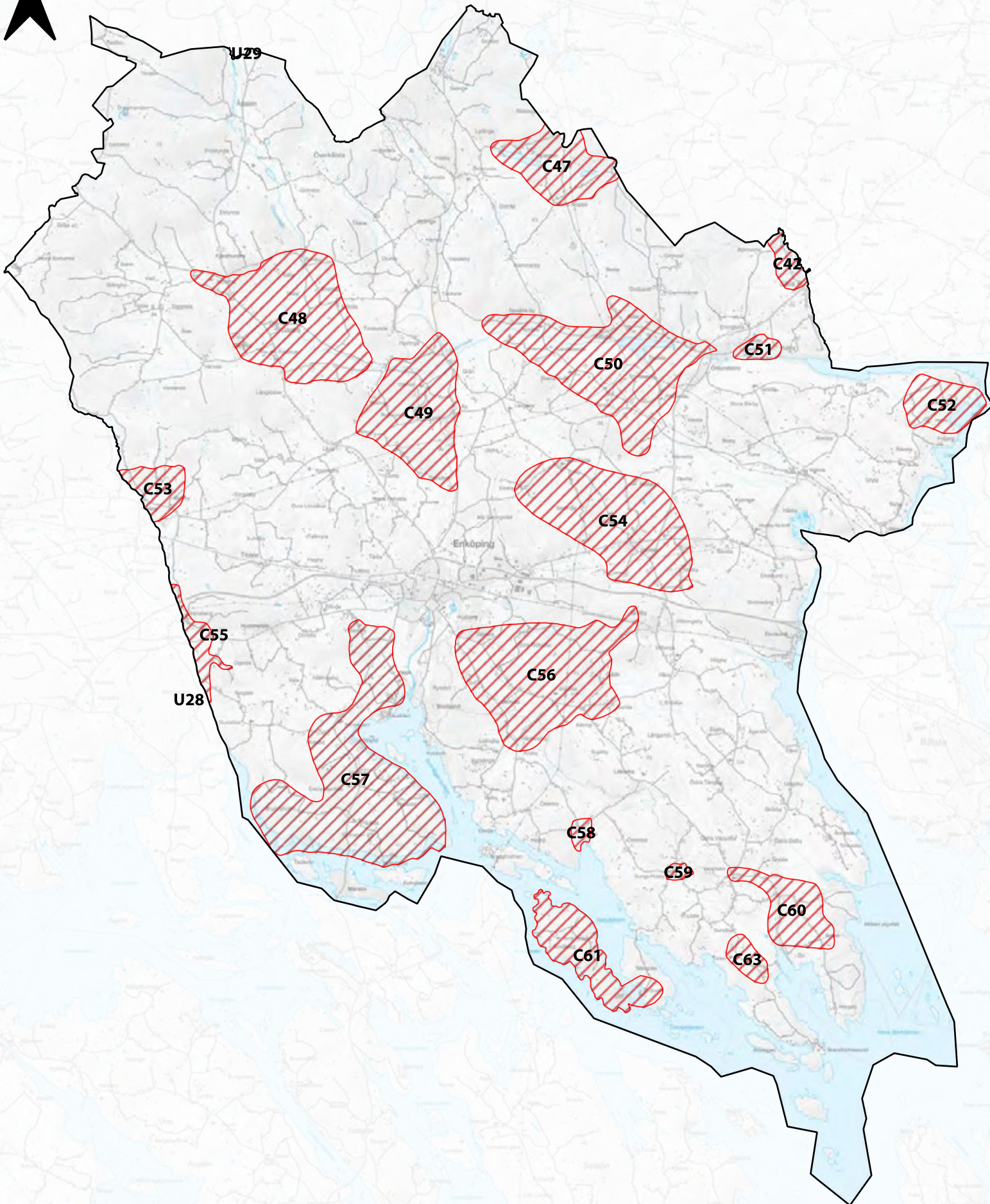
Översiktsplanen föreslår inga utvecklingsområden inom riksintresseområden för kulturmiljö.

En ny järnväg, Arosbanan, inom eller i närheten av ett riksintresseområde kan medföra påtaglig skada på riksintressets värden. Kommunens inställning är att Arosbanans utveckling så långt som möjligt ska undvika eller minimera påverkan på riksintresseområdets värdekärnor. Påverkan behöver utredas när det finns mer underlag kring Arosbanans spårdragning, läs mer på sida 107.

Planeringsprinciper för riksintresse kulturmiljövård

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning, särskilt i och kring områdenas värdekärnor. Värden av betydelse för riksintresset finns beskrivna i Riksantikvarieämbetets värdebeskrivningar för respektive område och ska utgöra underlag i planläggning, tillståndsprövning och lovgivning.
- Kulturhistoriskt utpekade värdefulla bebyggelsemiljöer, såväl som enskilda byggnader ska inte förändras på ett sådant sätt att deras karaktär går förlorad. Värden så som bebyggelsemönster, byggnadsskick eller markanvändning från historisk tid ska värnas.
- Byggnader med kulturhistorisk betydelse ska värnas från åtgärder och bör bevaras i sin karaktär och underhållas. Det gäller exempelvis slott och herrgårdar med tillhörande historiskt värdefulla anläggningar, parker och alléer. Siktlinjer mot slott och herrgårdar ska värnas.
- Kyrkor med tillhörande kyrkomiljöer, exempelvis prästgård, klockstapel, tillfartsvägar med flera, ska bevaras och underhållas. Kyrkorna innebär viktiga landmärken i landskapet och siktlinjer mot kyrkorna bör bevaras.
- Vägnätet, som markeras av runstenar, broar och annan historisk infrastruktur, bidrar till förståelse för vår historia och ska värnas.
- Det skogsbruk och jordbruk som bedrivs i riksintresseområden ska kunna fortgå med hänsyn till områdets kulturhistoriska miljöer, fornlämningar och fornlämningsmiljöer. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.
- Hävdade ängs- och hagmarker samt brukad åker inom kulturhistoriskt skyddade områden ska i största mån bevaras. Odlingslandskapets öppna landskapsbild ska värnas. Odlingslandskapet med ängs- och hagmarker ska undantas från plantering med gröda som påverkar den öppna landskapsbild.
- En restriktiv inställning gäller för bebyggelseutveckling inom riksintresseområden.
 - » Ny sammanhållen bebyggelse ska inte tillkomma i områden som utgör riksintresse kulturmiljö.
 - » Enstaka hus kan prövas förutsatt att en hög grad av anpassning och varsamhet till områdets värden och befintlig bebyggelse sker. Ny- och ombyggnation ska underordnas och utformas med hänsyn till den traditionella och äldre bebyggelsen i området. Det innebär att den utformas i skala, placering och färgsättning med utgångspunkt i områdets bebyggelsetradition och landskapsbild. Särskilt noggrann prövning ska ske inom eller i närhet av riksintresseområdenas värdekärnor. Ny bebyggelse i områdenas värdekärnor ska undvikas.
 - » Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärd, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.

N

0 5 10 km

195

Teckenförklaring

 Riksintresse - Kulturmiljövård

Naturvård

Miljöbalken 3 kap. 6 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Länk:

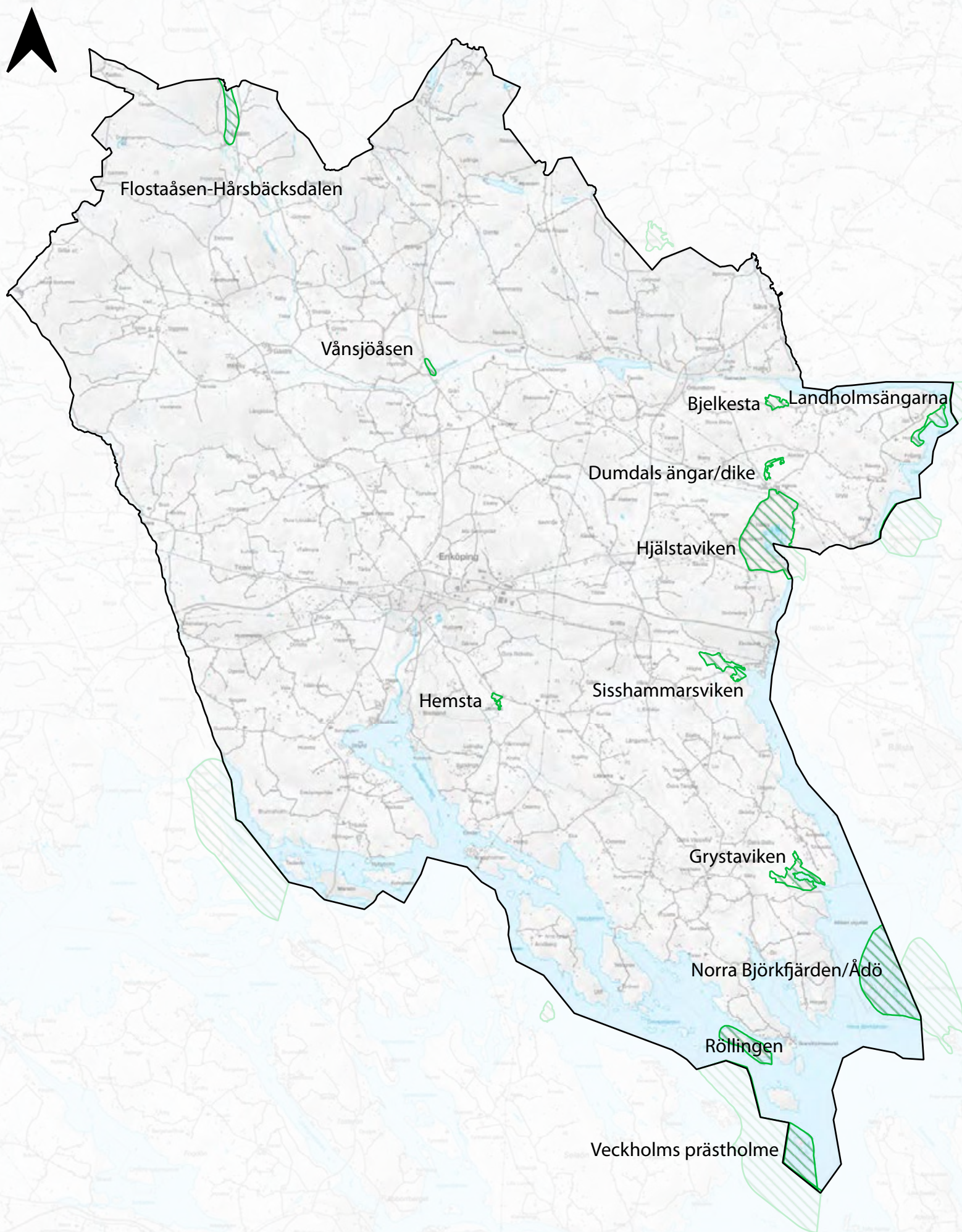
Kartverket
Skyddad natur,
Naturvårdsverket

Riksintresseområden för naturvården är mark- och vattenområden med skyddsvärda livsmiljöer för växt- och djurlivet. De olika områdena ska representera och belysa landets utveckling och naturens mångfald ur ett nationellt perspektiv. Urvalet görs av Naturvårdsverket tillsammans med bland andra länsstyrelser och kommuner. Områdena har en rik flora eller fauna och innehåller ofta sällsynta, sårbara eller hotade naturtyper, biotoper och arter. Naturvårdsverket har fullständiga värdebeskrivningar för varje område i deras kartverktyg Skyddad natur, se länk till vänster. Dessa utgör underlag vid bedömning av olika ärenden.

Följande områden omfattas av riksintressen för naturvård:

- Flostaåsen-Hårsbäckdalen, NRO 03037: framstående exempel på landskapstyper som väl visar dess utveckling, sällsynta biotoper, hotade arter och rik flora.
- Vånsjöåsen, NRO 03038: framstående exempel på naturtyp som väl visar landskapets utveckling, sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara arter och biotoper och mycket rik flora och fauna.
- Hjälstaviken, NRO 03039: framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora och fauna.
- Röllingen NRO 03040: väsentligt opåverkat område, område med hotade biotoper och arter samt rik fauna.
- Norra Björkfjärdens övärld-Ådö NRO 03041: område med framstående eller sällsynta naturtyper och mycket rik flora och fauna.
- Veckholms prästholme NRO 03042: väl dokumenterade naturtyper som visar landskapets utveckling, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora och fauna.
- Landsholmsängarna NRO 03064: område med framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, område med hotade eller sårbara biotoper och arter och rik flora samt fauna.
- Bjelkesta NRO 03080: område med exempel på naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling, områden med hotade eller sårbara biotoper och arter, rik fauna.
- Dumdals ängar och Dumdals dike NRO 03081: område med bra exempel på naturtyper som väl visar landskapets utveckling, område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora och fauna.
- Hemsta (Hemsta hagar) NRO 03082: framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, hotade eller sårbara biotoper och arter, områden med rik flora och fauna.
- Sissammarsviken NRO 03083: område som särskilt väl visar landskapets utveckling, område med hotade eller sårbara naturtyper och arter, område med mycket rik flora.
- Grystaviken NRO 03084: område med framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, område med rik flora och fauna.

N

0 5 10 km

197

Teckenförklaring

Riksintresse - Naturvård

Foto: Jenny Enberg

Avvägningar mellan olika intressen

Områden med riksintresse för naturvård sammanfaller med flera andra riksintressen. Riksintresse för totalförsvaret ska ges företräde övriga riksintressen, men hänsyn bör tas till värden som riksintresse naturvård värnar.

Riksintresse naturvård ska prioriteras före riksintresse friluftsliv. Åtgärder för att främja friluftslivet ska anpassas efter områdets naturvärden. Enklare anläggningar för att förstärka friluftslivet kan prövas förutsatt att höga krav ställs på hänsyn till naturvårdens intressen. Några exempel på enklare anläggningar är fågeltorn, spångar, rastplats, skyltning och anläggning av leder. Vid anläggning av parkering oavsett inom eller i anslutning till riksintresseområde, ska risken för påverkan på riksintresset bedömas. Förvaltningen av området (för friluftslivet) kan också behöva bevaka om naturvårdens värden påverkas negativt av ett ökat besöksantal och om åtgärder behöver vidtas. Avgörande i bedömningen är om naturvärdena som är riksintresse riskerar att ta skada.

Flera av de områden som omfattas av riksintresse naturvård omfattas även av föreskrifter om naturreservat och där är avvägningen mellan olika intressen omhändertagen i reservatsbildningsprocessen.

Där riksintresseområden sammanfaller med naturreservat instiftat av Länsstyrelsen gäller de statliga reservatföreskrifterna. För prövning och tillsyn ansvarar därför Länsstyrelsen i Uppsala län. Några områden med riksintresse för naturvård sammanfaller med Natura 2000-områden. Det är Länsstyrelsen som tillståndsprövar aktiviteter eller åtgärder inom ett Natura 2000-område. Kommunens inställning är att dessa områden fortsättningsvis ska skyddas från exploatering som kan skada dess värden.

Där riksintresseområden sammanfaller med landskapsbildskydd, sker prövning om dispens för åtgärder hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att landskapsbildskyddet i hög grad ska respekteras. Där dessa två skyddsinstitut sammanfaller kan det finnas restriktioner kring exploatering.

Så berörs riksintresseområden för naturvård av översiktsplanen

Kommunen planerar inga utvecklingsområden som direkt eller indirekt kan komma att skada värden inom riksintresseområden naturvård.

Planeringsprinciper för riksintresse naturvård

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Områdets värden finns beskrivna i Naturvårdsverkets kartverktyg: Skyddad natur (naturvardsverket.se) och utgör underlag i planläggning, tillståndsprövning och lovgivning.
- Bedömning av påverkan på riksintresseområdets värden behöver innefatta ett större geografiskt perspektiv. Naturmiljön i ett visst område kan ta skada av exploatering eller verksamheter såväl inom området som i angränsande områden. Framför allt våtmarker, sjöar och vattendrag kan påverkas av ingrepp högre upp eller längre ned i avrinningsområdet.
- Kommunens inställning är att riksintresseområdena naturvård ska skyddas mot all storskalig exploatering. Inom riksintresseområden får därför ingen ny sammanhållen bebyggelse tillkomma. Obebyggda områden inom riksintresse för naturvård ska inte bebyggas. Småskalig exploatering i redan bebyggda miljöer prövas:
 - » Vid komplettering av befintlig bebyggelse gäller hög varsamhet för områdets värden. Enstaka bebyggelseutveckling kan prövas förutsatt att den placeras i anslutning till annan befintlig bebyggelse, och att den i sig eller genom kumulativ effekt, inte innebär en skada på riksintressets värden.
 - » Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling.
 - » Vid bedömning av småskalig exploatering används även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2 Landsbygden.
 - » Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.
- Åtgärder så som upphörd eller vikande hävd av naturbetesmark, tillförsel av näringsämnen och gifter på naturbetesmark, igenväxning, plantering av träd eller energigrödor på jordbruksmark, bebyggelseexploatering, täkt eller dikning kan alla verka negativt på riksintresseområdenas värden och ska undvikas. Bevarandet av våtmarkers värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt.
- Areell näring ska kunna fortgå med hänsyn till områdets värden och skyddsinstitut. Ekonomibyggnader och enklare anläggningar som behövs för utveckling av verksamheten prövas förutsatt att naturvårdens intressen inte påtagligt skadas. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.

Yrkesfiske

Miljöbalken 3 kap. 5 §.

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten.

Länk:

Riksintresse yrkesfiske,
Havs- och
vattenmyndigheten

Hela Mälaren är av riksintresse för yrkesfisket och ska skyddas mot åtgärder som kan försvåra för näringen. I Mälaren finns ett flertal olika fisk- och flertalet kräftarter med betydelse för yrkesfisket. För mer information om riksintresseområden yrkesfiske, se Havs- och vattenmyndigheten, länk i marginalen.

Översiktsplanen ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden. Det är också avgörande att planeringen säkrar viktiga lek- och uppväxtområden för betydande arter samt nödvändig infrastruktur i form av hamnar som möjliggör exempelvis landning, underhåll och service av fiskefartyg.

Kommunens inställning är att kända lekplatser för fisk ska skyddas. Runt Mälarens stränder äger en stor del av reproduktionen av fisk i Mälaren rum. Särskilt grunda bottnar har ett värde för reproduktion av fisk, förutom det allmänna värdet för växt- och djurliv. Särskild försiktighet tillämpas därför vid alla typer av ingrepp eller åtgärder vid grunda bottnar. Det gäller även fritidsfiskets och besöksnäringens behov av tillgänglighet som är en del av värdegrunden för friluftslivets riksintresse. I avvägningar mellan utveckling av småbåtshamnar och bevarandet av grunda vikar med lekmiljöer för fisk ska intresset för att bevara lekmiljöer prioriteras. Där det är möjligt ska befintliga småbåtshamnar nyttjas mer effektivt och utveckling av småbåtshamnar bör därför i hög grad också samlokaliseras.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Området sammanfaller med riksintresse för totalförsvaret. Totalförsvaret ska ges företräde. Hänsyn bör dock tas till yrkesfisket vid utveckling av totalförsvaret för att minimera påverkan på dessa.

Området sammanfaller med riksintresse för kommunikationer på två punkter. Det första är breddning av farleden på Mälaren som ska underlätta så att större lastfartyg kan trafikera Mälaren. Kommunen utgår från att breddningen av farleden föregås av miljökonsekvensbeskrivning som bedömer påverkan på yrkesfiskets möjligheter samt andra angränsande riksintressen om dessa riskerar att påverkas samt beskriver möjligheten för hur riksintressen för yrkesfiske och kommunikationer kan samexistera. Det andra exemplet är utveckling av Hjulstabron. Bron har föreslagits för ombyggnation i Trafikverkets nationella plan för transportinfrastruktur 2022–2033. Vid ombyggnation av Hjulstabron bör riksintresse yrkesfiske beaktas. Miljökonsekvensbeskrivningen bör beskriva påverkan på riksintresse yrkesfiske. Trafikverket är ansvarig myndighet.

Riksintresse yrkesfiske prioriteras framför riksintresse friluftsliv och riksintresse Mälaren med öar och stränder. Om vi värnar grunda vikar där fiskens reproduktion till största del sker, kan vi främja både yrkesfisket som fritidsfisket.

Foto: Mostphotos

Så berörs riksintresseområden yrkesfiske av översiktsplanen

Våra fyra mälarnära LIS-områden kan ge en lokal påverkan på grunda vikar beroende på vilken typ av verksamhet som ska bedrivas eller vilka åtgärder som ska genomföras. LIS-områdets geografiska utbredning har avgränsats så att det ska leda till ett så litet geografiskt intrång i riksintresseområdena som möjligt. Läs mer om LIS-områden från sida 110. Åtgärder i vatten eller kring vattenlinjen prövas vanligtvis som vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Utgångspunkten är att ingrepp i miljön i dessa områden endast får komma till stånd om det sker på sådant sätt att det inte påtagligt skadar riksintressets värden. Kommunen har inga andra utvecklingsförslag som kan påverka riksintresse yrkesfiske.

Planeringsprinciper för riksintresse yrkesfiske

- Åtgärder där kommunen har rådighet, som påtagligt kan försvåra fiskets bedrivande eller som påtagligt kan skada riksintresse yrkesfiske bör inte genomföras. Det kan handla om åtgärder i vatten i strandzon där många arters lekplatser och föryngring sker, eller längre ut i vattenmassorna. Kommunens inställning är att försiktighet tillämpas vid alla typer av ingrepp eller åtgärder vid grunda bottenar eller vikar där lekplatser kan förekomma.
- De anläggningar som uppförs inom områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) bedöms utifrån påverkan på yrkesfisket. Endast mindre anläggningar kan tillkomma. Eventuellt kan kompletterande studier kring ekologi krävas vid uppförande av anläggningar i eller i närhet av vatten.

Friluftsliv

Miljöbalken 3 kap. 6 §.

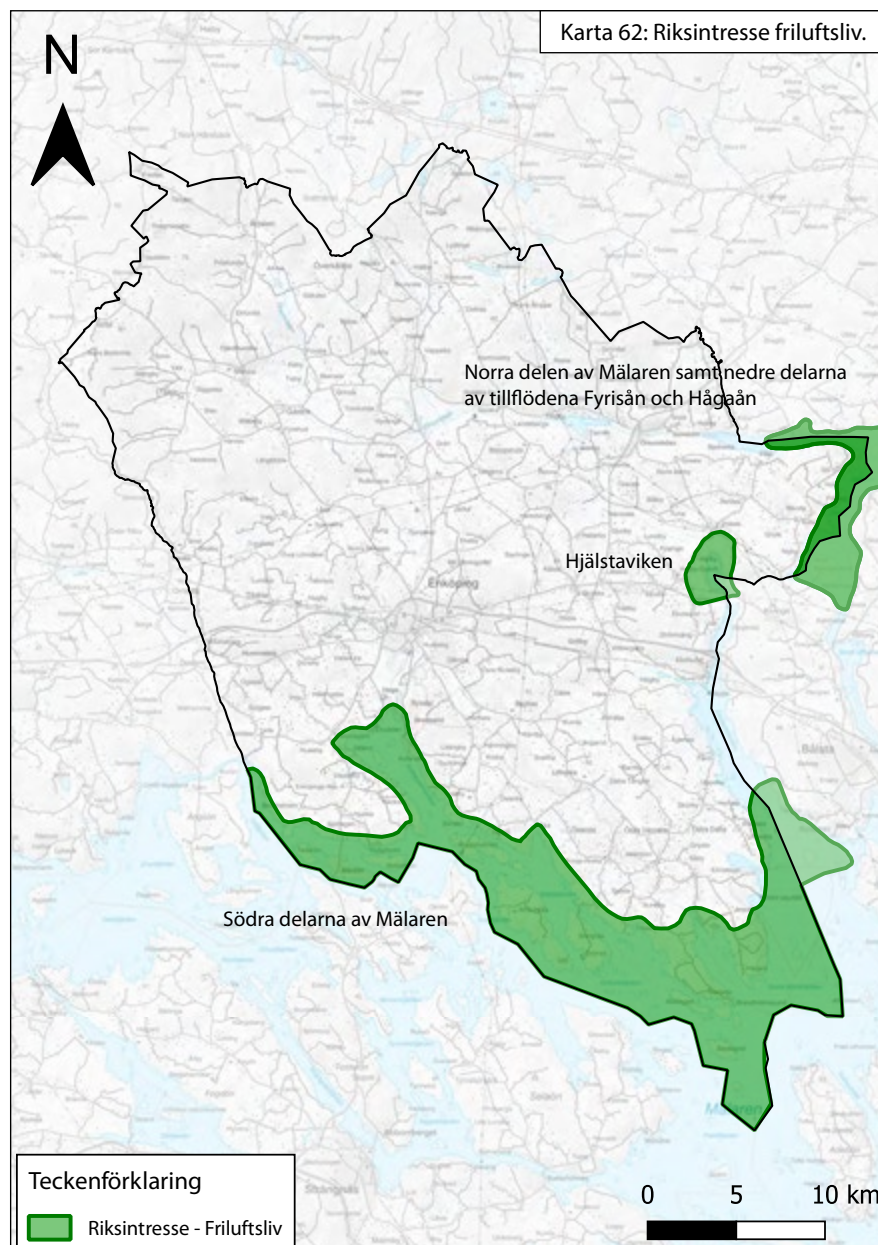
Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Länk:

Kartverket
Skyddad natur,
Naturvårdsverket

Områden som är riksintresse för friluftsliv har goda förutsättningar för människors vistelse och upplevelser i natur- och kulturlandskap. Inom dessa områden finns en variation av friluftsaktiviteter både på land och i vatten. Naturvårdsverket har fullständiga värdebeskrivningar för varje område i deras kartverktyg *Skyddad natur*, se länk till vänster. Värdebeskrivningarna utgör underlag vid bedömning av olika ärenden. I Enköpings kommun finns tre områden som är riksintresse för friluftsliv: södra delarna av Mälaren, Hjälstaviken och norra delen av Mälaren samt nedre delarna av tillflödena Fyrisån och Hågaån.

Inom de tre riksintresseområdena finns stränder med omväxlande topografi och vegetation. På sina håll finns även större sammanhängande grönområden. Här finns tilltalande landskapsbilder och herrgårdslandskap med fler kulturhistoriskt värdefulla miljöer inklusive byggnadsminnen. Mälarens vattenområden har höga värden för rekreation och besöksnäring såväl vintertid som sommartid. Här finns även ett varierat djur- och växtliv. Mälaren ska också försörja en växande befolkning i regionen med dricksvatten. Vid friluftsbaden och inom några av naturreservaten som ligger inom riksintresseområdena har friluftsanordningar utvecklats. På sina håll finns anläggningar för friluftslivet, exempelvis parkeringsplatser, rastplatser, fågeltorn, markerade vandringsleder och informationsskyltar. I flera fall finns möjlighet att besöka områdena med bil, kollektivtrafik, cykel eller båt. Delar av riksintresseområdena har utvecklats för att göra det mer attraktivt för barn och mer tillgängligt för alla genom olika anpassningar i anläggningarna.

Avvägningar mot andra intressen

I flera fall sammanfaller riksintresseområdena friluftsliv med andra skyddsinstitut. I flera fall förstärker de olika skydden varandra med samma syfte men inte alltid. De värden som skyddas som riksintresse för naturvård bidrar många gånger till de värden som skyddas inom riksintresse friluftsliv, exempelvis sammanhängande naturområden, tysta miljöer och rikt djur- och växtliv. Genom att prioritera ett antal andra riksintressen så som naturvård, yrkesfiske, kulturmiljövård före friluftsliv kan vi bevara många av de värden som utgör grund för de upplevelser som riksintresse friluftsliv omfattar. Totalförsvaret har företräde men planering och utveckling av totalförsvarets verksamhet bör beakta riksintresse friluftsliv för att minimera påverkan på riksintresset.

Så berörs riksintresseområden friluftsliv av översiktsplanen

Planen möjliggör för utveckling inom kommunens LIS-områden, läs mer på sida 110. Här kan det tillkomma åtgärder som främjar friluftsliv. I övrigt planeras inga utvecklingsområden som påverkar riksintresset.

Planeringsprinciper för riksintresse friluftsliv

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning.
- Områden som är opåverkade av bebyggelseutveckling ska fortsättningsvis erbjuda lugna, rofyllda och tysta platser för att främja sådant friluftsliv där det efterfrågas.
- I redan bebyggda områden inom riksintresset kan enstaka kompletterande bebyggelse prövas genom förhandsbesked, dock ej sammanhållen bebyggelse. Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling. Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.
- Påverkan från exploatering prövas likväl som kumulativa effekter av tillkommande mindre och större anläggningar.
- Vid bedömning av småskalig exploatering tillämpas även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2: Landsbygden.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allmänhetens tillgång till riksintresseområden för friluftsliv ska inte tillåtas. Exempel som kan påverka riksintresset är privatiseringar eller ianspråktagande av vandringsstigar, stränder och bryggor. Åtgärder, verksamheter och andra intressen som kan skada områdets värden är större bebyggelseexploatering, infrastrukturåtgärder som skapar buller och barriärer, byggande av vindkraftverk samt andra bullerstörande verksamheter och anläggningar.
- I de mer strandnära områdena ska det till exempel alltid finnas fri passage till vattnet som möjliggör för allmänhetens tillgänglighet.
- Strandskyddslagstiftningen gäller. Där det finns skäl till dispens ska anläggningar med behov av sjökontakt lösas genom samlokalisering av bryggor och anläggningar vid vattnet för att minska exploateringsgraden och privatiseringen av strandområdet. Särskild hänsyn ska tas till grunda vikar så att ingen negativ påverkan på riksintresse naturvården eller riksintresse yrkesfisket medföljer eller så att miljö kvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.

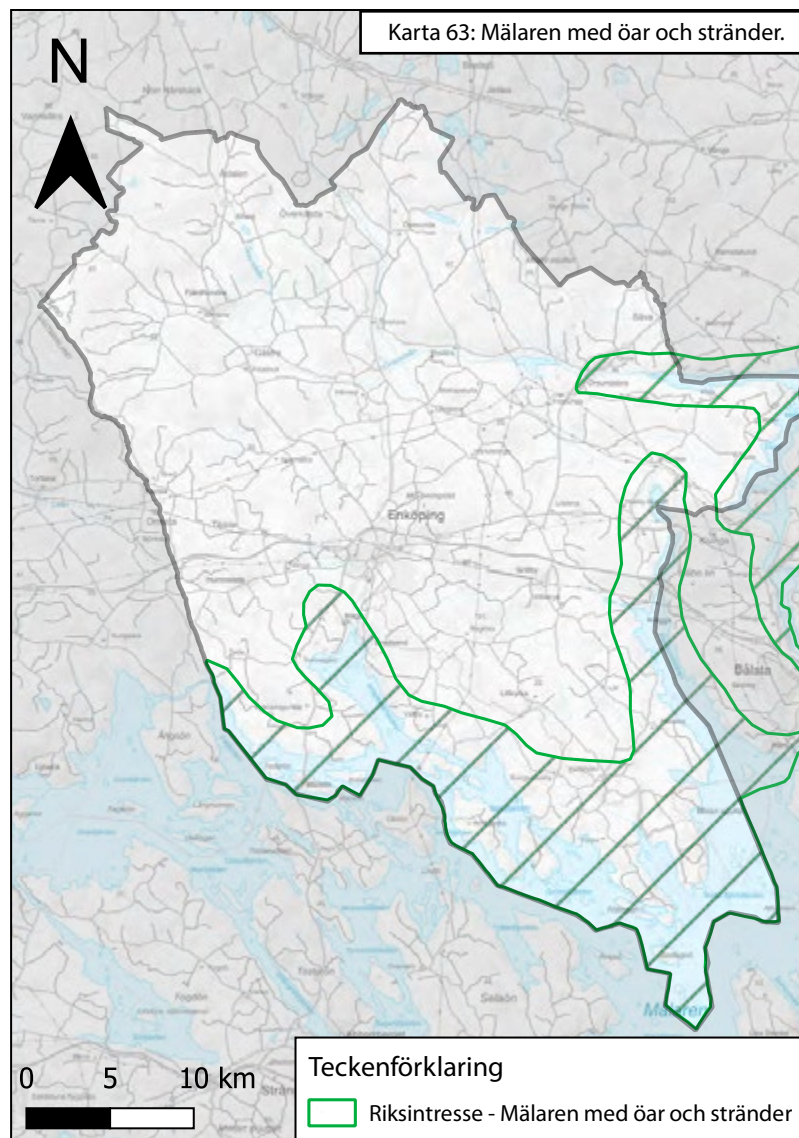

Mälaren med öar och stränder

Miljöbalken 4 kap. 1-2 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Mälaronrådet har en lång historia med sjöfart, fiske och odling och landskapet är präglad av sin bebyggelsehistoria. Området är rikt på fornlämningar men även herrgårds- och slottsmiljöer. Mälarens farleder mellan Köping och Västerås samt Ytterholm och Bålsta passerar igenom kommunen. Mälaren nyttjas även flitigt för båtsport och fritidsfiske. För friluftslivet finns flera besöksmål såsom bad, gästhamnar, campingplatser och naturreservat. Mälaren med dess stränder och öar har en unik landskapstyp med mycket höga naturvärden och många olika naturtyper med rik biologisk mångfald. Det är ett större geografisk område som är riksintresse. Naturvårdsverket har värdebeskrivning för området i deras kartverktyg: Skyddad natur (naturvardsverket.se). Värdebeskrivningen används som underlag i ärendehandläggningen.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Inom riksintresseområdet ska besöksnäringens och friluftslivets intressen särskilt beaktas. Riksintresset ska dock inte hindra utvecklingen av de befintliga tätorterna Bredsand, Haga och Örsundsbro, det lokala näringslivet eller uppförande av anläggningar för totalförsvaret. Vid åtgärder i Mälarens grunda vikar ska hänsyn tas till vikarnas ekologiska funktion så att de inte påverkas negativt. Det kan även få konsekvenser för de värden som skyddas inom riksintresse naturvård och riksintresse yrkesfiske, eller så att miljökvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.

Så berörs riksintresseområdet av översiktsplanen

Vid några platser sammanfaller riksintresset med områden för landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS-områden). Den möjliga utvecklingen inom kommunens LIS-områden bidrar till att stärka besöksnäringen och det friluftsliv som värnas inom riksintresset, läs mer på sida 110. I övrigt planeras inga utvecklingsområden som påverkar riksintresset.

Planeringsprinciper för riksintresse Mälaren med öar och stränder

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Områdets värden finns beskrivna i Naturvårdsverkets värdebeskrivning och ska utgöra underlag i planläggning, tillståndsprövning och lovgivning.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allmänhetens tillgång till riksintresseområden för friluftsliv ska inte tillåtas. Några exempel som kan påverka riksintresset är privatiseringar, barriäreffekter, ianspråktagande av vandringsstigar, stränder, bryggor. Åtgärder som kan skada områdets värden är större bebyggelseexploatering, infrastrukturåtgärder som skapar buller och barriärer, byggande av vindkraftverk samt andra bullerstörande verksamheter och anläggningar.
- I strandnära områden ska det alltid finnas fri passage till vattnet som möjliggör för allmänhetens tillgänglighet.
- I redan bebyggda områden inom riksintresset kan enstaka kompletterande bebyggelse prövas genom förhandsbesked. Ny sammanhållen bebyggelse kan ej tillkomma i dessa områden eller inom strandskyddat område. Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling. Där flera skydd överlappar varandra är möjligheterna för utveckling generellt lägre. Vid bedömning av småskalig exploatering tillämpas även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2: Lokaliseringsprövning på landsbygden.
- Påverkan från exploatering prövas likväl som kumulativa effekter av tillkommande mindre och större anläggningar. Stegvis utveckling bedöms också utifrån kumulativ påverkan.
- Strandskyddslagstiftningen gäller. Där det finns skäl till dispens ska anläggningar med behov av sjökontakt lösas genom samlokalisering av bryggor och anläggningar vid vattnet för att minska exploateringsgraden och privatiseringen av strandområdet. Särskild hänsyn ska tas till grunda vikar så att ingen negativ påverkan på riksintresse naturvärden eller riksintresse yrkesfisket medföljer eller så att miljökvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.
- Åtgärder inom kommunens LIS-områdenas kan bidra till att förstärka riksintresse friluftsliv genom ökad tillgänglighet och ökade upplevelsevärden. Riksintressets värden ska alltid bedömas vid prövning av anläggningar inom ett LIS-område så att påtaglig skada på andra värden inte sker.

Natura 2000-områden

Miljöbalken 4 kap. 8 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Länk:

Kartverket
Skyddad natur,
Naturvårdsverket

Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärd natur inom EU. Syftet är att skydda värdefulla livsmiljöer och hotade arter samt främja biologisk mångfald. Länsstyrelsen tar fram en bevarandeplan för varje område som beskriver områdets värden, mål för bevarande, hur området ska förvaltas och skyddas mot hot. Naturvårdsverket har fullständiga värdebeskrivningar för varje område i deras kartverktyg: Skyddad natur (naturvardsverket.se). I Enköpings kommun finns flera Natura 2000-områden. Det finns områden som är utpekade enligt Art- och habitatdirektivet och områden som är utpekade enligt fågeldirektivet.

1. Bryggholmen, SE0210290,
2. Degermossen, SE0210287
3. Dumdal-Hjälsta, SE0210307,
4. Fageruddsåsen, SE0210253
5. Fiskmansbo, SE0210342,
6. Fånö, SE0210343,
7. Grönsö, SE0210252,
8. Haga eckbackar, SE0210300,
9. Hemsta, SE0210078,
10. Hjulsta säteri, SE0210165,
11. Hårsbäcksdalen (angränsar Enköpings kommun), SE0210346,
12. Landholmarna, Landholmsängarna
13. Norra Björkfjärden västra, SE0210219,
14. Nybylund, SE0210304,
15. Röllingen, SE0210081,
16. Tedarön, SE0210236,
17. Uvberget, SE0210235
18. Vånsjöåsen, SE0210215,
19. Veckholms prästholme, SE0210083
20. Hjälstaviken (fågeldirektiv och habitatdirektiv), SE0210077.

Avvägningar mellan olika riksintressen

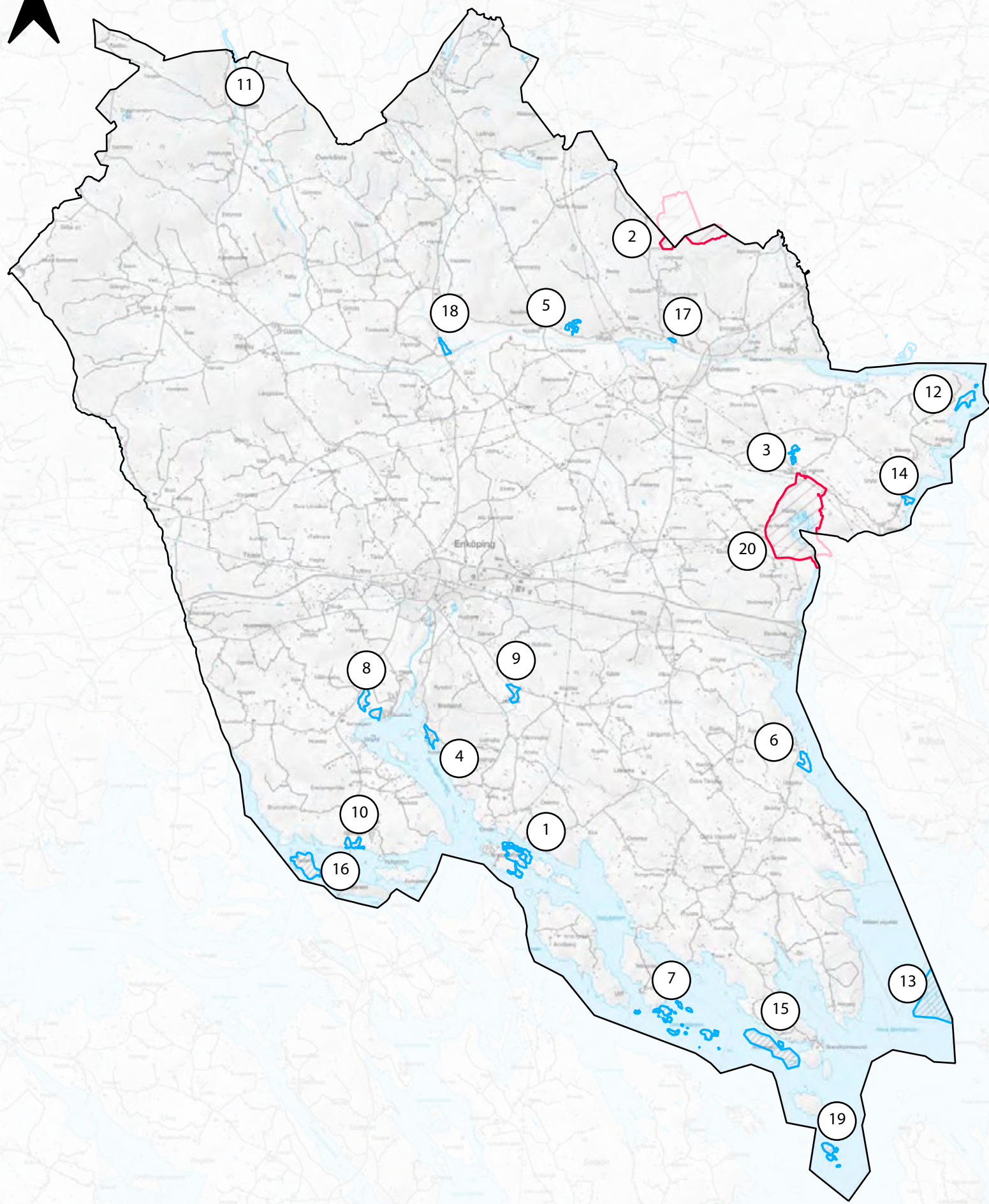
Natura 2000-områdena är ett riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken men skiljer sig i sin skyddsform från andra riksintressen. Natura 2000-områdets intressen kan inte vägas av mot andra intressen. Det är Länsstyrelsen som tillståndsprövar aktiviteter eller åtgärder inom ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen är vägledande vid tillståndsprövning.

Flera av dessa områden är också skyddade som naturreservat där viss typ av utveckling kan tillåtas för att bevara områdets värden och göras tillgängliga för allmänheten. Hänsyn ska då tas till Natura 2000-bevarandevärden.

Så berörs riksintresseområden Natura 2000 av översiktsplanen

Kommunens inställning är att Natura 2000-områden fortsättningsvis ska skyddas från exploatering. Kommunen anser att skyddsformen ska upprätthållas och föreslår därför inga utvecklingsområden inom eller i anslutning till Natura 2000-områden. Trafikverket planerar en ombyggnation av Hjulstabron vilket kan komma att påverka Natura2000-område Hjulsta Säteri (SE0210165).

N

0 5 10 km

Teckenförklaring

- Natura 2000 Fågeldirektivet
- Natura 2000 Habitatdirektivet

Övriga skydd

Länk:

Kartverket
Skyddad natur,
Naturvårdsverket

I detta kapitel beskrivs områden, platser eller objekt som är skyddade genom lagstiftning. Inom ett sådant område, plats eller för ett objekt kan möjlighet att utföra en viss åtgärd påverkas eller förhindras. De olika områdena eller objekten ska prioriteras framför andra intressen när markanvändningsfrågor ska avgöras. Bestämmelserna i miljöbalken betonar miljöfrågornas betydelse i planeringen samt vikten av att hushålla med våra mark- och vattenområden på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Naturresevat och naturminnen

Miljöbalken 7 kap. 4 samt 10 §.

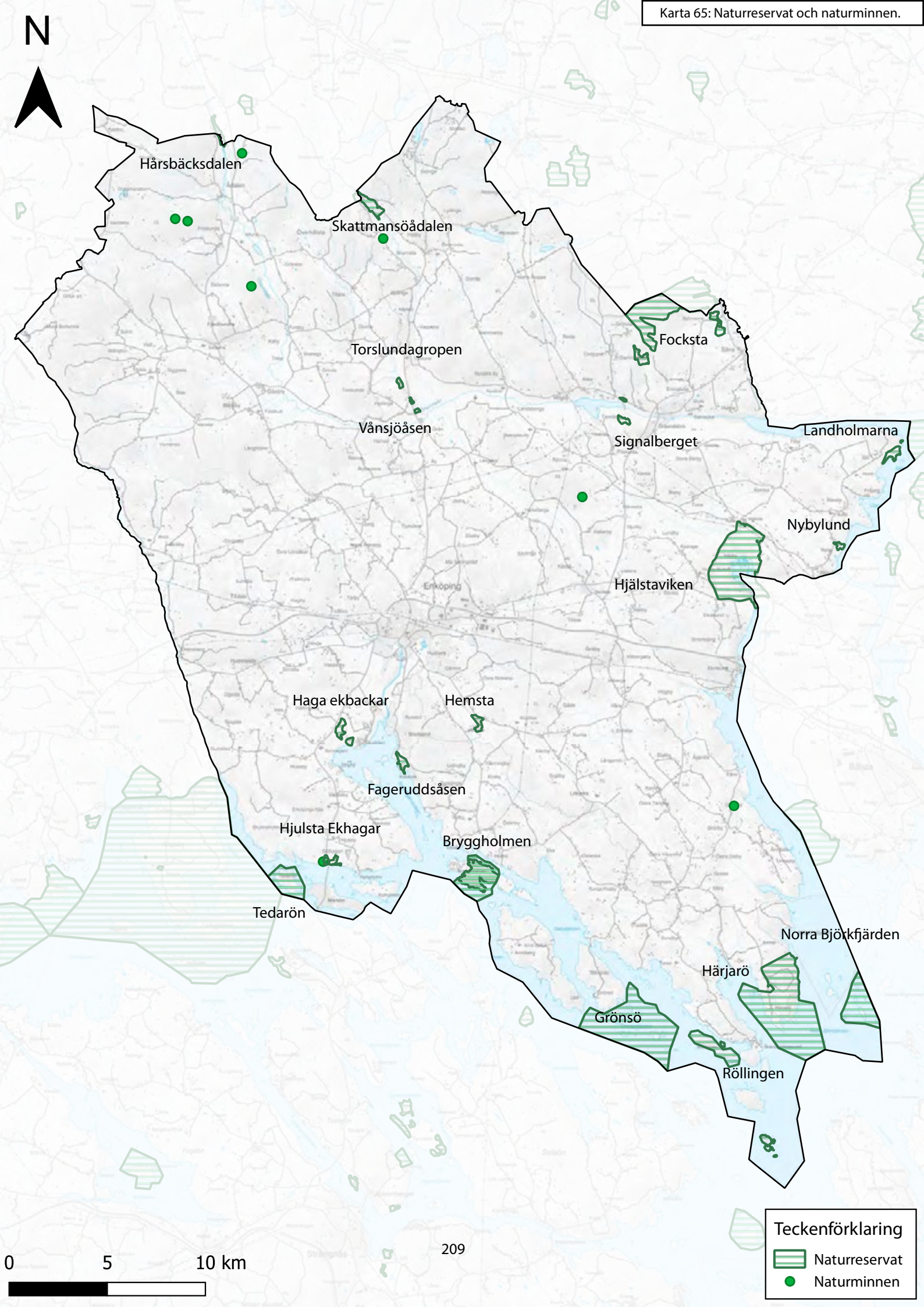
Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Naturresevat kan bildas av både länsstyrelser och kommuner och är en stark skyddsform. Varje naturresevat är unikt och varje område har regler som kallas föreskrifter för att bevara naturvärden. Syftet med naturresevatet avgör vilka möjligheter och begränsningar som gäller. De flesta naturresevat i kommunen har beslutats av länsstyrelsen med undantag för Uvbergets naturresevat, som är kommunalt. Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen förvaltar de flesta naturresevaten i kommunen. Flera av kommunens naturresevat är populära besöksmål i regionen. Enligt ett avtal mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket kan skyddsvärd statlig mark vid tre olika skjutfält komma att ombildas till naturresevat under vissa förutsättningar. Naturvårdsverket har mer information för varje område i deras kartverktyg: Skyddad natur (naturvardsverket.se).

Ett naturminne är ett särpräglad naturföremål som behöver skyddas eller vårdas särskilt. Naturminnen kan i många fall ha mycket stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden. Utmärkande för naturminnen är att de ska vara ett enskilt naturföremål, till exempel ett träd. Naturminnen i Enköpings kommun är alla stora, gamla eller särpräglade träd. Dessa skyddas enligt föreskrifter för att inte avverkas och de behöver vårdas för att värdena ska utvecklas eller kvarstå.

Planeringsprinciper för naturresevat och naturminnen

- Föreskrifterna gäller. Länsstyrelsen ansvarar för prövning av åtgärder i naturresevat och naturminnen som instiftats och förvaltas av länsstyrelsen.

Biotopskydd

Miljöbalken 7 kap. 11 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Länk:

Biotopskydd,
Skogsstyrelsen

Biotopskyddade områden handlar om mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljöer för hotade eller särskilt skyddsvärda djur- och växtarter. Det finns två olika typer av skydd: generellt biotopskydd eller biotopskydd beslutat i det enskilda fallet. Biotopskyddsområden skiljer sig från till exempel naturreservat genom att det är ett antal namngivna biotoptyper som skyddas som biotopskyddsområde.

Följande sju biotoptyper är skyddade i hela landet:

- Allé.
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark.
- Odlingsröse i jordbruksmark.
- Pilevall.
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark.
- Stenmur i jordbruksmark.
- Åkerholme.

Den andra formen av biotopskyddsområde utgörs av biotoper som länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun får besluta ska utgöra ett biotopskyddsområde. Beslutet gäller för det enskilda området, till exempel en äng med många djur- och växtarter.

Inom biotopskyddat område får det inte förekomma åtgärder eller verksamhet som kan skada de värden som skyddas. Vid ansökan om utveckling inom områden som omfattas av biotopskydd ska dispenskravet vara tillgodosett innan ansökan lämnas in till kommunen. Dispens från dessa biotopskydd söks antingen hos Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen. Det krävs särskilda skäl för att få dispens. Biotopskyddade områden behöver också oftast inventeras i samband med planläggning så att planeringen kan anpassas till de värden som skyddas.

Planeringsprinciper för biotopskydd

- Generella biotopskyddsområden ska beaktas vid prövning av förhandsbesked eller detaljplan.
- Dispens krävs för att få påverka ett generellt biotopskyddsområde. Dispenskravet enligt miljöbalken ska vara uppfyllt innan prövning i aktuellt ärende.

Strandskydd

Miljöbalken 7 kap. 13 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Strandskyddet säkerställer att vi kan promenera, bada, fiska, åka skridskor och stanna vid stranden med båt. Strandskyddet gör också att djur och växter kan fortsätta leva i sin miljö. Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men kan på vissa platser vara utökat till 300 meter, vilket gäller för Mälarstränderna och Alstasjön.

Strandskyddet är en förbudslagstiftning då det är ett tungt vägande allmänt intresse. Det finns möjlighet att söka om dispens om det finns särskilda skäl. Som särskilda skäl får man endast använda något av de sex särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kapitlet 18 c §.

Länk:

Strandskydd,
Boverket

Artskydd

Miljöbalken 7 kap. 13 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Artskydd är de lagar och åtgärder som samhället har beslutat om för att skydda och gynna arter som på något sätt hotas av människans verksamheter. Artskyddsförordningen reglerar vilka arter som är fridlysta. Beroende på paragraf i förordningen finns olika kriterier som måste uppfyllas för att kunna få dispens för åtgärder i ett sådant område där arten förekommer. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen i det enskilda fallet om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Länk:

Arter och artskydd,
Naturvårdsverket

Foto: Anders Lindholm

Regionalt intresse för kulturmiljö

Miljöbalken 3 kap. 6§.

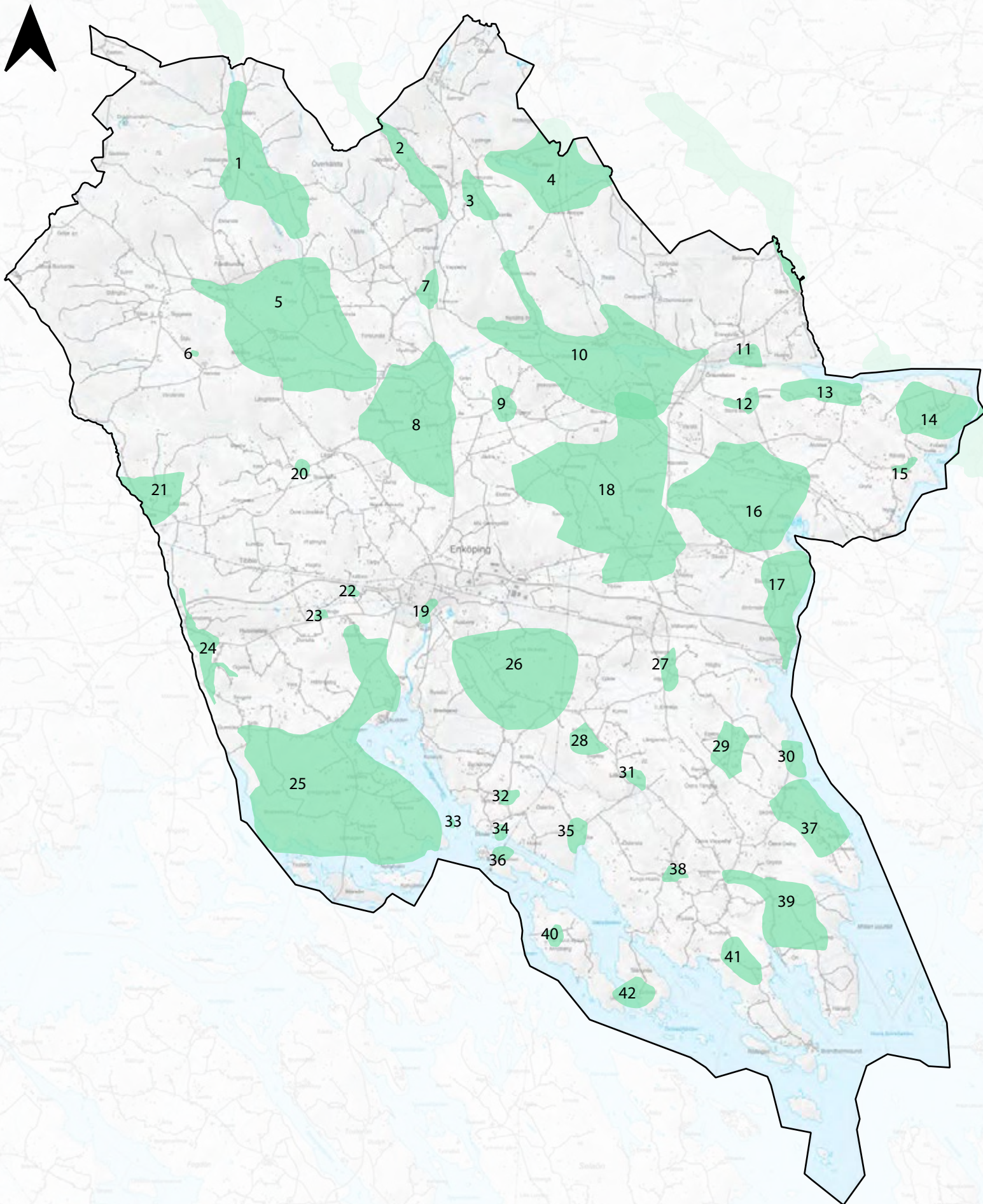
Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Våra kulturmiljöer och kulturlandskap är en viktig del av Enköpings kommuns attraktiva landsbygd. I vissa områden finns så pass höga kulturvärden att de anses skyddsvärda i ett regionalt perspektiv. Flera av dessa områden sammanfaller med riksintresse för kulturmiljö. Områdets värden finns beskrivna i skriften *Bygd att vårda. Kulturmiljöer i Enköpings och Håbo kommuner* som ska utgöra underlag i planläggning, tillståndsprövning och lovgivning. Kommunens inställning är att värna dessa områden från åtgärder som kan skada dess värden. Exploatering i dessa områden kan riskera en påverkan eller slitage att det sänker miljöernas värden.

Följande områden omfattas av regionalt intresse för kulturmiljö. Inom parentes listas områdets huvudsakliga värden:

1. Altuna (fornlämningar, kyrka, herrgårdar, byar, stationssamhälle).
2. Skattmansöans dalgång (fornlämningar, odlings- och beteslandskap, järnbrukslämningar, vattenkvarnar, stenvalvsbro).
3. Östersunda (kyrkomiljö, by).
4. Åloppe (boplatssområde från stenåldern).
5. Fjärdhundrabygden (odlingslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, tingsplats, herrgårdar, byar, vattenkvarnar, järnvägsstation).
6. Skutters skans (fornborg).
7. Torstuna (fornlämningar, kyrkomiljöer).
8. Härnevi (fornlämningar, kyrkomiljöer, byar, kvarnmiljöer, stenvalvsbro).
9. Långtora (fornlämningar, kyrkomiljöer, by).
10. Enköping, Örsundaåns dalgång (odlingslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, herrgårdar, byar, kvarnmiljö, broar).
11. Gryta-Salneck (odlings- och beteslandskap, fornlämningar, kyrkomiljö, slott, majorsboställe, väg).
12. Giresta (fornlämningar, kyrkomiljöer, gårdar).
13. Fittja (kyrkomiljö, herrgårdar).
14. Sjöö-Holm (kyrkomiljö, herrgårdslandskap).
15. Kulla (kyrkomiljö).
16. Hjalsta-Husby-Sjutolft (beteslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, herrgårdar, byar, tingsplats).
17. Ekolsund (fornlämningar, slottsmiljö, villasamhälle, järnvägsstation).
18. Härkeberga-Litslena (fornlämningar, kyrkomiljöer, by, gårdar).
19. Enköpings stad (stadsmiljö).
20. Sparrsätra (kyrkomiljö).
21. Bred (fornlämningar, kyrkomiljö, byar, gårdar, kvarnar).
22. Ullunda (fornlämningsmiljö, kvarn).
23. Tillinge (kyrkomiljö, fornlämningar).
24. Östanbro (fornlämningar).
25. Herrgårdslandskap sydväst om Enköping (fornlämningar, trefaldighetskälla, kyrkomiljöer, herrgårdar, by, bondgårdar).
26. Boglösa-Vårfrukyrka (fornlämningar, beteslandskap, kyrkomiljöer).
27. Villberga-Håra (fornlämningar, kyrkomiljö, by).
28. Svallby och Utmyrby (fornlämningar, byar).
29. Löt (fornlämningar, kyrkomiljö).
30. Fånö (herrgårdslandskap).

N

0 5 10 km

213

Teckenförklaring

Regionalt intresse kulturmiljö

31. Lillkyrka (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgård).
32. Vallby (fornlämningar, kyrkomiljö).
33. Gröneborg (medeltida borguin).
34. Husbyborg (medeltida gårdsanläggning).
35. Eka (herrgård).
36. Bryggholmen (plats för försvunnet glasbruk).
37. Hacksta (fornlämningar, odlings- och beteslandskap, kyrkomiljö, herrgårdar, byar).
38. Kungs-Husby (kyrkomiljö, byar).
39. Veckholm (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgårdslandskap).
40. Arnö kyrka och Arnöberg (kyrka, herrgårdsmiljö).
41. Torsvi (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgård).
42. Utö-Grönsö (medeltida borg, slottsmiljö).

Planeringsprinciper för regionalt intresse för kulturmiljö

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling i området. Områdets värden finns beskrivna i skriften *Bygd att vårda. Kulturmiljöer i Enköpings och Håbo kommuner* som ska utgöra underlag i planläggning, tillståndsprövning och lovgivning. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning, särskilt i och kring områdenas värdekärnor.
- Kulturhistoriskt utpekade värdefulla bebyggelsemiljöer ska inte förändras på ett sådant sätt att deras karaktär går förlorad. Värden så som bebyggelsemönster, byggnadsskick eller markanvändning från historisk tid ska värnas.
- Byggnader med kulturhistoriskt värdefull betydelse ska värnas från åtgärder och bör bevaras i sin karaktär och underhållas. Det gäller exempelvis slott och herrgårdar med tillhörande historiskt värdefulla anläggningar, parker och alléer samt andra omgivningar där alléer förekommer. Siktlinjer mot slott och herrgårdar ska värnas. Väderkvarnar, kvarnmiljöer, stenvälsbroar och tingsplatser samt borgar är alla viktiga för förståelsen av vår historia och ska värnas.
- Kyrkor med tillhörande kyrkomiljöer, exempelvis prästgård, klockstapel, tillfartsvägar med flera, ska bevaras och underhållas. Kyrkorna innebär viktiga landmärken i landskapet och siktlinjer mot kyrkorna bör bevaras.
- Vägnätet, som markeras av runstenar, broar och annan historisk infrastruktur bidrar till förståelse för vår historia och ska värnas.
- Skogsbruk och jordbruk som bedrivs i området ska kunna fortgå med hänsyn till områdets kulturhistoriska miljöer, fornlämningar och fornlämningsmiljöer. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.
- Hävdade ängs- och hagmarker samt brukad åker inom kulturhistoriskt skyddade områden ska i största mån bevaras. Odlingslandskapets öppna landskapsbild ska värnas. Odlingslandskapet med ängs- och hagmarker ska undantas från plantering med gröda som påverkar den öppna landskapsbild.
- Landskapsbilder med bondgårdar och beteslandskap, medeltida gårdsanläggningar eller herrgårdslandskap ska värnas.
- En restriktiv inställning gäller för bebyggelseutveckling inom riksintresseområden. Ny sammanhållen bebyggelse ska inte tillkomma i områden som utgör regionalt intresse för kulturmiljö. Enstaka hus prövas. Ny- och ombyggnation ska underordnas och utformas med hänsyn till den traditionella och äldre bebyggelsen i området. Det innebär att den utformas i skala, placering och färgsättning med utgångspunkt i områdets bebyggelsetradition och landskapsbild. Anpassning och varsamhet till områdets värden och befintlig bebyggelse bedöms. Särskilt noggrann prövning ska ske inom eller i närhet av områdets värdekärnor. Ny bebyggelse i områdenas värdekärnor ska undvikas.
- Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.

Landskapsbildsskydd

Naturresurslagens 19§.

Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Landskapsbildsskyddet finns för att skydda den visuella upplevelsen av ett landskap. Det är en äldre skyddsform som inte finns i miljöbalken. De beslut som har fattats om att införa landskapsbildsskydd gäller fortsatt med stöd av en övergångsbestämmelse.

I Enköpings kommun finns följande områden med landskapsbildsskydd:

1. Fjärdhundraområdet,
2. Gåsholmarna,
3. Hemsta-Rickebydalen,
4. Örsundaåns mynning,
5. Sagåns dalgång.

Varje område har beskrivningar om värden och vilka regler som gäller. Generellt för alla fem områden är att det är känsligt att uppföra nya byggnader eller verksamheter men även annan typ av exploatering som schaktning, ledningsdragning, skogsodling, solenergianläggningar eller förändra byggnaders utformning som kan påverka landskapsbilden.

Länk:

Webbkarta strandskydd och landskapsbildsskydd, Länsstyrelsen Uppsala län

Planeringsprinciper för landskapsbildsskydd

- Kommunens inställning är att i hög utsträckning värna områden som skyddas med landskapsbildsskydd.
- För varje område som omfattas av landskapsbildsskydd finns ett beslut där det framgår vad inom det området som är förbjudet med hänvisning till naturresurslagens 19§. Tillstånd för en åtgärd som är förbjuden inom ett område som omfattas av landskapsbildsskydd kan sökas hos Länsstyrelsen. Utöver Länsstyrelsens prövning tillkommer också den kommunala prövningen enligt plan- och bygglagen. Ett flertal av dessa sammanfaller också med andra skydd så som andra riksintresse eller förordnanden.
- De kumulativa effekterna av ny- och ombyggnationerna blir särskilt viktiga aspekter att bedöma. Det gäller exempelvis om området stegvis utvecklas.
- Åtgärder inom jordbruket ska särskilt beaktas vid ny- och ombyggnationer.

Fjärdhundraområdet

Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd:

- Nybyggnad.
- Upplag.
- Tåktverksamhet.
- Inom den del av Skattmansöådalen, nordväst om väg 813, samt fastigheten Källinge 2 och 1, kan inte heller skogsplantering utföras och luftledning framdragas utan länsstyrelsens tillstånd.

Undantag

- Förordandet gäller inte inom område med fastställd byggnadsplan.
- Förordandet gäller inte uppslag av virke.

Gåsholmarna

Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd:

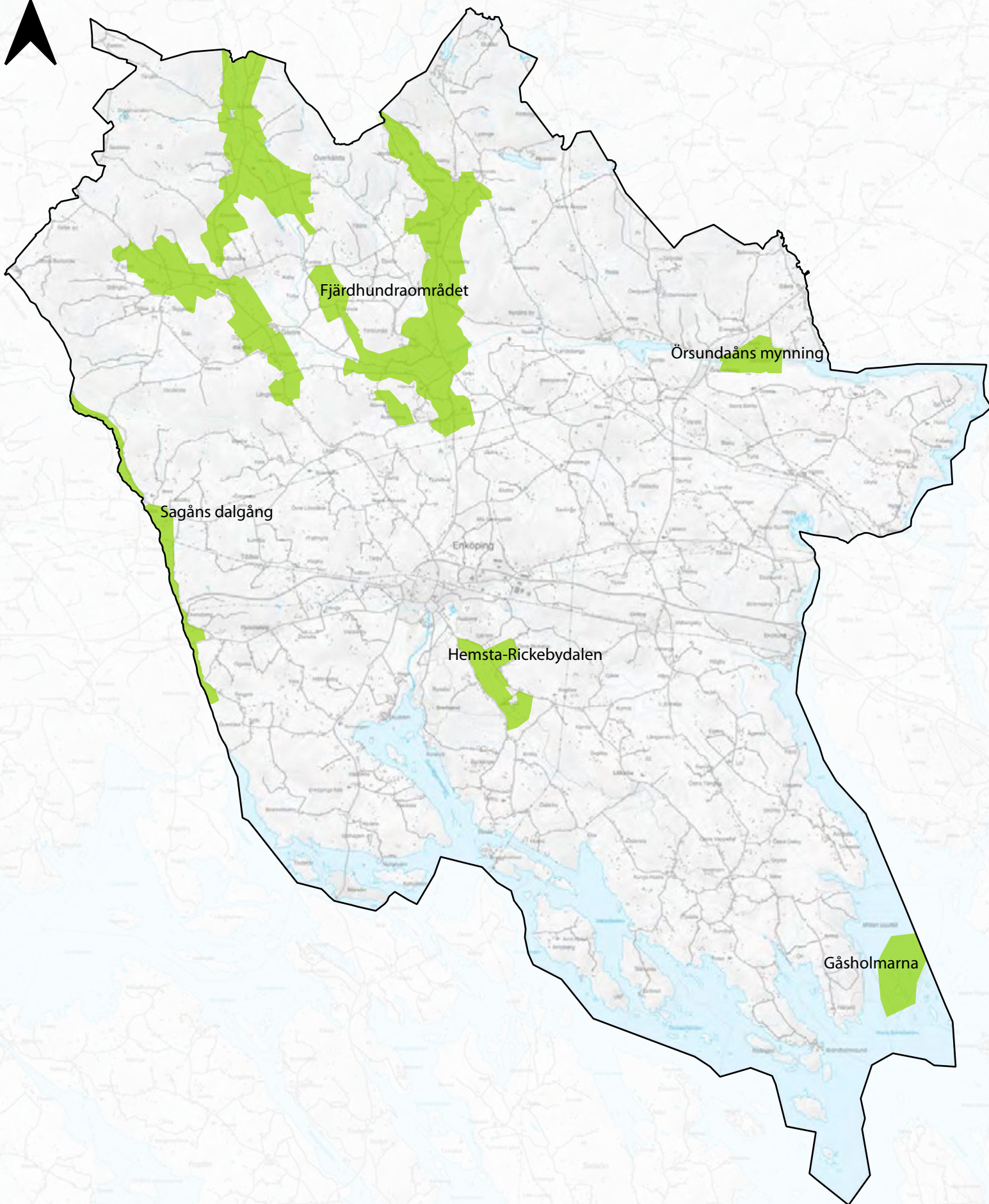
- Uppföra byggnad eller annan anläggning.
- Anordna upplag.
- Tippa avfall och andra massor.
- Dra fram luftledning och uppföra belysningsstolpar, antennmaster och liknande anordningar.
- Bedriva tåktverksamhet, schaktning och annan mekanisk markbearbetning.
- Anlägga vägar, broar och bryggor.
- Avverka, röja och utföra skogsodling.

Örsundaåns mynning, Sagåns dalgång och Hemsta-Rickebydalen

Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd inom dessa tre områden:

- Uppförande av helt ny byggnad, till- eller påbyggnad av befintlig byggnad som ombyggnad eller annan ändring med avseende på byggnads yttre utförande av så genomgripande beskaffenhet att den kan anses jämförlig med ombyggnad, dock att beträffande jordbrukets ekonomibyggnader tillstånd inte erfordras beträffande till-, på-, eller ombyggnader som endast är av mindre omfattning.
- Ändra färgsättning av fasad eller tak.
- Anordnade, utvidgning eller väsentlig ändring av upplag.
- Tippning av avfall och andra massor, dock med undantag för smärre tippar för markägares räkning i anslutning till boningshus eller inne i skog.
- Dragning av luftledning och uppförande av belysningsstolpar, antennmaster eller liknande anordningar, dock med undantag av enstaka mindre stolpar i när anslutning till bostadsbyggnad.
- Tåktverksamhet, schaktning, och annan mekanisk markbearbetning utöver normal brukning av trädgård och åker som brukats under senare tid.
- Uppförande eller väsentlig ändring av mur, plank eller därmed jämförlig anordning.
- Skogsplantering på mark som inte burit sluten skog under senare tid, och barskogsplantering i lövskog, samt avverkning och bekämpning av lövträd utanför park och trädgård, dock med undantag av slybekämpning och normal gallring i skogs- och hagmark.
- *Tillägg för Hemsta-Rickebydalen:* Anläggning eller väsentlig ombyggnad av vägar och broar.

N

0 5 10 km

217

Teckenförklaring

 Landskapsbildsskydd

Stora påverkade områden

Miljöbalken 3 kap. 2 §

Ansvarig: Enköpings kommun

I de mer tätbefolkade delarna av landet är det särskilt angeläget att hushålla med stora, sammanhängande områden som saknar storskalig exploatering. Kommunen har därför avsatt ett antal områden som är relativt oexploaterade områden idag som undantas från storskalig exploatering. På så vis kan de behålla förutsättningar för olika kvalitéer som medföljer påverkade områden med olika naturvärden, tysta och mörka områden och spridningskorridorer för biologisk mångfald.

Kommunens inställning följer Miljöbalken 4 kap, 2§. som säger att stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Kommunens elva stora påverkade områden är dessa:

1. Skogsområde norr om Strömsäng, väster om Kobyslätten

Ett för Enköping relativt stort skogsområde. Storskaligt skogsbruk påverkar områdets karaktär och reducerar de ekologiska värdena, men området är inte påverkat av storskalig exploatering av annat slag. Inslag av skogliga våtmarker, delvis kraftigt påverkade av dikning.

2. Skogsområde norr om Karleby och väster om Ådalen

Ett större sammanhängande skogsområde genomkorsat av ett par vägar i kommunens nordvästra utkant med småskalig kulturmarksmosaik i utkanterna. Den restaurerade Dragmansbosjön och en mosaik av olika skogsmiljöer bland annat med skogliga våtmarker bidrar till områdets värden.

3. Skogsområde mellan Ådalen och norr om Skattmansöån

Ett av uppodlade dalgångar uppdelat skogsområde i kommunens utkant. Inom området finns några nyckelbiotoper, ett par biotopskyddade områden och Skattmansöadalens naturreservat. Upplandsleden passerar genom områdets östra del. Bebyggelse finns i områdets utkant och vid odlingsbygderna kring Gällbäcken och Skattmansöån.

4. Skogsområde mellan Mörtsjön, Strandsjön och Ryssjön

Skogsområdet utgörs av en mosaik av olika skogstyper, skvattramstallmossar, mindre åkertegar, Oxsjön och kommunens enda tjärn, Igelsjön. Utanför området ligger flera fritidshusområden kring närliggande sjöar. Inom området finns några spridda nyckelbiotoper och ett skogligt biotopskyddsområde.

5. Rydaslätten

Rydaslätten är ett värdefullt landskap som breder ut sig vid Örsundaåns dalgång. Det är ett vidsträckt storskaligt odlingslandskap med speciella naturvärden som rastlokal för olika fågelarter. Slättens upplevelsevärden förstärks av de utblickar som erbjuds från områdets vägar och från naturreservaten Vånsjöåsen och Torslundagropen strax väster om området. Rydaslättns värden som påverkat område bedöms inte påverkas av verksamheten vid Långtora flygfält eller den begränsade bebyggelsen i kanten av slätten.

6. Skogsområde mellan Lillån i väster och Focksta naturreservat i öster

Del av det största skogsområdet som delvis ligger inom kommunens gränser. Området har flera delar med höga ekologiska naturvärden och kulturhistoriska värden bland annat stenåldersboplatser. Den storskaliga kraftledningen som delar området bedöms inte påverka helhetsintrycket av ett stort opåverkat område. I öster är delar av de ekologiskt värdefulla skogsmiljöerna skyddade i Focksta naturreservat och Natura 2000-området Degermossen. Därutöver finns ett flertal nyckelbiotoper och skogliga biotopskyddsområden i området. Inom Skogstibble skjutfält som ligger strax utanför området finns skogsmiljöer med lika höga naturvärden eftersom skogen inte omfattas av rationellt skogsbruk. Utpekandet som stort opåverkat område innebär ingen konflikt med försvarsmaktens behov av skjutfältet. Verksamheten inom skjutfältet gynnar de skogliga naturvärdena och medför ingen negativ påverkan på det stora opåverkade områdets ekologiska värden.

7. Lårstaviken med omgivande herrgårdslandskap

Ekoln med Lårstaviken och fjärden Gorran har höga värden kopplat till Mälarens vattenytor. Inom området ligger flera kulturhistoriskt värdefulla herrgårdslandskap med såväl kultur- som naturvärden. Enstaka tillkommande bebyggelse skulle inte ändra karaktären på området nämnvärt.

8. Mälarnära områden mellan Sisshammarsviken och Hacksta

Området utgörs av bygderna som gränsar till Ekolsundsviken i öster. Här ligger bebyggelsen tämligen glest med spridda byar och gårdar. I första hand är det upplevelsen av Ekolsundsvikens stora öppna vattenyta, med obetydligt exploaterade stränder som är den väsentliga resursen som ska värnas. Upplevelsevärdena fortsätter även söderut mot Björkfjärdarna med ett avbrott vid Veckholms skjutfält.

9. Mälarfjärdarna med öar söder om Trögden

Omkring Bryggholmen i väster via Arnö, Ekaviken och Grönsö vidare till Härjarö är omgivande Mälarfjärdars vidsträckta vattenytor påtagligt närvarande. Fastlandsstranden och öarna är förhållandevis oexploaterade. Det Mälarnära läget bidrar till artrika skogsmiljöer och här finns flera naturreservat med höga naturvärden och friluftslivsvärden. Sommarens strand- och båtliv liksom vinterisarna lockar till friluftsupplevelser. Området ligger inom riksintresseområde för friluftslivet.

10. Svinnegarnsviken

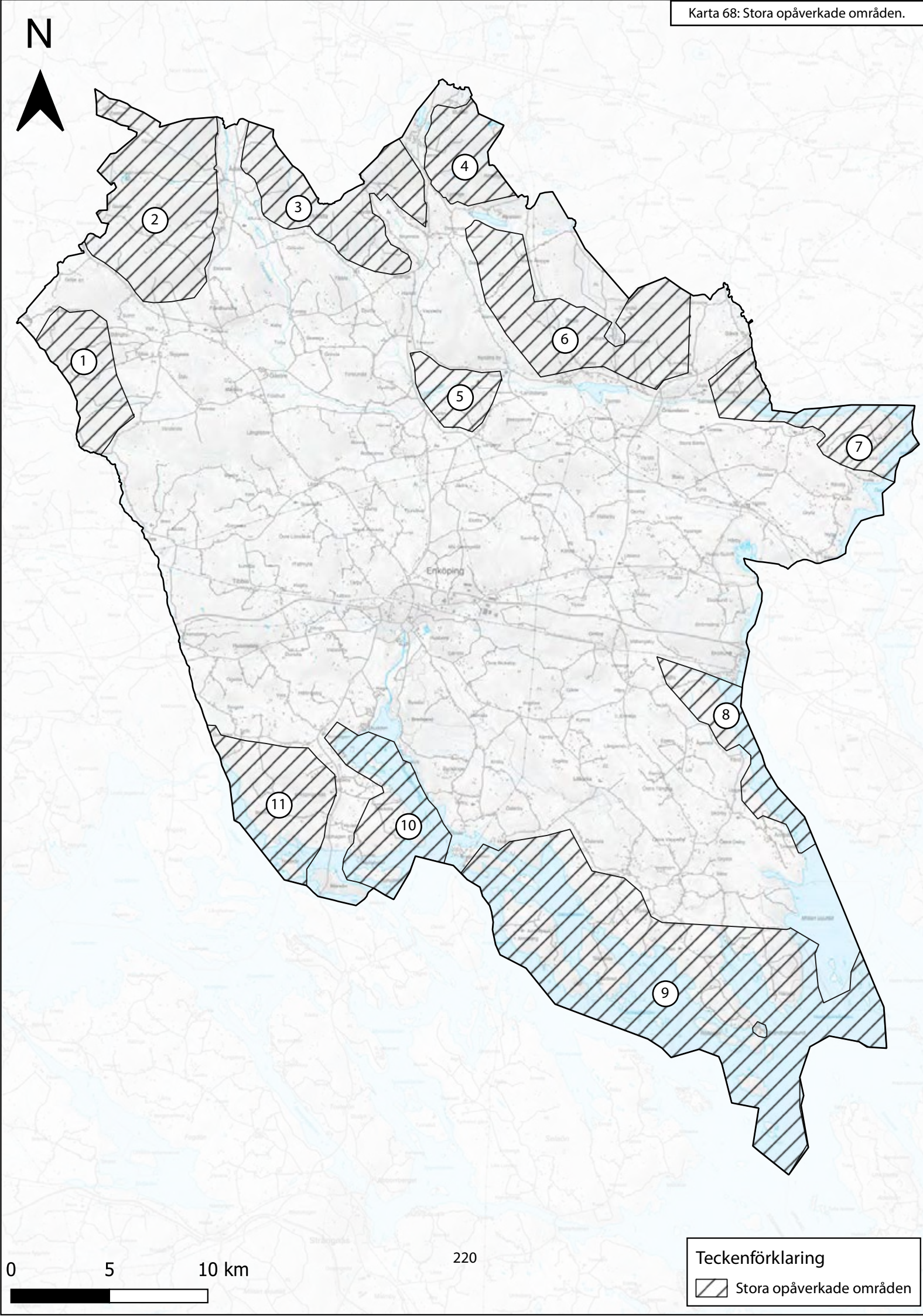
Svinnegarnsvikens södra del är en oexploaterad del av Mälaren i närheten av Enköpings tätort. För tätortens båtliv är Svinnegarnsviken hemmavattnet. Vintertid erbjuder viken isaktiviteter. Kulturlandskapet väster om Svinnegarnsviken har höga kulturhistoriska värden och ingår i riksintresseområde för kulturmiljövärden. Här finns också höga naturvärden kopplade till Mälarnära ädellövskogsmiljöer. Farleden som passerar södra delen av området påverkar inte områdets karaktär av opåverkad vattenvidd.

11. Herrgårdslandskapet väster om Enköpings-Näs

Stora delar av området är utpekade som område av riksintresse för kulturmiljövård med flera herrgårdsmiljöer. Strandremsan från Sagåns mynning till Hjulstabron är relativt oexploaterad. Tedaröns naturreservat ägs av Enköpings kommun. Ön har höga naturvärden och det skulle vara önskvärt att göra den mer tillgänglig för besökare. Västerut ligger Ängsö naturreservat i Västerås kommun. Även det området är ett utpräglat herrgårdslandskap utan storskalig exploatering.

Planeringsprinciper för stora opåverkade områden

- Landskapskaraktären ska bibehållas och områden ska fortsätta att leverera olika ekosystemtjänster för såväl areella näringar som för friluftslivet och biologisk mångfald.
- I dessa områden finns förutsättningar att uppleva tystnad och det naturligt ostörda nattmörkrets stjärnhimmel någorlunda fri från ljusföroreningar. Det ska värnas.
- Storskaliga exploateringar ska undvikas. Enstaka nya bostadshus kan prövas men ny sammanhållen bebyggelse är olämpligt och ska inte tillkomma.

Fornminnen

Kulturmiljölagen, 2 kap.

Ansvarig myndighet: Riksantikvarieämbetet.

Med begreppet fornlämning avses enligt kulturmiljölagen (KML) "lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna". Ett antal kategorier av lämningar, bland annat gravplatser, ristningar, boplatser, arbetsplatser, kultplatser, kulturlager, ruiner och äldre skeppsvrak är skyddade som fornlämningar. För att lämningen ska bedömas som fornlämning krävs också att den kan antas vara tillkommen före år 1850. Skyddet innebär att det är förbjudet att utan tillstånd ändra eller skada en fornlämning, till exempel genom att den tas bort, grävs ut eller täcks över.

I Enköpings kommun finns många fornminnen spridda över landskapet. Det kan även finnas fornlämningar som inte ännu är upptäckta och registrerade.

Länk:

Kartverket Forsök,
Riksantikvarieämbetet

Planeringsprinciper om fornminnen

- Fornlämningarna ska bevaras enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska undvikas.
- Om fornlämningar finns på hagmark som betas, så kan marken med fördel fortsättningsvis betas för att underlätta tillgången till fornminnen.
- Alla maskiningrepp och byggnationer i anslutning till fornlämning ska tillståndsprövas av Länsstyrelsen.
- Om fornlämning påträffas vid grävning ska Länsstyrelsen kontaktas.

Foto: Tomas Frisk

Skyddsområde för vattentäkt

Den kommunala vattenförsörjningen omfattar fyra vattentäkter där dricksvatten tas upp, samtliga är belägna i Enköpingsåsen. För att skydda dricksvattnet från föroreningar finns instiftade vattenskyddsområden fastställda av Länsstyrelsen i Uppsala län. De fyra vattentäkterna är belägna på Munksundet, i Vänsjöbro, i Nygård och i Ådalen. Det finns även en mindre vattentäkt i Veckholm. För att säkerställa dricksvattnets kvalitet görs kontinuerliga vattenprovtagningar samt drift och underhåll av vattenverk och ledningar.

Vägar

Väglag, 47 §.

Ansvarig: Trafikverket och Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens tillstånd krävs om byggnader eller anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten ska uppföras inom den tillståndspliktiga zonen (47 § väglagen). Länsstyrelsens tillstånd krävs inte om åtgärden provas i en detaljplan eller i ett bygglov. Länsstyrelsen kan, om det är nödvändigt med hänsyn till trafiksäkerheten, föreskriva att avståndet ökas, dock högst till 50 meter. Följande avstånd gäller för vägar inom Enköpings kommun:

- E 18 - 50 meter.
- Väg 55, 70, 254 och 263 - 30 meter.
- Övriga allmänna vägar - 12 meter.

Foto: Anna Hallberg

Kyrkor och kyrkomiljöer

Kulturmiljölagen, 4 kap.

Samtliga kyrkor och kyrkogårdar inom Svenska kyrkans förvaltning med tillhörande byggnader, som tillkommit före år 1940, omfattas av lagens skydd och får inte ändras på något väsentligt sätt utan Länsstyrelsens tillstånd. Yngre kyrkor och begravningsplatser omfattas även de av lagens skydd men dessa väljs ut av Riksantikvarieämbetet. Kyrkor är ofta landmärken i vårt landskap och därför ska siktlinjer mot kyrkor i största mån värnas.

Industriminnen

Länsstyrelsen i Uppsala län har gjort en översiktlig inventering av länets industriella utveckling med tillhörande kulturarv. Inventeringen har fokuserats på anläggningar som har koppling till järnproduktionen och anläggningar kopplade till jord- och skogsbruket. För järnproduktion återfanns inga industriminnen i Enköpings kommun. Däremot identifierades tre industriminnen för jord- och skogsbruket.

Byggnadsminnen

Kulturmiljölagen, 3 kap.

Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Kultuhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar kan skyddas som byggnadsminnen. Syftet är att bevara spår av historien som är av stor betydelse för förståelsen av dagens och morgondagens samhälle samt att garantera människors rätt till en viktig del av kulturarvet. Länsstyrelsen tillståndsprövar ändring av byggnadsminnen. Byggnadsminnen bevaras och underhållas enligt Statligt byggnadsminne (SBM) Förordning (2013:558).

I Enköpings kommun finns ett antal statliga byggnadsminnen:

- Kvekgården.
- Härnevi kvarn och såg.
- Grönsöö slott.
- Veckholms gamla prästgård.
- Ekolsunds slott och värdshus.
- Landsberga översteboställe.
- Sjöö slott.
- Salnecke slott.
- Utö hus.
- Gryta majorsboställe.
- Drömparken i Enköpings stad.

Antagen av kommunfullmäktige den 2025-06-18
Rättelse beslutad av kommunfullmäktige den 2025-09-09

Planen, övriga handlingar och interaktiva kartor finns på kommunens
webbsida: enkoping.se/op2040

Enköpings kommun, 745 80 Enköping
kommunen@enkoping.se

